

MARTEN MEIJER



LOUIS

VAN GAAL

DE NIEUWE NEDERLANDSE



Maarten Meijer

Louis van Gaal

De man en zijn methode

Vertaald door Wim Sanders

2011

Uitgeverij Thomas Rap

Inhoud

- 1 De macht van de trainer 7
- 2 De jonge Louis, de voetballer 18
- 3 Pieken en dalen bij Sparta en AZ 8
- 4 Ajax en de 'Hollandse school' 59
- 5 De 'Ijzeren Tulp' 76
- 6 Gouden jaren in Amsterdam 85
- 7 Van Gaal en God 101
- 8 Barcelona 105
- 9 Bondscoach 120
- 10 De wederkomst: bij Barcelona en bij Ajax 134
- 11 Van Gaal en de media 140
- 12 Nogmaals AZ 156
- 13 Het Louis van Gaal-menu 170
- 14 Eindelijk bij Bayern München 183
- 15 Tulpengeneral, Katastrofhgaal, GlücksfallGaal 196
- 16 Champions League 217
- 17 Aloysius Paulus Maria van Gaal contra José Mario dos Santos Felix
Mourinho 245
- 18 De Van Gaal-revolutie en de wereldkampioenschappen van 2010 261
- 19 AufWiedersehen... 272
- Louis van Gaal - curriculum vitae 297 B
- Bibliografie 299
- Over de auteur 302

De macht van de trainer

‘Ik ben een zeer consequente, eerlijke en directe persoon.

En dat komt weleens hard over.’

Louis van Gaal

Zelfs in het enthousiasme na een belangrijke overwinning liet de perfectionist Louis van Gaal zich niet van de wijs brengen. Nadat Bayern München over Wolfsburg heen was gewalst en met 3-1 had gewonnen, zoete wraak voor de vernederende 5-1 nederlaag van het seizoen ervoor, was hij niet in een juichstemming en stelde onaangedaan vast: ‘We hebben niet goed gespeeld. Je mag het bij een 2-0 voorsprong niet rustiger aan gaan doen. We gaven veel te veel kansen weg, die makkelijk doelpunten hadden kunnen worden. Dat ergert me. We waren arrogant en de concentratie verslaptte na de voorsprong.’

Arjen Robben was het daar niet helemaal mee eens en vond ‘arrogant’ wat overdreven. ‘Als we in iedere wedstrijd drie doelpunten maken, doen we het goed.’ In de bestuurskamer werd Van Gaals kritiek beter begrepen. ‘Het is goed dat hij op de zwakke plekken van het elftal wijst. Je kunt je zulke fouten in de Champions League niet veroorloven,’ zei Bayern München-voorzitter Karl-Heinz Rummenigge.

Bayern speelde onder Van Gaal het vloeiende aanvalsspel in de beste traditie van de meest legendarische Nederlandse coaches, tot wie de vroegere coach van Ajax, Barcelona, het Nederlands elftal en AZ zich beslist mag rekenen. Hij kwam in de zomer van 2009 bij Bayern en na een stroeve start herstelde hij de kracht en het zelfvertrouwen dat de club onder zijn Zwabische voorganger Jürgen ‘flipperkast’ Klinsmann was kwijtgeraakt. Maar het team kende onder de nieuwe hoofdcoach een moeizaam begin. Het was duidelijk dat het tijd kostte het door Van Gaal zo vurig bepleite systeem er bij de spelers ingestampt te krijgen. Dat de Duitse ploeg zo langzaam op gang kwam is geen schande voor Van Gaal of een smet op zijn uitstekende reputatie, maar laat integendeel zien hoe overtuigd hij van zichzelf is, ook als de omstandigheden tegenzitten.

Voormalig Duits international Günter Netzer was onder de indruk van de prestaties van Bayern onder de nieuwe trainer en liet weten dat naar zijn mening de Nederlander de juiste man op de juiste plaats was. ‘Van Gaal is het beste wat Bayern München kon overkomen. Het is een geweldige coach met heel veel kwaliteiten. Dat heeft hij in het verleden keer op keer bewezen.’

Na de overwinning van Bayern op Juventus was de knagende twijfel over de Nederlandse maestro uit de weg geruimd en was de zwartkijkers het zwijgen opgelegd. Van Gaal genoot hier enorm van. Hij heeft er nooit een geheim van gemaakt dat hij wrok koesterde tegen Juventus vanwege de nederlaag die zijn Ajax in de finale van de Champions League van 1996 tegen de Italianen leed. Later werd bekend dat de medische staf van Juventus in die periode bepaalde spelers verboden stimulerende middelen had toegediend. Nu ging de coach met zijn

Duitse ploeg naar Turijn in de wetenschap dat de *Bianconeri* in de Europese competities al vijf jaar op eigen veld ongeslagen waren. De 1-4 zege zal in de herinnering voortleven als een van de mooiste overwinningen van Bayern in het laatste decennium. Met zo'n vaart, werkdrift en vastberadenheid had een elftal van Bayern in jaren niet meer gespeeld. De aansprekende overwinning was dan ook ruimschoots verdiend.

Vanaf de aftrap was het alsof we naar een heel nieuw team keken. Daniel Van Buyten deed denken aan Thomas Linke, Bastian Schweinsteiger bracht Stefan Effenberg in herinnering en Mark van Bommel toonde grote gelijkenis met Jens Jeremies. Gedurende lange periodes in de eerste helft leek Bayern op het Manchester United van 2008; het team speelde fysiek sterk pressievoetbal en weigerde eenvoudigweg de bal af te staan. Een kwartier voor tijd kreeg Juventus zijn eerste hoekschop; op dat ogenblik stonden er al tien op de teller van Bayern, een indicatie hoe eenzijdig de ontmoeting was. Op het middenveld won het team vrijwel ieder duel. De spelers hadden eindelijk geleerd dat balbezit niet genoeg is: om te winnen moet je ook *commitment* hebben, toewijding.

Maar belangrijker nog, Van Gaal won de wedstrijd zoals hij het wilde. Terwijl velen Arjen Robben in het begin van de tweede helft zouden hebben ingebracht, hield hij vast aan zijn wedstrijdplan. Die beslissing betaalde zich snel uit en Bayern stond vroeg in de tweede helft al met 2-1 voor. Van Gaal was er eindelijk in geslaagd een elftal te vormen dat het niet zoals gewoonlijk bij Bayern van zijn supersterren moest hebben, zoals Luca Toni op pijnlijke wijze ondervond toen de coach hem naar de reservebank verwees en hij uiteindelijk naar AS Roma vertrok. Het had ruim drie maanden geduurd, maar nu won Bayern overtuigend van een topelftal zonder Franck Ribéry en Arjen Robben in de basis. Hoe goed zou dit team onder de nieuwe leiding met deze spelers erbij wel niet kunnen worden?

Wat is het geheim van een goede coach? Een tactisch meester-plan? Een opzweepende donderspeech vlak voor de wedstrijd? Journalisten en trainers wagen zich zelden op onbekend terrein als ze een verklaring zoeken voor het falen of slagen van een team. Vaak worden afgezaagde opvattingen verkondigd die zijn gebaseerd op zoiets vaags als 'de vorm van de dag' of 'het winnaarsgevoel'. Absolute waarheden bestaan niet in het voetbal. Daarom is het zo'n onvoorspelbare en fascinerende sport; tegelijkertijd is het werk van een coach om die reden zo moeilijk. Uiteindelijk wordt hij op de resultaten afgerekend. Als die slecht zijn, volgt vaak ontslag. Het is niet makkelijk in te schatten welke invloed een trainer precies heeft op het verloop van een wedstrijd. Maar op de een of andere manier halen sommige coaches met hetzelfde spelersmateriaal veel betere resultaten dan andere. Hoewel voetbal geen exacte wetenschap is, doorzien die coaches beter hoe het spel in elkaar steekt en wat de spelers drijft. Louis van Gaal is zo'n coach. Patrick Kluivert, in 1995 de maker van het beslissende doelpunt in de Champions Leaguefinale tegen AC Milan, noemde Van Gaal 'de belangrijkste man in mijn carrière' en 'een meester in het smeden van een team'. Mark van Bommel, de aanvoerder van Bayern, meende stellig: 'Zijn werkwijze is een genot.'

De tweeëndertigjarige middenvelder zei ook: ‘Hij is duidelijk, veeleisend en stelt altijd het teambelang voorop. Daar gaat het om als je als club prijzen wilt winnen.’

Intussen heeft Van Gaal zijn portie aan kritiek wel gehad, over van alles en nog wat. De Brit Simon Kuper schreef: ‘Bijna alles aan de trainer van Bayern klopt niet: hij heeft een afgeplat gezicht, een dikke buik en zwaait op de meest onmogelijke momenten met een notitieboekje. De taak van een voetbal-coach is voornamelijk representatief en daar is Van Gaal uitgesproken slecht in.’ Van Gaal mag dan in Duitsland niet al te warm zijn ontvangen, in ons land werd hij nog veel lauwer onthaald. Wij hebben nu eenmaal het gevoel dat we het voetbal min of meer hebben uitgevonden, waarschijnlijk - dat kan niet ontkend worden - doordat we er nogal goed in zijn. Maar omdat we vinden dat wij de kenners bij uitstek van het spel zijn, denken we ook dat we het recht hebben iedereen - trainer of speler - te verketteren die niet exact aan onze verwachtingen voldoet. Gelukkig heeft Van Gaal zo’n olifantshuid dat hij blijft vasthouden aan zijn principes. Hij is zeer moeilijk van zijn mening af te brengen en dat is juist een van zijn sterkste punten als coach. Om hem en zijn spelers te behoeden voor de gekte van het voetbalcircus beschermt hij strijdlustig de wereld ‘binnen de poort’ waar zijn regels wet zijn.

Het is om die reden niet makkelijk Van Gaal te leren kennen. Zoals de meeste beroemdheden schermt hij zijn privéleven af. Van Gaals weerbarstige en stugge optreden in het openbaar is naar alle maatstaven uitzonderlijk. Hij is daardoor maar bij weinigen geliefd en zonder zijn uitstekende staat van dienst zouden er ongetwijfeld nog veel meer mensen kritiek op hem hebben. Zijn warmte en vriendschap reserveert hij voor wie hem na staan: familie, vrienden en de spelers van zijn elftal. Maar ook voor hen is hij streng. Hij staat erom bekend de regie strak in handen te houden; zelfs zijn dochters moeten de beleefdheidsvorm hanteren als ze zich tot hem richten en dus ‘u’ en niet ‘je’ tegen hem zeggen. Zo sprak hij zijn moeder ook altijd aan. ‘Dat was in die tijd heel gewoon in Nederland en ik verwacht het nu ook van mijn dochters. Ik ben de vriend van mijn kinderen en ze houden van me, maar ik ben van een andere generatie en dat moeten ze beseffen. Mijn jongste dochter heeft er nooit een probleem mee gehad om me met “u” aan te spreken. Mijn oudste wel, maar ze is nu drieëndertig en doet het uit zichzelf. Ik vind dat belangrijk. Uiteraard spreken mijn spelers me ook zo aan.’ Met andere woorden, de spelers van Bayern München zeggen *Sie* en niet *du* tegen de eigenzinnige voetbaltrainer die hun team uit het slop heeft gehaald met zijn voortdurende gehamer op teamwerk en perfect samenspel.

Het werk van een biograaf wordt er door deze weerbarstige houding niet eenvoudiger op en er is heel wat spitwerk nodig om de wortels van Van Gaals felheid, visie en uitmuntend leiderschap bloot te leggen. Maar al dat spitten is de moeite waard, want zo ontdek je meer kwaliteit en diepte dan je op het eerste gezicht ziet. Het Duitse publiek lijkt in ieder geval overstag te zijn gegaan in zijn waardering voor de barse wonderdoener uit de Lage Landen. Hier in Nederland kost het ons helaas meer moeite uitmuntendheid te herkennen of in ieder geval te erkennen. Dat woord krijgt men in ons land nauwelijks over de lippen. Onze

nationale psychologie is een afspiegeling van ons polderlandschap: in de Nederlandse klasseloze ideaalstaat mag niemand zijn hoofd boven het maaiveld uitsteken. Een leider kan hier nooit meer zijn dan een *primus inter pares*, de eerste onder zijns gelijken. Zo'n filosofie zorgt ervoor dat iedereen gelijke kansen krijgt en dat de arrogantieën een toontje lager moeten zingen, maar het kan er ook toe leiden dat middelmatigheid de boventoon voert omdat het echte leiderschap niet in al zijn volheid tot ontplooiing mag komen. En teamwerk kan teniet worden gedaan omdat de mening van de trainer of enig ander groepslid niet wezenlijk beter hoeft te zijn dan van wie dan ook van de groep. Vandaar dat wij Nederlanders zo goed zijn in het naar het buitenland wegjagen van talent en in het beperken of zelfs ondergraven van onze gemeenschappelijke inspanningen, en dan niet alleen op het voetbalveld. In dat licht is het niet zo verrassend dat Van Gaal andere lucht wilde opsnuiven en een nieuwe uitdaging in Duitsland zocht.

Het profvoetbal is meer nog dan producerende en dienstverlenende bedrijven een sterk geïnternationaliseerde onderneming. Dat vloeit voort uit de aard van het spelletje. Waar bedrijven het alleen indirect op de vrije markt tegen hun concurrenten opnemen, is een rechtstreekse confrontatie met buitenlandse rivalen op internationale toernooien een essentieel onderdeel van de voetbalbusiness. Hierdoor maken spelers en trainers veel eerder en intensiever kennis met buitenlandse 'producten'; voetbalculturen, tactieken en persoonlijkheden. Om die reden nemen voetbalorganisaties relatief makkelijker dan andere ondernemingen nieuwe stijlen en inzichten over. Goed voorbeeld hiervan is het 'totaalvoetbal' van de 'Hollandse voetbalschool', dat tegenwoordig niet meer 'Hollands' is, maar tot het collectieve eigendom van de internationale voetbalgemeenschap behoort.

In de voetbalwereld wordt voortdurend en met succes het principe toegepast om door middel van een talent van buitenaf een vastgeroeste organisatie nieuw leven in te blazen. In Europa kunnen we hierbij denken aan Sven-Göran Eriksson, de voetbaltrainer die het Engelse nationale elftal omvormde. Als buitenstaander had de koele Zweed geen boodschap aan het traditioneel fysiek sterke maar hersenloze Britse voetbal en kon daardoor onbelemmerd de noodzakelijke veranderingen doorvoeren. Bum-Kun Cha, de bondscoach van Zuid-Korea tijdens de wereldkampioenschappen van 1998 en een van de beste voetballers uit de geschiedenis van Korea, was in Duitsland geschoold in het moderne voetbal. Toch lukte het zelfs hem niet de aloude ingebakken gewoonten van de Koreaanse voetbalwereld te doorbreken. Alleen een buitenstaander kan de zaak goed opschudden. Een heel duidelijk voorbeeld van dit principe was de positie die Hiddink als bondscoach van Zuid-Korea had gekozen en het schokeffect dat hij daarmee teweegbracht. Hiddink heeft zijn naam en faam vooral op het internationale toneel verdiend; als de bondscoach van landen die niet alleen geografisch maar ook maatschappelijk en voetbaltechnisch ver van Nederland verwijderd zijn. Is het vreemd dat hij juist met deze teams zijn grootste successen behaalde? Waarschijnlijk niet. Hiddink is een scherpzinnig en intelligent man die zijn talen spreekt, snel lering uit zijn fouten trekt en een goed oog heeft gekregen

voor culturele identiteiten. Daarnaast bracht hij als buitenlander in een vreemd land met zijn frisse en verrassende aanpak vernieuwende elementen in die duidelijk in zijn voordeel werkten.

Duitse voetballiefhebbers in het algemeen en zeker die van Bayern München zullen de gedachte dat een talent van buitenaf het spel van Bayern op een compleet ander niveau zou moeten zien te krijgen belachelijk vinden en waarschijnlijk resoluut afwijzen. En het is uiteraard volkomen onjuist om Duitsland te vergelijken met Korea, in de voetbalwereld een bananenrepubliek. Toch was ook het voetbal van Bayern wel voor verbetering vatbaar, zeker in 2009. Stel je eens voor wat het resultaat zal zijn als je Duitse discipline, organisatie en vastberadenheid combineert met de Nederlandse wil tot aanvallend en creatief voetbal. Helaas liep Van Gaals tweede seizoen bij Bayern op een fiasco uit en werd die belofte uiteindelijk niet vervuld.

FC Barcelona heeft momenteel waarschijnlijk het beste voetbalelftal ter wereld. Zonder iets af te doen aan de prestaties van coach Josep Guardiola, moet toch worden vermeld dat van de laatste tweeëntwintig jaar de Catalaanse club zeventien jaar een Nederlandse trainer had: Johan Crujff, Louis van Gaal en Frank Rijkaard. Deze buitengewone coaches zijn alle drie gepokt en gemazeld in de Ajax-traditie van het totaalvoetbal, uitgedokterd door Rinus Michels, die ooit ook Barcelona trainde. Barcelona heeft in alle geledingen van de club een rotsvaste identiteit die stevig is geworteld in de Ajax-school en het Nederlandse pressievoetbal.

Sport, en voetbal in het bijzonder, is een keiharde business geworden. Voetbal is een van de grootste bedrijfstakken ter wereld: in de jaarbegrotingen van de FIFA gaat het om vele miljarden euro's. De hoogste inkomens van voetballers mogen dan magertjes afsteken bij die van de best verdienende Hollywood-acteurs op de Forbes-lijst, de meeste topinkomens zijn nog altijd hoger dan die van 99,9 procent van hun medestervelingen. Bovendien is de media-aandacht voor voetbal gigantisch. Het WK is het meest bekeken evenement ter wereld en wordt door een op de drie mensen op aarde gezien. Meer dan er naar de Olympische Spelen kijken en ook meer dan er de inauguratie van de Amerikaanse president en mondiale politieke superster Barack Obama volgden.

De oude Grieken begrepen het belang van sport; daarom riepen ze de Olympische Spelen in het leven, een trefpunt waar de driften van de in een losse federatie samengebrachte, eerzuchtige en vaak vijandige stadstaten in een soort van vreedzaam samenlevingsverband konden worden gekanaliseerd. Een officiële doelstelling van de olympische beweging is 'meebouwen aan een vreedzame en betere wereld en middels sport zonder enige vorm van discriminatie jongeren opvoeden in de olympische geest, waarbij wederzijds begrip centraal staat, in de zin van vriendschap, solidariteit en sportiviteit'. De FIFA stelt dat 'de wereld een plek is die rijk is aan natuurlijke schoonheid en culturele verscheidenheid, maar ook een plaats waar velen nog steeds beroofd zijn van hun fundamentele rechten.

De FIFA heeft tegenwoordig een nog grotere maatschappelijke verantwoordelijkheid en gebruikt daarbij voetbal als symbool van hoop en integratie. We zien het als onze opdracht aan een betere wereld bij te dragen door gebruik te maken van de kracht en populariteit van het voetbal. Deze opdracht geeft richting en betekenis aan elke activiteit waar de FIFA bij betrokken is; voetbal is immers een geïntegreerd onderdeel van onze samenleving.' Van Gaal weet het voetbal te relativiseren, maar ziet ook hoeveel invloed deze sport in potentie kan hebben. Voetbal is een spelletje dat levens ingrijpend kan veranderen. Daarom is in dit boek het leven en de voetbalcarrière van Louis van Gaal in een bredere maatschappelijke en culturele context geplaatst. Louis van Gaal is een serieus mens; serieus over voetbal, over leiderschap, over het leven. Hij is een man van wie anderen iets kunnen leren.

Ik heb dit boek geschreven om Louis van Gaal - de man, de voetbaltrainer, de coach - dichterbij de voetbalfans overal ter wereld te brengen en om te laten zien in welke opzichten hij een 'typisch Nederlandse' trainer is en in welke juist niet. Maar ik heb het ook geschreven voor mensen die normaal gesproken weinig interesse hebben voor het *jogo bonito*, 'het mooie spelletje', en toch weleens willen weten waarom deze grote kerel die recht voor zijn raap zijn meningen verkondigt telkens weer zoveel opschudding veroorzaakt. Waarom slaagt hij waar anderen falen? Kunnen we inderdaad iets leren van zijn management- en leiderschapstijl? Is die ook buiten de sportwereld bruikbaar, zoals sommige hoopvolle bestuurders van economische hogescholen en optimistische maatschappelijke en politieke hervormers stellig beweren? Dat lijkt Van Gaal zelf wel te vinden, gezien de manier waarop hij zonder spoor van twijfel een gehoor van managers en bestuursvoorzitters toespreekt en hun vertelt hoe ze hun organisatie efficiënter kunnen maken en hun bedrijf winstgevender.

SportsSpeakers is een bureau voor het boeken van uiteenlopende deskundige sporters op het gebied van motivatie. Louis van Gaal is een van hun sprekers: 'Sprakmakend, opvallend, maar altijd integer. Trainer en oud-voetballer Louis van Gaal is uitgesproken. Zijn sporen heeft hij inmiddels meer dan verdiend. In het verleden behaalde hij vele titels en kampioenschappen in binnen- en buitenland. Zijn geheim? Dat deelt hij graag met u. Louis van Gaal is een echte leider. Neemt initiatief, komt op voor zijn groep en probeert de organisatie te optimaliseren en professionaliseren. Louis van Gaal is een perfectionist en verwacht dat alle trainers en spelers waar hij mee samenwerkt honderd procent gemotiveerd zijn. Hij heeft een duidelijke eigen visie, die hij niet onder stoelen of banken steekt. Tijdens zijn presentaties vertelt hij over leiderschap, talentontwikkeling, samenwerking en presteren.'

Ik heb de archieven van voetbalclubs nageplozen en ben in een zee van saaie oude voetbalstatistieken gedoken tot ik soms bij toeval enkele pareltjes van zeldzame biografische schoonheid naar boven haalde. Het resultaat is een beschrijving van Van Gaals leven, van zijn jeugd in Nederland tot zijn expeditie naar Duitsland. Het boek volgt hem gedurende zijn schooltijd, bij zijn trainingen

als jonge voetballer, als leraar lichamelijke opvoeding, en van zijn carrière van profvoetballer tot zijn huidige status als wereldcoach. Het is een in het algemeen positief verslag van een landgenoot die Van Gaals snel omhooglopende carrière van de zijlijn gadesloeg en die gaandeweg een van zijn bewonderaars werd. Het is het levensverhaal van een van de talentvolste architecten van het moderne voetbal en een verslag van zijn avonturen. Ik hoop dat dit boek een wat natuurlijker licht zal werpen op een intrigerende en inspirerende persoonlijkheid die opereert in de felle schijnwerpers van een wereld waar gewoonlijk meer herrie dan duidelijke taal wordt geproduceerd.

De jonge Louis, de voetballer

“Een gezonde geest in een gezond lichaam” is een korte maar volledige beschrijving van een gelukkige toestand in deze wereld.’

John Locke, Engelsfilosoof

Zijn volledige voornaam verradt het al: Aloysius Paulus Maria is geboren in een rooms-katholiek gezin. En niet zomaar rooms-katholiek, zijn ouders waren overtuigde aanhangers van de leer van Rome. Zij zagen er streng op toe dat het voltallige gezin elke zondag de buurtkerk aan het Linnaeushof in de Amsterdamsewijk Watergraafmeer bezocht. Louis werd op 8 augustus 1951 als de jongste van negen kinderen geboren; samen met zijn ouders vormde het gezin een compleet elftal. Sommige van zijn vier broers en vier zusters beweren dat Louis als ‘de baby’ van het gezin door zijn ouders en oudere zussen en broers is verwend. Louis zelf ontkent dat. Liefde en warmte werden in huize Van Gaal volop gegeven, maar vader en moeder hadden het huishouden streng georganiseerd. Ieder kind kreeg een taak toegewezen; de een dekte de tafel, een ander waste af. Louis moest boodschappen doen en aardappels schillen. De opdrachten weerspiegelden de huiselijke rangorde. ‘Moet je nagaan, aardappels schillen,’ merkte hij eens op.

Louis zei later dat hij in belangrijke opzichten veel van zijn vader weg had. Vader Van Gaal was hoofdvertegenwoordiger bij wat nu SHV Holdings is, de Steenkolen Handels Vereniging. SHV ontstond in 1896 in Nederland uit een fusie van een

aantal belangrijke kolenhandelsbedrijven. Halverwege de twintigste eeuw, toen het belang van kolen als primaire energiebron afnam, besloot SHV zich op andere zakelijke activiteiten te richten, in het bijzonder op de exploratie en productie van olie en aardgas.

Het leidinggeven schijnt Louis’ vader in het bloed te hebben gezeten en dankzij dit talent maakte hij carrière bij het bedrijf. Het gezin had het financieel zeker niet slecht, ook in tijden dat anderen maar met moeite de eindjes aan elkaar wisten te knopen. Zijn arbeidsethos en ijzeren discipline heeft hij aan de oudere broers en zussen van Louis doorgegeven.

Van Gaal: ‘Mijn vader had denk ik hetzelfde karakter als ik. Hij had een open oog voor de medemens, luisterde, maar durfde beslissingen te nemen die niet voor

iedereen aanvaardbaar waren, maar wel nodig waren voor het bedrijf. Hij was een leidinggevend figuur.' Buiten deze korte waarneming heeft Louis maar weinig herinneringen aan zijn vader. Op Louis' zesde kreeg zijn vader een zware hartaanval die hem lange tijd grotendeels bedlegerig maakte. Hij stierf toen zijn zoon elf was. Als gevolg daarvan is Louis voornamelijk door zijn moeder opgevoed. Van Gaal vertelt altijd met veel liefde en respect over haar. 'Mijn moeder zal ook iets van haar man hebben meegekregen. Uit de overlevering - ik heb het nauwelijks bewust meegemaakt - hoor ik dat mijn vader vrij streng en gedisciplineerd was.' Hij was dol op zijn moeder. Hij erfde haar levensopvatting en kernwaarden als eerlijkheid, eerbied, trouw, discipline en een sterk verantwoordelijkheidsgevoel. Deze waarden gaf hij aan zijn kinderen door en paste hij met wisselend succes toe als hij met zijn spelers trainde.

In Watergraafsmeer lag De Meer, het stadion waar de beroemdste club van Nederland ruim zestig jaar lang zijn thuisbasis had. Ajax' verhuizing in 1996 van De Meer naar de Arena viel ongeveer samen met de laatste maanden van Van Gaals bewind als een van de succesvolste coaches uit de geschiedenis van de club. De legendarische nummer 14 van Ajax, Johan Crujff, groeide op in de naburige wijk Betondorp, die zijn poëtische naam dankte aan het opvallende bouwkundige kenmerk dat er beton in plaats van baksteen was toegepast. Hier werd de basis voor Van Gaals liefde voor Ajax en het Nederlandse voetbal al op heel jonge leeftijd gelegd.

Louis groeide op in een tijd dat er nog maar weinig auto's reden - zijn vader had er wel een - en kinderen alle ruimte hadden op straat te voetballen. Hij en zijn vriendjes deden dit vol overgave. Met grote regelmaat verzamelde zich een groepje van vijf tot tien jongens op de rolschaatsbaan bij het Galileï-plantsoen, dat tegenover zijn ouderlijk huis lag. Een paar lantaarnpalen werden tot doel gepromoveerd. Er werd soms heftig gediscussieerd over de vraag of de bal wel echt doel had getroffen. Zelfs als kind had Louis uitgesproken meningen en wist hij zich goed te handhaven in die Amsterdamse straten. Hij blufte soms over zijn voetbalkwaliteiten en niet helemaal ten onrechte: onder zijn vriendjes was hij een van de besten. In die tijd kwamen toekomstige sterren als Sjaak Swart, Piet Keizer en uiteraard Johan Crujff op, maar Van Gaal had een andere 'godenzoon' als favoriet. Henk Groot was heel sterk in de lucht en net als hij mocht Van Gaal graag hoge voorzetten inkoppen. Hij was er ook goed in. Telkens als hij zo'n doelpunt maakte, riep hij: 'Henkie, Henkie, Henkie!'

Twee decennia lang, Louis van Gaal was toen al coach, is er in Nederland op gecoördineerde wijze geprobeerd alternatieven voor het straatvoetbal te vinden. Een nieuw probleem was het enorme verschil in trainingsduur. Jongetjes voetbalden vroeger elke dag op straat, soms tot wel vijftientig uur per week. Hiervoor in de plaats kwamen de door clubs georganiseerde trainingen en een wekelijkse wedstrijd in het weekeinde. Bij de amateurclubs werden de jongere spelertjes maar een uur of twee per week getraind. In de 'goeie ouwe tijd' moesten kinderen tien of twaalf jaar oud zijn voordat ze bij een club mochten spelen. Voor

ze zover waren, hadden ze dankzij het straatvoetbal al een snelle ontwikkeling doorgemaakt. Deze leermogelijkheid was feitelijk verloren gegaan voor de kinderen die in die periode van hun leven alleen de officiële voetbaltraining bij een vereniging kregen. Tussen de twaalf en achttien leren ze niet meer zo gemakkelijk.

Een leeftijdsgenoot van Van Gaal, ex-profspeler Harry Vos, zei hierover: ‘In onze jeugd mochten we pas lid worden van een voetbalclub als we een jaar of tien waren. Dus moesten we het zelf maar uitzoeken, speelden we vanaf ons vierde of vijfde zonder dat iemand ons vertelde wat we moesten doen. Op het schoolplein voetbalden we altijd met een man of vijftien. Vooral als er een interland was geweest, bijvoorbeeld Nederland-België, ging het er verhit aan toe. Dan speelden we met een “Nederland”-team tegen een team van “Belgen”. En iedereen probeerde dan een van de echte spelers na te doen. Straatvoetbal was in die dagen iets heel vanzelfsprekends. Er was ruimte. In onze straat stond hoogstens één auto.

Kinderen leren op straat voetballen. Maar heel lang was dat niet het geval in Nederland. Op een gegeven moment zijn de voorschriften veranderd en konden kinderen vanaf een jaar of vijf, zes bij een club gaan spelen. Vervolgens kreeg elke leeftijdsgroep een eigen trainer die hun vertelde wat ze moesten doen. Wij hadden ons zelf ontwikkeld. Alle kinderen renden samen in het rond - allemaal door elkaar - zesjarigen met achtjarigen, die allemaal voetbal speelden. Maar de moderne trainers zeggen de jongens: raak de bal twee keer aan en speel dan af. Maar hoe leer je voetballen? Door lekker koppig de bal bij je te houden en ermee te dribbelen - daardoor krijg je balgevoel, balcontrole. Draaien en wenden. Dribbelen en koppen. Dat was een heel natuurlijke manier van ontwikkelen.’

Straatvoetbal is de meest natuurlijke manier om het spel te leren. Kinderen trappen op allerlei soorten ‘straatveldjes’ hun balletje. Onder zulke omstandigheden oefenen de spelertjes zelden alleen maar op hun technische vaardigheden. Ze spelen altijd wedstrijdjes, waarbij ze van hun fouten leren zonder zich bewust te zijn dat ze hun technische en fysieke kwaliteiten ontwikkelen. Door te spelen leert een kind schijnbaar moeiteloos de tactische grondbeginselen en een volwassene hoeft daar niet bij te zijn. Teamgenoten die hoger in de voet-balrangorde staan, dwingen de jongeren tot gehoorzaamheid. Het spelplezier is de enige motivering om veel te spelen en beter te willen worden. De juiste sfeer vormt ook het karakter van de kinderen. Het gaat niet om het resultaat, maar om de kwaliteit van het spel en de vreugde die ze eraan beleven.

In zekere zin groeide Louis op in de goede tijd. Het ging er soms stevig aan toe tijdens de partijtjes die Louis en zijn maatjes op de rolschaatsbaan speelden; tackles en geschaafde knieën hoorden erbij. Volgens zijn vriendjes zat Louis er niet mee iemand zo’n harde schouderduw te geven dat hij zijn evenwicht verloor, maar kon hij er slecht tegen als hem dat zelf overkwam... Hij was geen jongen die grapjes maakte, daar was hij veel te serieus voor. Hij wilde altijd de beste zijn, altijd winnen, en niet alleen met voetballen. Hier, in deze Amsterdamse straten, is

de kiem voor Van Gaals latere meesterschap gelegd. Hier leerde hij met vallen en opstaan het spel en ontwikkelde hij de vindingrijkheid waar de trainer Van Gaal later in zijn carrière zoveel profijt van trok.

De roerige jaren zestig gingen min of meer aan Louis voorbij. Terwijl zijn vrienden hun haar lang lieten groeien, hield hij vast aan een tamelijk keurig kort kapsel. Waar anderen met gebleekte, strakke spijkerbroeken pronkten, droeg hij Terlet broeken, die van de toen in Nederlandse kledij vaak gebruikte polyestervezels waren gemaakt. Hij was niet zo'n uitgaanstype en de katholieke jeugdsociëteit onder de kerk aan het Linnaeusklokjes had weinig aantrekkingskracht op hem. Toch leerde hij daar in 1969 Fernanda Obbes kennen. Hij was achttien, zij zestien en het was liefde op het eerste gezicht. Ze trouwden in 1973) toen hij amper eenentwintig jaar oud was. Het enige modeverschijnsel waaraan hij zich bezondigde was de aanschaf van een brommer. Louis was verliefd op de Puch, een Oostenrijks brommermerk dat alle jongens die in de jaren zestig mee wilden tellen moesten hebben. Hij vulde zijn zakgeld aan met een krantenwijk. Op zijn nieuwe rode Puch had hij de kranten razendsnel rondgebracht.

Stadion De Meer en het aangrenzende trainingscomplex lagen binnen loopafstand van zijn huis en Louis en zijn vrienden gingen regelmatig kijken naar de nieuwste passeerbewegingen van de grote Ajax-sterren uit die tijd: Piet Keizer, Sjaak Swart en Bennie Muller. En het was duidelijk dat Louis zijn blik gericht hield op Voorland, het complex achter de Reynolds-tribune van het stadion waar de jeugd van Ajax trainde. Maar voor vrome katholieken als de ouders van Van Gaal was de overstap naar een niet-kerkelijke voetbalvereniging niet zo makkelijk gezet. Verzuiling, de verdeling langs strenge godsdienstige en sociaal-politieke scheidslijnen, was een van de kenmerken van ons ogenschijnlijk zo liberale land. Daarom ging Louis in 1961 spelen bij RKSVD MEER, EEN ROOMS-KATHOLIEKE sportvereniging. Naast voetballen konden kinderen hier honkballen, handballen, tennissen en gymnastieken. Het hele gezin was lid van deze club: de jongens voetbalden er, de meisjes zaten op gymnastiek.

In de jaren zestig was honkbal in Nederland een sport in opkomst en veel toekomstige voetbalvedetten als Johan Crujff en Guus Hiddink voelden zich ertoe aangetrokken. Louis van Gaal ook. Hij vond het heerlijk werper te zijn. Op de werpheuvel stond hij wat hoger dan zijn teamgenoten en kon hij zijn stempel drukken op de te volgen tactiek. Kennelijk was hij ook geen slechte achtervanger. Door zijn inzet en concentratie kon hij net zo goed honkballen als voetballen. Hij was ook goed in klaverjassen. Maar omdat hij als scholier weinig geld had, zette hij te voorzichtig in. Een van de bestuursleden van RKSVD Meer besloot Louis enigszins te 'financieren'. Met deze suikeroom achter zich en een bescheiden hoeveelheid contant geld tot zijn beschikking speelde Van Gaal gedurfd. En hij won er geld mee, voor zichzelf en voor zijn weldoener, want hij onthield altijd precies welke kaarten al gespeeld waren.

Van Gaal was een technisch begaafde middenvelder en op die centrale positie kon hij zijn natuurlijke leiderstalent tonen. Hij praatte veel in het veld en wees met handgebaren zijn ploeggenoten waar ze moesten staan. Hij was een aanvallend ingestelde speler die regelmatig scoorde. In zijn eerste wedstrijd bij De Meer maakte hij voor zijn elftal vier van de zeven doelpunten. Hij schoot en kopte niet alleen regelmatig raak, maar liet ook de anderen beter spelen en vaker scoren. Hij koppelde eerezucht aan zelfdiscipline. Toch kregen enkele oudere spelers weleens genoeg van zijn voortdurende commentaar en aanwijzingen. Om hem de mond te snoeren en weer in het gareel te krijgen, pakten ze hem op het veld soms wat hardhandig aan, waardoor de jonge Louis in enkele gevallen zelfs in huilen uitbarstte. Zijn coach Rob Nieuwenhuis was niet bijzonder gecharmeerd van zijn onophoudelijke verbale inbreng, maar toonde zich niettemin voldoende overtuigd van Louis' voetbalkwaliteiten om hem in het eerste elftal te laten debuten.

Voetbalintelligentie en gewone intelligentie hebben weinig met elkaar gemeen. Van Gaal bezit beide. Een voorwaarde als je als trainer wilt slagen. Een coach ondervindt van verschillende kanten druk: van supporters, sponsors, het clubbestuur, collega's, de media enzovoorts. Om de stress te hanteren en ook nog succes te hebben, moet een coach slim zijn en een stabiele persoonlijkheid bezitten. Vaak is dat belangrijker dan het beheersen van allerlei tactische vaardigheden. Al zijn bravoure kan niet verhullen dat Van Gaal een veelzijdig en evenwichtig persoon is. Het fundament voor een evenwichtige ontwikkeling wordt gelegd in iemands jeugd. De jonge Louis ging naar de hogereburgerschool. De hbs was een redelijk gerenommeerde instelling en de scholieren die deze opleiding afmaakten mochten naar de universiteit. Door zijn voetbaltalent was hij misschien wel in beeld bij de scouts van Ajax, maar indien er werkelijk van belangstelling sprake is geweest, beschermden zijn broers en zusters - die hun intelligente jongste broertje op handen droegen - hem wel tegen al te opdringerige avances uit de hoek van het profvoetbal. Ze wilden dat hij zijn opleiding afmaakte en moedigden hem daarom aan nog een tijdje voor De Meer te blijven spelen. Hij was een goede scholier en slaagde al op zijn zestiende voor de middelbare school.

In de Ajax-gekken Watergraafsmeer telde sport toch het meest. Zoals wel meer leeftijdsgenoten in de wijk wilde Van Gaal leraar lichamelijke opvoeding worden. Voor de meeste anderen bleef dit een onvervulde droom, maar Van Gaal meldde zich daadwerkelijk aan bij de academie voor lichamelijke opvoeding (ALO) in de Amsterdamse wijk Geuzenveld. Hij was minder enthousiast over zijn studie aan de academie dan over zijn ervaringen op het veld van De Meer. Op de ALO leerde Van Gaal 'hoe de mens in elkaar zit. Ik was zo groen als gras, wist amper hoe een vrouw eruitzag en was alleen bezig met voetballen. Dat veranderde op de academie, waar alles gemengd is. Je leert met vrouwen omgaan en sterker nog: je leert hoe je met mensen om moet gaan. Het gaat er bij de ALO niet alleen om hoe je een oefening moet aanleren, maar ook om de psychologie erachter. Ik heb alles door mijn studie aan de academie voor lichamelijke opvoeding geleerd.'

Hij was pas zeventien toen hij zich opgaf. 'Ik werd wijzer omdat ik tijdens de

academie abstract leerde denken. Niet veel mensen leren dat op zo'n jonge leeftijd. Ik kreeg vakken als pedagogiek, psychologie en filosofie en bovendien ging ik om met jongens van drieëntwintig jaar. Dus ik denk wel dat ik daardoor eerder volwassen ben geworden dan mijn broers, daar moet je het mee vergelijken. Ik had een geweldige docent, Max Koops. Die kon structuur aanbrengen in alles wat hij deed. Van de filosoof John Locke heb ik mijn motto: de geest is sterker dan het lichaam. En van John Rijsman, vakdocent psychologie op de trainerscursus, leerde ik dat je beter positief met mensen kunt omgaan dan negatief. Ik ben van het harmoniemodel. Rinus Michels en Johan Crujff waren van het oorlogsmodel.' Deze lessen blijken een blijvende nuttige invloed te hebben en Van Gaal brengt de didactiek en werkwijzen die hij op die school heeft aangeleerd nog steeds in praktijk.

'Rinus Michels was mijn voorbeeld en hij is ook eerst gymnastiekleraar geweest. Spelers zijn net grote kinderen. Er is dus een overeenkomst tussen leraarschap en trainerschap. Het verschil zit hem in de doelstelling van een onderwijzer of trainer. In het onderwijs heb je opvoedkundige doelstellingen, maar ik ben een prestatiedier en daarom wilde ik in de sport werken. Als leraar lichamelijke opvoeding was ik te veel gericht op de prestatie. Dat is geen vies woord, want ik vind het juist goed, maar je moet daarbij de opvoedkundige aspecten niet uit het oog verliezen. Dat deed ik niet, maar prestatie was wel een middel om kinderen ook die opvoedkundige aspecten bij te brengen en dat stond bij mij hoog in het vaandel. Voor de rest komt alles overeen. Zo benader je leerlingen op een bepaalde manier vanuit een bepaalde filosofie en dat doe je bij voetballers precies hetzelfde. En zowel op school als in een voetbalteam heb je te maken met pikorde en verschillende culturen.'

Aan het einde van het seizoen 1970-1971 speelde De Meer een paar oefenwedstrijden tegen lagere elftallen van Ajax. Juist in dit soort wedstrijden was Van Gaal op zijn best en Ajax toonde interesse voor de getalenteerde en dominante middenvelder. Van Gaal was nu bijna twintig en deze kans liet hij wijselijk niet aan zich voorbijgaan. Hij tekende een contract en begon in het tweede elftal. Per maand kreeg hij zeventienvijftig gulden, in die tijd veel geld voor een beginnening. Ajax beschermde zijn spelers en om blessures te voorkomen was het hun verboden op straat te voetballen. De brommer moest ook de deur uit; volgens de clubleiding was die veel te gevaarlijk. Als vervanging kreeg hij een Fiat. Zijn Puch ging naar zijn vrienden, zodat die makkelijker naar zijn wedstrijden konden komen kijken.

Van Gaal komt niet uit de binnenstad van Amsterdam en heeft ook niet het typisch Amsterdamse accent. Maar hij heeft wel dat strijdlustige en de grote bek die kenmerkend zijn voor veel van zijn stadgenoten. Amsterdammers zijn niet altijd de makkelijkste mensen en inderdaad, bij Van Gaal denkt men zelden in de eerste plaats aan zijn overdaad aan charme. Maar met zijn onverzoenlijke opvattingen en zijn onwankelbare geloof in het eigen gelijk, in combinatie met een onloochenbare deskundigheid op zijn vakgebied, bereikt hij gewoonlijk wel waar

hij naar streeft.

Met zijn twintig jaar was Van Gaal relatief oud toen hij bij Ajax kwam. De meeste teamgenoten uit het tweede elftal waren achttien of negentien. Bovendien hadden ze bijna allemaal in de jeugdteams van Ajax gespeeld en kenden de vereniging van haver tot gort. Van Gaal was een buitenstaander. Hij werd in de spits gezet en hoewel dit niet de positie was waarvoor hij geboren leek, deed hij het dankzij zijn sterk ontwikkelde techniek en spelinzicht goed. Zijn ernstigste tekortkomingen waren zijn zware lichaamsbouw en zijn trage tempo. Hij was te langzaam en niet wendbaar genoeg. Hij kwam vooral op de eerste meters snelheid tekort en werd sneller moe dan zijn medespelers. Pogingen zijn looptechniek te verbeteren hadden weinig resultaat en werden daarom opgegeven. Van Gaal merkte hierover later op: 'Ik mis het vermogen om negentig minuten te blijven gaan. Ik ben geen loopwonder. Als ik dat wel zou zijn, zou ik met mijn technische en tactische kwaliteiten vermoedelijk niet bij Sparta zitten [wat later in zijn carrière]. Ik zou dan goud kunnen verdienen. Ik zou dus wel een loopwonder willen zijn, maar ik ga er niet onder gebukt dat ik het niet ben. Ik heb er mee leren leven. Ik moet wel.'

Het waren de dagen van het Gouden Ajax. Spelers als Johan Crujff, Piet Keizer, Sjaak Swart, Gerrie Mühren, Ruud Krol en Johan Neeskens vormden de ruggengraat van het eerste elftal. Tegen zo'n samenballing van talent kon Van Gaal niet opboksen en hij bleef in het tweede elftal hangen. In het seizoen 1971-1972 eindigde zijn team op de derde plaats, in 1972-1973 werd het tweede achter FC Den Haag. Van Gaal: 'Het waren twee zware, keiharde jaren, ook omdat ik tegelijkertijd m'n studie leraar lichamelijke opvoeding volgde. Daar hielden ze bij Ajax echt geen rekening mee, dus ik was de hele dag aan het sporten. Kapot ben ik geweest. Ik werd niet ontzien door de trainers Han Grijzenhout en Bobby Haarms. Maar m'n wedstrijd-mentaliteit is wel daar gevormd, in die jaren. Ik profiteer er nog steeds van. Kijk, goed voetballen alleen is niet voldoende, je moet willen winnen. In die tijd werd je op de training soms afgemaakt en soms op je schouders geslagen. De Ajax-opleiding stond daardoor borg voor voetballers die klaar waren voor het hoogste niveau.' Met een snufje boeddhistische filosofie, een lotus soetra, concludeerde hij: 'Een écht mooie bloem heeft zijn wortels in smerige aarde. Dat moet de jeugd maar eens goed onthouden.'

Het rooster van de academie was in feite al pittig genoeg. De lessen duurden van acht uur 's ochtends tot zes uur 's avonds. Van zijn moeder moest hij thuis eten en daarna vertrok hij snel naar De Meer om te trainen. Grijzenhout zei over hem: 'Ik ben een van degenen geweest die Louis naar Ajax heeft gehaald. Hij was opgevallen door zijn lengte, spelinzicht en balbehandeling. Ik kan me hem herinneren als een beetje lange, slungelachtige spits, met ook iets van een spelmaker in zich. En hij was zeker geen schuchtere jongen.' Juni 1973 behaalde Van Gaal zijn diploma van de Amsterdamse academie voor lichamelijke opvoeding en kreeg hij de bevoegdheid als gymleraar les te geven op een middelbare school.

Ook nu nog zijn er ‘Van Gaal-deskundigen’ die menen dat hij als voormalig tweede-elftalspeler in die tijd een minderwaardigheidscomplex heeft opgelopen. Ondanks al zijn talenten stond hij voortdurend in de schaduw van de sterren uit die dagen: zo dicht in de buurt van het toneel van het wereldvoetbal, zo dicht bij internationale roem en rijkdom, en toch zo ver ervan verwijderd. In zijn tijd als Ajax-speler stond er op zijn positie in het eerste een ware voetbalreus: Johan Crujff. En die wereldberoemde man, die Van Gaals doorbraak als speler voorkwam, bleef een prominente rol spelen in Van Gaals professionele carrière. Of het nu in Amsterdam of Barcelona was, de successen van Van Gaal werden altijd gemeten langs de meetlat van Crujff. Bij Ajax begon de ambitieuze Louis er genoeg van te krijgen te moeten wachten op een plaats in de hoofdmacht. Van Gaal speelde goed, maar zag in dat onder deze omstandigheden zijn voetbaltalent onvoldoende was om de top te halen.

Ten zuiden van Nederland werden zijn kwaliteiten wel erkend en hij werd benaderd door het Belgische as Oostende en het Franse Valenciennes. Toen FC Antwerp met een aantrekkelijk aanbod kwam, verhuisden hij en Fernanda naar een flatje in Deurne, een buitenwijk van Antwerpen waar het stadion van de club staat. Ironisch genoeg vertrok Johan Crujff een paar maanden nadat Van Gaal naar België ging naar het Barcelona van Rinus Michels en werd daar tot ‘El Salvador’ gepromoveerd. Met enige spijt merkte hij op: ‘Ik had de opvolger van Crujff kunnen zijn. Theoretisch is dat volkomen juist. Ik had zeker een kans gehad.’

Of dat ook werkelijk zo is, blijft de vraag; als speler kwam hij absoluut niet in de buurt van het niveau van Crujff. Maar qua karakter hebben Van Gaal en Johan Crujff veel met elkaar gemeen. Ze hebben overal een mening over en zijn niet te beroerd die met iedereen binnen gehoorsafstand te delen.

De verhuizing bleek voor Van Gaal minder gunstig uit te pakken dan hij hoopte. F c Antwerp was een ambitieuze club die de concurrentie wilde aangaan met het oppermachtige RSC Anderlecht uit Brussel en voor dat doel vier buitenlandse spelers had aangetrokken. Maar volgens de toenmalige regels van de Belgische voetbalbond mochten er per wedstrijd slechts drie buitenlanders in de basisopstelling staan. Helaas voor Van Gaal vond de trainer van Antwerp, Guy Thys, de andere drie niet-Belgen beter en veroverde de Nederlander al die jaren geen basisplaats. Thys was een gerespecteerd man in de

Belgische voetbalwereld omdat hij erin slaagde resultaten te behalen. Maar hij hanteerde een uiterst verdedigende tactiek, speelde met zeven spelers achter de bal en viel alleen aan via snelle tegenstoten. Fraai om te zien was het niet, maar het leverde wel punten op. De aanvoerder van het elftal, Robert Geens, vertelde hierover: ‘Op het overschrijden van de middellijn stond als het ware een straf. Thys liet nooit na over die “trage Van Gaal” te klagen. Als hij hem dus liet invallen, dan was dat alleen omdat we voorstonden. Dan moest hij de bal vast zien te houden en het spel proberen te vertragen. En dat lag weer niet in de aard van de

Nederlander. Louis riep altijd wel dat hij de beste was, maar toch vond ik hem niet arrogant. Want hij was ook beleefd en zelfs aangenaam. Maar binnen de krijtlijnen of rond het veld veranderde hij toch in een ander persoon. Dan kon hij heel fanatiek zijn. Als Louis meedeed en goed speelde, dan moest iedereen weten dat hij de ster van het veld was geweest. Dan was hij een zeer gelukkig man.'

Thys gaf als reden: 'Ik moest kiezen tussen vier buitenlanders. Flemming Lund, Karl Kodat, Alfred Riedel en Louis. Dikwijls koos ik voor de eerste drie en kwam Louis naast de ploeg. Dat viel niet in goede aarde en u moet weten dat Louis destijds al zeer goed kon praten. Dus hebben we bijzonder veel dergelijke gesprekken gevoerd. Dat ging van: "Trainer, ik begrijp u niet. Ik ben toch de beste?" En dan zei ik: "Nee, mijn jongen, dat is niet zo." Daar kon hij doodgewoon niet over uit. Ik vond hem een jongen met een voor zijn leeftijd ongelooflijke persoonlijkheid. Maar ik vond hem ook een lichaam hebben dat ronduit traag was. Tegen Aston Villa speelde Louis nog wel een keer als een vorst. Wonnen we met 0-1, in die tijd een sensatie. Thuis hadden we ook al gewonnen door drie goals van Kodat, uit moesten we dus het spel bevroren, vandaar dat Louis mee mocht doen. Ik herinner me het gesprek voor die wedstrijd nog goed. Hij kwam bij me en vroeg: "Maar trainer, hoe moet ik spelen?" "Nou," zei ik toen, "zoals gewoonlijk: zo traag mogelijk." Hij kon er niet om lachen, maar speelde groots.'

Van Gaal zei eens tegen Thys: 'Maar ik kan alles met een bal,' waarop de coach antwoordde: 'Dat weet ik, maar u hébt hem alleen nooit.' Toen Van Gaal tientallen jaren later als trainer in het professionele voetbal een niveau had bereikt dat Thys nooit zou halen, bleek hij er nog steeds weinig waardering voor te hebben dat zulke commentaren indertijd ruimschoots in de pers kwamen. 'Nee. Ik zou dat nooit over een speler in de media zeggen. Ik bescherm mijn spelers, dat deed hij niet. Zelfspot? Je moest eens weten hoeveel zelfspot ik over mijn spelerscarrière toon aan mijn spelers. Bijvoorbeeld over mijn traagheid, ja. Natuurlijk neem ik mezelf serieus. Ik heb een filosofie opgebouwd, een visie, door kennis en ervaring. Het is het belangrijkste van een mens: dat je weet wie je bent en wat je wilt. Dat is serieus met jezelf omgaan. Dat je ook aan introspectie doet en jezelf evalueert. Als iemand mij verwijt dat ik mezelf te serieus neem, zegt dat meer over hem dan over mij.'

Van Gaal kon maar niet begrijpen waarom Thys hem lager waardeerde dan zijn buitenlandse - Oostenrijkse en Zweedse - collega's. 'Ik weet niet wat die man bezielde, maar hij had het op de een of andere manier niet op mij begrepen. In België mogen ze maar een beperkt aantal buitenlanders opstellen, hij probeerde altijd mij om die reden buiten de basis te houden. Voetbaltactische of -technische argumenten had hij niet, want ook als ik goed speelde, zette-ie me er nog naast.' Thys gaf toe dat Van Gaal een technisch begaafde en intelligente voetballer was. 'Ik heb ook weleens tegen de pers gezegd dat het middenveld met een zeer technische Van Gaal goed gestoffeerd is. Maar als topspeler kwam hij mij veel te traag uit.'

Allee, dat lag welzeker aan zijn lichaamsvorm. Met dat grote en lange lichaam waggelde hij dan over het veld. Hij deed bovendien alles in één tempo. En dus koos ik voor andere spelers die wél snel waren, want die had ik nodig [voor de snelle tegenaanval]. Als het aan mij had gelegen, had ik dus nooit Van Gaal aangetrokken. Niet omdat ik hem niet aardig vond, zoals Louis denkt, maar omdat hij niet bij het concept van FC Antwerp paste.’

Van Gaals ploeggenoot en vriend, aanvaller Roger Van Gooi, is ervan overtuigd dat de grote mond van Van Gaal hem zijn plaats kostte: ‘Natuurlijk waren er vier buitenlanders en moest er een afvallen. Maar ik vond niet dat Louis de minste van de vier was. Er waren veel meer spelers die dat vonden. Maar Louis wilde graag meepraten. Hij stond na de wedstrijd ook altijd met Thys te discussiëren over voetbal. Thys wist te verbergen dat hij Louis een bemoeial vond, maar dat speelde beslist mee in de opstelling. [Thys] heeft best verstand van voetbal. Hij heeft bewezen dat hij een ploeg kan smeden met Antwerp en ook nadien met de nationale ploeg van België. Alle spelers waren dan ook dik tevreden met Thys. Behalve natuurlijk Louis, die was slachtoffer, misschien wel van zijn grote mond.’

Van Gaal leidde in België een prettig leven, maar na vier jaar voornamelijk op de reservebank te hebben doorgebracht had hij er genoeg van. In het voorjaar van 1977 schreef hij tientallen sollicitatiebrieven naar scholen in Nederland voor een baan als gymnastiekleraar. Hij werd bij de Don Bosco Iets in Amsterdam aangenomen voor negenentwintig uur per week. Het gezin Van Gaal, inmiddels uitgebreid met dochter Brenda, terwijl Fernanda zwanger was van Renate, verhuisde naar Avenhorn, een dorpje dertig kilometer boven Amsterdam. Zo koos hij voor eenzelfde dubbelbaan die andere grote Nederlandse coaches ook hadden vervuld, met als meest vooraanstaande voorbeelden Rinus Michels en Guus Hiddink. Door op een school dagelijks te ervaren hoe het is te moeten werken met vaak ongemotiveerde of emotioneel gestoorde jongeren, hadden deze trainers op psychologisch gebied een voorsprong gekregen op sommige van hun collega's. Deze vaardigheid zie je terug in de manier waarop ze omgaan met de volwassenen waarover ze de leiding hebben, profvoetballers die net zo opvliegend en veeleisend kunnen zijn als middelbare scholieren en die afwisselend geduld en begrip of een strenge hand nodig hebben. Voetbal was bij de jongens van deze vakschool populair en de nieuwe gymleraar genoot dan ook snel een zekere beroemdheid omdat hij als semiprofvoetballer regelmatig in sportuitzendingen op tv te zien was.

Spreuken als ‘Iedereen heeft een talent en het is de kunst dicht bij dat talent te blijven’, en ‘Ik kan een middel zijn dat de speler helpt zijn talent zichtbaar te maken’, komen voort uit zijn twaalfjarige ervaring als leraar. Critici van Van Gaal storen zich aan wat zij beschouwen als zijn schoolmeesterachtige manier van doen. In hun ogen is hij nog steeds het prototype van een leraar aan de middelbare school: de eeuwige wijsneus, alles in zijn eentje beslissend, er gemakshalve van overtuigd dat zijn opvattingen superieur zijn; niemand moet het in zijn hoofd halen kritiek op de methodiek van meester Van Gaal te hebben. Of deze

interpretatie serieus genomen moet worden is maar zeer de vraag. Michels noch Hiddink heeft ooit last gehad van te weinig gezond zelfvertrouwen. Sterker nog, Hiddink publiceerde in Korea zijn daar alom bejubelde verslag van zijn avonturen met het nationale elftal onder de bescheiden titel *My Way*, naar zijn favoriete nummer van Frank Sinatra. Slechts weinigen hebben Michels of Hiddink van 'school-meestersneigingen' beschuldigd. Die twijfelachtige eer is alleen Van Gaal ten deel gevallen. Maar Van Gaal gaf wel met veel overtuiging les en bleek voor de klas heel doeltreffend te werken. Door deze dagbaan leerde hij hoe hij de zaken moest uitleggen. Als het de jongens met honkballen niet lukte een bal fatsoenlijk te raken, praatte Van Gaal net zo lang met ze tot ze het wel konden. Zo verwierf hij het gereedschap dat hij in zijn toekomst als coach goed kon gebruiken.

Mike Helenklaken, oud-voetballer van Telstar en HFC Haarlem, was een leerling van Van Gaal. 'We vonden hem allemaal een geweldige leraar. Enthousiast, fanatiek, straight. Terwijl je toch een beetje gek moet zijn om op zo'n school les te geven, want er zaten moeilijke jongens tussen, hoor. Van Gaal was wel reëel. Jongens, wat dikkig en stijf, kregen een acht als ze maar inzet toonden en jongens, lenig en slank een drie als ze op hun gemak de oefeningen voltooiden. Ronduit bot was Van Gaal tegen degenen die het verbruid hadden. Ik herinner me heel goed een voorval met een jongen op wie hij een beetje de pik had. Die jongen deed zijn best niet. We waren aan het zwaaien met de ringen en die gozer moest op een gegeven moment draaien. Dat lukte. Toen moest-ie terugdraaien. En dat lukte niet. Dus die jongen kwam er tamelijk onhandig te hangen. Maar Van Gaal niet helpen, hoor. Die dacht: zoek jij het maar lekker zelf uit. De hele klas blauw van het lachen, tot die jongen op het hoogste punt losliet en op de mat knalde. "Zo," zei Van Gaal, "dat heb je verdiend." Nou moet ik wel zeggen dat hij zulke situaties scherp in de gaten hield. Ik weet zeker dat hij had ingegrepen als het echt gevaarlijk was geweest.'

Don Bosco was geen gemakkelijke school. Er zaten veel probleemgevallen onder de scholieren, onder wie een groot aantal fanatieke Ajax-supporters van de beruchte F-side. Ook waren er veel allochtone scholieren, immigrantenkinderen met een Marokkaanse, Turkse of Surinaamse achtergrond van wie er velen moeite hadden zich te voegen naar de normen van de Nederlandse maatschappij. Vechtpartijen tussen scholieren en scholieren die spijbelden of te laat kwamen waren hier dagelijkse kost. Van Gaal moest omgaan met jongens die het sociaal moeilijk hadden, kleine criminelen soms; een harde werkelijkheid waarin sommige kinderen dagelijks moesten knokken om zich staande te houden. Hij heeft daar heel wat jaartjes met veel plezier gewerkt en heeft in die tijd enorm veel geleerd. In zulke omstandigheden groeit iemands inlevingsvermogen met de dag. Het is mogelijk zulk soort werk om te zetten naar het werken met fulltime voetbalprofs. De coach moet ze aanspreken op hun verantwoordelijkheidsgevoel. Hij moet ze herinneren aan de bevoorrechte positie waarin ze verkeren en ze ervan overtuigen dat die ook zekere plichten met zich meebrengt.

Van Gaal is zelf gedisciplineerd en stipt en hij begreep al snel dat er in zo'n

omgeving duidelijke regels nodig waren, die streng, beslist en rechtvaardig moesten worden nageleefd. Hij heeft twaalf jaar op de school gewerkt, tot hij als coördinator van de jeugdopleiding van Ajax zich volledig aan het profvoetbal ging wijden. Voor wie Van Gaal kende was dit geen verrassing. Hij had meer dan eens laten weten dat hij in het voetbal als trainer verder wilde gaan of een leidinggevende functie in het bedrijfsleven ambieerde. Hij zag zichzelf als een geboren leider en was van mening dat als leraar niet al zijn mogelijkheden tot hun recht konden komen.

In de jaren dat hij gymleraar was, speelde hij als semiprof, eerst bij Telstar uit Velsen. Deze club kon de enorme transfersom die Antwerp vroeg niet opbrengen en daarom speelde Van Gaal er op huurbasis. In het begin van de jaren zeventig had de club mooie tijden beleefd, maar tegen de tijd dat Louis er kwam bungelde het onderaan in de eredivisie. De Roemeense coach Mircea Petescu hoopte dat hij met het nieuwe talent degradatie kon voorkomen. Hij zette Van Gaal in de spits, een positie waar hij met zijn lengte en geringe snelheid niet voor in de wieg was gelegd. Telstar was inmiddels gewend geraakt aan verliezen en speelde daarom verdedigend. Dat maakte het er voor Van Gaal niet beter op, hij stond nu vaak geïsoleerd in de aanval. Gelukkig kon hij deze keer wel goed opschieten met zijn coach. Petescu, aanvoerder Fred Bischof en hij konden aan tafel urenlang over tactieken discussiëren, daarbij schema's en grafieken tekenend. Hij en de Roemeen dachten hetzelfde over voetbal en het was dan ook geen grote verrassing toen hij besloot zijn coach naar het Rotterdamse Sparta te volgen nadat Telstar in 1978 ten slotte naar de eerste divisie degradeerde. Geen van beiden had zin bij een eerstedivisieclub in dienst te zijn. Sparta kocht Louis van Gaal voor honderdvijfenzeventig-duizend gulden en dat was het begin van een vruchtbare periode in Rotterdam die acht jaar duurde.

Pieken en dalen bij Sparta en AZ

‘Mijn vrienden keken naar de spelers en ik keek naar Rinus Michels. Toen al wist ik dat ik coach wilde worden.’

Louis van Gaal

Sparta en Ajax hebben een rijk verleden gemeen. Beide namen komen uit de Griekse mythologie en staan symbool voor onverwacht grote fysieke prestaties. Tot 1911 droegen de verenigingen zelfs bijna identieke voetbalshirts. Sparta werd in 1888 opgericht en is daarmee de oudste voetbalvereniging in het Nederlands betaald voetbal. Hoewel de club in de jaren zestig enige successen boekte, lagen de hoogtijdagen voornamelijk in de eerste helft van de twintigste eeuw. Later streed het eerste elftal vooral om wat toen ‘het kampioenschap van de rest van Nederland’ werd genoemd, de vierde plaats in de eredivisie, na Ajax, Feyenoord en PSV. Sparta was in die jaren een goede, gedegen subtopper in de Nederlandse profcompetitie. Het is ook een club met een Engelse inslag. Een aantal Engelse trainers en spelers hebben met succes gewerkt in het bijna een eeuw oude Sparta-stadion Het Kasteel, en de club heeft een afdeling waar men het oer-Engelse

cricket beoefent, in ons land een enigszins ongewone bezigheid.

Van Gaal liep tegen de zevententwintig toen hij in het kielzog van Petescu bij de club kwam. Hij zou een van Sparta's vaste krachten worden en uiteindelijk 282 officiële wedstrijden bij de club van rood en wit spelen. In zijn tijd 'won' het eerste elftal achter de Grote Drie twee keer de begeerde vierde plaats.

Van Gaal was weinig blessuregevoelig en miste zelden een officiële wedstrijd. Alleen in het seizoen 1981-1982 was hij langere tijd uitgeschakeld nadat hij zijn arm had gebroken. 'Ik kwam op mijn gestrekte arm neer en ik hoorde het knakken. Ik zei meteen: het is gebroken. Ze geloofden mij aanvankelijk niet omdat ik mijn vingers nog redelijk kon bewegen. Maar ik bleek - helaas - gelijk te hebben.'

Een groter probleem was Van Gaals slopende werkschema. Hij gaf van acht uur 's ochtends tot twee uur 's middags les aan Don Bosco en moest anderhalf uur later voor de training bij Sparta zijn. Daarnaast probeerde hij betere papieren te halen door allerlei voetbal- en managementcursussen te volgen, die een groot deel van zijn avonden in beslag namen.

Tijdens zijn gebruikelijke tweehonderd kilometer lange pendeltocht van zijn huis in Avenhorn naar Rotterdam werd hij weleens door vermoeidheid overmand en moest hij de auto aan de kant zetten. Twee keer knalde hij tegen de vangrail nadat hij onderweg in slaap was gesukkeld. Vanwege zijn leraars-baan in Amsterdam kon Van Gaal niet opnieuw naar een plaats dicht bij zijn club verhuizen. Een paar keer probeerde hij het tegenovergestelde voor elkaar te krijgen: spelen voor een club dicht bij huis, bij AZ '67, Haarlem of Volendam. Maar Sparta wilde een van zijn sterspelers niet zomaar laten gaan en de gevraagde transfersom van vierhonderdduizend gulden was te hoog voor de kleinere clubs uit Noord-Holland.

Van Gaal was een technisch goed onderlegde en nette voetballer. In zijn Sparta-jaren kreeg hij maar vijf gele kaarten, waarvan geen enkele voor grof spel. Echt verrassend zal het niet zijn dat de koppige en praatgrage middenvelder alle kaarten kreeg wegens kritische aanmerkingen op naar zijn mening onjuiste beslissingen van de scheidsrechter. Om die reden zag hij ook zijn enige rode kaart voorgehouden. Hij uitte wat al te luid zijn ongenoegen over een beslissing van een besnorde scheidsrechter, die hem vervolgens een waarschuwing gaf. Van Gaal reageerde met: 'Als je morgen in de kranten wil staan, snorremans, moet je me een gele kaart geven.' De scheidsrechter deed hem meteen dat genoeg. Van Gaal wist niet van ophouden. 'Als je morgen op de voorpagina's wil staan, moet je er nog een geven.' De scheidsrechter volgde zijn advies op en het restant van de wedstrijd werd zonder Louis gespeeld.

Het ligt in Van Gaals aard zich voor de volle honderd procent in te zetten voor de zaak, de club, het elftal waar hij zich aan verbonden heeft. Halfslachtige betrokkenheid gaat tegen zijn natuur in. Dus kende hij het clublied van Sparta heel snel uit zijn hoofd. Bij een uitwedstrijd tegen Spartak Moskou verbaasde hij

het Russische publiek door voor de wedstrijd samen met de voorzitter van Sparta en medespeler Danny Blind op de middenstip het lied te zingen. Hoewel niet al zijn ploeggenoten geïnspireerd raakten door Van Gaals verbale uitbarstingen, waren de meesten wel onder de indruk van zijn enorme toewijding. Als de anderen nog nagenoten van een mooie overwinning, was Van Gaal alweer bezig met de volgende wedstrijd. Petescu begreep de voetballer Van Gaal nu beter en zette hem waar hij zich het beste op zijn plaats voelde: centraal op het middenveld. De Sparta-fans waren aanvankelijk niet zo gecharmeerd van de speler die zo graag op balbezit speelde. Van Gaal trok zich niet zoveel aan van de klachten van het publiek en de pers en reageerde met: 'Ik ben sterk aan de bal en ik heb een goede pass in de benen. Daarnaast heb ik tactisch inzicht. Ik mag wel zeggen dat ik tactisch erg sterk ben. Ik kan er niets aan doen wanneer het publiek dat niet ziet. Ik kan die bal wel naar voren lellen, zoals sommige anderen doen, maar dan ben je die bal steeds kwijt. Nu probeer ik in balbezit te blijven en dat komt arrogant over.' De bal wild naar voren knallen was tegen Van Gaals principes als voetballer en bleef hem ook als trainer een gruwel. Hij heeft altijd vastgehouden aan een goed overdachte opbouw van de aanval.

Ook sommige van zijn ploeggenoten hadden kritiek. Leen de Goeij: 'Zelf kan hij het ontkennen, maar feit is dat Louis zeer arrogant en zelfbewust overkomt. Anderen kijken de kat even uit de boom, Louis niet. Hij was nauwelijks bij Sparta of hij riep al dat de meeste spelers er niets van konden. Vanaf het moment dat hij wel in de basis stond, werd Louis al snel bepalender. Hij had natuurlijk ook die leiderskwaliteiten. Eerlijk gezegd hou ik niet van spelers die met de trainer meelullen. Hij zag het spelletje natuurlijk ook wel en had grote kwaliteiten als spelverdeler. Aan het einde van het seizoen begon hij ook met het luidkeels terechtwijzen van zijn medespelers. Op de training, maar ook tijdens de wedstrijd. Op dat moment kreeg hij van vooral de jongeren veel respect omdat die daarvoor openstonden. Ik moet eerlijk zeggen dat ik er helemaal niet van gediend was. Van alle academici spant Louis van Gaal de kroon. Die jongen heeft totaal geen zelfkritiek. Wanneer de opstelling van Oranje bekend wordt gemaakt, is hij steeds teleurgesteld omdat hij er niet bij is.'

Inderdaad leek Van Gaal ervan overtuigd dat hij de uitdaging op nationaal niveau aankon. 'Kijk, ik geef eerlijk toe dat ik te weinig loopvermogen heb. Dat is helemaal niet erg, zolang er spelers zijn die voor mij willen lopen, zoals nu bij Sparta. Als dat in Oranje net zo zou gebeuren, zeg ik: ja, ik ben er rijp voor. De techniek en het inzicht heb ik. Het is aan Kees Rijvers [de bondscoach] om uit te maken of dat voldoende is.'

Onder Petescu vielen de resultaten nogal tegen en halverwege het seizoen 1979-1980 werd hij vervangen door de Nederlander Joop Brand. Brand en Van Gaal kenden elkaar van een trainerscursus bij de KNVB in Zeist. De jonge Van Gaal heeft zijn collega vaak lof toegezwaard voor zijn uitstekende trainerskwaliteiten: 'Hij is de beste trainer die ik heb meegemaakt. Zoals hij traint, zou ik ook trainen. Hij heeft alles. Hij kan doceren, kan met mensen omgaan en staat als

coach op eenzame hoogte. Ik zie weinig trainers gericht op wisselen. Hij kan ingrijpen voordat het fout gaat. Dat moet een coach beheersen.'

Maar ondanks het grote enthousiasme van Van Gaal over de trainerskwaliteiten van Brand, waren de resultaten onder leiding van de vervanger van Petescu net zo matig en al snel kwam Barry Hughes voor hem in de plaats. Deze trainer uit Wales is in veel opzichten de tegenpool van Van Gaal. Als coach heeft hij naam gemaakt omdat hij bij HFC Haarlem Gullit ontdekte. Maar bij het grote publiek was hij bekender als zanger van carnavalskrakers en als gast in een bepaald soort humoristische programma's. Hughes was altijd in voor een grap om zo de kou uit de lucht te halen. Hij speelde binnen en buiten het veld maar al te graag de rol van clown, zoals blijkt uit de titel van zijn autobiografie, *De entertrainer*. Dat zat de nogal serieuze Van Gaal niet lekker. Van Gaal was een vurig voorstander van mooi voetbal, van technisch virtuoos en tactisch verfijnd spel. Hughes daarentegen was een pleitbezorger van het soort voetbal dat in die dagen vooral op de Britse eilanden in zwang was, het *kick-and-rush* met lange ballen naar voren en het snel zoeken van de aanval. Hij vond Van Gaals voorliefde voor een geleidelijke en behoedzame opbouw verspilling van tijd en scoringskansen.

Toen Hughes weigerde naar hem te luisteren, stapte Van Gaal naar het bestuur van Sparta, iets waar Hughes woedend over was. Van meet af aan konden die twee niet goed met elkaar opschieten, en in *De entertrainer* brengt Hughes onder woorden wat hem zo ergerde aan de ogenschijnlijk hautaine houding van zijn middenvelder. Toch geeft hij met enige tegenzin toe dat Van Gaal een positieve invloed op de teamprestatie had. 'Hij wekte de indruk dat hij het voetballen hoogstpersoonlijk had uitgevonden. Hij was nogal arrogant, hij had de wijsheid in pacht. In het veld had ik niet zo'n moeite met hem, hij presteerde goed, maar als mens was hij een hopeloos geval. Met zijn karakter had hij geen goede invloed op het elftal, al moest ik toegeven dat het steeds beter ging. Daarom werd hij tijdens mijn laatste jaar ook aanvoerder. Maar hij zal nooit een vriend van mij worden.'

Gezien Van Gaals grote waarde voor Sparta zat hij vaker op de reservebank dan terecht was. Verschillende van zijn ex-ploeggenoten denken nog steeds dat Van Gaals bemoeizucht hem regelmatig een plaats in de basis heeft gekost. Hughes' zienswijze lijkt die veronderstelling te ondersteunen. 'Ik was inderdaad niet het type dat spelers op kantoor uitnodigde om te praten over de tactiek. Dat miste Van Gaal denk ik wel, omdat hij dat met Petescu wel kon doen. Kijk, ik maakte de opstelling, daar had ik niemand's hulp bij nodig. Zo was ik dat gewend. Ik was een einzelganger en deed dingen zonder overleg. En dat Louis zich met mijn zaken trachtte te bemoeien, daar ergerde ik me op zijn zachtst gezegd wel aan.'

Ondanks Hughes' suggestie dat Van Gaal een slechte invloed op de sfeer in het elftal had, liet de rechtlijnige middenvelder zich niet opzijzetten als hij voor de belangen van de spelers opkwam. De jonge Wouter Holverda was zeer van hem onder de indruk. 'Louis was natuurlijk een eigenwijze man en de meeste mensen

vinden dat soort types niet het prettigst om mee om te gaan. Ik denk dat hij heel veel dingen had waardoor iedereen het eigenlijk best vond dat hij de leider werd. Hij deed dat namelijk heel erg goed. Hij was de beste belangenbehartiger die we ons konden indenken. Natuurlijk kon hij je weleens op het trainingsveld op heel vervelende wijze op je fouten wijzen. Maar daar heb ik altijd veel van geleerd. Want verstand van voetbal had hij natuurlijk toen al. Hij had zeker wel gevoel voor humor. Hij kon heel erg mooi lachen als iemand werd gedold. Hij liep dan rood aan, waarover wij dan weer in een deuk lagen.'

Verdediger Adrie Andriessen stond versteld van Van Gaals waarnemingsvermogen. Als we geen greep op de tegenstander kregen, kon hij bijvoorbeeld zeggen: "Als jij drie meter naar rechts gaat spelen, dan speel ik drie meter naar links en is alles in balans." Eerst denk je: wat een rare snuiter is dat. Maar als hij op die manier een paar keer gelijk krijgt, ga je toch respect voor hem krijgen en accepteer je zijn aanwijzingen. Er zijn natuurlijk wel meer spelers met een grote mond, maar die laatje praten omdat zij het niet goed zien. Na een paar minuten had hij al door wat er mis was. Dan hadden we in de voorbespreking afspraken gemaakt en die wijzigde hij op eigen houtje. Tijdens de wedstrijden en in gesprekken heb ik heel veel van hem opgestoken. Ook tijdens de trainingen liet hij zien hoe je in bepaalde situaties moest dekken of vrij lopen. Hij was de trainer in het veld.'

Uiteraard liet Van Gaal geen traan toen Barry Hughes vertrok. Hij werd vervangen door Bert Jacobs, die net als Hughes ook van een grap op zijn tijd hield. Maar tussen de twee Nederlanders klikte het beter en Jacobs onderkende al snel de voetbal-intelligentie en leiderschapskwaliteiten van Van Gaal. 'Ik merkte al heel snel dat ik zat te praten met iemand die zeer betrokken was bij het voetbal en die over alles heel diep nadacht. Ik had nog nooit een aanvoerder meegemaakt die zich in die mate met zijn vak bezighield. Later kreeg ik ook in de gaten dat hij een persoonlijkheid was. Ik hem leren kennen als een intelligente en zelfs een erudiete man. Hij heeft veel gelezen en weet dus waar hij over praat. Het was een leider buiten, maar vooral ook in het veld. Door hem begreep ik wat het betekende om een "verlengstuk in het veld" te hebben. Hij kon zijn medespelers heel goed coachen en ook vooruitdenken als een schaker. Omdat we over het voetbal toch redelijk hetzelfde dachten, werkten we dat jaar uitstekend samen.'

Bij Sparta kreeg Van Gaal ook de gelegenheid zijn talenten buiten de grenzen van de Nederlandse velden te tonen. In 1983 haalde Sparta als enige van de vier Nederlandse deelnemers de derde ronde van de UEFA-cup. In 1985 had de club minder succes in dit toernooi, maar speelde het een gedenkwaardige wedstrijd tegen de Duitse reus HSV en haalde na strafschoppen de volgende ronde. In die wedstrijd speelde Manfred Kaltz mee en ook spelmaker Felix Magath, die jaren later als coach Wolfsburg naar het Duitse landskampioenschap leidde en met wie Van Gaal de degens zou kruisen tijdens de competitiewedstrijden tussen Bayern München en Schalke 04. Vooral in 1985 had Sparta een volle agenda, want het team maakte ook nog midden in de regentijd een uitstapje naar China. Louis en

zijn elftalgenoten waren slecht op het warme en vochtige weer voorbereid en dat eiste zijn tol tijdens de wedstrijden. Maar hun uithoudingsvermogen was in het Verre Oosten wel beter geworden, zo bleek in het succesvolle seizoen dat volgde op hun terugkeer in Nederland.

De ‘werkverslaafde’ en veelzijdige Louis van Gaal was inmiddels ook een actief lid van de VVCS, de eigenzinnige vakbond van profvoetballers die nog steeds de macht heeft om het de bureaucraten van de KNVB en de betaaldvoetbalverenigingen in Nederland behoorlijk moeilijk te maken. Van Gaal was van mening dat de belangen van de spelers vaak niet goed werden vertegenwoordigd en hun werkzaamheden onvoldoende werden omschreven. Een goede vakbondsman moet iets van een advocaat hebben: slim, rechtlijnig en strijdlustig. In een gezelschap van collega’s die liever hun mond houden, sprong Van Gaal eruit als een man die volop ideeën had over hoe de arbeidsomstandigheden in het profvoetbal beter konden en niet aarzelde deze ideeën met zijn gehoor te delen. Hij gaf in het blad van de VVCS uitleg: ‘Ik deed dat blijkbaar naar eenieders tevredenheid, want ik werd steeds weer gevraagd [als vertegenwoordiger van de spelers]. Dan krijg je een bepaalde binding met het vakbondswerk. Ik wilde ook meer weten van de zaken die speelden. Dan is het logisch dat je in het bestuur van zo’n organisatie rolt.’ Hij werd uiteindelijk gevraagd vicevoor-zitter van de vvcs te worden.

Hij speelde in 1985 ook een grote rol bij de oprichting van de Centrale Spelersraad. Deze organisatie was het overkoepelende orgaan voor de spelersraden bij de voetbalclubs en werd de officiële belangenbehartiger van de spelers bij het knvb-hoofdkantoor in Zeist. Uiteraard werd hij de eerste voorzitter. Enige tijd nadat hij als coach aan de slag was gegaan, werd hij in 1992 voorzitter van de belangenvereniging Coach Betaald Voetbal, een functie die hij bekleedde tot hij naar Barcelona verhuisde. Door deze ervaringen ontwikkelde Van Gaal zijn leidinggevende en organisatorische talenten nog verder. Hij heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het verbeteren van de arbeidsomstandigheden en beloningen van profvoetballers, en hielp een milieu waarin volop politieke spelletjes werden gespeeld transparanter en democratischer te maken.

In het seizoen 1984-1985 werd duidelijk hoe zwaar Sparta op zijn spelmaker leunde. Het elftal stortte in het begin van de competitie in toen Van Gaal vanwege een blessure een paar wedstrijden moest missen. De koppen in de krant lieten aan duidelijkheid niets te wensen over: ‘Zonder Van Gaal raakt Sparta de kluts kwijt’ en ‘Sparta kwetsbaar zonder Van Gaal’.

Maar Van Gaal was nu midden dertig en raakte nog sneller moe dan daarvoor. Het pendelen tussen huis en werk eiste ook steeds meer zijn tol. In mei 1986 kwam de deur naar az ’67 op een kier. Van Gaal moest al zijn overredingskracht inzetten het bestuur van Sparta zover te krijgen dat het hem van zijn lopende contractverplichtingen ontsloeg. Hij zei: ‘Het afscheid van Sparta doet pijn. Ik ben wel prof, maar die club is een stuk van mijn leven geworden. Alles heb ik daar

meegemaakt. Dat vergeet je niet een, twee, drie.'

De overgang van Sparta naar AZ '67 viel hem moeilijk. Hij was in Rotterdam gewend zijn ploeggenoten te sturen en het lukte hem nauwelijks niet voortdurend aanwijzingen te geven en zich aan zijn nieuwe omgeving aan te passen. Vrijwel van het begin af aan ergerden sommige Az-spelers zich aan de bazige en koppige nieuwe aanwinst. Daar kwam bij dat hij beslist niet meer de speler van vroeger was. Op zijn vijfendertigste was hij nog langzamer geworden, wat de prestaties van AZ geen goed deed. AZ '67 was eindjaren zeventig en begin jaren tachtig dankzij de bemoeienissen van de zakenlieden Cees en Klaas Molenaar heel succesvol geweest. In 1981 werd de club kampioen van Nederland en speelde in de finale van het UEFA cup-toernooi. Nadat de gebroeders Molenaar hun financiële steun hadden gestaakt, ging het bergafwaarts met AZ '67. Sommigen hoopten dat Van Gaal de ingedommelde club wakker kon schudden. Maar met zijn pogingen om door middel van een schokbehandeling het team wat nieuw leven in te blazen bereikte hij het tegenovergestelde: de spelers leken er alleen apathischer door te worden. Van Gaal kwam tot de conclusie: 'De figuur Van Gaal is bij AZ nog niet geaccepteerd. Acceptatie. Dat is het kernwoord waar alles bij de club momenteel om draait. Het is moeilijk alles in één jaar af te dwingen. Zeker als je al op leeftijd bent. Bij Sparta vormden we een geestelijke eenheid. We accepteerden elkaars slechte punten en probeerden die met elkaar aan te vullen. Maar bij AZ past iedereen op zijn eigen winkeltje. Ik heb ook het gevoel dat het gros bij AZ niet zo graag wil luisteren. Misschien heeft dat wel met mezelf te maken, misschien kom ik anders over dan de bedoeling is.' Doelman Hans de Koning vond dat Van Gaal minstens voor een deel schuldig was aan de matte vertoningen uit die tijd: 'Als speler was hij zeer dominant. Hij eiste bijvoorbeeld dat de ballen bij hem moesten worden ingeleverd. Hij was natuurlijk ook al een veteraan, hij had in acht jaar Sparta veel meegemaakt. Toch had ik af en toe weleens van: god man, loop toch niet zo te zeiken. Altijd maar kritiek leveren, dat maakte spelers geïrriteerd. Het leidde vaak tot botsingen en wrijvingen. Je verwacht dat als iemand net binnenkomt, hij de kat uit de boom kijkt. Dat was bij Louis dus niet het geval. Hij leverde van begin af aan kritiek op alles wat in zijn ogen fout ging en dat deed hij weleens op zeer botte wijze.'

In december 1986 stapte de vijfendertigjarige Louis van Gaal naar het bestuur en zei: 'Het lichaam doet niet meer wat de geest wil.' Het bestuur vroeg hem nog even te wachten omdat er 'nieuwe ontwikkelingen' bij de club in het verschiet lagen. Snel daarna werd coach Han Berger ontslagen en vervangen door Hans Eijkenbroek. Van Gaal, die nog geen trainersdiploma had, kreeg van voorzitter Arie Ligthart de betrekking van assistent-coach aangeboden. De actieve voetballoopbaan van Louis van Gaal eindigde in een anticlimax met een wedstrijd tegen PEC Zwolle die met 3-1 werd verloren. Een pijnlijke nederlaag voor een man die er altijd alles aan deed om te winnen. Bij AZ - het "67" was inmiddels uit de naam geschrapt - bereikte hij geen moment het niveau dat hij daarvoor bij Sparta wel haalde. Aldus verruilde de vermoeide middenvelder voor altijd zijn plaats op

het veld voor een plek in de dug-out. 'Eijk', die Van Gaal toch al van begin af aan bij zijn beslissingen betrok, had problemen met zijn gezondheid. Vrijwel meteen nadat de nieuwe overeenkomst was afgesloten, moest de hyperventilerende en overspannen Eijkenbroek het ziekenhuis in en werd Van Gaal gevraagd of hij de leiding wilde overnemen. Ook nadat de gezondheidsproblemen bleken mee te vallen, gaf Eijkenbroek toe: 'Als ik problemen had en mij een dag niet goed voelde, liet ik Louis al het veldwerk doen. Dat betekende dat Louis het voor het zeggen had. Hij deed alles, van de voorbereiding en de tactiek tot de wedstrijdbespreking.'

Niemand zei het openlijk, maar het was min of meer een gegeven dat Van Gaal vanaf het begin feitelijk de leiding had. Eijkenbroek was formeel de hoofdcoach omdat hij over de vereiste papieren beschikte, maar Van Gaal had de touwtjes in handen. Zijn overgang van speler naar coach veroorzaakte bij hem een geestelijke metamorfose. De matte vertoning als speler maakte nu plaats voor gedreven en praktijkgericht coachen aan de zijlijn. Het doel was duidelijk: degradatie voorkomen van de club die onder aan de ranglijst van de eredivisie bungelde.

Van Gaals remedie voor de malaise bij AZ was de zweep over het team. Hij vond dat hij, omdat hij hard voor zichzelf was en dat was hij -, hij ook hard tegen het elftal mocht zijn. Het Van Gaal-bewind leidde tot een volkomen nieuw regime bij de club, met een sterke nadruk op discipline. Telaarcomers kregen een boete; Van Gaal was immers de stiptheid zelve. De spelers moesten voortaan hun auto op het parkeerterrein verderop zetten, om op die manier dicht bij de ingang van het terrein plaats vrij te maken voor de bezoekers. De coach vertelde alle spelers in ronde bewoordingen wat hun kwaliteiten en hun tekortkomingen waren, iets wat niet door iedereen in dezelfde mate werd gewaardeerd. Maar hij won het respect van de spelers; ze hielden op met klagen en begonnen te luisteren.

Van Gaal legde uit waarom deze onomwonden, harde aanpak noodzakelijk was. 'Geen buitensporigheden, simpelweg de taken uitvoeren. Te veel inspraak levert chaos op, zeker binnen een voetbalselectie. En ik ben nu eenmaal een leidersfiguur. Dat bedoel ik niet onbescheiden, maar zo is het gegroeid. 'Ongepoetste schoenen waren passé; beleefdheidsvormen moesten weer in acht worden genomen. 'Iedereen hier weet waar de grenzen liggen. Ik laat nooit iets lopen. In principe heb ik mijn kinderen ook zo grootgebracht. Het is moeilijk, want het betekent dat je soms iets tegen je gevoel moet doen.'

Een andere forse vernieuwing was dat Van Gaal zeven spelers uit het tweede elftal overhevelde naar de A-selectie, die daardoor drieëntwintig man telde. Op die manier gaf hij de spelers die om eenzelfde positie streden volop de gelegenheid van elkaar te leren en tegelijkertijd bracht hij de scherpste in het elftal terug door de onderlinge concurrentie aan te wakkeren. Soms kan een elftal door de inbreng van vedetten tot grotere hoogten stijgen, zowel wat prestaties als wat zelfvertrouwen betreft. Maar het kan ook de andere kant op werken. Sterspelers of sterke, dominante leaderstypes of spelers met een schat aan ervaring kunnen bij een club de ontluikende talenten in de weg staan. Gearriveerde Az-vedetten die

zich zeker waanden van een vaste plek in het elftal werden naar de reservebank verwezen en moesten telkens wanneer ze invielen hun waarde bewijzen en zich terugvechten in het basiselftal.

Dit is een van de blijvende kenmerken van Van Gaals manier van coachen. Op dit en andere vlakken is hij verbazingwekkend consequent gebleven. Bij AZ '67 joeg hij de spelers die hem niet bevielen op stang; middenvelders die op hun dooie akkertje de bal met lange halen naar de voorhoede traptten en verdedigers die veilig in de buurt van de keeper bleven hangen. Hij zat ze op hun nek en gaf ze soms ongenadig op hun donder om ze een beetje te stimuleren. Hij brak ze tot de grond toe af en bouwde hen vervolgens weer op. Volgens Hans de Koning werd er onder Van Gaal harder getraind dan ooit. 'Maar het was vooral anders. Ik herinner me dat hij bijvoorbeeld op karakter trainde. Dan zette hij zeven man op het doel en moest iemand van zeven meter een vrije trap nemen. Dan moesten we dus maar zien hoe we de bal uit het doel hielden door hem weg te schieten of zelfs weg te koppen. We mochten ons niet omdraaien, maar moesten naar de bal kijken. Als je die bal op je flikker kreeg was dat jammer, maar dat moest je maar voor de groep overhebben. Ik weet nog wel dat wij dachten dat hij gestoord was of zo. Maar we deden het wel.'

Ik had nog nooit meegemaakt dat een trainer het spel tijdens de training doodlegde om ons te wijzen op de posities die we innamen. Hij legde uit hoe je je moet opstellen, hoe je de bal moet inspelen, hoe je de looplijnen kan vrijhouden, wanneer je moet vertrekken. Hij leerde ons leper te spelen en wat meer na te denken bij watje deed. De trainingen waren nooit obligaat. Je had later altijd wat om over na te denken. Didactisch was hij ijzersterk. Je kon ook merken dat hij overdag voor de klas stond en gewend was om dingen duidelijk uit te leggen.' Ook in de media werd de verandering gesignaleerd. 'Er staat nu een elftal. De pluim van de spelers gaat naar assistent-trainer Van Gaal, die in vijf weken tijd van elf geslagen honden een stralend gezelschap wist te maken.' De verdedigende aanpak had plaatsgemaakt voor een positieve, aanvallende speelstijl, het soort voetbal waarvoor het publiek naar het stadion komt en de stijl waar Van Gaal zijn hele trainerscarrière aan vastgehouden heeft. De assistent-coach: 'Zo heb ik altijd al willen spelen. Dit concept is bovendien AZ op het lijf geschreven. Het maakt me niets uit tegen wie we spelen. Of de tegenstander nu Ajax of Excelsior heet. Degradieren is er niet bij.'

En inderdaad, dankzij Van Gaals hulpvaardige ingrijpen behield AZ zijn plek in de hoogste divisie. Het clubbestuur was uiteraard in zijn nopjes. Niet alleen maakte AZ doelpunten en kwam hoger op de ranglijst, ook waren de supporters gelukkig en stroomde er steeds meer publiek naar de wedstrijden. Maar voor de ambitieuze coach was dit niet het eindpunt, hij wilde meer. Hij bleef maar bij het bestuur aankloppen, dan weer wilde hij dit, dan weer dat. Hij wilde overwinningspremies voor de spelers; hij was ontevreden over de medische staf en wilde die veranderen; en hij wilde een fitnessruimte. Daar had nog nooit iemand van gehoord bij de relaxte provincieclub. Zoals meestal was Van Gaal zijn tijd

vooruit: tien jaar later had AZ uiteraard wel zo'n ruimte.

Helaas duurde deze gelukzalige periode maar betrekkelijk kort. Hans Eijkenbroek was formeel nog steeds de coach van AZ. Maar het ontging de meeste toeschouwers niet dat de wat ongemakkelijke waarheid anders was: de 'assistent'-coach was duidelijk vakkundiger en had resultaten behaald waarvan de hoofdcoach alleen maar kon dromen. Ondertussen verloor de A-selectie enkele van haar dragende spelers, terwijl een aantal anderen geblesseerd buiten de lijnen bleef. Van Gaal kon niet meer wisselen en het werd daardoor onmogelijk spelers die slecht presteerden voor straf op de bank te zetten. Als gevolg daarvan werd de door Van Gaal zo gekoesterde discipline ondermijnd. Dat had invloed op de prestaties van het elftal en op de resultaten. De voorzitter van de club stond voor een lastig probleem en kwam tot de slotsom: 'Er was geen houden meer aan. Het ontslag was onvermijdelijk. Spelers wilden vertrekken en er was geen geld om anderen aan te trekken. Met een kleine selectie moet je roeien met de riemen die je hebt. We hadden enorme toestanden met betalingen. Bovendien denk ik dat heel Nederland nog niet klaar was voor Van Gaal. Wat hij wilde was maar bij één club mogelijk: bij Ajax. Hij dacht dat AZ een fullprofclub was. De structuur was echter amateuristisch en ook de financiële middelen waren heel erg beperkt. We waren blij dat we ons hoofd boven water konden houden zonder de gebroeders Molenaar. De sponsors van toen waren klein en pure hobbyisten. Alles moest goedkoop.'

De bestuursleden wilden zeggenschap over de zaken blijven houden. Ze vonden dat ze, omdat ze tijd en geld in het beheer van de club staken, ook enige invloed mochten hebben op technisch vlak. Zo'n conflict tussen de 'wetgevende' en 'uitvoerende' tak van een betaaldvoetbalclub komt vaker voor. De inkomsten van een professionele voetbalclub worden voornamelijk gehaald uit de uitzendrechten en de merchandising. Daardoor is de grootte van de markt van enorm belang. Helaas was voor een betrekkelijk kleine club als AZ die markt beperkt in vergelijking met de andere, grotere clubs in de competitie. Op hun beurt kunnen de inkomsten van Ajax, Feyenoord en PSV niet opboksen tegen die van clubs uit landen met een veel grotere markt. Provincieclubs uit Engeland, Frankrijk, Spanje, Duitsland en Italië kunnen een veelvoud uitgeven van wat de penningmeester in Alkmaar in kas heeft, zeker in de tijd dat Louis van Gaal bij AZ zijn eerste kans kreeg. In het hedendaagse topvoetbal is het van het grootste belang dat er voortdurend veel geld binnenkomt, niet alleen om de eenmalige transfersom van een echte vedette te kunnen financieren, maar ook om de maandelijks terugkerende lasten van zijn salaris te dekken.

Zelfs de grotere Nederlandse clubs, die financieel veel minder in de melk te brokkelen hebben dan clubs uit de grote Europese competities, gaan niet op spelersjacht met als enig doel dat ze een goed seizoen willen draaien. Nederlandse clubvoorzitters zijn best bereid ettelijke miljoenen euro's als transfersom voor een speler op tafel te leggen, maar alleen voor iemand met een goede 'restwaarde'. Dat betekent dat alleen jonge en uitzonderlijk getalenteerde spelers in aanmerking

zullen komen: de club profiteert op de korte termijn van hun voetbaltalenten en kan ze later met een aanzienlijke winst doorverkopen. Vanuit het zakelijke perspectief van een club is deze aanpak goed te begrijpen. Ook nu nog stoelt het aankoopbeleid van verenigingen als AZ op deze bedrijfsfilosofie. Maar dit beleid kan wel makkelijk voor wrijving tussen de clubleiding en de coach zorgen. Coaches willen zo snel mogelijk de prestaties van hun team verbeteren, terwijl clubbesturen een goed rendement uit hun investeringen willen halen. Zo nu en dan botst de bedrijfsfilosofie met de visie van de coach. Daar ligt de uitdaging: goed presteren binnen de beperkte mogelijkheden van de club.

De concurrentie is de laatste jaren - in Europa, maar ook daarbuiten - enorm toegenomen. Niet alleen omdat er meer clubs zijn die over aanzienlijke financiële middelen beschikken, maar ook doordat het aantal buitenlandse spelers dat een club in dienst mag nemen feitelijk onbeperkt is. Een relatief kleine club als AZ roeit dus tegen de stroom op. De kans een speler van topniveau aan te trekken is uiterst beperkt. Maar wie niet sterk is, moet slim zijn. De club zal voor een andere aanpak moeten kiezen: scouting, nieuwe talenten ontdekken. Helaas blijven getalenteerde voetballers zelden lange tijd in dienst van zo'n club. Zodra ze succesvol zijn, gaan ze op zoek naar betere mogelijkheden. De club zal daarom nooit een topclub worden, alleen maar een kweekvijver voor jonge talenten waarin de grote jongens naar hartenlust zullen vissen. De tijd dat clubs uit landen met een kleine tv-markt zich konden meten met teams als Barcelona, Manchester United of Bayern München is allang voorbij. Eenmaal coach bij Bayern pleitte Van Gaal voor 'een salarisgrens naar Amerikaans model, zodat iedereen met dezelfde begrotingen zal spelen. Als de omstandigheden gelijk zijn, kunnen we echt gaan spelen.' Wellicht dacht hij daarbij aan wat er met het elftal van Ajax gebeurde waarmee hij vijftien jaar eerder de Champions League won en dat uit elkaar viel door toedoen van buitenlandse plunders.

De commerciële belangen zijn op het professionele niveau verhoudingsgewijs groter, maar zelfs bij de amateur clubs is de druk te presteren toegenomen. Succes is een voorwaarde om aan internationale toernooien te mogen meedoen en voor clubs op regionaal of landelijk niveau om geldschieters te kunnen aantrekken. Steun van sponsors betekent dat de begroting omhoog kan. En met een hoger budget heeft de club weer meer kans betere spelers te kopen, kan het beter gekwalificeerd personeel in dienst nemen, de jeugdopleiding optimaal benutten en betere faciliteiten aanschaffen. Er ontstaat een kettingreactie. Gevolg is dat bij iedere wedstrijd de elftallen onder veel grotere druk staan dan vroeger. Veel clubs kunnen alleen overleven of floreren als ze een suikeroom hebben, iemand die ruim genoeg in de slappe was zit om de vereniging lange tijd te ondersteunen.

Van Gaal had weinig begrip voor de lastige situatie waarin AZ verkeerde. 'Bij veel verenigingen gaat vaak de regel op: wie betaalt, bepaalt. Als een bestuurslid geld steekt in de verbouwing van de kantine, dan heeft hij meestal een stem in waar bijvoorbeeld de bar komt. Zo gaat dat ook met een trainer, daar willen bestuursleden een klein beetje invloed op hebben, of althans de schijn daarvan.'

Het besturen is voor hen een hobby waar zij tijd en geld in steken. Ik eiste ook discipline van het AZ-bestuur. Een bestuurslid moest ook hard werken. En als zo'n man dan zegt: ho, het is maar een hobby, dan moet hij maar een andere hobby zoeken.'

De voorzitter van de club had heel wat moeite met deze zienswijze. 'Hij wilde van de club een bedrijf maken en deze professionaliseren. De mensen in het bestuur waren goed om geld te geven, maar van voetbal hadden ze in zijn ogen natuurlijk geen verstand. Wanneer zij op technisch gebied iets zeiden, kregen zij de wind van voren. Hij spaarde niemand. En zei dat ook iedereen recht in zijn gezicht. Dat had zijn voordelen, maar ook zijn nadelen. In het leven moet je je soms wat diplomatieker opstellen. Dat kon Louis niet en dus maakte hij veel vijanden. Ook naar de spelers toe. Van Gaal kon in de kleedkamer ontploffen, die zei tegen spelers: anders donder je maar op, voor jou zijn er tien anderen.' Geen wonder dus dat de voorzitter en de trainer geen dikke vrienden werden. De spanning tussen de twee liep uiteindelijk zo hoog op dat ze op weg in de spelersbus aan weerszijden van het gangpad naast elkaar zaten zonder een woord met elkaar te wisselen.

Er bestaat verschil van mening over de vraag hoe Van Gaal precies bij AZ is weggegaan. Volgens sommigen is hij ontslagen, anderen menen dat hij op eigen initiatief is vertrokken. De zogenaamde assistent bleef de trainingen leiden en was tijdens wedstrijden een opvallende en luidruchtige coach. Zo luidruchtig, dat bestuurslid Wijnand Vermeulen op een bepaald moment ingreep. Hij stormde van de tribune en sleurde Van Gaal, die op dat moment de scheidsrechter op zijn nummer zette, terug naar de bank. De krantenkop 'AZ-bestuur ontslaat Louis van Gaal', van 25 november 1987 - een maand na dit voorval -, kwam voor velen dan ook niet als een verrassing. Voorzitter Floor Mouthaan verklaarde in de *Alkmaarsche Courant* dat de verhouding tussen trainer en spelers te veel verstoord was geraakt. 'Vandaar dat wij na langdurig beraad tussen bestuur en technische staf Van Gaal hebben gevraagd ontslag te nemen.' Van Gaal, die in hetzelfde artikel reageerde, was het hier niet mee eens: 'Wat ontslag genomen. Ze hebben mij gewoon ontslagen. Vreemd eigenlijk. Het AZ-bestuur was eerst uiterst tevreden over mij en nu word je zo aan de kant geschoven. Problemen met de spelers? Ik weet dat vier jongens uit de selectie iets tegen mij hebben, maar ik denk dat de meerderheid achter mij staat. Naar deze groep heeft het bestuur niet willen luisteren. Ze zoeken een zondebok en die ben ik uiteindelijk geworden.' De ene helft van voetbalminnend Nederland was ervan overtuigd dat hij was ontslagen; de andere helft gelooft nog steeds dat hij zelf ontslag heeft genomen.

Nog steeds is zijn ontslag voor Van Gaal een uiterst gevoelig punt, en journalisten die het aandurven deze episode op te rakelen, trappen hem hard op zijn ziel. Toch is er geen reden zo lichtgeraakt te zijn. De omstandigheden waren niet in zijn voordeel en het was zijn eerste praktijkervaring als trainer. Zijn bekwaamheid werd door vrijwel niemand in twijfel getrokken, maar doordat hij halsstarrig van alles bleef eisen, ondergroef hij zijn relatie met veel van de

clubmensen. Nadat hij was vertrokken, namen maar weinig spelers contact met hem op om te vragen hoe het met hem ging. De Koning hierover: 'We wisten wel dat hij behoorlijk aangedaan was. We waren te veel met onszelf bezig, denk ik. We wilden ons handhaven in de eredivisie. In het voetbal zijn er geen sentimenten, daarvoor lopen er te veel egoïsten rond.' Later kreeg men wel spijt bij AZ, zeker toen men zag hoe hij bij Ajax opgang maakte. Maar bij AZ wilde hij alles voor het zeggen hebben en de club wilde de touwtjes in eigen handen houden. In dat opzicht is hij net Johan Crujff: 'Ik ben de baas, niet jullie.'

De episode is ook exemplarisch voor Van Gaals eeuwige gevecht met de pers. Hij voelde zich vooral beledigd door een portret in *Voetbal International*. In een later interview met Kees Jansma, die toen nog als verslaggever bij dit blad werkte, uitte de gekrenkte ex-AZ assistent-coach zijn ongenoegen over wat hij beschouwde als een onbehoorlijke inmenging van het periodiek in de interne aangelegenheden van de AZ-clubleiding. '*Voetbal International* bepaalt wie waar trainer wordt en wie wordt ontslagen', luidde de kop boven het maar liefst vier pagina's grote artikel dat uit het interview ontstond. Van Gaal spuwde vooral zijn gal over het feit dat Jansma hem 'autoritair' en 'hysterisch' had durven noemen. De enigszins uit beeld verdwenen assistent-coach beweerde dat de journalist en zijn blad de hoofdoorzaak waren van misvattingen bij sommige bestuursleden van AZ 'Ik had je hoog zitten. Had. Ik las je stukken. Ik had een dergelijke veroordeling van mij als trainer nooit verwacht. Als jij, met jouw personality, iemand zo neerschopt als je met mij hebt gedaan, dan kun je op je vingers natellen dat bestuursleden dat gaan napraten. Ja, zo is het.' Jansma verweerde zich: 'Welnee, ik heb je tweemaal tijdens wedstrijden van AZ zien opereren. Met Hans Eijkenbroek als ziek vogeltje naast je op de bank en jij als veldheer. Schreeuwend, tierend. Dat vond ik minderwaardig. Over je kwaliteiten als trainer heb je me niet gehoord, maar vanuit menselijk oogpunt knapte ik af.' Van Gaal reageerde onverschrokken: 'Ik heb bij AZ zoveel op poten gezet. De scouting, de medische begeleiding, noem maar op. Ja, ik ben zo arrogant dat ik durf te stellen het onbegrijpelijk te vinden als het betaald voetbal mij nu links zou laten liggen.' AZ eindigde in het seizoen 1987-1988 op de vijftiende plaats en degradeerde op doelsaldo naar de eerste divisie. Het duurde bijna een decennium voordat de club zijn plaats in de hoogste klasse terugwon. Wat hemzelf aanging hoefde Van Gaal zich geen zorgen te maken; uit de ellende bij AZ werden prachtige nieuwe kansen bij Ajax geboren.

Ajax en de 'Hollandse school'

'Kwaliteit is het uitsluiten van toeval.'

Spreek op een tegeltje aan de muur van Van Gaals kantoor bij Ajax

Van Gaal werd gevraagd voor het seizoen 1988-1989 hoofd opleidingen bij Ajax te worden. Maar door problemen bij de club kreeg hij andere werkzaamheden dan aanvankelijk de bedoeling was. De stroom goede resultaten van Ajax onder 'Verlosser' Johan Crujff was in het seizoen na het winnen van de Europacup voor bekerwinnaars nagenoeg opgedroogd. Marco van Basten verkaste

naar AC Milan en Frank Rijkaard vertrok naar Real Zaragoza. Crujff beschuldigde het bestuur van een slecht aankoopbeleid en wenste volledige zeggenschap over de technische beslissingen, iets wat de clubleiding weigerde. Dit stimuleerde hem naar Barcelona te verhuizen, waar hij een unieke reeks successen tot stand bracht. Hij werd als coach tijdelijk door een driemanschap opgevolgd, waarna de Zwitser Kurt Linder aan het roer kwam. Deze hield het in oktober voor gezien en werd vervangen door het duo Spitz Kohn en Louis van Gaal. Door deze eigenaardige en chaotische serie trainers-wisselingen draaide Ajax in de competitie hopeloos slecht en de laatste coaches kregen daarom de opdracht nog wat successen uit het resterende seizoen te persen. Ze deden dit verbazend doelmatig en onder hun leiding werd het elftal toch nog tweede in de eredivisie. 'Louis is verdomd arrogant en wij houden wel van arrogante mensen.' Met die woorden introduceerde Ajax-voorzitter Ton Harmsen zijn nieuwe benoeming bij de pers. Van Gaal zal het met deze beoordeling van zijn karakter niet eens zijn geweest, maar zijn overdonderende zelfverzekerdheid had kennelijk een positieve indruk gemaakt op de machthebbers van de in die tijd toonaangevende voetbalclub van Nederland. De eerste zinnen die hij tijdens een persconferentie na zijn aanstelling als coach van Ajax tot de journalisten richtte: 'Ik ben een zeer consequente, eerlijke en directe persoon. En dat komt weleens hard over,' konden als een bevestiging van Harmsens oordeel worden gezien.

Hierna werd Leo Beenhakker de nieuwe coach van Ajax. Beenhakker is onder de Nederlandse betaaldvoetbaltrainers een uitzondering omdat hij nooit zelf profvoetballer is geweest. Hoewel Van Gaal niet afkerig is van een bevrijdend grapje op zijn tijd, neigt hij naar dodelijke ernst als het op zaken aankomt die hem na aan het hart liggen. Beenhakker heeft een wat luchtiger stijl. Altijd en eeuwig met een sigaartje in de hand bedacht 'Don Leo', zoals hij vanwege zijn tijd in Spanje werd genoemd, de kwinkslagen die hem bij de pers zo geliefd maakten. Maar beide mannen geloofden heilig in hard werken. In de jaren tachtig verzoonde Beenhakker de term 'patatgeneratie', een bondige omschrijving van een groep verwende en luie voetballers die opgroeide in een welvarend en modern Nederland. Voor zijn komst naar Ajax had hij Real Madrid drie jaar achter elkaar landskampioen weten te maken. Maar na een aantal jaren de *rabia* te hebben moeten ondergaan, de razernij van het Spaanse voetbal, keerde hij terug naar ons minder hartstochtelijke en kalmere voetbalklimaat.

Beenhakker meende dat Van Gaal nog niet zover was dat hij zijn assistent kon worden. Daarom ging Louis terug naar de jeugd. Daar, in de zomer van 1989, maakte hij kennis met een opkomende generatie Nederlandse spelers van Surinaamse af-

komst: Clarence Seedorf, Patrick Kluivert, Edgar Davids en Michael Reiziger. Hetzelfde jaar werd hij toegelaten tot de cursus betaald voetbal van de KNVB met als mooi extraatje een stageplaats bij Johan Crujff in Barcelona. Onder Van Gaal veranderde de visie op de jeugdopleiding van Ajax. Hij verlengde het trainingsprogramma tot de jongens twintig werden. 'We geven jonge spelers meer

kansen om zich het vak profvoetballer aan te meten. De discipline en mentale weerbaarheid van een speler moeten vervolmaakt worden in het achttiende tot twintigste levensjaar. Op dat moment moeten zij weten wat ze moeten doen en wat zij moeten laten als prof, wat hun stekkie in het veld is en in de groep.'

In 1990 verving hij Spitz Kohn als assistent van Beenhakker. In *Ajax Magazine* bekende hij dat de beslissing moeilijker was dan sommigen misschien dachten. 'Het geeft een ontzettende bevrediging [om de jeugd te trainen], want je krijgt er van die jongens zo veel dankbaarheid en respect voor terug. Het was leuk geweest om dat voort te zetten, maar dan denk ik dat je niet verder reikt dan jeugdtrainer. Ajax is het hoogste wat je kunt bereiken. Daar bedoel ik mee dat de spelersgroep de beste is die je in Nederland kunt trainen.' En met vooruitziende blik voegde hij daaraan toe: 'Ik ben zo vrij om op te merken dat als deze groep bij elkaar blijft, zij ook nog wel het hoogste in Europa kan bereiken.' Beenhakker leerde zijn nieuwe assistent onmiddellijk kennen als een perfectionist, die alles tot in de puntjes voorbereidde en niets op zijn beloop liet. Maar het was ook duidelijk dat de twee mannen - die allebei het beste uit een elftal wilden halen - nogal verschillende ideeën hadden over hoe ze een team moesten leiden. Beenhakker beschouwde zijn spelers als professionals die hun verantwoordelijkheden kenden; daarom vond hij het niet zo erg als een speler een paar minuten te laat op de training verscheen. Dit was Van Gaal als uitgesproken voorstander van een strenge discipline uiteraard een gruwel. Ook op tactisch gebied verschilden de twee nogal van mening, wat in de stafvergaderingen regelmatig leidde tot discussies waar de vonken van afspatten. Maar Van Gaal had van zijn tijd bij AZ geleerd binnen zijn grenzen te opereren en zich aan zijn plaats als assistent-coach te houden. Daarom sloot hij zich aan bij de beslissingen van de hoofdcoach, in ieder geval voor de buitenwacht.

Van Gaal zat te popelen ergens zelf als hoofdcoach aan de slag te kunnen. Hij peilde zijn kansen bij Roda JC, bij NAC en bij zijn ex-club Sparta, clubs waar een plaats was vrijgekomen voor een nieuwe hoofdcoach. Maar de zaken liepen anders: of de mogelijke nieuwe werkgever sloeg de schrik om het hart bij het aanhoren van de ambitieuze doelstellingen van de gedreven Amsterdammer, of Van Gaal aarzelde zelf ergens anders aan de slag te gaan. De kans dat hij eventueel de baas bij Ajax zou worden, wierp een enorme schaduw over de alternatieven elders. In september 1991 besloot Beenhakker zich weer in het Spaanse voetbal te storten, toen Real Madrid hem een financieel uiterst aantrekkelijk aanbod deed. Het Ajax-bestuur was hier bepaald niet blij mee en voorzitter Michael van Praag had het zelfs over 'verraad'. Van Gaal werd gevraagd het ontstane gat op te vullen, maar hij werd niet geaccepteerd door de pers. Vanwege zijn bitse optreden was hij niet populair en *De Telegraaf* leidde tevergeefs een campagne om hem door Johan Crujff te laten vervangen.

Opeens was het jochie uit Watergraafsmeer dat er altijd van had gedroomd voor de grote club met de sportvelden aan de overkant te spelen, het middelpunt van Ajax. Het betekende ook een gigantische financiële sprong voorwaarts; een jaarinkomen van bijna vierhonderdduizend gulden. In een interview met *Playboy*

bekende Van Gaal: 'Ik zat in de auto en toen overviel me het ineens: technisch-directeur van Ajax, wat een verantwoordelijkheid. Het zweet brak me aan alle kanten uit. Dat duurde één minuut, daarna heb ik dat gevoel nooit meer gehad.'

De journalisten kenden Van Gaal nog van zijn verbale uitbarstingen bij Sparta en AZ en waren niet blij met hem. De Gemeenschappelijke Persdienst stelde koeltjes vast: 'De begaafde middenvelder van weleer is nog geen spat veranderd en oogt nog net zo pedant als destijds bij Ajax, Antwerp, AZ en Sparta.'

Het team kwam maar langzaam op gang. Ajax behaalde slechts twintig punten uit de eerste zestien wedstrijden. De supporters kenden de lange ex-jeugdtrainer niet en hadden maar weinig vertrouwen in hem. De roep vanaf de tribune om de terugkeer van Johan Crujff werd afgewisseld met de kreet 'Van Gaal rot op!' Van Gaal negeerde dit wijselijk. 'Natuurlijk lees ik de kranten en hoor ik die spreekwoorden op de tribunes. Maar ik zal me er niet anders door gaan gedragen. Ik heb na het vertrek van mijn voorganger de dingen aangepakt zoals ik vond dat ik dat moest doen. Niet omdat hij het slecht deed, maar omdat ik nu eenmaal een andere denkwijze heb dan Beenhakker. Bovendien is er nog geen enkele aanleiding voor verandering.'

Ons probleem zit 'm niet in de kwaliteit van de spelersgroep. Het zijn de media die ons opzadelen met een enorme druk. Dat is een gegeven als je bij Ajax speelt, daar moet je niet over zeuren, maar het maakt mijn werk wel lastiger. Temeer daar na iedere nederlaag de druk op de spelers toeneemt. En hun zelfvertrouwen afneemt. Er is werklust zat, maar werklust alleen volstaat niet.'

Van Gaals drastische en controversiële ingrepen waren voor het publiek en de pers nog meer reden voor kritiek. Jan Wouters, de drieëndertigjarige veteraan die in 1986 door Johan

Crujff naar Ajax was gehaald, verloor zijn plek centraal op het middenveld en werd naar de rechterkant verbannen. Wim Jonk nam zijn plaats in. Hoewel de supporters de kwaliteiten van Jonk wel zagen, namen ze de vermeende degradatie van hun favoriet in eerste instantie niet al te goed op. Wouters was in 1991 nog uitgeroepen tot de beste Nederlandse voetballer van het jaar, maar nu leek hij op een zijspoor te worden gezet. Als gevolg hiervan verliep de relatie tussen de twee heethoofden niet altijd even gladjes. Aan het einde van 1991 verhuisde Wouters naar Bayern München. Van Gaal liet weten: 'We zullen Wouters gaan missen. Hij was een van de mensen die zijn mond opentrok. Ik wou maar dat iedereen in het veld eens wat zei. Dat zou weleens heilzaam kunnen werken. Van Wouters is er geen tweede.'

Bryan Roy kostte het nog meer moeite zich aan Van Gaals zienswijze te conformeren. Hij was de lieveling van de media en sprak het publiek aan met zijn virtueuze acties. Van Gaal: 'Bryan is altijd op handen gedragen omdat in Nederland het accent ligt op een balletje trappen en niet op alle andere disciplines die ik minstens zo belangrijk vind.' Inderdaad bracht Roy de toeschouwers met zijn snelle passeerbewegingen langs de tegenstander regelmatig op de banken. Toch

zette de coach hem enige tijd reserve en werd hij zelfs gedwongen een wedstrijd in het tweede elftal te spelen. Van Gaal hoopte dat de ras-pingelaar door deze vernedering gemotiveerd werd zich aan de nieuwe elftaldiscipline te onderwerpen. ‘Daar heb ik pijn van. Zoals ik ook pijn heb als ik zie dat een Roy niet werkt aan datgene waaraan hij zou moeten werken. Dan moet ik ingrijpen. Dan moet ik zo’n jongen ernaast zetten of hem in de groep ter verantwoording roepen. Niet om ze door de modder te halen, maar door ze te helpen.’

De coach kon niet goed overbrengen hoeveel sympathie hij voor de jonge speler voelde. Het kwam bij pers en publiek hard aan toen Van Gaal op de van hem bekende botte wij ze de speler wegstuurde. ‘De afgelopen vier jaar heb ik geprobeerd zijn rendement te verhogen. Maar ik zie geen enkele vooruitgang meer. Ik heb mijn vertrouwen in Roy opgezegd. Dat heb ik het bestuur ook gezegd. Ik heb Roy laten weten dat hij naar een andere club kan uitkijken. Ik heb van alles met hem geprobeerd. Zelfs individuele trainingen ingelast. Hij wilde wel lopen voor de ploeg, maar hij kon niet denken voor de ploeg. Maar het is niet gelukt hem te verbeteren. Dat verwijt ik mezelf.’ Hij vond Roy niet lui of egoïstisch, maar was tot de conclusie gekomen dat het de speler eenvoudigweg aan voetbalintelligentie ontbrak. Van Gaal werd herhaaldelijk gevraagd verantwoording af te leggen voor zijn aanpak van de jonge speler. ‘Als coach was dat niet moeilijk, als mens wel. Als coach weet ik dat ik gelijk heb, als mens heb ik er moeite mee. Ik weet dat ik Bryan pijn heb gedaan en dat vond ik heel vervelend.’

Helaas voor hem kon deze verklaring weinig veranderen aan de heersende opvatting dat Louis van Gaal een meedogenloze beul was.

Vervolgens liet aanvaller Johnny van ’t Schip weten dat hij niet langer als rechtsbuiten wilde spelen. Hij behoorde nu al een heel decennium tot het spreekwoordelijke meubilair van Ajax en voelde zich in toenemende mate genegeerd. Ook deze keer was Van Gaal onverbiddelijk. Hij geloofde dat hij voorin met twee vleugelspitsen moest spelen en was niet van plan zijn strategie aan te passen aan de wensen van Van ’t Schip. De rechtsbuiten verdween uit de basis en belandde uiteindelijk op de tribune. Zo was het beleid van Van Gaal: alleen hij bepaalde of en waar een speler nodig was, niet de speler. In zijn filosofie diende de voetballer deel uit te maken van het team en van het systeem.

Van Gaal zocht naar wat hij noemde ‘multifunctionele voetballers’: tweebenige spelers met zowel verdedigende als aanvallende kwaliteiten, lichamelijk sterk, snel op de eerste meters, met het noodzakelijke tactische inzicht om soepel in het circulatievoetbal mee te draaien, en boven alles, spelers die hun talenten in dienst van het elftal konden stellen. Hij ontdekte ze in jongens als Michael Reiziger, Ronald de Boer, Winston Bogarde en Edgar Davids. De laatste verdient extra aandacht. De slechts één meter achtenzestig lange middenvelder was opgegroeid met de voetbalfilosofie en -praktijk van Van Gaal. Hij was snel, had techniek en de werklust die de trainer zo graag zag bij zijn spelers, en hij maakte doelpunten, vooral op de belangrijke momenten. Van Gaal gaf hem de bijnaam ‘de pitbull’,

vanwege zijn felle speelstijl en zijn overwicht op het middenveld. Hij was in veel opzichten de ideale multifunctionele voetballer.

De geschiedenis van Ajax is niet compleet zonder Rinus Michels te vermelden, de peetvader van het Nederlandse voetbal. 'De Generaal' werd in 1999 door de FIFA tot Coach van de Eeuw uitgeroepen. Michels was een van de beste trainers uit de voetbalgeschiedenis. Hij was ook de architect van het totaalvoetbal, de invloedrijke tactische theorie waarbij de spelers elkaars plaats in het elftal moeten kunnen overnemen. Hij ontwikkelde dit revolutionaire systeem tijdens zijn periode als hoofdcoach van Ajax. Bij het totaalvoetbal wordt de plek van een voetballer die uit positie is gespeeld onmiddellijk door een medespeler overgenomen. Daardoor behoudt het elftal zijn oorspronkelijke organisatorische structuur. In dit flexibele systeem is een speler niet gehouden aan zijn plaats: iedereen kan zowel verdediger als middenvelder of aanvaller zijn. Of het totaalvoetbal succes heeft, wordt grotendeels bepaald door het aanpassingsvermogen van iedere speler, en dan vooral door zijn talent afhankelijk van de situatie snel van positie te wisselen. Voor de praktische uitvoering van deze theorie zijn spelers nodig die op meerdere posities uit de voeten kunnen en de conditie hebben zulke wisselingen uit te voeren. Daarom worden er hoge technische en conditionele eisen aan hen gesteld.

In ons land is het totaalvoetbal met zijn nadruk op aanvallend spel bijna heilig verklaard. Toch was de oorspronkelijke bedoeling van het totaalvoetbal een andere dan welke het later heeft gekregen. Michels bedacht het niet om de schoonheid van het spel, maar met het doel wedstrijden te winnen. In het begin bij Ajax en later bij het Nederlands elftal waren zijn spelers echte artiesten. Maar ze waren ook keihard en agressief. Hun speelwijze - pressievoetbal, positiewisselingen, onophoudelijk de aanval zoeken -, had maar één doel: winnen. Totaalvoetbal ontstond uit een zoektocht naar een manier om dichtgetimmerde verdedigingen open te breken. Daarvoor waren bij de opbouw en in de aanval acties nodig die de tegenstander in verwarring zouden brengen. Veelvuldige positiewisselingen binnen en tussen de drie linies - achterhoede, middenveld en voorhoede - werden aangemoedigd. Alle spelers mochten in de opbouw of aanval meedraaien zolang ze hun verdedigende taken maar niet verwaarloosden. Het belangrijkste doel van dit soort aanvallend pressievoetbal, of jagen op de bal, was om de bal zo snel mogelijk terug te veroveren nadat deze tijdens een aanval op de helft van de tegenstander verloren was gegaan. Het vastzetten van de tegenstander op zijn eigen helft kan alleen als alle linies druk naar voren uitoefenen en het elftal dicht op elkaar speelt. Dit betekent automatisch dat het elftal veel ruimte op de eigen helft weggeeft en kwetsbaar is bij snelle tegenaanvallen. De coach wil vooral op de helft van de tegenstander spelen en daarom moet zijn elftal ver van het eigen doel verdedigen. Zo krijgt de tegenpartij veel ruimte voor gevaarlijke counters. Logisch gevolg hiervan is dat het elftal zich tijdens de opbouw geen balverlies kan permitteren.

Totaalvoetbal en de bijbehorende aanvalsdruk levert een spectaculair soort

voetbal op. Het is een feest om te zien en wij die ermee zijn opgegroeid, verwachten bijna niet anders van Nederlandse teams, zeker niet van Ajax. Maar het systeem stelt hoge eisen aan de individuele spelers en aan de ploeg in zijn geheel: het verlangt het beste wat de voetballers en het team kunnen opbrengen. Voor zo'n aanpak is een jarenlange doelgerichte selectie van spelers nodig en een structurele teambuilding. De beste organisatievorm ervoor is de 4-3-3 (achterhoede-middenveld-voorhoede) of zelfs de 3-4-3 opstelling, ervan uitgaande dat de coach zoveel mogelijk naar voren wil spelen. Dat is nogal een uitdaging en er zijn buiten Nederland maar weinig coaches die genoeg lef hebben zich volledig aan zo'n systeem over te geven. Johan Cruïjff, na Michels de beroemdste vertegenwoordiger van het systeem, zei over Michels: 'Ik heb altijd bewondering gehad voor zijn leiderschap. Als voetballer en als trainer heb ik van niemand zoveel geleerd als van Rinus Michels. Een sportman die Nederland op de kaart heeft gezet op een manier waar bijna iedereen nu nog profijt van heeft. Ik heb vaak geprobeerd hem te imiteren en een mooier compliment kan je hem niet geven.' Hoewel Cruïjff in zijn tijd als voetballer als spits stond opgesteld, zwierf hij over het hele veld om op te duiken waar hij de tegenstander het hardst kon raken. Ruimte en het scheppen van ruimte waren centrale begrippen in het idee van totaalvoetbal. Het voortdurend van positie wisselen kon alleen als de spelers zagen welke ruimtes openlagen. Het ging allemaal over het maken en benutten van ruimte, het organiseren van een soort ruimtelijke architectuur op het veld. Het systeem ontwikkelde zich organisch en als een collectieve inspanning van het team. Hoogtepunt van het totaalvoetbal was de Europacupfinale van 1972. Na de 2-0 overwinning van Ajax op Inter schreven de kranten in heel Europa over de 'dood van het catenaccio en de overwinning van het totaalvoetbal'. Het *Algemeen Dagblad* beweerde: 'Het systeem van Inter ondergraven. Verdedigend voetbal vernietigd.' In 1972 won Ajax de Europacup, het kampioenschap van Nederland, de KNVB-beker, de Wereldbeker en de UEFA Supercup. Slechts twee teams in de voetbalgeschiedenis slaagden er in zo'n vijfklapper te maken.

Het team van Ajax dat Van Gaal in handen kreeg was doordrenkt van de totaalvoetbalfilosofie van Rinus Michels, later aangescherpt door de aanvalslustige Johan Cruïjff. Iedereen wilde naar voren en met de aanval meedoen, ook de keeper. Door het gebruik van de 'meevoetballende' keeper trok de laatste man verder weg van het doel dan bij de traditionelere speelstijlen het geval is. Voor de Ajax-aanpak was een keeper nodig die niet rustig in het doelgebied de aanval afwachtte, maar ook de ballen onderschepte die achter de verdediging vielen. Hij was medeverantwoordelijk voor de aanvalsopbouw en de razendsnelle uitvallen. Daardoor ontstond een aantrekkelijke maar riskante speelstijl. Van Gaal moest een tactiek bedenken die de gaten opvulde in de verdediging van een elftal dat alleen aan aanvallen dacht. Zijn denkwerk resulteerde in een gecontroleerde aanvalsopbouw en het uitputtend rondspelen van de bal. Als een aanval over rechts dreigde vast te lopen, moesten de spelers het via de andere kant proberen. De vleugelaanvallers moesten altijd klaarstaan om de bal langs de zijlijn naar voren te brengen en zo het spel breed te houden. Elke speler moest weten waar hij

stond ten opzichte van zijn medespelers. Hiervoor was een strakke regie nodig en het elftal moest zich als een eenheid over het veld kunnen verplaatsen. Alle spelers kregen van Van Gaal minutieus te horen wat hun taak was en daarnaast werkte hij zijn tactiek tot in de details uit. Hij liet daarmee zien wat voor een enorme controlfreak hij is. Niet voor niets hing in zijn kantoor aan de muur een tegeltje met zijn credo: 'Kwaliteit is het uitsluiten van toeval.'

Sceptici menen dat het door het totaalvoetbal gedicteerde energieke pressiespel en het scherp op de buitenspelval spelen - om zo bij balverlies het speelveld klein te houden en bij balbezit zo breed mogelijk - in feite lichamelijk niet vol te houden zijn. Vooral in deze moderne tijd zijn het aantal te spelen wedstrijden en het tempo waarin ze worden gespeeld in dat opzicht een belemmering geworden. Jonathan Wilson beweert in zijn *vier-vier-twee. De geschiedenis van voetbaltactiek*, dat zelfs het grote Ajax van de jaren zeventig daar niet echt in slaagde. Volgens zijn naspeuringen had de clubarts de spelers op een stevig dieet van 'pijnstillers en spierverslappers tot kalmeringsmiddelen en amfetaminen' gezet. Vermoedelijk kon het Ajax van Van Gaal halverwege de jaren negentig deze manier van voetballen alleen volhouden doordat de meeste spelers tussen de achttien en tweeëntwintig jaar oud waren. Volgens deze opvatting zijn de meeste moderne voetballers in de eerste plaats specialisten die niet in staat zijn op iedere plaats op de as van het veld te spelen, iets wat met de snelle positiewisselingen van het totaalvoetbal een vereiste is. Het kost zeker tien jaar voordat de spelers in zo'n team intuïtief van plaats weten te wisselen.

Tegenwoordig hebben de spelers bij de clubs zo'n hoge omloopsnelheid dat ze niet de tijd hebben het systeem onder de knie te krijgen, terwijl de elftallen van het Ajax uit de jaren zeventig en negentig grotendeels door jongens uit de eigen kweek werden bemand, spelers die met elkaar waren opgegroeid en het systeem in hun opleiding met de paplepel ingegoten hadden gekregen. Daarnaast weten de huidige spelers maar al te goed dat ze meer waard zijn als ze op één plaats goed spelen, in plaats van redelijk op twee of drie posities. Bij het totaalvoetbal vormt het individu een radertje in de machinerie van het grotere geheel. Moderne voetballers zijn absoluut niet van plan zichzelf zo op te offeren. Merkwaardig genoeg is dat de schuld van Johan Cruyff, in de jaren zeventig in het veld het brein achter het glorieperk van het totaalvoetbal van Ajax en het Nederlands elftal en de eerste voetbalvedette die in de popcultuur werd opgenomen als een icoon van de roerige jaren zestig, maar ook als een voorbeeld van zelfverheerlijking. Tot zover de critici.

Maar volgens de aanhangers van het totaalvoetbal vormen de teambuilding en de tactiek de grootste problemen. Bij het op topniveau brengen van het team is het belangrijk de verhoudingen tussen de aanvallers, middenvelders en verdedigers helder te bepalen. Pas als de spelers de essentie van het moderne voetbal door zien, kunnen ze hun kwaliteiten en vaardigheden in dienst van de teamprestatie stellen. In het totaalvoetbal wordt geen verschil gemaakt tussen aanvallende en verdedigende spelers. Aanvallers moeten actief meeverdedigen. Vroeger bemoeide

een aanvaller zich niet met de verdediging, want hij had zijn werk al gedaan als hij een doelpunt maakte. Als de offensieve spelers alleen maar aanvallen, benadelen ze het hele elftal.

Synergie, van het Griekse *sunergia* ofwel deelneming aan een werk, is de term om een situatie te beschrijven waarbij het uiteindelijke resultaat van een systeem door samenwerking groter is dan de optelsom van zijn onderdelen. Het tegenovergestelde van synergie is antagonisme, het verschijnsel waarbij door tegenwerking de optelling van twee of meer factoren minder oplevert dan de som van hun individuele mogelijkheden. De positieve synergie en haar negatieve tegendeel, antagonisme, kun je simpelweg weergeven met de formules $2 + 2 = 5$ en $2 + 2 = 3$. In managementtermen verwijst synergie naar het met succes volledig benutten van de mogelijkheden van individuen binnen de context van een bepaalde groep.

Het moderne voetbal kent een overvloed aan talent, dat dankzij een internationale transfermarkt die feitelijk altijd open is, makkelijk door de hoogste bidder kan worden verkregen. Maar met geld alleen koop je geen goed elftal. Een trainer staat altijd weer voor de moeilijke taak uit een losse verzameling individuen, hoe talentvol ook, een soepel draaiend geheel te smeden. Vooral in Nederland slaagt men hier zelden in. Ons land heeft een verbazingwekkende hoeveelheid uitzonderlijk goede voetballers voortgebracht, en toch heeft het Nederlands elftal tot voor kort op de meeste internationale toernooien op de beslissende momenten gefaald omdat de aartsindividuele spelers weigerden zich aan de groepstactiek te onderwerpen, in hun hart de zienswijze van de coach niet deelden of zich niet volledig wensten te geven voor een goed groepsresultaat.

Ook Louis van Gaal is zo'n eigengereide Nederlander. Omdat hij vaak in de schijnwerpers staat, wordt hij voortdurend omringd door mensen die hem maar al te graag vertellen hoe hij de zaken moet aanpakken. Toen Van Gaal in het buitenland werkte, in Spanje of Duitsland, nam men begrijpelijkerwijs aan dat hij zulke adviezen nodig had, want hij kende de plaatselijke cultuur en voetbalgewoonten niet. Hij liet zich hierdoor niet van de wijs brengen. Van Gaal heeft een ruime internationale ervaring als coach, maar volgt, waar hij ook werkt, altijd standvastig zijn eigen koers. Hij ziet hij er geen been in adviezen, hoe goedbedoeld ook, terzijde te schuiven, want hij is ervan overtuigd dat zijn manier van werken de beste is. In

Van Gaal zien we een fascinerende tegenstrijdigheid: een oer-individualist die met hart en ziel gelooft in het collectief.

Van Gaals voortdurend benadrukken van het belang van de groepseenheid kon in eerste instantie niet op een warm onthaal rekenen. De pers was beurtelings afwijzend, verbijsterd of geamuseerd over wat de meeste journalisten als een modeverschijnsel zagen. Van Gaal deed zijn best ze wat voorlichting te geven: 'Teambuilding is: respect tonen voor je medemens en respect tonen voor de kwaliteiten van je medemens; jezelf spiegelen aan die kwaliteiten en daarmee iets

gaan doen. Dat golfen en bowlen is een onderdeelje om elkaar op een andere wijze te leren kennen. Dat wordt door de media op de voorgrond geplaatst, maar dat is onterecht. In het begin had ik een oefening bedacht, handen vasthouden en de bal overkoppen. Dat werd meteen belachelijk gemaakt. Alsof dat de ultieme vorm van teambuilding is.'

Teambuilding op zich was natuurlijk niet nieuw, maar wel de prioriteit die Van Gaal eraan gaf. Hij wilde graag tegenspraak, maar wel binnen het raamwerk van de discipline. Hij wilde af van de spelers die zonder erbij na te denken hun tegenstander overal op het veld volgden. In zijn opvatting was het van het grootste belang dat iedereen zijn positie hield, zodat er verdedigend geen gaten vielen. In Van Gaals filosofie staat het team altijd op de eerste plaats. Hij dacht na over 'Het Team', waarmee niet alleen de elf of veertien spelers werden bedoeld die op die dag een wedstrijd hadden gespeeld, maar ook de reserves, de technische staf en het wat minder belangrijke personeel als de materiaalman, de buschauffeur en de kok. Nadat Ajax in 1995 de Champions League had gewonnen, ging Van Gaal naar de wasruimte in het Ajax-stadion, zette de beker op de wasmachine en zei tegen de verbijsterde wasvrouwen: 'Zo, deze is ook voor jullie!' Van Gaal creëerde een wij-gevoel onder de mensen met wie hij werkte. Er was wel slechts één man die de absolute leiding over 'Het Team' had: Van Gaal.

Hij legde ook sterk de nadruk op het belang van communiceren. Van Gaal sprak voortdurend tegen zijn spelers, voor de training, na de training en tijdens de training. Hij legde het spel vaak dood om op een tekort te wijzen of te vertellen hoe het wel moest, soms kalm, andere keren vol vuur. Hij wilde dat de spelers hem vragen stelden als ze niet begrepen wat hij bedoelde. Van Gaal zei tegen zijn spelers dat hij wilde dat ze 'de wedstrijd lezen', weer zo'n uitdrukking waarmee in de pers de spot werd gedreven. Hij wilde daarmee duidelijk maken dat niet alleen de coach, maar ook de spelers over tactisch inzicht moesten beschikken, zodat ze op de belangrijke momenten in een wedstrijd een goed doordachte beslissing konden nemen. Hij zei: 'Voetbal doe je namelijk met je hersens. Instinctmatig handelen hoort er wel bij, maar de bedoeling is steeds het intuïtieve in dienst te stellen van het rationele. Dan ben je verder. Voetbal je louter intuïtief, dan doe je het kunstje ook op de verkeerde momenten.'

Van Gaal is er door zijn criticasters vaak van beschuldigd dat hij zich als een dictator gedroeg. Hij treedt ongetwijfeld eigenmachtig op, maar het is beslist niet waar dat hij niet openstaat voor de mening van anderen. Als verweer tegen zulke beschuldigingen, verklaarde hij: 'Ik heb altijd moeite gehad met kritiek als zou mijn beleid er een zijn van drillen en onderwerpen. Wie zich echt in mijn werkwijze verdiept, kan namelijk nooit tot die conclusie komen. Omdat het haaks staat op mijn levensvisie. [...] Naarmate je meer gaat communiceren en uitleggen, zijn ze het gaan inzien. Dat blijkt wel uit de manier waarop ze nu spelen. Ze hebben meer oog voor elkaar, zijn zich meer gaan roeren, op en buiten het veld. In het begin was de nabespreking een monoloog van mijn kant, nu is het een dialoog. Ze komen uit zichzelf met oplossingen, becommentariëren elkaars positieve en

negatieve kwaliteiten. Dat vind ik fantastisch, want zo bouw je aan een teamgevoel.'

Daarnaast werd het scoutingapparaat grondig herzien. Van Gaal: 'Er was geen beleid. Nu heeft [Ajax-scout] Ton Pronk een eigen tipgeversnet. Elke speler over wie wij een tip krijgen, wordt bekeken door de staf. De gegevens worden verwerkt in de computer, waarbij we meerdere opties invoeren. Een bepaalde speler wordt vervolgens gerangschikt. Voor de ene positie kan hij de nummer één zijn en voor de andere positie de nummer drie. Elke kandidaat wordt op vier punten beoordeeld. Techniek, inzicht, persoonlijkheid en snelheid, TIPS noemen we dat.' Na de slechte start won Ajax de laatste elf wedstrijden van de competitie en eindigde het op slechts drie punten van koploper PSV. De twijfelaars waren overtuigd geraakt en de critici moesten toegeven dat Ajax een heel geloofwaardige en uiterst bekwame nieuwe hoofdtrainer had.

Van Gaals invloed reikte verder dan Ajax alleen. Hij schudde ook zijn Nederlandse collega's wakker, dwong ze hun gemakzucht te laten varen en opnieuw na te denken over hoe het spel gespeeld diende te worden. Hij slingerde de discussie over tactieken en trainingsmethoden weer aan. De gedreven wijze waarop hij zijn ideeën naar voren bracht, droeg zeker bij aan deze herleving: het was vrijwel onmogelijk aan de man en zijn manier van doen voorbij te gaan. Onder invloed van Van Gaals aanpak, sommigen spraken zelfs van een revolutie, begonnen de coaches hun teams als een organisch geheel, als een organisme te beschouwen. Rinus Michels wordt terecht gezien als de grondlegger van het totaalvoetbal, maar na Michels' revolutie is het Van Gaal geweest die van het totaalvoetbal een efficiënte speelstijl heeft gemaakt.

De 'Ijzeren Tulp'

'De beheersing van de hartstochten is het fundament van het menselijk karakter.'

JohnLocke

In wedstrijden op nationaal en internationaal niveau kan één seconde van concentratieverlies bij een speler beslissend zijn voor het verloop van een wedstrijd en uiteindelijk voor het winnen van een kampioenschap of een toernooi. Op topniveau zal de tegenstander zo'n moment van onachtzaamheid onmiddellijk afstraffen. De coach moet de weg wijzen door zelf de goede instelling te tonen en te eisen dat alle spelers zijn voorbeeld volgen. Het doel van een training is niet alleen het aanleren van tactische vaardigheden, maar ook het bijbrengen van het mentale kader dat de basis voor de oefeningen vormt. Voetballers missen weleens de juiste professionele houding als ze moeten trainen op onderdelen van de groeps-tactiek. Een coach die zijn spelers van de noodzaak van zulke oefeningen kan overtuigen, bewijst alleen al daardoor zijn waarde. Voetballers moeten zich er altijd van bewust blijven dat in het voetbal vaker zonder dan met de bal wordt gespeeld. Hoe meer ze met hun hoofd spelen, hoe beter met hun benen, terwijl ze daarnaast als team doelmatiger opereren. Het kost vaak de nodige

overredingskracht om ze dit bij te brengen.

Bij Ajax kon Van Gaal zijn stijl van leidinggeven voor het eerst volledig tot ontplooiing brengen: een generaal die het commando over zijn strijdende troepen voert. Een karakterise-

ring waar hij wel nijdig van zal worden, maar deze lijkt terecht. Er zijn maar weinig zaken waar de 'Ijzeren Tulp' zich meer aan ergert dan aan een speler die zich onvoldoende kan concentreren. Eén enkele onachtzaamheid wordt genadeloos afgestraft. De woedende toespraken die Van Gaal in de bijeenkomsten na wedstrijden hield, leverden hem al gauw de naam op een verlicht despoot te zijn, en misschien niet eens 'verlicht'. De coach heeft maling aan zulke typering van zijn trainings-aanpak. Toch steken deze volgens hem stereotiepe karakterisering hem. 'Het is natuurlijk veel leuker om Van Gaal te laten zien als hij spelers uitscheldt of als een beest tekeergaat. Dat vinden mensen "grappig". Maar dan drukken ze wel weer een stempeltje op je en dan moet ik weer gaan uitleggen hoe dat werkt. Vooral omdat diezelfde media niet laten zien dat ik af en toe een pluim op de hoed van de speler steek. Dat is kennelijk niet interessant. Nu krijg je wel al gelijk weer verhalen in de media als: "Van Gaal is een dictator", maar dat ben ik absoluut niet. Mijn regels zijn niet star. Daarbinnen kan eenieder zich vrij bewegen en zijn eigen identiteit behouden. Ik leg geen regels van bovenaf op, ik constateer eerst zaken en neem vervolgens maatregelen. Geen enkel individu mag maar doen wat hij wil.' Tegelijkertijd staat Van Gaal zijn vedetten bepaalde vrijheden toe. 'Bij mij krijgen spelers met een grote creativiteit extra vrijheden.' Maar niet alleen moeten de prestaties van die speler goed zijn, ook moet hij zich houden aan de gedragsregels zoals die door Van Gaal zijn opgesteld en moet hij binnen het collectief buitengewoon goed in het systeem meedraaien. Als aan die voorwaarden is voldaan, 'is het niet erg zo nu en dan een training te missen. Maar dan leg ik wel mijn beslissing aan de hele groep uit. Zo is mijn aanpak, dat hoort bij het heel-de-mens-principe.'

Verslaggevers en supporters zagen niet hoe Van Gaal zijn

spelers in privégesprekken vriendelijk bejegende. Hij beschermde ze door een schild rond zijn team te leggen en hen te vrijwaren van negatieve, afleidende en schadelijke invloeden. Bij het Ajax van Van Gaal voelde iedereen zich veilig voor de buitenwereld. In de 'binnenwereld' was Van Gaal er niet afkerig van een speler flink de oren te wassen als hij zich niet volledig inzette. Maar dat gold niet voor de spelers die een tijdelijke vormcrisis hadden. Dat onderscheid kon hij goed maken.

Op het hoogste niveau tellen hersens meer dan spierballen. Voor Van Gaal was concentratie van levensbelang. Hij ging ervan uit dat een speler die tijdens de training niet zestig minuten de aandacht kon vasthouden, grote kans liep die in de wedstrijd ook te zullen verliezen. Tegendoelpunten vallen altijd op het moment dat de concentratie verslapt en zoiets moest tegen iedere prijs worden voorkomen. In zijn visie was het betrekkelijk makkelijk de lichamelijke conditie te verbeteren, maar kostte het meer zorg de geest te trainen. 'Ik wil de geest van de spelers fris

houden. Zij moeten veel met de geest werken. Spelers vinden dit [kortdurende lichamelijke oefeningen] leuker dan het geestdodende duurwerk. Ik hecht veel waarde aan de oplossingen waarmee spelers zelf komen.'

Van Gaal werd woedend als de spelers een oefening plichtmatig afwerkten. 'Als er slordigheden in het samenspel kruipen, verliezen we de bal en dan moeten we achter tegenstanders aan lopen, wat - ook mentaal - veel vermoeiender is. Als ik zie dat iemand zijn concentratie verliest, ontplof ik. Dat weten ze van me. Ze worden er nooit kwaad om. Ik denk zelfs dat ze het wel lekker vinden, dat ik zo primair reageer. Ze beseffen dat ze het nodig hebben.' Hij eiste dat zijn spelers zich tijdens de training voor de volle honderd procent inzetten. 'Dit is een beroep, een vak. Er wordt hier ook weleens een dolletje gemaakt, maar niet zoveel als ergens anders. Omdat ik vind dat je een training moet beleven. En als je naar een training gaat met het idee: lekker bezig zijn, dan moet je niet bij Ajax voetballen.' Deze veeleisende trainingen waren ook nodig om de beginselen van de speldiscipline en timing erin te stampen. 'Het op tijd spelen van de bal, het op tijd vrijlopen, de manier waarop je een bal aanspeelt naar je medespeler in relatie tot de tegenstander, het collectief denken bij balbezit en bij balverlies. Dit proces moet je al bij de spelersgroep van twaalf tot zestien jaar neerleggen. Oudere spelers kun je in die zin niet meer vormen. Bij die routiniers moet je eraan werken dat ze op een constant niveau blijven presteren.'

De strenge teamdiscipline gold zowel binnen als buiten het veld. Het was een doodzonde als een speler te laat kwam, al was het maar een minuut, en het was ook kostbaar: een boete van driehonderdvijftig gulden. Als het vergrijp nogmaals plaatsvond, werd de straf verdubbeld. Het shirt moest in de broek worden gestopt en de kousen dienden te zijn opgetrokken. 'Wie zijn shirt niet in de broek heeft wil zich afscheiden of wil zich onderscheiden. Waarom zou je je onderscheiden terwijl je in een team speelt? Je moet je goed presenteren. Aanpassen aan het team. Onderscheiden doe je via het spel, niet via je verschijningsvorm. Dus als Clarence Seedorf in een wit T-shirt wil lopen, moet hij de rest van de groep kunnen overtuigen van de noodzaak van het witte shirt. Want daarvoor kan best een reden zijn. Daar heb je het weer: communiceren.' Op persconferenties verschenen de spelers stevast in het stijve Ajax-kostuum met bijpassende stropdas en schoenen. Het jasje moest dichtgeknoopt zijn. Van Gaal ergerde zich aan details, bijvoorbeeld dat spelers in de kleedkamer hun gebruikte handdoeken niet in de wasmand gooiden. Als iemand zijn handdoek ergens anders smeed, kon hij die mee naar huis nemen en zelf wassen. Een ander kenmerk was dat iedereen, ook de vedetten, het trainingsmateriaal meesleepte en dit niet aan de materiaalman of de reservespelers overliet.

In de trainingskampen moesten alle spelers tegelijk beginnen met eten. Het lezen van een krant bij het ontbijt was voortaan verboden. Van Gaal verwachtte van zijn spelers dat ze met elkaar zouden praten, het liefst over voetbal, maar over andere onderwerpen mocht ook. Hij wilde dat ze gedachten over hun vak uitwisselden en van elkaar leerden. Van Gaal is zijn hele carrière blijven eisen dat

zijn spelers zich correct gedroegen. Naar verluidt gaf de coach Toni een klapje tegen zijn hoofd toen de Italiaan als een zoutzak aan de eettafel hing. De trainer bewaakte nauwlettend zijn eigen stek. Journalisten kregen niet meer zomaar toegang tot het spelershome - een mengeling van een sportkantine en een gezellige huiskamer -en zelfs oud-spelers waren niet meer altijd welkom. De sterren uit het verleden mochten zo nu en dan wel langskomen, maar het werd hun verboden urenlang te blijven hangen. Van Gaal: 'Als er steeds vreemde vogels rondlopen, praten de spelers met hen en niet met elkaar. Daarom is het spelershome van halfeen tot halfdrie gesloten voor de pers. Ik zie spelers nu kaarten of ze spelen backgammon. Dat is een sociaal gebeuren, ik heb dat twee jaar niet gezien.' Hij organiseerde uitjes als paintballen, een wedstrijdje bowlen of een rondje golfen.

Volgens Van Gaal is een mens een 'gestalt', een wezen dat meer is dan de som van de samenstellende delen. Hij heeft altijd goed begrepen dat er geen groot verschil mag zijn tussen het persoonlijke en professionele leven. Van Gaal hierover: 'Mijn eerste idool was Henk Groot, daarna kwam J.F. Kennedy en vervolgens Rinus Michels. In Kennedy ben ik hevig teleurgesteld geraakt. Toen ik nog jong was zag ik dat niet in, maar hij heeft veel uit eigenbelang gedaan, en niet zozeer in het belang van de VS en de wereld. Bovendien had-ie allerlei buitenechtelijke relaties. Daar ben ik ook geen voorstander van.'

Wanneer Van Gaal een sollicitatiegesprek met een eventuele nieuwe aankoop voerde, onderwierp hij de speler aan een grondig kruisverhoor. Geen onderwerp bleef onaangeroerd. Hij wilde weten uit wat voor een gezin hij kwam, naar welke school hij was geweest, enzovoorts. Uiteraard spraken ze ook over voetbal, maar Van Gaal wilde vooral weten wat voor vlees hij in de kuip had. Hij wilde de denkwijze van de voetballer leren kennen. Zodra de speler eenmaal was aangekocht, zorgde de coach ervoor goed op de hoogte te blijven van diens gezinssituatie. Als huisvader begreep hij maar al te goed dat moeilijkheden aan het thuisfront een enorme belemmering voor het goed functioneren van een speler konden vormen. Een coach heeft er alle belang bij dat de speler in een harmonieuze huiselijke omgeving verkeert. Van Gaal kende de namen van de spelersvrouwen en hun kinderen, informeerde regelmatig naar de gezondheid van een zwangere echtgenote en vergat nooit een verjaardag.

In 2007 riep Louis van Gaal bij AZ de hulp in van een psycholoog. Leo van der Burg, die met zijn bureau gewoonlijk bedrijfsmanagers instrueerde, ging de trainersstaf adviseren hoe ze op de juiste manier spelers moesten begeleiden. Van Gaal: 'Een mens is niet altijd in balans. Ik ben bezig met psychologie en neurofeedback, omdat ik altijd op zoek ben naar manieren om spelers handvatten te geven waardoor zij zichzelf beter leren kennen en zich daardoor beter onder controle kunnen houden.' In sommige kringen wordt dit 'mental coaching' genoemd. Van der Burg: 'Ik probeer coaches te helpen op een bepaalde manier naar spelers te kijken. Veel voetbaltrainers hebben namelijk vooral oog voor het spel, maar niet voor de spelers. Voetballen kunnen ze allemaal. Het gaat er alleen om dat spelers op een manier worden begeleid die bij ze past. De ene voetballer

heeft bijvoorbeeld behoefte aan veel aanwijzingen, de ander raakt daarvan juist in de war. Het hoort bij het ambacht van de trainer daarmee om te gaan.' Van der Burg begeleidde en adviseerde in eerste instantie Van Gaal en zijn staf in plaats van zich rechtstreeks met de spelers te bemoeien. Volgens Van Gaal was dat de juiste route. 'Mijn spelers krijgen al genoeg te maken met mensen die een oordeel over hen geven. Daarom gebruiken wij de mentaal begeleider vooral om de technische staf handvatten te geven, die we kunnen gebruiken om de spelers beter te begeleiden. Hij is een coach voor de coaches.'

Van der Burg vond dat de meeste voetbalcoaches het nut van psychologisch inzicht niet begrepen. 'Ook in de trainers-opleidingen wordt bijna geen aandacht besteed aan de persoonlijkheid van een speler. Bijna niemand weet hoe mensen functioneren. We hebben meer verstand van onze stofzuiger en wasmachine dan van onszelf. In het bedrijfsleven kost dat miljoenen. Trainers proberen wel naar de spelers te kijken, maar ze zien niks. Je kunt ook onder de motorkap van een auto kijken, maar als je er geen verstand van hebt, zie je niks.' Van der Burg en zijn collega's deelden twee keer per maand hun kennis met Van Gaal en zijn assistenten.

Het heeft geen enkele zin al te lang bij het negatieve te blijven stilstaan, meende Van Gaals psychologische goeroe bij AZ. Van der Burg: 'Er is natuurlijk geen enkele voetballer die expres een slechte wedstrijd speelt voor vijftigduizend mensen op de tribune. Ik hoor trainers ook vaak na afloop zeggen dat ze verloren hebben omdat Jantje en Pietje hun niveau niet haalden. Fout. Als coach moet je je afvragen waarom jij er niet in bent geslaagd om Jantje en Pietje optimaal voor te bereiden op de wedstrijd.'

In dat verband lijkt het werken aan de zwakke punten van een speler onzinnig. 'In Duitsland hebben ze ooit een onderzoek onder linksbenige voetballers gedaan. Die moesten drie maanden lang alleen maar met rechts schieten. Het resultaat was dat het rechterbeen van die jongens na drie maanden drie procent vooruit was gegaan. Maar het linkerbeen van die spelers was dertig procent minder geworden. Het woord "talentontwikkeling" zou uit het woordenboek moeten worden geschrapt. Je moet spelers laten doen waar ze goed in zijn. Laat iedere speler afzonderlijk trainen op zijn sterke punten en maak daar gebruik van. Ik vind ook dat de totale training voor tachtig procent uit individuele oefeningen moet bestaan.' Een ongebruikelijke gedachte, waar een revolutionair als Van Gaal eerder serieus naar zal luisteren dan zijn conservatievere collega's.

Om te begrijpen hoe hij zijn pupillen een volledige en passende scholing kan geven, moet een leraar of coach eerst de werkelijke aard van de betrokkene inzien en aanvaarden. De mensen bestaan uit *geest* en *lichaam* en de geest is op zijn beurt gevormd uit *intellect*, *gevoel* en *wilskracht*. Alle geestelijke en lichamelijke aspecten van een menselijk wezen moeten worden gekoesterd en ontwikkeld. Bij een goede en doelmatige scholing worden ze op een harmonieuze en evenwichtige manier behandeld en komen ze volledig tot hun recht. Dat is bij het huidige

onderwijs niet het geval. Op scholen heeft het academisch-intellectuele aspect de overhand en worden de andere drie vrijwel volledig veronachtzaamd. Dit is een ongezonde situatie die tot frustratie en menselijk feilen zal leiden. Een van de belangrijkste taken van een effectieve onderwijshervorming is te ontsnappen aan de huidige obsessie voor het intellectuele of academische aspect en het omarmen van de andere drie, even belangrijke aspecten. De sporttraining worstelt met eenzelfde soort probleem. Daarin wordt overdreven de nadruk gelegd op het lichamelijke aspect, met net zulke afschuwelijke gevolgen. De individuele leerling moet worden gezien als een mooi en uniek menselijk wezen met grote intellectuele, emotionele, wilskrachtige en lichamelijke gaven. Hoewel in de verschillende specialisaties het accent uiteraard verschillend zal worden gelegd, moet een 'holistische' scholing alle vier de aspecten - lichaam, intellect, gevoel en wilskracht - respecteren, in ere houden en cultiveren.

Van Gaal is consequent - in zijn filosofie, zijn disciplinaire eisen en zijn emotionele felheid -, zoals ze in zijn eerste jaar bij Bayern München uiteindelijk ook ontdekten. 'Hij is de juiste man bij de juiste club op het juiste moment,' vond voorzitter Karl-Heinz Rummenigge toen alles nog goed ging. 'Dit is de meest professionele werkrelatie die we ooit met een coach hebben gehad.' Van Gaal schrijft een strenge en starre gedragscode voor en kan lastig en strijdlustig overkomen, iets waarvan menige verslaggever kan getuigen. Toch: 'Hij is de vader van het hele stel,' zoals Franz Beckenbauer zei, en in meer dan één opzicht. Van Gaal als vaderfiguur belichaamt de warmte en het familiegevoel waar hij het zo graag over heeft. Franck Ribéry sprong hem in de armen nadat hij in Dortmund een doelpunt had gemaakt en Arjen Robben mepte hem na de winnende vrije trap in het Weserstadion in Bremen van pure vreugde tegen de atletiekbaan. En toen hij in Lyon Martin Demechelis voorbereidde op zijn invalbeurt in de tweede helft en de speler bleef mopperen omdat hij niet in de basis was begonnen, drukte Van Gaal eenvoudigweg een kus op de wang van de Argentijn. 'Het is een geweldige kerel,' merkte Thomas Müller op.

Gouden jaren in Amsterdam

'Ik hoef de elf besten niet, maar de beste elf.'

Louis van Gaal

Na een jaar buitenspel te hebben gestaan keerde Ajax terug in de schijnwerpers van het Europese voetbal en deze keer voor langer dan een of twee rondes. Het Zweedse Örebro SK en Rot-Weiss Erfurt, de club uit het voormalige Oost-Duitsland die in de tweede klasse van de Bundesliga uitkwam, werden simpel opzijgezet. Het Spaanse ca Osasuna leek een pittiger tegenstander te zullen worden, maar dankzij Dennis Bergkamp werden beide wedstrijden met 1-0 gewonnen. De contouren van het elftal dat Van Gaal voor ogen had werden zichtbaar, waarbij Wim Jonk als aangever en Dennis Bergkamp als afmaker de belangrijkste wapens waren. In de kwartfinale keerde het gevoel van de heerlijke Europacupavondjes in het Amsterdamse Olympisch Stadion terug toen AA Gent

met 3-0 in de pan werd gehakt. Genoa, de tegenstander in de halve finale, werd in Italië in een van de meest spectaculaire Europese wedstrijden uit de geschiedenis van Ajax met 2-3 verslagen. Het rode vuur van de Romeinse kaarsen, de duizenden sjaaltjes, de trotse spreekkoren, het was er allemaal weer. En ook deze keer was Dennis Bergkamp de man die in Amsterdam in een nerveuze wedstrijd scoorde en daarmee de eindstand op 1-1 bracht.

Ajax behaalde de uEFA-bekerfinale met een elftal dat grotendeels uit eigen Ajax-spelers bestond, van wie de meesten uit de jeugdopleiding kwamen. Voor de eerste wedstrijd van de finale diende Ajax naar het Stadio delle Alpi in Turijn te gaan, waar Torino F c moest toezien hoe Wim Jonk met een ongelooflijk afstandsschot in de bovenhoek Ajax een 2-2 gelijkspel bezorgde. De tweede finalewedstrijd vond op 13 mei 1992 plaats in een tot het uiterste gespannen Olympisch Stadion. In een zenuwslopende wedstrijd bestookten de Italianen Ajax van alle kanten, schoten twee keer tegen de paal en drie minuten voor het eindsignaal ook nog op de lat. Rob Alflen verving de zieke Bergkamp. Ajax verloor een andere held toen Pettersson na een botsing met de cornervlag zijn sleutelbeen brak. Het eindsignaal kwam als een bevrijding, de patstelling was niet doorbroken; een doelpuntloos gelijkspel. In zijn eerste seizoen leidde de onervaren coach Ajax naar de UEFA-beker.

Louis van Gaal had in bijzonder weinig tijd iets moois opgebouwd. Natuurlijk trok dit onmiddellijk de aandacht van de clubs uit de grote competities, en dan vooral van die uit de Italiaanse Serie A. Inter Milan kaapte het 'superduo' Jonk en Bergkamp weg, John van 't Schip en Marciano Vink verhuisden naar Genoa en middenvelder Michel Kreek beproefde zijn geluk bij Padova. Van Gaal kon weer terug naar de tekentafel om een vrijwel nieuw team te ontwerpen. Dat deed hij in de overtuiging dat de komende generatie nog beter was dan deze. Maar de wederopbouw ging met horten en stoten. In het seizoen 1992-1993 werden er in de competitie te veel misstappen gemaakt om in de top te kunnen meedraaien en in Europa werd de ploeg door het Italiaanse Parma uitgeschakeld. Maar de Knvb-beker won het team wel en zeer overtuigend. Feye-noord werd in Rotterdam met 0-5 verpletterd en in de finale veegde Ajax se Heerenveen met 6-2 van het veld. De supporters, meestal niet al te geduldig als een nieuw team nog in de opbouwphase verkeert, stonden achter Van Gaal en de veranderingen die hij doorvoerde. Maar liefst tachtigduizend mensen

werden lid van de officiële Ajax-fanclub en gaven zo blijk van hun vertrouwen in het nieuwe elftal, dat onder anderen bestond uit Edgar Davids, de gebroeders Frank en Ronald de Boer, Edwin van der Sar, Mare Overmars en het Finse talent Jari Litmanen. Een jaar later vulde Van Gaal zijn ploeg aan met de uit de eigen kweek afkomstige Patrick Kluivert en Clarence Seedorf en met de slim gescoute Nigeriaanse aanvallers Finidi George en Nwankwo Kanu. Ajax-icoon Frank Rijkaard besloot zijn carrière bij zijn oude club af te sluiten.

De koerswijziging leverde Van Gaal al snel de eerste plaats in de eredivisie op

en Ajax werd tussen 1994 en 1996 drie keer op rij Nederlands kampioen. Het seizoen 1994-1995 staat in de annalen als een van de succesvolste uit de geschiedenis van Ajax. Het team domineerde de competitie volledig, won zeventwintig wedstrijden, speelde zeven keer gelijk en verloor geen enkele ontmoeting. De ploeg schoot maar liefst honderdzes keer raak, een gemiddelde van 3,11 doelpunt per wedstrijd. De enige wedstrijd die het elftal dat seizoen verloor was in de kwartfinale van de Amstel Cup - zoals het KNVB-bekertoernooi inmiddels was gaan heten - tegen Feyenoord. Aanvaller Mike Obiku maakte in de verlenging met een 'golden goal' een einde aan Ajax' ongeslagen reeks.

In 1994 kwalificeerde Louis van Gaal zich met Ajax ook voor het eerst voor de prestigieuze en financieel lucratieve Champions League, de gerenoveerde uitvoering van het Europacup-toernooi. De Champions League van 1994-1995 verliep bijna als een sprookje. Ajax rolde door het toernooi zonder ook maar één wedstrijd te verliezen en stond in negen wedstrijden slechts vier tegendoelpunten toe. In de groepsfase versloegen de Amsterdammers AC MILAN, CASINO SPALBURG en wek Athene. Hajer Split en Bayern München werden in het Olympisch Stadion met respectievelijk 3-0 en 5-2 ingemaakt. En ook opmerkelijk, Ajax versloeg het AC Milan van Fabio Capello - de ploeg die de beker verdedigde en een jaar eerder het Barcelona van Johan Crujff met 4-0 had vermorzeld - drie keer tijdens het toernooi. In de finale in het Ernst Happel Stadion in Wenen werd AC Milan in de zeventachtigste minuut verslagen door een doelpunt van de achttienjarige Patrick Kluivert. De vierde Europacup kon op het Amsterdamse Museumplein aan een tweehonderdvijftigduizend-koppige menigte worden getoond, de eerste beker nadat tweeëntwintig jaar ervoor het Gouden Ajax de prestigieuze prijs drie keer had gewonnen.

Maar de cijfers vertellen niet het hele verhaal. In de eerste plaats: het team was getraind op de Ajax-wijze, met de nadruk op passing, tempo en techniek en wat er nog meer bij komt kijken, maar tegelijkertijd oversteeg het dankzij Van Gaal de bekende Ajax-maniertjes die al te vaak een negatief effect op de club hadden gehad, zoals te arrogant spel. En ten tweede, acht van de dertien spelers die tegen Milan in de finale stonden, waren producten van de Ajax-opleiding. Het Ajax van Van Gaal speelde een opwindend soort voetbal dat was gebaseerd op een tactisch systeem zonder gebruikelijke concepten als 4-4-2 of 4-3-3 en dat werd gevormd door een reeks onderling verbonden diamanten onder leiding van Jari Litmanen en Frank Rijkaard.

Aan het einde van dit buitengewone seizoen stonden de buitenlandse clubs weer in rijen voor de deur om verschillende spelers te kopen, maar in navolging van de nieuwe held Jari Litmanen besloot vrijwel het hele elftal bij Ajax te blijven. De nieuwe generatie geloofde dat ze bij elkaar moest blijven omdat ze nog niet het uiterste uit hun mogelijkheden hadden gehaald. In de competitie kreeg de club pas in de tiende wedstrijd een tegendoelpunt te incasseren en werden ze voor de derde opeenvolgende keer kampioen. Ajax haalde niet ongeslagen de eindstreep, maar had wel nog meer punten dan het jaar ervoor. De Amsterdammers namen

revanche voor de verliespartij in het toernooi om de Amstel Cup en versloegen Feyenoord in de wedstrijd voor de Nederlandse Supercup. De Europese Supercup werd met een 4-0 zege op Real Zaragoza gewonnen. In Tokio scoorde Danny Blind de beslissende penalty in de strafschoppenreeks tegen het Braziliaanse Grêmio en won Ajax de Wereldbeker.

In de Champions League was Ajax bijna net zo succesrijk als het jaar ervoor en de groepsfase werd met nog indrukwekkender cijfers afgesloten. Het Hongaarse Ferencváros, Grasshoppers Zürich en Real Madrid werden uitgeschakeld. Grasshoppers was het enige elftal dat tegen Ajax een punt in de wacht wist te slepen. Real Madrid beleefde in een historisch staaltje machtsvertoon in het Estadio Santiago Bernabéu eenzelfde nachtmerrie als in 1973. De scheidsrechter zag twee doelpunten van Jari Litmanen over het hoofd, hij had beide keren niet in de gaten dat de bal de doellijn was gepasseerd. Het maakte niet uit. Het Madrileense publiek beloonde de overwinning van Ajax met een staande ovatie. De uitwedstrijd tegen de Spaanse club was een van de beste van dat seizoen. Maar niet volgens de strenge maatstaven van Louis van Gaal. 'Omdat de wedstrijd zich afspeelde in een aansprekend toernooi en in een mooi stadion wordt dat als fantastisch ervaren. Maar ik heb veel fouten gezien. We hadden met 5-0 moeten winnen in plaats van met 2-0.' Borussia Dortmund was in de kwartfinales volkomen kansloos en verloor twee keer zonder tot scoren te komen.

De droom leek voorbij toen in de halve finale de Griekse kampioen Panathinaïkos in Amsterdam met 0-1 won. Thuis bleken de Grieken echter niet bestand tegen de aanvalskracht waarmee ze in de tweede wedstrijd werden geconfronteerd. Litmanen bracht de brullende Atheense toeschouwers al in de derde minuut tot stilzwijgen. Zevenentachtig minuten later was de score 0-3. Voor de tweede keer achter elkaar was de finale bereikt. Ajax speelde in de finale in Rome tegen een matig Juventus zijn slechtste Europese wedstrijd in twee jaar. Een doelpunt van Jari Litmanen bracht na een vroege treffer van Ravanelli beide partijen weer op gelijke hoogte, maar in de strafschoppenserie struikelde Ajax. De spelers van Juventus faalden niet vanaf de stip, Sonny Silooy en Edgar Davids misten en de beker werd aan de Italianen uitgereikt.

Deze schitterende prestaties betekenden niet alleen gelukkige fans en jubelende media, maar verbeterden ook de inkomsten en de stemming van het bestuur. Prijzengeld, betere sponsorovereenkomsten en stijgende inkomsten uit de merchandising hoorden er ook bij. Behalve de gebruikelijke petjes, sjaaltjes en paraplu's konden er in de Ajax-winkel ook horloges, fietsen en zelfs pyjama's met het Ajax-logo gekocht worden. Maar een belangrijker bron van inkomsten was de verkoop van spelers die na de successen van Ajax een evenredig hogere marktwaarde hadden gekregen. Tijdens het bewind van Van Gaal vertrokken naar het buitenland: Jan Wouters naar Bayern München, Bryan Roy naar us Foggia, Wim Jonk en Dennis Bergkamp naar Inter, Marciano Vink en John van 't Schip naar Genoa, Michel Kreek naar Padova, Stefan Pettersson naar IFK GEBORGEN, Dan Petersen naar AS Monaco, Johnny Hanssen naar Odense BK, Aron Winter naar

Lazio Roma, Ron Willems naar Grasshoppers Zürich en Alfons Groenendijk naar Manchester City. Binnen Nederland verhuisden: Stanley Menzo naar PSV, John van Loen naar Feyenoord en Dick van Burik naar NAC Breda. Voor hen in de plaats kwamen Frank Rijkaard, Mare Overmars, Ronald de Boer, Winston Bogarde, Jari Litmanen, Fred Grim, Peter van Vossen,

Nwankwo Kanu, Finidi George, Andrej Demtsjenko en John van den Brom.

Een interessant feit is dat spelers die voor het geld ergens anders gingen voetballen zelden zo goed waren als bij Ajax. Dat verbaasde Van Gaal niets. 'Ik vind het logisch dat spelers die Ajax verlaten hun niveau elders niet halen. Nergens wordt namelijk getraind als bij ons en nergens ook worden de kwaliteiten van de spelers zo op elkaar afgestemd als bij Ajax. In het buitenland word je helemaal op jezelf teruggeworpen. Je wordt beoordeeld op je eigen kwaliteiten en niet, zoals bij ons, op je waarde voor het team. Bij Ajax werden de mindere kanten van een speler gecamoufleerd door het team. Dat is het wezen van teambuilding. Hij kan excelleren dankzij het team. Het buitenland loopt in dat opzicht ver bij ons achter: daar komt het vooral op karakter aan. Het is een kwestie van overleven: een voor allen en ieder voor zich. Bij Ajax zijn we dag in dag uit bezig elkaar sterk te maken. [...] Wat moet ik met spelers die zich in de training niet willen verbeteren of misschien niet eens komen opdagen? Wie het spel niet begrijpt en stil blijft staan als hij de bal verloren heeft, is voor mij niet interessant. Ik hoef de elf besten niet, maar de beste elf.

Alle spelers die bij Ajax zijn weggegaan, waren nu eenmaal in een systeem opgegroeid waarin sociale vaardigheden een eis waren. Mensen als Dennis Bergkamp werden in Italië met een heel andere filosofie geconfronteerd. Plotseling moesten ze de strijd met hun eigen collega's aangaan. En het Italiaanse voetbal lijkt niet veel op het Ajax-voetbal: Italianen willen winnen, wij willen winnen en amuseren, kansen creëren. Spelers zijn niet belangrijk, het team is het belangrijkste. Ik hecht meer waarde aan het karakter van een speler dan aan zijn kwaliteiten op het veld, en met name of hij bereid is zich helemaal ten dienste te stellen van het doel. Er zijn ongelooflijk getalenteerde spelers die door hun karakter of persoonlijkheid niet bij mijn werkwijze passen. Litmanen bijvoorbeeld was bij Barca een andere speler dan bij Ajax. Als je naar een andere club verhuist, moet je je aan een nieuwe cultuur aanpassen en niet alle spelers kunnen dat.'

Doordat er meer spelers weggingen dan er gehaald werden, had Ajax een spelerstekort, dat werd gecompenseerd door de jeugd naar het eerste elftal over te hevelen. Van Gaal: 'De meeste van de jongens had ik gecoacht in de A1 en ik wist hoe ze in elkaar staken. Toen ik hoofdcoach werd, heb ik ze [naar het eerste elftal] door laten stromen. [...] Dat onze doorlopende jeugdopleiding rendeert is een bewezen feit, zonder dat zou Ajax het niet hebben gered.'

De vereniging had tien jeugdelftallen, bij elkaar honderdzestig spelertjes, die hun best deden de stijl van het geweldige eerste elftal onder de knie te krijgen. Een kleine nummer 9 werd zo getraind dat hij theoretisch de grote nummer 9, in dit

geval Patrick Kluivert, moest kunnen vervangen. Net als bij Intel of Microsoft werd de Ajax-identiteit er van begin af aan ingestampt. Trainers, fysiotherapeuten, masseurs, artsen, diëtisten, psychologen en privéleraren stonden ter beschikking om de kinderen lichamelijk en geestelijk te begeleiden. Deze onderneming kostte jaarlijks zo'n drie miljoen gulden; veel geld, maar nog altijd aanzienlijk minder dan een dure Braziliaanse aankoop zou kosten. En daarnaast, zoals Van Gaal uitlegde: 'Een speler die bij ons is opgeleid kan veel makkelijker zijn weg vinden in ons systeem dan een topspeler van vijftwintig die zijn persoonlijkheid niet meer kan veranderen.'

Om te voorkomen dat de bron droogviel, werd de voetbal-school regelmatig bij gevuld door middel van vijf dagen durende 'talentendagen'. In het hoofdkwartier van Ajax stonden zeventuizend veelbelovende jongens in een database in de computer, netjes gesorteerd naar hun positie. Een paar honderd van hen - jongens van tussen de zeven en dertien - kregen de felbegeerde uitnodigingsbrief vijfenveertig minuten lang op een van de heilige Ajax-velden hun waarde te bewijzen. Daarvan kwamen er veertig door de selectie, en na nog een selectieronde bleven er zestien over die de gelederen van de Ajax-jeugd mochten versterken. Iedere nieuweling werd beoordeeld in veertig evaluatiecategorïeën, variërend van balcontrole tot sociaal gedrag. Ook die gegevens werden in een computerprogramma opgeslagen. Het credo van Louis van Gaal werd al in een vroeg stadium overgedragen. 'We leven in een maatschappij waarin alles mag. Maar als je in een team speelt, heb je discipline nodig.'

Nadat het Bosman-arrest alle clubs overal ter wereld zware financiële hoofdpijn had bezorgd, raakte het Ajax-model van zelfvoorziening steeds meer in zwang en trokken clubvertegenwoordigers vanuit heel Europa naar Amsterdam om de jeugdopleiding te bestuderen. Toch lukte het weinig andere clubs eenzelfde systeem te verwezenlijken. In een interview met *Der Spiegel* over de vraag waarom Duitse clubs er zo'n moeite mee hadden de Amsterdamse stijl te kopiëren, wees Van Gaal erop dat 'het geduld ontbreekt. Het model heeft veel met onze mentaliteit te maken, met de arrogantie van de hoofdstad bijvoorbeeld, en de discipline van het kleine Nederland. Maar de basis kan worden gekopieerd. Maar dat lukt niet als iedere nieuwe trainer het concept weer onderuithaalt. In het bedrijfsleven verandert ook niet iedere nieuwe manager de richting van het concern. Om te beginnen moet Bayern München beslissen welke visie, welk systeem ze willen. Deze tactiek, deze structuur past bij ons. Dan haal je de trainers binnen die bij dat systeem passen; voor de jeugd, voor het eerste elftal. En die werken allemaal vanuit hetzelfde idee.' Profetische woorden van Van Gaal uit 1996, ruim tien jaar voor zijn komst naar Bayern München.

Een training moest niet iets zijn om de jongens bezig te houden of ze moe te maken. De trainingen moesten gebaseerd zijn op een analyse van de wedstrijd. Wat daar in de uitvoering fout ging, moest in de training worden hersteld. Zoals een collega van Van Gaal bij de KNVB eens zei: 'Een training is geen bezigheidstherapie, maar bedoeld om je elftal meer elftal te laten worden. Je kunt

het gekscherend vergelijken met een dokter die een patiënt bezoekt, zijn diagnose stelt en medicijnen voorschrijft. Zo moet je in voetbal analyses kunnen maken en vervolgens de juiste oefenstof voorschrijven. Dat onderdeel beheerst Van Gaal werkelijk tot in de kleinste details. En als er geen bestaande oefeningen zijn om dat kwaad te bestrijden, dan moetje die maar verzinnen.' Van Gaal was de man die in de jaren negentig een einde maakte aan de duurloop als een manier om uithoudingsvermogen op te bouwen. Sindsdien trainen bijna alle internationale topclubs alleen met de bal. Van Gaal vond het ook normaal een trainingspotje te onderbreken om een alternatieve speloplossing te laten zien en vervolgens verder te gaan met het oefenen van de beste tactiek. Hij heeft altijd aan het begin van het seizoen of aan het begin van de week een precies bepaald doel.

Een vaak gehoorde kritiek op de aanpak van Van Gaal is dat hij zijn spelers in een keurslijf perst en het eigen initiatief verbiedt of onderdrukt. Van de spelers wordt verlangd dat ze de door de coach voorgeschreven taak zo minutieus uitvoeren dat er geen ruimte voor eigen creativiteit is. Volgens deze opvatting wilde Van Gaal met zijn Ajax het totaalvoetbal van het Oranje uit de jaren zeventig op een hoger plan van systematische perfectie brengen door de nadruk op balbezit en snelle balcirculatie te leggen. De aanpak werkte, en al in het seizoen 1992-1993 vermorzelde Ajax Vitesse en zijn vroegere club Sparta met respectievelijk 4-0 en 6-0. Van Gaal verdedigde zich tegen de stereotiepe opvatting dat hij zijn spelers te veel beperkingen oplegde. 'Bij Ajax heb ik spelers van de oude stempel eruit gehaald en ze zelfs in de verdediging vervangen door spelers die de leiding kunnen nemen. Iedere Ajax-speler is op zich creatief. In de eerste plaats moet je je werk doen, op tijd komen en beleefd zijn. We hebben respect voor elkaar, we vertrouwen elkaar en we zijn eerlijk tegenover elkaar. Binnen dit kader kan je je eigen identiteit en creativiteit volledig ontwikkelen. Discipline is de basis voor creativiteit. Spelers als Kanu, Davids en Kluyvert begrepen dat.'

Toch was het in de beleving van sommige spelers een doodvermoeiende speelstijl. Er ontbrak een zekere frivoliteit, vooral in het laatste seizoen dat Van Gaal bij Ajax was. Er leek geen plek voor het lekker simpelweg tegen een balletje schoppen. Menige voetballiefhebber kreeg een sik van het eeuwige gecontroleerde circulatievoetbal. Willem van Hanegem was een van de weinigen die daar openlijk voor uitkwam, een andere criticus was Johan Crujff. De bal voortdurend terugleggen op keeper Edwin van der Sar was niet wat zij onder mooi voetbal verstonden. Het seizoen 1996-1997, het laatste van Van Gaal bij Ajax, verliep desastreus. De energie en de snelheid leken verdwenen en het elftal was geen schim meer van zichzelf. Om tot scoren te komen moest het zijn toevlucht tot opportunistisch voetbal nemen. Volgens Van Gaal was het verval te wijten aan een combinatie van factoren.

Het einde van het seizoen luidde bij Ajax meestal het vertrek van een aantal spelers in, dat waren de supporters wel gewend. Maar het seizoen 1995-1996 sloot af met een veel pijnlijker afscheid: op 28 april 1996 was de laatste thuiswedstrijd van de competitie ook de laatste die werd gespeeld op de plek waar het allemaal

was begonnen. Ajax verliet de heilige grasmat van De Meer voor de futuristische Amsterdam Arena in de zuidoostelijke wijk Bijlmermeer. Afgezien van nostalgische gevoelens pakte deze verhuizing niet al te gelukkig uit. De grasmat was onbegrijpelijk genoeg slechter dan die in het oude stadion en dat was met name voor Ajax een nadeel omdat het elftal met zijn nadruk op circulatievoetbal het tempo hoog moest kunnen houden. Ook raakten spelers op deze mat sneller geblesseerd. De lijst met geblesseerden was oneindig lang. Mare Overmars liep een ernstige knieblessure op en Patrick Kluivert was het grootste deel van het jaar uitgeschakeld. En dan was er nog, in de woorden van Van Gaal, het 'Europese kampioenschapsyndroom'.

Het lijkt weleens alsof we hier denken dat we de voetbalsport als geen ander kennen. Een arrogante gedachte die vaak tot de misplaatste aanname leidt dat de 'mindere' voetballenden automatisch de moed zullen verliezen als ze het hoofd moeten bieden aan Oranje. Tijdens Euro '96 was dat zeer zeker niet het geval. Het Nederlands elftal had van meet af aan moeite met landen als Tsjechië en Wit-Rusland. Een aantal spelers leek zich drukker te maken over hun persoonlijke belangen en sterrenstatus dan over de prestaties van het elftal. In de Britse sportpers werd opgemerkt dat het een gezelschap was 'dat naar verluidt al op de rand van een revolutie balanceert als een van de spelers zich bij het opstaan ergert aan de inrichting van de hotelkamer'.

Het Nederlands elftal leunde zwaar op het talent en de ervaring van Ajax. Binnen deze groep speelden de Surinaamse Nederlanders een belangrijke rol. De voetbaltalenten van veel Surinaamse jongens werden via natuurlijke weg aangescherpt in de Amsterdamse straten en buurten. Bij de Champions League-finale tegen AC Milan stonden er voor Ajax maar liefst zeven zwarte spelers in het veld, van wie het merendeel van Surinaamse afkomst was. Voor de bewoners of de nazaten van de bewoners van de voormalige Nederlandse kolonie was voetbal een middel om hoger op de maatschappelijke ladder te klimmen.

Het team van Van Gaal leek van roestvrij staal te zijn gemaakt, maar nu verschenen er snel scheuren. Er deden geruchten de ronde dat Finidi George en Nwankwo Kanu onderbetaald werden, en ook werd er gesproken over raciale conflicten tussen de Surinaamse en blanke spelers van het elftal. Veel zwarte Ajacieden voelden zich al lange tijd ondergewaardeerd en slecht betaald. Uiteindelijk leidde dit halverwege de jaren negentig tot een kleine exodus van Surinaams-Nederlands talent. Clarence Seedorf zocht zijn heil bij Sampdoria, Edgar Davids, Michael Reiziger, Patrick Kluivert en Winston Bogarde vertrokken naar AC Milan. De spelers snakten naar waardering. In deze explosieve sfeer van onvrede verliep de wisselwerking tussen de zwarte en blanke spelers tijdens de Europese kampioenschappen van 1996 allesbehalve gladjes. Er waren veel persoonlijke conflicten tussen de elftalleden, die ten koste gingen van de teamprestaties. De flamboyante spits Patrick Kluivert klaagde over een gebrek aan contact met bondscoach Guus Hiddink. De Nederlandse pers wakkerde het vuurtje van de bestaande spanningen in het team maar al te graag aan. In

Obsessioneel *Magazine*, het 'onafhankelijk opiniemaandblad met nieuws voor Surinamers, Antillianen, Nederlanders en andere belangstellenden', opperden Sedorf, Kluivert en Bogarde dat er in Oranje spanningen tussen zwart en blank bestonden.

De zwarte Surinaams-Nederlandse spelers werden in de media 'de kabel' genoemd. De Nederlandse deelname aan Euro '96 in Engeland werd ontsierd door tweedracht en roddel. Het opmerkelijkste voorval was de botsing tussen Hiddink en Edgar Davids. Davids was uiterst kritisch over Hiddinks coaching en zei dat de trainer de blanke spelers van het team voortrok. Hiddink stuurde Davids naar huis nadat deze in een Engels radio-interview had verkondigd dat 'Hiddink must take his head out of players' asses, so he can see better.' Davids had het jaar ervoor met Ajax de Europacup gewonnen en stond op het punt naar AC Milan te gaan. Daarom was het voor hem heel belangrijk op Euro '96 mee te spelen en Hiddink had hem bij de tweede wedstrijd op de bank gezet. Davids was een belangrijke speler voor de ploeg; niettemin aarzelde Hiddink niet hem te laten vallen. Anders zou de moraal van het team kapot zijn gemaakt. Volgens Van Gaal had deze gebeurtenis ook een negatief effect op Ajax en ondermijnde het de moraal van zijn team.

Het hele seizoen werd Ajax binnenskamers geteisterd door wederzijdse irritaties, die door de leiding van de club slecht werden aangepakt. De betrokken spelers hadden deze spanningen met zich meegenomen naar het nationale elftal en Hiddink kreeg er mee te maken op een moment dat hij niet veel meer kon veranderen. Hij ging dan nog wel het gevecht met Davids aan, maar de schade was al aangericht. Hij leerde hiervan dat het van levensbelang is voor aanvang van een groot toernooi allereerst bestaande spanningen uit de weg te ruimen en zorgde ervoor dat dit scenario zich niet zou herhalen bij het wereldkampioenschap van 1998.

In de zomer van 1995 was Ajax-penningmeester Arie van Os op het slimme idee gekomen enkele van de oudere spelers te raadplegen over de toekomst van de club. Het was vrij logisch dat aanvoerder Danny Blind, ver in de dertig, voor deze besprekingen werd uitgenodigd. Maar ook de tweelingbroers De Boer, halverwege de twintig, werden gevraagd. Daardoor ontstond de ongelukkige en ongewenste situatie dat de blanke spelers mee mochten beslissen over de beloning van de zwarte spelers. Nog onlangs reageerde ex-voorzitter Michael van

Praag op persvragen met een ontkennend 'Hebben jullie niets beters te doen? Dat is twaalf jaar geleden. Waarom besteden jullie altijd zoveel aandacht aan negatieve zaken?'

In het intrigerijke Ajax kwam het tot nog een conflict, de zogenaamde 'Croky-affaire'. In het seizoen 1996-1997 hadden Danny Blind en Frank en Ronald de Boer een sponsorschap-overeenkomst geregeld met de Belgische chipsfabrikant Croky, zonder met de rest van de Ajax-selectie te overleggen. De overeenkomst hield in dat Croky zogenaamde flipflo's - kleine plastic rondjes met afbeeldingen van populaire tekenfilmfiguren of beroemdheden - met foto's van Ajax-spelers in

hun zakjes chips mochten doen. De flippo's waren in die tijd populaire verzamelobjecten van Nederlandse kinderen. In ruil kreeg het team vijfhonderdduizend gulden om onder elkaar te verdelen. Bogarde, Kluivert en John Veldman, een andere Surinaams-Nederlandse speler, weigerden de overeenkomst te ondertekenen. Daardoor dreigde de hele deal af te ketsen. Na verder overleg accepteerden de drie weigerachtige spelers de overeenkomst alsnog.

Pas jaren later kwam er enig licht in de duisternis. Winston Bogarde beweerde in 2006 in het tv-programma *Profiel* dat de hoofdoorzaak van de spanningen het verschil in salaris en macht bij Ajax was. Dit werd bevestigd door Maarten Oldenhof, in die tijd de commercieel manager van Ajax. Danny Blind zou zes keer zoveel hebben verdiend als topscorer Patrick Kluivert. Bogarde gaf aan dat hij moeite had met de onevenwichtige machtsverhoudingen die hij bij de club zag. Hij ging ervan uit dat Danny Blind en de gebroeders De Boer de hoogte van de salarissen van de Ajax-spelers bepaalden. In het tv-programma *Andere Tijden Sport* verdedigde Ronald de Boer de acties van het trio door te stellen dat zij bij het Ajax-bestuur voor betere overeenkomsten hadden gepleit en dat de kabelspelers waarschijnlijk in de eerste plaats ontevreden waren omdat ze het gevoel hadden ongevraagd door de blanke spelers te worden vertegenwoordigd.

Vermoedelijk was het niet alleen deze combinatie van factoren waardoor Ajax minder succesvol was. De uittocht van sterke spelers als Michael Reiziger en Edgar Davids kon niet worden tegengehouden en de lege plekken die zij achterlieten werden onvoldoende opgevuld. Maar belangrijker nog, de speelstijl van Van Gaal is uitermate veeleisend en daardoor uitputtend. Van Gaal houdt voortdurend de druk op de ketel, gunt zijn spelers geen adempauze. Het constante gehamer op de organische teamontwikkeling leek in 1995-1996 zijn tol te eisen. Van Gaal gaf zelf toe dat zijn systeem voor de spelers zeer belastend was. Vooral op mentaal niveau eiste het tot in de puntjes georganiseerde spelconcept het uiterste van zijn mannen. Zoals kon worden verwacht ging men bij Ajax aan een zekere 'Van Gaal-moeheid' lijden. Bij Van Gaal heeft alles tot doel de absolute top te bereiken. Alleen de heel groten kunnen dat lang volhouden en zich altijd maar mentaal en fysiek geven; anderen haken af.

Van Gaal ging in 1997 na een van de succesvolste periodes uit de geschiedenis van de Amsterdamse club weg bij Ajax. De aankondiging van zijn vertrek naar Barcelona was bij een groot nieuws. Zijn laatste seizoen als hoofdtrainer van Ajax verliep teleurstellend, met als resultaat een vierde plaats in de eindrangschikking van de eredivisie. In Nederland was men al zo gewend geraakt aan internationale glorie voor Ajax dat het nauwelijks beroering wekte dat het team toch de halve finale van de Champions League haalde. Een derde finale op rij zat er in 1997 niet in. Maar Van Gaals prestaties werden naar behoren erkend. De hoofdcoach kreeg een ontroerend huldeblijk en werd namens koningin Beatrix benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Van Gaal en God

‘Als voetbal een godsdienst was, zou Van Gaal streng gelovig zijn, een ayatollah.’

Gabriele Marcotti, in Times Online

Nadat José Mourinho met Inter Milan in de tweede wedstrijd van de halve finale Barcelona had uitgeschakeld, ging hij van het veld rechtstreeks naar de kapel in Nou Camp. Daar bedankte hij *La Moneta*, ‘de kleine donkere’, zoals een van de zwarte Madonna’s uit Europa in het Catalaans heet, voor het behalen van de finale. Hij was niet de enige die op een goddelijke ingreep vertrouwde. In 2001 liet de toenmalige manager van Bayern Uli Hoeness in de kapel van het Beierse bedevaartsplaatsje Birkenstein een clubsjaaltje zegenen. Zijn gebeden werden verhoord, een paar dagen later versloeg Bayern in de finale van de Champions League Valencia. Voorafgaand aan de Duitse bekerfinale tegen Werder Bremen en de Champions Leaguefinale in Madrid tegen Inter Milan ondernam Hoeness, nu als voorzitter van de club, opnieuw de reis naar Birkenstein.

De godsdienstige gevoelens van Louis van Gaal zijn anders van karakter. Het schijnt dat Van Gaal zich in ieder geval op het veld en ook weleens erbuiten, gedraagt als het sportieve equivalent van de Almachtige, of op zijn minst als Zijn vertegenwoordiger op aarde. Volgens de Duitse boulevardpers zou hij al snel na zijn komst bij Bayern in de kleedkamer hebben uitgeroepen: ‘Ik ben als een god! Ik word nooit ziek en heb altijd gelijk.’ Een paar maanden later ruimde hij dit misverstand uit de weg: ‘Als ik God was geweest, dan had ik alles gewonnen. Maar ik ben God niet.’

In een interview reageerde hij ontkennend op de vraag of hij ooit de roman *Ik heb altijd gelijk* van Willem Frederik Hermans had gelezen. ‘Nee. Ik ken Hermans wel, maar dat boek niet. Ik heb hbs-a gedaan, dus ik had het waarschijnlijk moeten kennen. Maar ik ben geen lezer. Een pakkende titel? Ik zou dat nooit over mezelf zeggen. Ik zou het altijd nuanceren: ik heb meestal gelijk.’

Bij een andere gelegenheid werd gesuggereerd dat hij een uitspraak van schaaklegende Bobby Fischer navolgt: ‘Wie elke dag de beste wil zijn - en dus wil concurreren met God - kan niet altijd aardig en gezellig zijn.’ Van Gaal werd niet boos bij de veronderstelling dat hij zich door Fischers credo liet leiden. ‘Maar het is wel een mooie uitspraak. Het fs toch ook zo?’

Als Louis van Gaal werd gevraagd zijn verdiensten als coach op te sommen, kon hij uiterst kort zijn: ‘Ik ben de beste.’ Hij is niet de enige die zich zo zelfverzekerd toont. Zijn collega bij Inter Milan en later Real Madrid, José Mourinho, laat maar weinig gelegenheden voorbijgaan om zijn alwetendheid te demonstreren. Van Gaal heeft geen aanwijzingen nodig, ook niet van zijn bazen. Bij Bayern was zijn verzekering dat ‘beslissingen door het dagelijks bestuur worden genomen’ niet echt geruststellend, want het was gebaseerd op zijn geloof dat ‘mijn advies altijd heel erg overtuigend is’.

Opgevoed in een streng katholiek gezin ging hij zelfs in Antwerpen nog naar de mis, jaren nadat hij uit het ouderlijk huis was weggegaan. ‘Ik vond er geen mooie dingen. Het was een tic van mijn opvoeding. We moesten altijd naar de kerk, gingen ook allemaal, meer omdat je ouders dat wilden. Het is hetzelfde, al is het appels met peren vergelijken, als datje je bord leeg eet. Ik eet nog altijd mijn bord leeg, terwijl het van de eti-

quette niet meer hoeft.’ Van Gaals arbeidsethiek en principes zijn gevormd door zijn persoonlijke ervaringen. ‘Hoe ik ben komt voort uit mijn visie, uit mijn kennis en de ervaring van mijn familie, omgeving, voetbalcarrière. Dat heeft bij mij niets met het geloof te maken. Wel komen de beginselen van het protestantisme meer overeen met hoe ik in het leven sta dan die van het katholicisme.’ Als er toch een etiket op Van Gaal moet worden geplakt, dan dat van humanist. Hij gelooft nog steeds - hoe vaak hij zijn neus ook heeft gestoten - dat de mens in beginsel goed is. Misschien dat hij daarom telkens weer zo kwaad wordt: hij weigert cynisch te worden.

En Van Gaal heeft redenen genoeg gehad cynisch te worden. Tijdens dat bijna legendarische seizoen bij Ajax werd het voetbal voor hem overschaduwd door het overlijden van zijn eerste vrouw. In 1994 werd er bij zijn jeugdliefde Fernanda kanker aan de lever en pancreas geconstateerd. In die tijd liet het voetbal zich van zijn meest gruwelijke kant zien, toen supporters van de tegenpartij zich schaamteloos vrolijk maakten over de ziekte van zijn vrouw. Het moet hem pijn hebben gedaan, maar Van Gaal verborg stoïcijns zijn verontwaardiging. Als hoofdcoach van Ajax had Van Gaal makkelijk toegang tot de diensten van goede artsen en chirurgen. Maar de reddingspogingen bleken tevergeefs en achteraf gezien is hij van mening dat alle medische ingrepen Fernanda’s lijdensweg waarschijnlijk onnodig hebben verlengd. Na een pijnlijke en moeilijke laatste maand stierf ze, nog maar negenendertig jaar oud. Ze waren zo’n twintig jaar getrouwd. Van Gaal vertelde dat het geloof van zijn ouders hem tijdens de ziekte van zijn vrouw en na haar overlijden geen troost had geboden. ‘Dat jaar was het overlijden van mijn vrouw een veel belangrijker item dan het voetbal. Dat toon ik, zo belijd ik mijn leven. Zoveel houvast had ik er al niet aan, en toen ik het leed van mijn vrouw zag, dacht ik: dat kan niet. Ook God moet respect hebben voor de mens. Dat geldt ook voor alle oorlogen. Als er een God zou zijn, zou Hij dat niet mogen toelaten.’

Barcelona

‘Vrienden van de media, gefeliciteerd. Ik ga.’

Louis van Gaal

In 1997 kwam er een einde aan het uiterst succesvolle tijdperk van het Ajax onder Van Gaal. Voortaan werd hij als een visionair beschouwd, als een van de besten op zijn vakgebied, FC Barcelona klopte bij hem aan met de vraag of hij zijn reputatie als wonderdoener ook in Catalonië wilde komen bevestigen. Onder zijn leiding won de club twee keer het landskampioenschap, maar geen enkele keer de

Champions League. Het lukte Van Gaal niet hart en hersenen van de trotse nationalistische Catalanen te winnen, deels omdat hij aan het hoofd stond van een ongekennde 'hollandisatie' van de club. Uiteindelijk speelden er maar liefst acht Nederlanders in het team van F c Barcelona. Bovendien botste zijn systematisch toepassen van een gedisciplineerde tactiek met de licht ontvlambare Iberiaanse mentaliteit. Tegen het einde van zijn termijn bij de Spaanse club concludeerde de van zijn stuk gebrachte en boze Van Gaal: 'Ik heb in zes jaar bij Ajax meer bereikt dan bij Barcelona in honderd jaar.'

Mensen verzetten zich tegen veranderingen. Dat is een van de basiswaarheden over de menselijke aard, ongeacht nationaliteit of culturele achtergrond. Het zit in de aard van mensen zich te houden aan wat ze kennen, in hun eigen vertrouwde omgeving te blijven. Maar door de globalisering en grote concurrentie op de wereldmarkt kan een dergelijke halsstarrige en onbuigzame houding tegenwoordig de ondergang van een bedrijf betekenen. Dit geldt voor zowel de zakenwereld als voor het management van sportondernemingen. Stafleden van alle soorten organisaties streven ernaar de vaste, veilige patronen in stand te houden omdat die vanwege hun vertrouwdheid minder moeite en aanpassingsvermogen vereisen en minder riskant lijken. Maar iedere dynamische onderneming, ook in het profvoetbal, moet open blijven staan voor vernieuwing. Soms is er wat meer overredingskracht en doorzettingsvermogen nodig om een organisatie met vastgeroeste tradities wakker te schudden. Een voetbalcoach die de hoognodige vernieuwingen wil inbrengen bij de cultuur van een ingeslapen club of zelfs bij een nationaal elftal, moet beschikken over een rijke en gevarieerde achtergrond en internationale ervaring, en moet zich betrokken genoeg voelen die veranderingen tot het einde toe door te voeren. Dat kan alleen een coach die wat van de wereld heeft gezien, het internationale voetbal kent en weet hoe het er in de praktijk aan toegaat.

Een coach moet aanvoelen wanneer en tegen wie hij iets zegt. De multinationale samenstelling van de topteams van de laatste jaren maakt het er voor een coach niet makkelijker op. Taalproblemen kunnen voor een stevige ruis zorgen, zowel binnen als buiten het veld. De coach moet als hij met een speler communiceert rekening houden met diens culturele achtergrond. Nederlandse spelers zitten er niet zo mee als de coach hen voor de groep stevig uitfoetert. Tijdens de wedstrijden pakken Nederlandse spelers hun collega's die onvoldoende presteren vaak zelf verbaal hard aan om ervoor te zorgen dat ze bij de les blijven. Spelers uit andere culturen ervaren dat snel als vernederend. Spaanse spelers bijvoorbeeld zijn licht-geraakter en hebben meer moeite hun gekrenkte trots opzij te zetten. Als gevolg hiervan wacht de coach van een multinatio-

naai elftal een moeilijke taak bij het teambuildingsproces. Ook moet een coach die in een heel andere cultuur werkt dan de zijne, open kunnen staan voor de plaatselijke gewoonten en de tradities van zijn gastland respecteren.

Het type leiding dat een elftal nodig heeft wordt niet alleen bepaald door de

cultuur van dat team, maar ook door het niveau dat de ploeg na enige tijd heeft bereikt. Zoals ook het type leider waar een bedrijf of organisatie behoefte aan heeft, afhangt van de context waarin hij moet functioneren. Teams in het betaald voetbal doorlopen seizoensgebonden slingerbewegingen. Het type coach dat goed past bij het ene elftal, is misschien niet zo goed voor het andere. Na zijn vertrek bij Ajax werd Rinus Michels vervangen door de Roemeen Stefan Kovacs, een hoofdtrainer die zijn voetballers meer vrijheid toestond. Na al die jaren van een strakke aanpak had de club behoefte aan een heel andere coach. De vedetten waren geschoold, wisten van de hoed en de rand, ze kenden alle kneepjes van het vak en konden door de grotere zelfstandigheid die ze van de nieuwe leiding kregen op het veld de successen continueren.

Al jarenlang hadden Britse ploegen het moeilijk tegen elftallen van het Europese vasteland. Het Engelse voetbal werd in een hoog tempo gespeeld, maar was tactisch nogal beperkt, wat zich openbaarde in matig positieospel. Om met Europa te kunnen concurreren moesten de Britse topclubs hun speelstijl veranderen en aanpassen. Daarom werden uit het buitenland ervaren trainers gehaald die doorkneed waren in de team-tactische aspecten van het spel. De Portugees José Mourinho verbond zich aan Chelsea, de Zweed Sven-Göran Eriksson werd coach van het nationale elftal en de Nederlander Dick Advocaat zette Glasgow Rangers opnieuw in de steigers. Een van de weinige Britse vernieuwers was Alex Ferguson van Manchester United. De coaches van het Britse profvoetbal behoren tot de bestbetaalde ter wereld. De nieuwe trainers versterkten hun team met de meest geschikte spelerstypes, van wie sommigen ook uit het buitenland kwamen, vaak uit het land van de trainer. Op een bepaald ogenblik had Advocaat zoveel landgenoten naar Glasgow Rangers gehaald dat zijn halve selectie uit Nederlanders bestond. In Schotland pakte dat goed uit en als eerbetoon aan de Nederlandse delegatie die het voetbal in de Schotse hooglanden nieuw leven had ingeblazen, droegen de supporters van de Rangers bij een belangrijke wedstrijd oranje T-shirts.

Meer dan eens beschouwden de buitenlandse gastheren van Hiddink het als een teken van zijn intellectuele capaciteiten dat hij vier talen min of meer vloeiend spreekt. Dat zijn er meer dan de gemiddelde Nederlander onder de knie heeft, maar onder hoger opgeleide landgenoten is het geen bijzonder wapenfeit en hier zullen er maar weinig mensen van onder de indruk zijn. Nederlandse trainers kunnen dankzij hun beheersing van verschillende talen overal in de wereld terecht en het is een van de redenen waarom Nederlandse coaches zo gewild zijn in internationale voetbalkringen. Tijdens de wereldkampioenschappen van 2006 waren er maar liefst vier Nederlandse trainers als bondscoach werkzaam: Dick Advocaat bij Zuid-Korea, Guus Hiddink bij Australië, Marco van Basten bij Nederland en Leo Beenhakker bij Trinidad en Tobago. Geen enkel ander land ter wereld kon hieraan tippen.

Wat is dat toch met die Nederlandse voetbalcoaches? Nederlandse voetballers hebben succes in het buitenland en komen uit voor topelftallen in Engeland,

Spanje, Italië en Duitsland, maar ook de coaches zijn overal ter wereld populair. En niet alleen bij de clubs. Ze worden ook vaak gevraagd voor de nationale teams van minder bekende maar vaak steenrijke landen in de Arabische Golfstaten of door Afrikaanse landen met een straatarme bevolking en onderontwikkelde voetbaltradities. Een van de redenen dat deze Nederlandse wondertrainers zo goed in hun vak zijn, vloeit voort uit het feit dat ze hebben geleerd met beperkte financiële middelen te werken. Voor talentrijke spelers waren de kleine Nederlandse clubs nooit meer dan een tussenstation. Daarom bleef slim scouten altijd geboden. En alleen al door simpelweg goed georganiseerd voetbal te spelen kun je ook een heel eind komen. Misschien dat de Nederlandse coaches daarom zo goed zijn. Het lukt ze telkens weer met weinig geld goede resultaten te boeken. Ze concentreren zich altijd op het opbouwen van een elftal. Van Gaal, nooit op zijn mondje gevallen, beweerde dat de Nederlandse competitie tactisch gezien de sterkste ter wereld was. Niet al zijn collega's gaan zover, maar ze vinden wel dat de Nederlandse coaches hun waarde hebben bewezen. Zij zijn in staat op de capaciteiten van vrijwel ieder team in te spelen.

De beste coaches waren niet altijd de beste voetballers. Kort nadat Van Gaal bij Bayern München was gekomen, merkte de Britse columnist Alun Goodmass met een mengeling van bewondering en verbazing op: 'Van Gaal is nog geen coach in Engeland geweest en misschien daarom is hij enigszins een mysterie voor de Engelse voetbalsupporters, maar de man wordt in Nederland zeker als een fenomeen gezien. Hij is de personificatie van de Nederlandse eigenwijze en arrogante leider en is in eigen land bij velen geliefd en bij waarschijnlijk nauwelijks minder mensen gehaat. Hij loopt vaak weg tijdens persconferenties of dreigt dat te zullen doen omdat de vragen "dom" of "betekenisloos" zouden zijn. Hij raakt vaak verzeild in discussies met interviewers, collega-trainers of met alle andere aanwezigen in de zaal, zelfs met een hond als die er is. De reden waarom zoveel Nederlanders hem wel mogen is dat hij nietsontziend rechtlijnig is. (...) Hij beheerst ook als geen ander de technische kant van het voetbal en laat regelmatig zijn minachting blijken voor interviewers die hij op dit gebied aanzienlijk minder begaafd vindt. En hij kan natuurlijk wel altijd op zijn staat van dienst wijzen als er aan zijn mening wordt getwijfeld...

Gewoonlijk kun je hem langs de zijlijn zien met een kladblok in zijn hand, terwijl hij bedenkt met welke tactische zetten hij de tegenstander zal verslaan en voorbereidt hoe hij die in de rust aan zijn spelers zal vertellen. Zijn wissels zijn slim, maar moeilijk te accepteren voor sommige spelers die gedoemd lijken alleen op te hoeven draven om als eeuwige reserve de wedstrijd vanaf de bank te bekijken. Hij werkt met een circulatiesysteem en kent geen genade voor hen die daarin niet willen meegaan. Door de successen is het voor de meerderheid van zijn ploeg makkelijker zijn aanpak te aanvaarden, en de spelers wiens coach hij is geweest hebben veel achting voor hem. Niet onvermeld mag blijven dat alle teams waar hij als coach heeft gewerkt bekend stonden vanwege hun attractieve voetbal, nadat de spelers zijn systeem hadden geleerd waarin ze voortdurend moesten

proberen op het juiste ogenblik op de goede plaats te staan. Het zal zeker gemakkelijk worden te zien of het hem lukt ook bij zijn nieuwe uitdaging in Duitsland zijn geheel eigen mengeling van kennis/meningen/arrogantie/technisch genie te handhaven zonder zich van iemand iets aan te trekken. Hij liet zich in ieder geval niet in Spanje tegenhouden, waar hij al snel genoeg de plaatselijke taal kende om de Iberische journalisten te verbijsteren met zijn ijzerenheilige toespraken en moeilijke persoonlijkheid.'

In Van Gaals aantekenboek staat gedetailleerd becijferd hoeveel schoten er op doel zijn afgevuurd en hoeveel beslissende passes iedere speler in het hele seizoen heeft gegeven. Top-coaches in het voetbal staan erom bekend bijna dwangmatig aantekeningen bij te houden. Vooral de Nederlandse trainers lijken er gek op ongeveer alles wat er in en buiten het veld en voor, tijdens en na de wedstrijd gebeurt vast te leggen. 'Generaal' Rinus Michels was ervan bezeten en zijn troonopvolger, 'kleine generaal' Dick Advocaat, is van hetzelfde laken een pak. Toen hij over zijn grote mentor vertelde, zei hij: 'Hij was dag en nacht met voetbal bezig. Hij maakte aantekeningen en sloeg alle informatie op. Dat ben ik ook gaan doen. Bij mij is het bijna een ziekte.' Ook Guus Hiddink houdt dagelijks nauwgezet zijn trainersbesognes bij. In een Koreaanse uitgave waarin zijn coaching tijdens de wereldkampioenschappen van 2002 uitgebreid wordt beschreven, staan afbeeldingen van het logboek dat hij in de aanloop naar het toernooi bijhield. Pagina's gevuld met zijn nette en kleine handschrift, aantekeningen over de tactiek en posities en commentaren op van alles en nog wat; de meeste in het Engels, soms afgewisseld met onvertaalbaar Nederlands koeterwaals. Van Gaals schrijfgedrag is helemaal niet zo uitzonderlijk als de pers ons wil doen geloven.

Door de successen van het dreamteam van Barcelona dat in 1992 de Europacup won, kwam daar de lat heel hoog te liggen, maar de nederlaag in de Europacup finale van 1994 in Athene markeerde het einde van een periode. Ondanks de successen op het veld werd bij het geruchtmakende vertrek van Johan Crujff in 1996 duidelijk dat er binnen de club verschillende kampen bestonden. Intussen was het economisch belang van voetbal gegroeid. Doordat er hogere geldbedragen voor sponsoring, tv- en beeldrechten en betaaltelevisie werden neergelegd en er ontsnappingsclausules in de spelerscontracten waren opgenomen, was het management van grote clubs als Barcelona aanzienlijk ingewikkelder geworden. De nieuwe coach Bobby Robson werd na één seizoen door Louis van Gaal vervangen. Na een moeizaam laatste jaar in Amsterdam, waarin Ajax als vierde de competitie afsloot, werd hij met trompetgeschal bij de Catalaanse club binnengehaald en tot de opvolger van Crujff en de Hollandse school uitgeroepen.

Spelen in Nou Camp - met zijn bijna honderdduizend plaatsen tegenwoordig het grootste stadion van Europa - is een angstaanjagend voorrecht. Van Gaal had het als coach van Barca niet makkelijk en moest zijn uiterste best doen de spelers zijn unieke voetbalinzichten te laten begrijpen. Spaanse voetballers zijn ijdel en dan Nederlandse. In Nederland liggen speler en trainer weleens met elkaar overhoop

en staan even schreeuwend tegenover elkaar, maar daarmee is de kous af. In Spanje blijven zulke dingen langer hangen. De spelers moesten individueel worden benaderd; een tijdrovende zaak. In Barcelona kwam de wereld erachter dat het genie Van Gaal zijn schaduwkanten heeft. Door zijn geloof in een stipt uitgevoerde tactiek raakte hij met veel van zijn spelers in conflict, en door zijn onvermogen zijn denkbeelden aan de pers en de supporters over te brengen leek het voortdurend alsof zijn team op het punt stond in elkaar te storten. Zijn tegenstanders schilderden hem af als een fanatiekeling die aan zijn tactische dogma's verslaafd was. In het seizoen 1997-1998, zijn eerste jaar bij de club, slaagde hij erin drie prijzen binnen te slepen; het nationale kampioenschap, de Copa del Rey - de Spaanse beker - en de UEFA **SUPERCUP**. In zijn tweedejaar behaalde hij weer het kampioenschap, wat betekende dat Van Gaal er in twee seizoenen in was geslaagd het elftal terug naar de top van het Spaanse voetbal te brengen. Het derde jaar onder zijn leiding bleek het moeilijkst. Het team eindigde als tweede in de nationale competitie en werd in de halve finales van de Champions League en de Copa del Rey uitgeschakeld, waardoor de club aan het einde van dat seizoen met lege handen stond.

Maar Louis van Gaal schonk met zijn Barcelona het Catalaanse volk wel het resultaat waarvoor hij was ingehuurd: een overwinning op Real Madrid in de Spaanse hoofdstad. Met zijn uitverkoren spelers bezorgde hij counterend de *Madridistas* een enorme domper in hun eigen uitverkochte Santiago Bernabéu-stadion, dat toen nog honderd zes duizend toeschouwers kon bevatten. Dat vonden ze in Catalonië fantastisch. Het was leuk en aardig dat Barcelona acht van de negen competitiewedstrijden had gewonnen en één keer had gelijkgespeeld. Maar dat het team het tot dan ongeslagen Real Madrid een enerverende 2-3 nederlaag toebracht, dat was pas echt geweldig ! Helaas voor hem werkte Van Gaal voor een clubvoorzitter die in negentien seizoenen twaalf trainers had versleten; een voorzitter wiens laatste aanstelling, Bobby Robson, werd vervangen nadat hij weliswaar de Spaanse beker en de Europacup voor bekerwinnaars had gewonnen, maar in de competitie achter Real Madrid slechts tweede was geworden. Voor Barca is dat ondenkbaar. Zodra de voorzitter de ontevreden aanhangers met witte zakdoekjes ziet zwaaien en ze entrenador fuera, 'weg met de trainer' hoort scanderen, stuurt hij de coach de laan uit voordat de supporters hem de laan uit sturen.

Van Gaals regime werd bemoeilijkt door zijn gespannen relatie met Rivaldo. De Braziliaanse vedette was in 1996 verhuisd naar de Spaanse Liga-club Deportivo de La Coruna. Zijn eerste seizoen daar verliep voor hem en voor de club uiterst succesvol met een derde plaats in de competitie. Rivaldo ging in 1997 naar concurrent Barcelona na een transfer die Deportivo vier miljard peseta's opleverde, ruim twintig miljoen euro. In zijn eerste seizoen bij Barcelona eindigde hij met negentien doelpunten in vierendertig wedstrijden als tweede op de topscorerslijst. Rivaldo maakte geen deel uit van het Braziliaanse elftal dat in 1997 het Copa América-toernooi won, maar was bij de succesvolle verdediging van de titel in 1999 een van de sleutelspelers. Samen met Ronaldo onderscheidde Rivaldo zich met vijf doelpunten en werd topscorer van het toernooi. Hij werd ook uitgeroepen tot Meest Waardevolle Speler. In 1999 werd hij weer tweede als topscorer van La Liga. In datzelfde jaar werd hij Wereldvoetballer van het jaar en Europees voetballer van het jaar.

Een van de opdrachten van een voetbaltrainer is acceptabele grenzen stellen aan individuele acties en een team tot zo'n eenheid te smeden dat de sterke punten en vaardigheden van alle spelers zo goed mogelijk tot hun recht komen. Elke speler vormt een eigen koninkrijkje. De een meer dan de ander; de vedetten het meest. Die koninkrijkjes verenigen is de hoofdtaak van een coach. Elke speler wil op zijn manier uitblinken, een rol spelen die hem het beste uitkomt. Dat is menselijk. Maar in een hecht team dien je je op te offeren voor je medespelers, voor het geheel, het teambelang en het succes. Spelers mogen uitblinken, maar als teamspeler. Zolang het loopt, lukt dat wel, maar dreigt het mis te gaan, dan hebben spelers de neiging hun gezicht te redden. Eén rotte appel kan schadelijk zijn. Zeker als het om een vedette en daarmee een publieks- en media-lievelling gaat. Zulke spelers zijn vaak de nagel aan de doodskist van de coach. De mentale bereidheid onder alle omstandigheden als teamspeler te functioneren is menselijk gezien onnatuurlijk. Er bestaat altijd een spanningsveld tussen eigenbelang en teambelang. Iedere speler heeft een eigen persoonlijkheid en is geconditioneerd door het milieu waaruit hij komt. Intuïtief zijn alle spelers voorstander van een speelwijze waarin ze het best tot hun recht komen en hebben ze liefde voor het spel, maar niet alle spelers willen even ver gaan om te winnen. Een coach heeft twee verschillende en ogenschijnlijk tegenstrijdige opdrachten. Aan de ene kant moet hij elk koninkrijkje respecteren, anderzijds moet hij alle spelers zien over te halen zich in dienst te stellen van een gemeenschappelijk doel: het wedstrijdresultaat. Coaches worstelen dagelijks met deze tegenstrijdigheid.

In zijn derde seizoen maakte Rivaldo ruzie met zijn coach. Alle aandacht, lof, beloningen en prijzen waren de aanvankelijk zo bescheiden en vriendelijke Braziliaan wellicht wat naar het hoofd gestegen. De impasse ontstond na Rivaldo's weigering als linkerspits in het door Van Gaal gebruikte en beproefde 4-3-3 Ajax-systeem te functioneren. De Zuid-Amerikaanse vedette wilde centraal achter de spitsen spelen, waarna Van Gaal hem ten slotte een paar keer op de bank zette. Hij eiste dat Rivaldo, die met Luis Figo en Patrick Kluivert het sterrentrio vormde,

zijn dribbelneigingen wat intoomde en efficiënter ging spelen. Waarschijnlijk vormde het voor Van Gaal een wezenlijk onderdeel van zijn tactisch concept de beste voetballer van de wereld op de linkerflank vast te pinnen. Maar de Braziliaan vond dat hij vrijuit mocht rondzwerven en niet verplicht was ruimte te scheppen voor andere spelers. Van Gaals aanpak bleek niet de beste manier om het Catalaanse moeras te overleven, zeker niet toen hij supersterren als Rivaldo naast het elftal zette en een buslading voormalige Ajax-spelers binnenhaalde. Hij maakte zich zo niet erg geliefd bij de socio's.

Van Gaal klaagde weleens dat als Barcelona won alle eer naar de spelers ging, maar als het elftal verloor hij op de voorpagina's van de kranten de schuld kreeg. Over Rivaldo zei hij: 'Dat is iemand die ik te veel kansen heb gegeven. Ik dacht dat hij het verschil kon maken. Als zo iemand dat dan niet doet, is het evenwicht in de kleedkamer zoek. Dat was dit seizoen mijn grootste fout. Deze cultuur kan niet zonder vedetten. Ik heb nu twee spelers die tot de beste tien van de wereld worden gerekend. Bij Ajax in 1995, toen ik geen enkele wedstrijd verloor, had ik niemand die op die lijst stond. Ik kan deze cultuur niet veranderen. Het is een cultuur van "Wij zijn de besten". Maar dat moet natuurlijk wel eerst bewezen worden.'

Het ligt voor de hand dat Van Gaal in deze periode weinig fans had onder de Zuid-Amerikaanse voetballiefhebbers. De uitbundige Braziliaanse stijl gaat kennelijk niet goed samen met de rationele aanpak van de Nederlander. Een andere Braziliaan met wie bij Barcelona de vriendschap bekoelde was middenvelder Giovanni. Na de komst van Van Gaal werd de international naar de reservebank van Nou Camp verbannen, wat hem er later toe bracht een contract bij Olympiakos te tekenen. Toen Van Gaal in 2010 geschiedenis bij Bayern München schreef, stak de speler zijn kritiek op zijn vroegere coach niet onder stoelen of banken: 'Van Gaal is arrogant, hooghartig en heeft zeker een probleem. Mijn relatie met hem was dramatisch. Hij wilde geen Brazilianen om zich heen hebben en heeft mij links laten liggen, zoals hij dat ook deed met mijn landgenoten Rivaldo en Sonny Anderson. Zijn argument was altijd dat we slecht trinden. Daar moet een trauma aan ten grondslag liggen. Van Gaal heeft gewoon geen enkel benul van voetbal en komt steeds met dezelfde trainingen. Hij is een ziek en gestoord figuur.' De Braziliaanse wrok zat kennelijk diep. Toen Bayern uiteindelijk door het Inter van Mourinho in de luren was gelegd, zei Giovanni dat hij graag een nog veel steviger afstraffing had gezien: 'Als het aan mij had gelegen, was het 15-0 voor Inter geworden, met vijf doelpunten van Lúcio.' Lúcio was uiteraard een andere Braziliaanse speler die door Van Gaal werd 'versmaad' en die naar Inter verhuisde nadat Van Gaal als nieuwe coach van Bayern München de centrale verdediger had laten weten dat hij geen gebruik wenste te maken van zijn diensten.

Van Gaal zelf heeft niet het idee dat hij moeilijk met vedetten kan werken. 'Ik heb met superspelers gewerkt die de verantwoordelijkheid op zich kunnen nemen. Spelers als Cocu, Xavi, Iniesta, Puyol... Daarom doet Barca het nu zo goed. De kern bestaat uit spelers die kritisch op zichzelf kunnen zijn. Die gasten zijn onder

mij begonnen. Met dergelijke spelers werk ik graag. Maar niet met vedetten die mooi weer spelen, daar heb ik eigen-I i j k geen zin meer in.' Hét voorbeeld van een Van Gaal-speler is volgens hem Andrés Iniesta. Van Gaal: 'Hij ziet het spel goed, hij kan op verschillende posities spelen... Xavi ook, maar Iniesta is wat sprankelender. Xavi is meer zoals ikzelf was. Iets te laag tempo, technisch en tactisch volmaakt... Xavi lijkt meer op mij, zoals ik als voetballer was. Iniesta, dat zou ik graag willen zijn.' Xavi meende: 'Van Gaal is een speciale trainer. Ik heb veel waardering voor hem, deels omdat hij me de kans gaf in La Liga uit te komen. Hij vertrouwde me en dat ben ik niet vergeten. Hij is weleens moeilijk, maar hij is echt, dat kun je niet van hem afnemen. Als je bij hem goed werkt, speel je.'

Tot Van Gaals nalatenschap behoren twee coachende wonderkinderen die uit die periode stammen en die, toevallig of niet, samen met Van Gaal in de halve finales van de Champions League 2010 stonden. Pep Guardiola, onder Van Gaal aanvoerder van Barcelona, heeft zijn onberispelijke aandacht voor iedere kleinigheid overgenomen. 'Hij zag werkelijk ieder detail.' En het andere wonderkind was José Mourinho, die eind jaren negentig in Catalonië een jonge tolk was die scoutingrapporten voor Van Gaal schreef. In Barcelona zijn de meningen verdeeld over in hoeverre Van Gaal de fundamenten heeft gelegd voor de huidige successen van de club. Trainer Guardiola heeft de beschikking over een hele reeks zelf opgeleide spelers, onder wie Xavi, Iniesta, Puyol, Valdez en Messi. Volgens sommigen heeft Guardiola de kunst van zijn voormalige baas afgekeken. In deze opvatting was Barcelona toen nog niet rijp voor de veranderingen die de eigenzinnige Nederlander probeerde door te voeren; de realisering moest tot nu wachten. Anderen geven de eer aan een eerdere invloed: Johan Crujff.

Naar aanleiding van de sportieve missers van het seizoen *1999-2000* besloot clubvoorzitter Josep Lhris Núñez op te stappen. Hij schreef voor mei 2000 verkiezingen voor het voorzitterschap uit en besloot zichzelf niet meer kandidaat te stellen. Louis van Gaal maakte ook bekend dat hij ontslag nam als coach en de resterende tijd van zijn contract niet zou uitdienen, waarbij hij afzag van een enorme afkoopsom. Michels en Johan Crujff hadden ook aan de verwachtingen voldaan, maar struikelden over hun eis dat alles op hun manier moest. Ze hadden Van Gaal kunnen vertellen dat een ridderschap in de orde van Oranje-Nassau wegens het opknappen van het Amsterdamse Ajax nog geen garantie biedt tegen teleurgestelde Catalaanse verwachtingen. Ajax was in vergelijking een kleuterschool, waar de hoofdcoach de tijd kreeg de beste jongens te selecteren en ze te kneden binnen het patroon dat Ajax voor korte tijd het middelpunt van voetballend Europa maakte. Hoe vreemd dat de Van Gaal die in Nederland als een goeroe jeugdige spelers naar zijn hand had weten te zetten, mislukte bij een financieel veel grotere club die speciaal voor hem die zomer nieuwe spelers ter waarde van zestig miljoen dollar had gekocht. Het leek zo mooi. Van Gaal had een contract tot 2002. In de resterende tijd had hij nog tien miljoen euro kunnen verdienen. Maar tot ontzetting van zijn vrouw Truus weigerde hij het geld. 'Ik vertrek hier met opgeheven hoofd en zal geen enkele peseta meer krijgen. Anderen

hebben dat wel gedaan en hebben zichzelf een boel ellende bezorgd.’ Een steek onder water naar zijn rivaal Johan Crujff, die, na zijn ontslag in 1996, in een langdurig juridisch gevecht met Barcelona verwickeld raakte.

Van Gaal had drie uiterst moeilijke jaren bij Barcelona doorgemaakt voordat hij in mei 2000 zijn ontslag indiende. Hij verliet de club met een goede staat van dienst, maar had van begin tot eind moeite contact te krijgen met de Catalaanse supporters. Ook werd zijn periode in Nou Camp er niet makkelijker op door zijn slechte relatie met de pers, wat zijn positie ondergroef en uiteindelijk tot zijn vertrek leidde. Door zijn onvermogen de Spaanse taal goed onder de knie te krijgen verloor hij tijdens de persconferenties vaak zijn zelfbeheersing en als er niet veel te melden viel, provoceerden de media Van Gaal regelmatig door zijn tactiek en filosofie te bekritisieren. Net als in Nederland raakte hij ook hier in conflict met de pers, en toen hij zijn vertrek bekendmaakte, sprak hij dan ook de onsterfelijk geworden afscheidswaarden *Amigos de la prensa, yo me voy. Felicitados*, ‘Vrienden van de media, gefeliciteerd. Ik ga.’ Op het laatst had hij meer vijanden dan vrienden. Er was bijna niemand meer over met wie hij ruzie kon maken. Van Gaal vertrok om bondscoach van het Nederlands elftal te worden.

Bondscoach

‘Ik kan moeilijk tegen mijn verlies en vind het verschrikkelijk als iets niet lukt.’

Louis van Gaal

Het heeft iets typisch Nederlands andere oplossingen dan de voor de hand liggende te zoeken en clichés uit de weg te gaan. Nederlanders willen zich laten gelden en de baas spelen. Bij het Nederlands elftal leidde dit bij de grote voetbaltoernooien regelmatig tot botsingen tussen ploeggenoten en herrie in het voetbalparadijs. Johan Crujff bedankte voor het WK van 1978, Ruud Gullit haakte af bij de WK van 1994 en tijdens de Europese Kampioenschappen van 1996 viel de ploeg ruziënd uiteen. In *Briljant Oranje - Het genie van het Nederlandse voetbal* van de Engelsman David Winner wemelt het van de fascinerende theorieën waarom de Nederlandse voetballers het uiteindelijk altijd weer verknoeien. In het hoofdstuk ‘Zelfvernietigings-drang’ wijt politiek wetenschapper Paul Scheffer het allemaal aan de Nederlandse argwaan tegen een nationale identiteit. ‘Wij denken dat winnen een beetje lelijk is,’ zegt hij. ‘Dat is alleen voor andere mensen, die het nodig hebben een of ander gebrek te compenseren.’ Volgens Willem van Hanegem lijkt het dat Nederlanders allergisch zijn voor autoriteit, leiderschap en collectieve discipline. ‘Als het rustig is rond het Nederlands elftal, denkt iedereen dat ze allemaal ziek zijn. Als we geen problemen hebben, dan moeten we een probleem creëren.’ Psychoanalytica en dichteres Anna Enquist oppert: ‘Er zit

een soort zelfvernietigingsdrang in die verband houdt met onze Nederlandse, calvinistische schaamte voor de eigen kwaliteiten. Onze calvinistische cultuur zorgt dat we ons diep schamen als we ergens de beste in zijn.’

Nadat de Britse trainer sir Bobby Robson naar Nederland was gekomen om in Eindhoven een eenheid van de onwillige ploeg van p s v te maken, omschreef hij zijn verhuizing als een 'cultuurschok'. De Nederlandse neiging over de tactiek te discussiëren had hem verrast. Hij klaagde: 'Een Engelse profvoetballer accepteert de beslissing van de trainer, maar hier komen na iedere wedstrijd de reserves naar me toe, omdat ze van de coach willen horen waarom ze niet hebben gespeeld.' Toen hij in 1990 nog trainer van het Engels elftal was, merkte hij op: 'De Nederlanders kunnen heel goed voetballen, maar ze kunnen nog beter hun eigen glazen ingooien. Als tegenstander houden we altijd rekening met die tweede eigenschap.'

Al halverwege de jaren negentig kondigde Louis van Gaal aan dat hij na 2000 bondscoach van het Nederlands elftal wilde worden. 'Ik heb een bepaalde visie hoe een bondscoach zou moeten functioneren. Nou, dat zie ik dus niet om me heen gebeuren. Alleen daarom al zou ik het weleens op mijn manier willen bewijzen.' Van Gaal heeft er een handje van zelf zijn toekomst te bepalen. Hij is immers een man van de organisatie, de planning en van de controle, van 'het uitsluiten van toéval'. Sommige van zijn voornemens zijn niet uitgekomen, bijvoorbeeld dat hij op zijn vijfenvijftigste als coach zou stoppen. Maar de droom van het bondscoachschap wel. Een van de mogelijke redenen waarom hij doorgaat, hoewel hij nu de zestig nadert, is dat hij er nog niet in is geslaagd zijn stempel te drukken op het podium waar hij dat het liefst zou doen, op een groot internationaal toernooi: de Europese kampioenschappen of, nog mooier, een wereldkampioenschap. Zijn eerste poging pakte bepaald niet zo uit zoals hij had gehoopt.

Van Gaal werd op 7 juli 2000 tot bondscoach van het Nederlands elftal benoemd, direct na de Europese kampioenschappen en als opvolger van Frank Rijkaard, die het bijltje erbij neergooide nadat zijn elftal in de halve finale door Italië was uitgeschakeld. 'U ziet een heel gelukkig mens,' zei hij nadat de KNVB in het Hilton-hotel in Amsterdam bekend had gemaakt dat hij voor zes jaar was gecontracteerd. Gedurende deze contractperiode zou de bond om de twee jaar zijn prestaties evalueren. 'Ik had een rustjaar aangekondigd [nadat hij bij Barcelona was weggegaan]. Daarbij wist ik voor mezelf dat wanneer deze kans zou komen, ik die zou grijpen.' Tot zijn verbazing beschouwde zijn ploeg een selectie voor Oranje als een prettige onderbreking van de clubverplichtingen en als een mogelijkheid met oude vrienden bij te praten, in plaats van als een serieuze training op spelpatronen. Van Gaals grootse ambities op het trainingsveld vervlogen toen hij werd geconfronteerd met een onverschillige spelersgroep die zich met zo weinig mogelijk inspanning wilde kwalificeren. De wederzijdse irritaties hadden als gevolg dat er voor het eerst in zestien jaar geen Nederlands elftal op een internationaal toernooi aanwezig was.

Nederland zat samen met Portugal, Ierland, Estland, Cyprus en Andorra in kwalificatiegroep 2. De eerste thuiswedstrijd, tegen Ierland, eindigde in een 2-2 gelijkspel. Een maand later werd in Nicosia Cyprus gedecideerd met 0-4

verslagen. In de Rotterdamse Kuip verloor het Nederlands elftal de kwalificatiewedstrijd tegen Portugal teleurstellend met 0-2. Van het aloude Nederlandse circulatievoetbal was vrijwel niets te zien en de meeste Nederlandse aanvallen liepen al vast op het Portugese middenveld. Vervolgens werd voetbaldwerg Andorra in Barcelona met 0-5 vermorzeld. Dagen later werden de Portugezen op hun eigen terrein op 2-2 gehouden. Van Cyprus werd thuis met dezelfde cijfers als in de uitwedstrijd gewonnen. En Estland werd in Tallinn met 2-4 verslagen.

Voorafgaand aan die wedstrijd zorgden de internationals Edgar Davids en Frank de Boer voor commotie toen in hun urine-stalen sporen van de anabole steroïde nandrolon werden gevonden. Gelijksortige stoffen kunnen door het lichaam zelf worden aangemaakt, zij het in zeer kleine hoeveelheden. Ze stimuleren de eiwitaanmaak in de cel, waardoor er spiermassa wordt opgebouwd.

Nadat de bevindingen bekend waren gemaakt, ging bondscoach Van Gaal vierkant achter zijn spelers staan. 'De uitslag van de contra-expertise is nog niet bekend, maar ik geloof hoe dan ook onvoorwaardelijk in de spelers.' Niettemin verbaasde het hem wel dat hij nog geen contact had kunnen krijgen met Davids. De bondscoach wilde een openhartig gesprek met zijn reserve-aanvoerder. 'Davids heeft twee mobiele telefoons, waarvan eentje zonder voicemail. Ik heb hem een paar keer gebeld, op die andere mobiele heb ik de voicemail ingesproken, en ik heb hem ook gebeld op zijn vaste telefoon. Hijzelf heeft tot nu toe niet teruggebeld.' Aanvoerder Frank de Boer nam zelf meteen contact op met zijn coach toen hij positief bleek bij de eerste dopingtest. Van Gaal wilde niet inhoudelijk reageren op de dopingaffaires rond zijn belangrijke spelers. 'We wachten eerst het onafhankelijk onderzoek af wat betreft de voedingssupplementen en het eten dat de spelers hebben gekregen bij het Nederlands elftal.' Uiteindelijk werd Davids door de FIFA geschorst, terwijl Frank de Boer eerst een schorsing van twaalf maanden kreeg opgelegd, die door een beroepscommissie van de UEFA werd opgeheven na de conclusie dat vervuilde voedingssupplementen 'zeer waarschijnlijk' de oorzaak van de positieve test waren.

Het sleutelduel in Dublin tegen Ierland werd met 1-0 verloren. Van Gaal was vol goede moed naar Dublin gegaan. 'Ik ben tevreden over de selectie. We hebben een uitgebalanceerde groep. De Ieren zullen altijd in principe hetzelfde spelen. Je kunt niet zomaar de cultuur van een land veranderen. Ze zullen uitgaan van hun eigen kwaliteiten en agressief spelen. Die mentaliteit zit ze nu eenmaal in het bloed. Zo speelden ze ook tegen ons in Amsterdam. Aan ons de taak om daarop in te spelen. Ik heb goede hoop dat wij dat kunnen. De ploeg kent geen twijfels, maar we moeten niet vergeten dat Ierland de laatste vijf jaar niet heeft verloren. Het is ook raar dat wij in Ierland meer respect van de mensen krijgen dan de Ierse ploeg zelf. Wij hebben een grote naam, maar dat zegt niets. We moeten die wel waarmaken. Maar wij kunnen de mensen wel imponeren, wij imponeren de spelers van Ierland zeker niet. Dat zijn jongens die allemaal in de Engelse Premier

League spelen.’ Toen ze in 2001 bij Lansdowne Road aankwamen, leek het erop dat dit voor de Nederlanders niet meer dan een onbeduidende onderbreking van de reis naar de wereldkampioenschappen zou zijn. In de aanloop wilde Van Gaal wel enige gedachten aan de mogelijkheid van een nederlaag, maar dan in verband met coach Mick McCarthy, die, zo opperde hij, in de problemen zou komen als Ierland verloor. De enigszins gespannen McCarthy, die door sterenspeler Roy Keane tijdens een daverende ruzie werd beschuldigd de aanloop naar het toernooi gebrekkig te hebben voorbereid, was geïrriteerd door de kritiek. Alleen de onnozelen van geest zagen een verband met zijn opmerkingen en het optreden van het Ierse elftal. Hoe dan ook, Van Gaals verstandelijke overwegingen speelden op Lansdowne geen enkele rol meer op de dag dat de waanzin zegevierde en logica naar de prullenbak werd verwezen. Van Gaal leek wanhopig, was dat waarschijnlijk ook, en stuurde in de jacht op een doelpunt spits na spits het veld in. Het ontombare Ierland hield stand en Van Gaals reputatie liep een forse deuk op. Na deze nederlaag kostte het Van Gaal enige tijd op het niveau terug te keren waar hij naar zijn mening hoort te zijn.

De uitschakeling van Oranje door de Ieren in Dublin kwam hard aan. Van Gaal: ‘Voor het Nederlandse voetbal is dit een ramp. We hebben het wisk hier verloren. We hadden de kans het af te maken. Hier moet je winnen, zeker als je met elf tegen tien speelt. We hadden een man meer op het middenveld. We hebben twee open kansen gecreëerd. Daarna zijn we meegegaan in het spel van de Ieren.’ Op de trieste maandag na de wedstrijd werden in de Nederlandse kranten de nodige vragen gesteld en vingers beschuldigend geheven. Het *Algemeen Dagblad* vroeg zich af: ‘De centrale vraag is: valt Van Gaal iets te verwijten? Tijdens de kwalificatieduels zijner tactischewijzigingen geweest die niet logisch waren, maar geen daarvan had een beslissende invloed op de wedstrijd. In de uitwedstrijd tegen Portugal was het toch echt Frank de Boer die een penalty veroorzaakte, waardoor het 2-2 werd. En zaterdag tegen Ierland lag de kiem van het verlies in het eerste kwartier, toen Kluyvert en Zenden grote mogelijkheden op een veilige voorsprong verspeelden. Dat neemt niet weg dat er terecht vraagtekens worden gezet bij het functioneren van de trainer die een jaar geleden met tromgeroffel werd gepresenteerd.’ *De Volkskrant* schreef: ‘Van Gaal is er tot dusver niet in geslaagd de vonk van zijn ambities te laten overslaan op de spelers. Het gaat te ver hem alleen verantwoordelijk te stellen voor het echec van Oranje. Te veel van zijn sterren hebben het op beslissende momenten laten afweten.’

De kritiek in *De Telegraaf* was aanzienlijk feller: ‘Een farce van jewelste omdat Oranje ondanks een verzameling van wereldvoetballers, uitkomend voor de beste en meest prestigieuze Europese topclubs, in vier ontmoetingen met de concurrenten Portugal en Ierland slechts twee punten wist te verzamelen. Zestien jaar geleden miste onze nationale voetbaltrots voor het laatst kwalificatie voor een groot toernooi. [En nu waren er] Tactische blunders met hetzelfde resultaat [als in 1985]: Nederland, een van de beste voetbalnaties ter wereld, staat komende zomer als toeschouwer langs de lijn bij het wereldkampioenschap.’ En in het *Brabants*

Dagblad werden nog krachtiger bewoordingen gebruikt: ‘Van Gaal verdedigde zich na afloop van de wedstrijd door te verwijzen naar het stroeve gras en de herrie die het communiceren - zijn grote talent naar eigen zeggen - onmogelijk maakte. Dat was bullshit. Communiceren hoe je moet spelen met elf tegen tien doe je vooraf, bijvoorbeeld in die talloze gezellige uurtjes in een trainingskamp of tijdens een van die fijne geheimzinnige trainingen. Van Gaal moet zich schamen.’

Het landelijke dagblad *Trouw* probeerde de zaak in een wat breder perspectief te zetten. ‘Van Gaal had gedacht met deze groep op het wereldkampioenschap hoog te kunnen reiken. Juist die overtuiging heeft Oranje parten gespeeld in de curieuze kwalificatiecyclus. Van Gaal heeft lange tijd in hoge mate bijgedragen aan de zelfoverschatting die bij Oranje een tweede natuur is geworden. Pas onlangs sprak hij de wijze woorden dat het Nederlands elftal wordt overgewaardeerd. Maar de zelfcorrectie kwam te laat; het leed bleek alweer geschied. De voorgaande oefenpartij tegen Engeland schonk de spelers van Oranje dermate veel vertrouwen dat ze zichzelf wijsmaakten ook de Ieren in vloeiende stijl te kunnen overmeesteren óf, als het dan echt moest, het gevecht met hen te kunnen aangaan. Wat een misrekening.’

Na het debacle richtte Louis van Gaal zich in een open brief op zijn website tot de Nederlandse supporters. ‘De teleurstelling is groot bij u. Maar neem van mij aan dat de kater bij ons in de kleedkamer van Nederland in Dublin het grootst was. De spelers waren kapot. Maar we moeten verder. Daarom beginnen we tegen Estland [kwalificatiewedstrijd] met het vizier op het EK 2004. Gun de spelers een faire kans.’ Van Gaal bracht dezelfde elf spelers in het veld als in de beruchte wedstrijd tegen Ierland, met het duidelijke doel zich te revancheren. De ongelukkige Estlanders werden met 5-0 weggespeeld. Maar de gratie waarom Van Gaal smeekte werd door de supporters nog niet verleend. Als de bal een keer onopzettelijk over de zijlijn werd gespeeld, reageerden de toeschouwers met gejoel en fluitconcerten. De overwinning bleek zinloos omdat Portugal zijn wedstrijd tegen Cyprus met 1-3 won en daarmee de theoretische mogelijkheid uitsloot dat Oranje toch nog aan de wereldkampioenschappen kon meedoen. Nederland versloeg in een wedstrijd om des keizers baard Andorra met 4-0, waarmee eindelijk een einde kwam aan de ‘martelende treurmars’ van Oranje, zoals een criticus het noemde.

Collega’s veegden Van Gaal bijna net zo ongenadig als de pers de mantel uit. Leo Beenhakker oordeelde: ‘Van Gaal heeft zijn doelstellingen niet bereikt en moet daaruit zijn consequenties trekken.’ Marco van Basten lanceerde een vernietigende aanval op Van Gaal en verkondigde dat Oranje er door zijn falende tactiek niet in was geslaagd zich voor de wereldkampioenschappen te plaatsen. ‘Van Gaal heeft nooit zelf voor het Nederlands elftal gespeeld, misschien was dat het probleem. Hij wilde te veel de zaak onder controle houden terwijl hij ze per keer maar twee of drie dagen bij elkaar had. Dat is gewoon niet lang genoeg.’ Jaren later beantwoordde Van Gaal de aanval met een grondige kritiek op het falen van Van Basten tijdens de wereldkampioenschappen van 2006, wat hem

weer kritiek opleverde van collega's Frank Rijkaard en Ronald Koeman. Op een vraag van de interviewer van *Sportweek* of Van Basten een goede bondscoach was, antwoordde Van Gaal: 'Ik denk het niet, want hij laat zijn ploeg niet voetballen zoals hij dat graag wil. Hij selecteert een bepaald soort spelers die niet de kwaliteiten herbergen die ervoor zorgen dat hij het voetbal kan spelen dat hij wil. De uitvoering in al die wedstrijden onder zijn leiding is eigenlijk nooit goed geweest, op misschien één wedstrijd na.'

Ondanks de verontwaardiging van de collega's, onder wie uiteraard Van Basten, die als reactie zei dat Van Gaal 'misschien wel de slechtste bondscoach van de laatste twintig jaar is', was Van Gaals analyse zakelijk, goed beargumenteerd en niet tegen de persoon Van Basten gericht.

Johan Derksen van *Voetbal International* deed er in een column uit 2006 over de bondscoaches van Oranje nog een bombastisch schepje bovenop. Over Van Gaal schreef hij: 'Hij was altijd [in het KNVB-sportcentrum] in Zeist. Deed 's ochtends het licht aan en 's avonds weer uit. Hij manifesteerde zich als een ziekelijke controlfreak. Hij wilde alles en ieder elftal leiden. Hij maakte zelfs een plan waarin werd beschreven hoe iedere (!) jeugdtrainer in het land moest werken. Als hij de internationals bij elkaar had, werden ze overgebracht naar een zwaarbeveiligd, afgelegen kamp waar hij ze afbeulde alsof het SAS-commando's waren. De resultaten waren verschrikkelijk en voormalige Van Gaal-klonen als Van der Sar en Frank de Boer verklaarden tegenover de pers dat de magie tussen de coach en de spelers was verdwenen. Van Gaal gaf zijn baan op tijdens een beruchte en dolkomische persconferentie die live op tv werd uitgezonden waarin hij - met een rood aangelopen kop - iedereen en alles de schuld gaf, behalve zichzelf.'

Een gedesillustioneerde Van Gaal gooide na het missen van de kwalificatie voor het wereldkampioenschap met ingang van 1 februari 2002 de handdoek in de ring. De KNVB en Van Gaal maakten gezamenlijk het einde van zijn werkzaamheden als bondscoach bekend. Op zijn eigen onnavolgbare manier reageerde Van Gaal op vragen van de media. 'De spelers hadden een andere visie dan ik, dan moet de bondscoach maar stoppen. Of ik gefaald heb? Ik heb zeker gefaald, ik ben namelijk eindverantwoordelijk.' Geëmotioneerd gaf hij nadere details en achtergrondinformatie, soms luid pratend en met gebalde vuisten, een priemende blik en cynisch commentaar, dan weer met tranen in de ogen. 'Het is voor mij een heel trieste dag. Anderhalf jaar geleden was ik dolblij. Toen vond ik het een eer om bondscoach te zijn en had ik de ambitie wereldkampioen te worden. We zijn niet eens op het WK gekomen. En dat is triest. Heel erg triest en heel erg teleurstellend. Voor het Nederlandse publiek, de KNVB en de sponsors.'

Twee keer had [het Nederlands elftal] de kans om wereldkampioen te worden. Maar in de Worldcup 2002 hebben we niet eens ons minimale doel gehaald, een plaats bij de laatste acht. Voor mij is dit een heel trieste dag. Daarin hebben wij gefaald, de spelersgroep en de technische staf.' Hij voegde hier enigszins

verbitterd aan toe: ‘De omgeving hielp ook niet mee. De bond en de sponsor hebben er alles aan gedaan om succesvol te zijn. De spelers wilden een lossere aanpak, maar ik wilde niets aan het toeval overlaten. Ik dacht dat het een eer was om voor Oranje te mogen spelen. Niettemin moest ik niet alleen met de clubs onderhandelen over het vrijgeven van spelers voor het Nederlands elftal, maar ook met de spelers zelf.’ De coach voelde dat de chemie tussen hem en de spelers ontbrak. ‘Ik kijk altijd naar het heden en de toekomst, niet naar het verleden. Ik heb nooit de kans gehad om met Nederland aan een groot toernooi mee te doen en dat is een schande, maar ik heb ontslag genomen omdat enkele spelers weigerden mijn manier van werken te aanvaarden. Ik ben wie ik ben en heb mijn eigen methoden. Ik ga mezelf niet veranderen en heb die behoefte ook niet.’ De maar liefst een uur durende tv-uitzending waarin Van Gaal zijn hart luchtte en rekenschap probeerde af te leggen voor zijn grootste mislukking als coach, is inmiddels een klassieker in medialand geworden.

Volgens Van Gaal had hij veel steun gekregen van de supporters, collega’s en de technische staf, die allemaal wilden dat hij nog niet zou stoppen. Maar, zo vond Van Gaal: ‘Het belangrijkste om door te gaan is de twee-eenheid tussen spelersgroep en technische staf. Vandaar dat ik heb gesproken met een aantal spelers. Niet om hen te vragen of ik zou moeten opstappen, want dat vraag je niet aan een speler. Maar om hun visie over de spelersbegeleiding te weten te komen. Zij hebben een ander idee van professionele begeleiding dan ik heb. Ik wil het toeval uitsluiten, ik geloof niet in een lossere aanpak. Op korte termijn boekje dan misschien resultaat, maar op lange termijn niet. Dan kom je altijd tekort. Dan lukt het mij niet om die extra tien procent uit een speler te halen. Dat laatste zie ik als een kwaliteit van mij. Dan moet de bondscoach maar stoppen, besloot ik toen.’

Zoals wel vaker kreeg ook de pers een deel van de schuld in de schoenen geschoven, KNVB-voorzitter Henk Kesler verklaarde enigszins dubbelzinnig dat ‘de slechte verhoudingen tussen [Van Gaal] en de media een rol speelden in de beëindiging van zijn contract. Daar waren we niet gelukkig mee.’

Van Gaal was bij de KNVB niet alleen verantwoordelijk voor het A-elftal, maar ook voor de uitvoering van het zogenaamde Masterplan. Midden jaren tachtig had Rinus Michels zijn ideeën over het jeugdvoetbal op papier gezet. Een van zijn voornaamste opvattingen was dat het voetbal van de kinderen geen nabootsing van het volwassenenvoetbal mocht zijn. Ook vond hij dat het een plezierige bezigheid moest zijn, waaraan iedereen mee moest kunnen doen en er veel doelpunten kunnen worden gemaakt. In Nederland worden zijn ideeën nog overal toegepast. Op hun vijfde spelen de kinderen wedstrijdes van vier tegen vier. Op hun negende zijn ze zover dat ze met zeven tegen zeven spelen, waarbij ze het halve speelveld gebruiken. En op hun dertiende ten slotte spelen ze wedstrijden van elf tegen elf op normale velden. In 2001 bracht Louis van Gaal wijzigingen aan in het model van Michels. Hij had het over een piramidale structuur en dat de amateurs en profs moesten samenwerken. Opleidingen werden voorzien van kwaliteitssterr en, waarbij de beste er vier kregen, er kwam een diploma voor

jeugdtrainers, en de certificering bepaalde hoeveel jeugdteams een betaaldvoetbalorganisatie in het veld mocht brengen. 'Er spelen steeds minder kinderen voetbal op straat,' stond er in het Masterplan jeugdvoetbal. 'Daarom is het voor de KNVB en de clubs een topprioriteit om een grote verantwoordelijkheid bij de ontwikkeling van jongeren te nemen.' Het belangrijkste element van het Masterplan is wellicht spelplezier. Reservespelers zijn er niet, want dat wordt op die leeftijd als zinloos beschouwd. Het gaat erom de kinderen enthousiast te maken en niet dat de slechte spelers langs de kant blijven staan. En er is een veel dunnere scheidslijn tussen de amateur- en profwedstrijden. Spelers kunnen sneller vanuit de amateurs profvoetballer worden.

Topcoach Van Gaal kan nog steeds met enthousiasme en overtuiging vertellen over de tijd dat hij als jongetje een balletje trapte en zijn weg moest vinden tussen stadsobstakels als stoepranden en geparkeerde auto's. Een bal van rubber kon alle kanten uit springen en daarom moest de jonge Van Gaal heel snel zijn balcontrole en andere technische vaardigheden ontwikkelen. Tegenwoordig spelen kinderen nog steeds graag voetbal, maar zijn er ook nieuwe verlokkingen als internet en computerspelletjes. Dit betekent een enorm verlies aan trainingstijd. Door de kwaliteit van de trainingen te verbeteren, kon het verlies aan kwantiteit worden gecompenseerd. Het Masterplan was voor iedereen; voor jongens en meisjes, voor kinderen van allochtonen, voor de talentjes en de stumpers en voor lichamelijk gehandicapten. De bedoeling was dat iedereen maximaal zijn mogelijkheden benutte, waarbij de centrale doelstelling spelplezier luidt. Deze taak lag Van Gaal van nature wel, als voormalig leraar en als iemand die veel tijd en energie had gestoken in het opnieuw opbouwen van de jeugdopleidingen van Ajax en Barcelona.

Decennialang was het falen van de Nederlandse jeugdteams een mysterie. Waar de A-ploeg op EK's en WK's de natie op tilt deed slaan, ging het bij de jeugd ploegen keer op keer fout. Maar de laatste jaren was er een spectaculaire kentering zichtbaar. Oranje onder de 17 greep in 2005 brons op het WK en tweemaal zilver op het EK, in 2005 en 2009. Het Oranje onder de 21 pakte in 2006 als eerste Nederlands jeugdteam een titel (EK), een prestatie die in 2007 werd herhaald. Foppe de Haan, van 2004 tot 2009 coach van het Oranje onder de 21, verwees naar Louis van Gaal als architect van deze successen. In 2001 presenteerde hij zijn Masterplan met als doel het totale Nederlandse voetbal op een hoger plan te brengen. Toen spraken de sceptici over een papieren tijger; de aanhangers loofden de visionair Van Gaal. De Haan behoort duidelijk tot die laatste categorie. 'Vroeger had je natuurlijk ook toptalenten. Kijk naar de lichting-Van Basten op het jeugd-WK in Mexico. Maar dat was altijd een momentopname. Het totale gemiddelde was te laag. Nu is dat hoger. En komen de prijzen.'

Het Masterplan leunde op een paar cruciale pijlers. Regionale jeugdcompetities werden gecombineerd, zodat jeugdspelers betere tegenstand kregen. En een groot aantal trainers werd opgeleid tot fulltime jeugdcoach. Ironisch genoeg slaagde profeet Louis van Gaal er niet in zich met het A-team voor

het wk te kwalificeren. Maar volgens Foppe de Haan kan niemand ontkennen dat het totale Nederlandse voetbal een impuls had gekregen. ‘Vroeger was er altijd discussie over die opleiding. Willen we winnen of goed spelen? Nu is die er niet meer. Zeker willen we winnen! Wie niet wil, valt af. Het is geen speeltuin meer.’

Van Gaal was graag als technisch directeur aangebleven om aan de uitvoering van zijn Masterplan te kunnen werken. Maar de KNVB stak hier een stokje voor. Henk Kesler meende: ‘De geest van Louis van Gaal moet op 13 februari tegen Engeland niet meer boven het Nederlands elftal hangen.’ Dus vertrok Van Gaal op 1 februari 2002. Op dat moment wist hij nog niet wat hij in de toekomst zou gaan doen. ‘Ik zie mijzelf geen bondscoach meer worden. Er is maar één land waarvan ik namelijk bondscoach zou kunnen zijn, en dat is Nederland.’

De wederkomst: bij Barcelona en bij Ajax

‘Bij Ajax ligt mijn hart,
een club fascinerend, altijd apart.’

De eerste regels van Van Gaals gedicht voor ‘zijn jeugdliefde’

Ajax, bij zijn aanstelling als technisch directeur van de club

In het voorjaar van 2002 gaf de Amsterdamse krant *Het Parool* dit interessante nieuwsfeitje door aan zijn lezers: ‘Louis van Gaal heeft al zijn archieven overgebracht naar zijn nieuwe Catalaanse woonplaats Sitges.’ Het feit dat Van Gaal over ‘archieven’ beschikte, die ‘overgebracht’ moesten worden, leidde bij sommige Nederlandse kranten tot hilarische reacties. *Volkskrant*-columnist Bert Wagendorp was maar al te blij met dit onderwerpje en merkte op dat iedereen waarschijnlijk wel een paar ‘volle enveloppen’ met herinneringen heeft liggen, maar dat alleen Van Gaal ‘archieven’ heeft, in het meervoud dus. ‘De Spanjaarden hebben er ongetwijfeld al een team van vertalers op gezet, die slimmeriken.’ Maar Van Gaal lichtte geduldig zijn motieven toe met de retorische vraag: ‘Hoe kan ik beter laten zien dat ik hier [in Catalonië] gelukkig ben?’ Helaas was zijn geluk met Barcelona van nog kortere duur dan bij zijn eerste aanstelling. In de Champions League van het seizoen 2002-2003 ging alles goed. Bayer Leverkusen kon de Catalaanse trein niet tot stilstand brengen. Ondanks knappe tegenstand werd het Duitse team door de zestienvoudige Liga-kampioen aan de kant geschoven, waarmee het team van Van Gaal als enige van de tweeëndertig elftallen alle zes de groepswedstrijden won.

Maar in de Spaanse competitie gingen de zaken minder voorspoedig. Na met 0-3 door FC Sevilla te zijn ingemaakt, uitten de supporters woedend hun onvrede over de leiding en dan vooral over Joan Gaspart. De ongelukkige clubvoorzitter werd twee minuten lang getrakteerd op een striemende regen van kreten als *dimisión!* (ontslag) *fuera!* (weg). De meest vermaarde club van de Primera División stond maar twee punten boven de degradatiezone. Volgens het Spaanse dagblad *Marca* was ‘Barca getuige bij zijn eigen begrafenis’. Sport meende: ‘Dit is een totale crisis - erger kan het niet worden’. Wellicht enigszins voorbarig schreef

La Vanguardia: ‘De toeschouwers in Nou Camp hebben hun oordeel uitgesproken - zij willen niet langer een Van Gaal en een Gaspart.’ De voorzitter gaf nog niet toe en zei stellig: ‘Ik denk er niet over af te treden en zal ook de coach niet ontslaan.’ Ook Van Gaal meende dat zich terugtrekken niet het antwoord was op Barcelona’s rampspoed. ‘Ontslag nemen is geen oplossing. Het belangrijkste is dat het team en de coach een eenheid zijn. Ik zal met mijn spelers praten en het team uit de crisis leiden.’ De spelers leken achter hem te staan. Carlos Puyol zei: ‘Het is een zaak van de spelers uit de situatie te komen waarin we onszelf hebben gebracht. Wisseling van trainer zal daarbij niet helpen. De enige oplossing is een overwinning in de volgende wedstrijd als begin van een reeks successen.’ Van Gaal wist ook niet waarom er in de Champions League zoveel beter werd gepresteerd dan in de Spaanse competitie. ‘Het is moeilijk te verklaren waarom er zo’n verschil is tussen de wedstrijden tegen Newcastle en tegen Sevilla. Het is gewoon ongelooflijk, we zijn erg ontmoedigd. We moeten nog harder werken om uit deze slechte situatie te komen.’

Na de 2-4 thuisnederlaag tegen Valencia sprak de loyale Gaspart nogmaals zijn vertrouwen in Van Gaal uit. Maar er kwam steeds meer druk om de coach eruit te gooien. De club zou dan een afkoopsom van zes miljoen euro moeten betalen; een bedrag dat Van Gaal gezien de omstandigheden minzaam zou hebben geweigerd. Van Gaals positie bij Barcelona werd ondanks de successen in de Champions League onhoudbaar: tegen de tijd dat het vertrek van de controversiële Nederlander werd aangekondigd, had Barcelona tot ieders bewondering alle tien de ontmoetingen in het Europese toernooi gewonnen. Maar de 2-0 uitnederlaag tegen Celta de Vigo was de druppel die de emmer deed overlopen. Deze uitslag had tot gevolg dat de voormalige trots van de Spaanse eredivisie op een achterstand van maar liefst twintig punten op koploper Real Sociedad San Sebastian kwam.

Met Barcelona op de twaalfde plaats in La Liga en maar drie punten boven de degradatiezone, besloot Joan Gaspart dat het nu genoeg was geweest. Hij ontsloeg Van Gaal en verving hem door Radomir Antic. Terugkijkend op de korte tweede periode van Van Gaal bij Barcelona, vond verdediger Oleguer Presas dat ‘Van Gaal zichzelf tekort heeft gedaan. Toen de resultaten minder werden, had men alleen aandacht voor zijn imago. Hij is heel sociaal, maar hij vond het niet nodig die kant van hemzelf aan de buitenwereld te laten zien. Steeds meer mensen hadden het idee dat hij een harde trainer was.’ Tijdens een persconferentie nam Van Gaal met tranen in zijn ogen afscheid van de supporters en bood zijn excuses aan voor de slechte resultaten in de Spaanse competitie. Samen met assistent-trainer en landgenoot Andries Jonker verliet Van Gaal Barcelona voor de tweede keer in zwaar weer.

Na zijn ontslag bij Barcelona werkte Van Gaal korte tijd bij de NOS als analist bij live uitgezonden voetbalwedstrijden, maar zodra hij de kans kreeg ging hij terug naar de vereniging waar hij zijn grootste triomfen had gevierd: Ajax. Toen Leo Beenhakker onverwacht zijn aftreden als technisch directeur aankondigde,

keerde Louis van Gaal na weken van aanhoudende geruchten bij 'zijn Ajax' terug, niet als coach, maar als technisch directeur. Hij begon de persconferentie waarin zijn tot mislukken gedoemde benoeming bekend werd gemaakt met een gedicht waarin hij zijn liefde voor de club uitsprak. Na Beenhakkers vertrek kreeg de technisch directeur binnen de organisatie van Ajax enigszins andere verantwoordelijkheden. Beenhakker was samen met hoofdcoach Ronald Koeman degene geweest die de belangrijke aankopen deed. Van Gaal moest zich in samenwerking met hoofd jeugdopleidingen Danny Blind meer richten op het uitbouwen van de jeugdopleiding, een van zijn sterke punten. De belangrijke transfers werden voortaan afgehandeld door Ronald Koeman en algemeen directeur Arie van Eijden. Van Eijden was opgetogen over de terugkeer van Van Gaal: 'Door de aanstelling van Louis van Gaal zal het driejaar geleden ingezette beleid een extra impuls krijgen. Er zal geen sprake zijn van nieuw beleid. Louis gaat samen met Danny Blind de jeugdopleiding van Ajax verder verfijnen. Louis wordt de link tussen de Amsterdam Are-na en De Toekomst.' De Toekomst is het sportcomplex van Ajax waar de jeugd- en amateurselftallen van de club spelen.

Ookvoorzitter John Jaakke was een gelukkig man. 'Bij de benoeming is het bestuur uiterst zorgvuldig te werk gegaan. Ajax heeft voor de juiste invulling van de positie van technisch directeur uitgebreid de tijd genomen. De keuze voor Louis van Gaal is er een met grote eenstemmigheid en staat borg voor de continuïteit van het beleid.' Hoofdcoach Ronald Koeman werkte op dagelijkse basis nauw samen met Leo Beenhakker, maar zou minder contact hebben met Van Gaal. De coach was enthousiast over de komst van de nieuwe 'td'. 'De komst van Louis van Gaal is een goede zaak voor de club en voor mijzelf. Ik heb de stellige indruk dat deze positie voor Louis van Gaal een eindstation is. Hij heeft afscheid van zijn actieve trainerscarrière genomen.' Van Gaal was het met Koeman eens: 'Lees mijn interviews er maar op na. Ik heb altijd gezegd dat ik op mijn vijfenvijftigste wilde stoppen als trainer. Het is iets eerder geworden [...] Ik kom weer terug op het oude nest. Dit is mijn club. Ik ga voorlopig in de luwte aan de slag. Ik wil mij eerst eens rustig oriënteren.' En Danny Blind ten slotte, de man die binnen de club het intensiefst contact met Van Gaal zou onderhouden: 'Ik heb onder Louis van Gaal de meest succesrijke periode uit mijn carrière meegemaakt. Ik zie het helemaal zitten om met Louis van Gaal verder te bouwen aan de toekomst van Ajax.'

Maar het huwelijk liep al snel op de klippen. Tijdens verschillende gesprekken tussen de Ajax-leiding en technisch directeur Van Gaal werd duidelijk dat de twee partijen met elkaar overhoop lagen over het juiste management van de club in het algemeen en de rol van de technisch directeur in het bijzonder. De samenwerking met hoofdtrainer Ronald Koeman verliep vanaf het begin niet erg soepel en de twee hadden een verschillende visie op hoe het eerste elftal moest worden geleid. In de Champions League ging het niet zo goed met Ajax als zou kunnen en de relatie tussen Van Gaal en Koeman werd er niet beter op toen algemeen directeur Arie van Eijden na een teleurstellende vertoning tegen Bayern München de kant van de coach koos. In een bedrijf wordt bij een conflict tussen een leidinggevende

en een ondergeschikte bijna altijd de ondergeschikte ontslagen, terwijl de leidinggevende als bewaker van het langetermijnbeleid aanblijft. Dus leek het logisch dat het Ajax-bestuur in de impasse tussen Van Gaal en Koeman de kant van Van Gaal zou kiezen en niet die van Koeman, vooral omdat Van Gaal veel meer inzicht in voetbalzaken had.

Van Gaal kon niet accepteren dat de Europese ambities van Ajax naar beneden werden bij gesteld; de leiding vond dat de club tevreden mocht zijn met het meedoen aan de strijd voor de UEFA-cup. Van Gaal was het daar niet mee eens: 'Ik denk dat een club als Ajax eens in de vijf jaar de halve finale van de Champions League moet kunnen halen.' Maar de echte irritatie ontstond omdat het gedreven voetbaldier zich ingekapseld voelde door de beperkingen die de functie van technisch directeur met zich meebracht. Hij vond dat zijn macht in vergelijking met die van de hoofdcoach te beperkt was, in het bijzonder als het over de transferpolitiek ging. Hij wilde meer zeggenschap in de aan- en verkoop van spelers. Vooral zijn tussenkomst bij de ruzie tussen Zlatan Ibrahimovic en Rafael van der Vaart was een bron van onenigheid. Hij loste dit geschil op door Ibrahimovic te verkopen, een actie die Koeman niet kon waarderen.

Toen hij uiteindelijk besloot ontslag te nemen, lichtte hij welsprekend zijn standpunt toe, maar toonde ook verdriet over het ophanden zijnde vertrek. 'Mijn verzoek tot ontslag heb ik gedaan in het belang van Ajax en is niet een gevolg van de tegenvallende sportieve prestaties van de laatste tijd. Het gaat onder andere over een verschil van inzicht over de uitvoering van het technisch beleid en de bevoegdheden van de technisch directeur bij Ajax. Iedereen die mij goed kent weet dat ik van duidelijkheid houd. Compromissen gaan niet goed samen met mijn karakter en ik voorzie meer verschillen van inzicht. In het licht daarvan heb ik besloten ruimte te maken. Ik hoop van harte dat ik daarmee het belang van Ajax dien. Ik had bij Ajax graag oud willen worden, maar het loopt helaas anders.'

Van Gaal en de media

'Vroeger hadden ze de pijnbank. Tegenwoordig hebben we de pers. We worden geregeerd door de journalistiek.'

Oscar Wilde

Coaches uit de hele wereld mopperen over hoe de pers hen behandelt. De sportpers is meer dan enige andere vorm van journalistiek gespecialiseerd in het met karrenvrachten tegelijk produceren van flauwekulverhalen. Dat sportverslaggeving en roddeljournalistiek vaak samenkomen in winstgevende maar tweederangs media is een internationale werkelijkheid die veelzeggend is voor de feitelijke betrouwbaarheid van deze tak van de persindustrie. Kijksporten bevinden zich nu eenmaal niet op het terrein van de afgewogen analyse en kalme bespiegeling. Als gevolg daarvan zijn er veel verhalen over de licht ontvlambare Van Gaal uitgezonden en geschreven waarvan de kwaliteit en betrouwbaarheid niet altijd even hoogstaand zijn. Ondanks een enorme hoeveelheid artikelen en ruime aandacht op radio en tv bestaat er niet echt een duidelijk beeld van Van

Gaal. Integendeel, de berichtgeving is vaak zo tegenstrijdig en dubbelzinnig dat de verwarring over zijn persoon alleen maar groter is geworden. Van Gaal heeft wel enige reden voor zijn ergernissen.

De media moeten in de eerste plaats winst maken. Net als de clubs in het betaald voetbal zijn het zakelijke instellingen. Maar de belangen van de pers en van de clubs staan vaak lijnrecht tegenover elkaar. Terwijl de coach baat heeft bij een kalm

werkklimaat, hebben de media juist belang bij het tegenovergestelde. Er zijn maar weinig lezers van sporttijdschriften geïnteresseerd in het feit dat Ajax een vlekkeloze middagtraining heeft afgewerkt; daar verkoop je geen exemplaar extra mee, met ruzies en sensatie wel. Vandaar dat bij de topclubs de muren oren hebben. Journalisten snuffelen voortdurend de omgeving van de clubs af op zoek naar een kruimeltje sensatie; dat is hun werk. Als ze goed zijn ingevoerd merken ze al snel wanneer er spanningen of conflicten binnen een team bestaan. Sommige voetballers willen niet in dienst van een ander spelen, trekken hun gebruikelijke sprintjes niet of verwaarlozen hun basistaken net wat vaker dan onder normale omstandigheden. Buiten het veld leiden deze spanningen tot irritaties. Journalisten zijn experts in de jacht op ogenschijnlijk spectaculair nieuws. Ze vinden vaak wel iemand die de vuile was wil buiten hangen, er heeft altijd wel iemand iets te klagen. De door de coach zo gekoesterde rust staat voortdurend op het spel.

Net als in de rest van de maatschappij spreken in voetbal de resultaten voor zich. Een coach die wedstrijden verliest is al snel de boosdoener, maar als er wordt gewonnen is hij de held. Hoewel Van Gaal dankzij zijn lompe optreden begon met een schuld op zijn 'emotionele bankrekening' (in de woorden van Stephen Covey), werd zijn critici door de successen al snel het zwijgen opgelegd, misschien wel blijvend. In Van Gaals eerste jaar won Ajax volkomen onverwacht de UEFA-cup en versloeg het terloops twee Italiaanse teams, wat vooral opmerkelijk was omdat de Italianen van oudsher dit toernooi voor runners-up domineerden. In de halve finale tegen Genoa had nog geen enkele Genovese speler de bal aangeraakt toen Ajax binnen een minuut na de aftrap het leer in het Italiaanse doel legde. De eindstand was een nooit gedachte 2-3 overwinning en de ene

Nederlandse krant jubelde nog harder dan de andere. 'Betoverend spel, prachtige individuele acties en een teamdiscipline om als coach van te watertanden.' Nadat Torino in de andere halve finale Real Madrid had uitgeschakeld, ontmoette de Italiaanse ploeg in de finale een agressief en op de aanval spelend Ajax. De Nederlanders wonnen en ook deze keer ging de gewoonlijk bezadigde en altijd kritische Nederlandse pers uit zijn dak. 'De Amsterdammers bleven in de heksenketel [van het Turijnse Stadio delle Alpi] kaarsrecht overeind. Zij deden dat met attractief voetbal en verdienen voor die spelopvatting alle lof. Ook Louis van Gaal komt een groot compliment toe, hij was het tenslotte die het tactische strijdplan had uitgeknobbeld. De coach spotte

evenals in Genua met alle wetten en “logica” van het Europacupvoetbal.’

Maar het duurde niet lang of de verhouding tussen Van Gaal en de pers werd onaangenaam. Op een gegeven moment liep het zo uit de hand dat de beroepsorganisatie van sportverslaggevers NSP (Nederlandse Sportpers) het nodig vond de snel aangebrande coach aan zijn plichten te herinneren. In een brief van de belangenvereniging kreeg Van Gaal een lesje in omgangsvormen. ‘De persconferenties worden ontsierd door ordinare scheldpartijen. De agressieve benadering staat misschien garant voor successen bij jonge volgzame spelers, maar misstaat bij een persconferentie waar volwassen mensen aanwezig zijn.’ Op de eerstvolgende persbijeenkomst reageerde de coach onmiddellijk op het epistel. Terwijl hij het beschuldigende document omhooghield, vroeg hij als een schoolmeester die een ongehoorzame klas de les leest wie van de aanwezigen de brief hadden ondertekend. Niemand durfde zijn hand op te steken. Hij vond de brief niet alleen belachelijk, maar ook beledigend voor hem en voor zijn spelers. ‘Ik fulmineer, soms, omdat ik de vraagstelling dom vind, niet de vraagsteller.’ De kwestie is uiteraard of je die twee los van elkaar kunt zien.

Na een tijdje leek het erop dat Van Gaal inzag dat hij zich met zijn felle en agressieve manier van communiceren niet geliefd maakte en het door hem gewenste resultaat evenmin behaalde. Hij gaf toe dat mediadeskundigen hem hadden aangeraden zijn bombastische toon wat af te zwakken, maar voegde eraan toe: ‘Misschien hebben ze gelijk. Maar als ik het afzet tegen mijn karakter, zeg ik nee, ik reageer zoals ik reageer, met het hart op de tong. Ik ben bereid me te verbeteren, maar ik weiger mezelf te verloochenen. Mijn strijdbaarheid neemt niemand me af: ik ben een vechter.’

Wellicht had hij geen hoop zijn imago te verbeteren omdat hij sinds zijn jaren bij Sparta toch altijd min of meer hetzelfde stempel opgedrukt kreeg: ‘De een vond mij als speler fantastisch, een langzame slungel die toch nog een elftal kon dragen. En een ander vond mij die langzame slungel die de arrogantie bezat om nog even te zeggen hoe er gevoetbald moest worden. Dat beeld is nu versterkt sinds ik bij Ajax werk.’

Onder de openlijke ruzieachtige woordenwisselingen ging een cultuurverschil schuil. Journalisten beschouwden de rechtlijnige en conservatieve Van Gaal op zijn best als een verlicht despoot. Zij vonden hem autoritair en intolerant. Eigenlijk was Van Gaal een beetje een ‘politieke anomalie’; een conservatieve voorstander van strenge tucht en aanhanger van een voetbalfilosofie waarin het collectief centraal staat. Zo bezien was het niet raar dat de pers hem niet begreep. De journalisten konden in die jaren niet vatten dat Van Gaal niet zo gecharmeerd was van de zogeheten *permissive society*, een samenleving die in zijn ogen vandalisme tolereerde en luiheid stimuleerde. Volgens hem ontstond zo’n maatschappij door een gebrek aan orde, gezag en respect. Er moesten heldere regels zijn die stipt werden nageleefd. Dat zou duidelijkheid, rechtvaardigheid en rust scheppen. De meeste journalisten zijn door de aard van hun beroep snel

geneigd de woorden van een autoriteit met een korreltje zout te nemen. Ze hebben een hekel aan regels, bekritisieren die. Zeker in die tijd stonden ze niet aan de kant van de bestuursmachten; ze onderzochten die, stelden ze op de proef.

De typisch Nederlandse hang naar maatschappelijke gelijkheid wortelt in onze protestants-christelijke traditie. ‘Want allen hebben gezondigd en derven de heerlijkheid Gods.’ Door die collectieve zonden zijn in de eerste plaats alle mensen gelijk, en worden ten tweede mensen die te veel zelfvertrouwen uitstralen verdacht. Hoewel de meeste Nederlanders tegenwoordig niet meer bij een geloofsrichting zijn aangesloten, heeft dit van origine protestantse egalitarisme onze denkwijze sterk beïnvloed. Niemand moet het hier in zijn hoofd halen te denken dat hij of zij beter is dan een ander. Door de calvinistische tak van het christendom zijn heel veel ‘Nederlandse’ normen en waarden tot bloei gekomen, zoals eerlijkheid, betrouwbaarheid en het gebod hard te werken voor je geld. Verschillende van deze waarden worden in toenemende mate door een jonge en ontwortelde stadsgeneratie niet meer serieus genomen, maar bewoners van de provinciesteden en het platteland en vertegenwoordigers van de oudere generaties hechten er nog steeds aan. Van Gaal is van de oude stempel en verenigt al die waarden in zich. Hij is eerlijk en openhartig tegen zijn medewerkers en duidelijk tegen zijn meerderen en ondergeschikten. Hij is verknocht aan zijn baan en voert het verantwoordelijke werk dat van hem wordt verlangd zo goed mogelijk uit. Enbovenalshij een harde werker.

Het wereldje van de Nederlandse sportpers is relatief klein en er heerst dan ook een ouwe-jongens-krentenbroodsfeer. Iedereen kent elkaar en daardoor is er al gauw eenstemmigheid over bepaalde zaken. In het geval van Van Gaal werkte dat niet in zijn voordeel. Al in een vroeg stadium van zijn carrière maakte men hem in de pers vaak belachelijk vanwege zijn onconventionele taalgebruik. Zijn veelvuldige gebruik van de term ‘teambuilding’ was een nieuwigheid waar de journalisten nog niet aan gewend waren. Van Gaal: ‘Ik vind datje met argumenten moet komen, iets moet afwegen op werkwijze. En niet op een woord als “teambuilding”, dat in voetbal niet vaak wordt gebruikt. Die kortzichtigheid, dat opportunisme heeft me zeer geërgerd. En altijd diezelfde fantasieloze redenering over het scoren. De pers redeneert: er wordt te weinig gescoord, dus wordt er slecht gespeeld. Je kunt het ook anders zien: gegeven het feit dat er fantastisch wordt gespeeld, zou er meer moeten worden gescoord. Voel je het verschil?’

Het was voor Van Gaal moeilijk in te zien dat de media en voetbalclubs een symbiotische relatie met elkaar hebben. Uiteraard werden er dankzij Ajax veel kranten en tijdschriften verkocht, maar het omgekeerde was net zo goed waar. Ajax en zijn sponsors, spelers en ook zijn coach kregen in de pers veel publiciteit en reclame. Dankzij onder andere de media werden Ajax, Danny Blind en Louis van Gaal rijk en beroemd. Maar deze realiteit leek Van Gaal te ontgaan. In zijn ogen was de pers de vijand die kort moest worden gehouden en zo mogelijk buiten de poorten van de club moest blijven. ‘Van nature ben ik mild, maar ik ben snel aangebrand als ik merk dat naar zaken of feiten wordt gezocht die er niet zijn. Of

als ik merk dat ik te maken krijg met tegenwerking. Het succes van Ajax is gebaseerd op inzet en toewijding: ik mis daarvoor weleens de waardering. Sterker, soms heb ik het idee dat er ook mensen zijn die ons graag onderuit willen zien gaan.' Van Gaal beschouwt zichzelf als een integer persoon. Als hij vermoedde dat bepaalde journalisten niet serieus en eerlijk waren, had dat consequenties. Hij zette ze op een zwarte lijst. Journalisten die naar Van Gaals mening onjuistheden hadden geschreven of te negatief waren, mochten op persconferenties nog wel iets vragen, maar kregen geen interview meer. 'Als journalisten domme vragen stellen, boor ik ze de grond in. Want dan hebben zij hun werk niet goed gedaan en schaden zij mijn spelers.' Toen Ted van Leeuwen van *Voetbal International* zo'n 'domme vraag' stelde, sprak Van Gaal de inmiddels gevleugelde woorden: 'Ben ik nou degene die zo slim is, of ben jij zo dom?'

Van Gaal heeft een uiterst ambivalente verhouding met de media. Aan de ene kant smacht hij naar aandacht, aan de andere kant is hij zelden blij met de aandacht die hij krijgt. Hierin is hij niet de enige. Er is op zijn minst nog één andere Nederlandse voetbaltrainer die een wat gespannen relatie met de pers heeft, de vroegere coach van het Nederlands elftal Dick Advocaat. Voor mijn biografie *Dick Advocaat - De grote droom van de Kleine Generaal*, interviewde ik Frans Leermakers, de historicus van AD o Den Haag, de club waar Advocaat bij de jeugd zijn voetbalcarrière begon. Leermakers maakte een verhelderende opmerking die ook heel goed op Van Gaal van toepassing is: 'Nu en dan had Dick veel problemen met de media. Vanwege zijn eerlijkheid en doordat hij niet altijd even flexibel is, komt hij niet goed over als het gaat om pr. Het zit gewoon niet in zijn karakter om gewiekst met de media om te gaan. En eerlijk gezegd trekje in zo'n conflict altijd aan het kortste eind. Als je zo'n hoog niveau bereikt, ben je min of meer publiek eigendom geworden en kun je de dingen die in de marge van de wedstrijden gebeuren niet vermijden. Anderzijds: als de media er niet geweest waren, zou Advocaat nooit zo bekend en rijk zijn geworden als hij nu is. Natuurlijk verdiende hij het niet zo behandeld te worden. Daarvoor is hij echt veel te deskundig op het gebied van voetbal en bovendien is hij ook nog eens een aardige vent. Ook de spelers gingen achter hem staan.' Leermakers opperde dat er iets tegenstrijdigs zit in het verlangen van de coach door de pers met rust te worden gelaten, omdat uiteindelijk niet alleen de media profijt trekken van wat opschudding, maar ook de clubs en de mensen die voor de clubs werken. Ontstemde voetbalcoaches doen er goed aan de spreuk 'slechte publiciteit bestaat niet' ter harte te nemen.

Uiteraard stoken te enthousiaste media regelmatig het vuurtje van de onbeduidende conflicten op, publiceren ze onbevestigde berichten of uiten ze overduidelijk foute beschuldigingen. Van Gaal vond dat ongewenst en legde strenge, om niet te zeggen starre voorschriften aan zijn spelers op over hoe ze met de leden van de vierde macht om moesten gaan. Boven aan de lijst stond dat het een doodzonde was de 'vuile was buiten te hangen'. Wat in de kleedkamer werd besproken was puur vertrouwelijk en moest binnenskamers blijven. Er mocht

onder geen enkele omstandigheid een gat in het pantser van de beveiliging komen. Als iemand een probleem had of iets te klagen, het ergens niet mee eens was of een ideetje wilde opperen, moest hij naar Van Gaal gaan. Om zijn spelers te instrueren over wat ze wel of niet moesten zeggen, en hoe ze zich in aanwezigheid van de media moesten gedragen, organiseerde Van Gaal zelfs mediatrainingen voor zijn pupillen. Resultaat van deze opvoedkundige inspanningen was dat interviews met Ajax-spelers voortaan slaapverwekkende artikelen opleverden; de enige die voor vuur zorgde - en dat klaarblijkelijk wel mocht doen - was de hoofdcoach zelf.

De speelstijl van Ajax in het tijdperk-Van Gaal weerspiegelde in veel opzichten het karakter van de coach. De allereerste zorg bij circulatievoetbal is balbezit en het zo lang mogelijk vasthouden van de bal. Dat anderen vonden dat deze spelopvatting het einde betekende van elke frivoliteit en onvoorspelbaarheid, ingrediënten die het voetbal zo leuk maken, kon Van Gaal weinig schelen. Ook in de jeugdopleiding van Ajax was op eenzelfde manier zijn hang naar controle te zien. De opleiding was gebaseerd op wetenschappelijke of in ieder geval verifieerbare feiten. De ontwikkeling van een speler werd nauwgezet vastgelegd in een computerprogramma en geanalyseerd. Een afwijking van het patroon werd zo onmiddellijk geregistreerd. Ook gaf Van Gaal nooit een interview zonder de verzekering van de journalist dat hij het artikel voor publicatie mocht lezen en veranderen. En geen haar op zijn hoofd die eraan dacht de contractonderhandelingen mét een nieuwe club aan zaakwaarnemers over te laten.

Wat Van Gaal bovenal niet wilde, was dat men zijn zwakke kanten zag. Hij leek ervan uit te gaan dat de wereld buiten de directe omgeving van het veilige Ajax-terrein door kwaadwillende mensen werd geteisterd. Deze personen stonden klaar hem en zijn team bij de kleinste fout te bekritisieren en iedere waargenomen ongerechtigheid meteen aan de grote klok te hangen. Vandaar dat Van Gaal in zijn voortdurende jacht naar succes zijn spelers niet toestond open met de pers te praten, omdat die dan de informatie voor hun eigen snode doelen kon bewerken. Door dit wereldbeeld liepen Van Gaals ontmoetingen met de pers uit op gespannen en vaak ruzieachtige confrontaties met aan de ene kant een defensieve coach en aan de andere kant een geprikkeld perskorps. Op deze manier ontstond een wederzijdse antipathie. Op een bepaald moment werd Van Gaal door het Britse Sky Sport als studiocommentator gevraagd. Waarschijnlijk wist de redactie wel dat een gratis reisje naar Londen en een vergoeding voor zijn optreden in de studio niet voldoende zouden zijn de grote maar achterdochtige coach over te halen en daarom werd hem in overweging gegeven dat dit een kans was een 'beter profiel' in de Engelse Premier League te krijgen. 'Nee, dank u,' antwoordde Van Gaal gevat, 'ik ben heel tevreden met mijn slechte profiel.'

Beroemdheden die met hun imago worstelen krijgen vaak het advies zich eens buiten het hun bekende mediagebied te wagen: een politicus in een spelletjesprogramma, een filmster op Discovery Channel, een rockartiest **op**CNN.

Maar Van Gaal was nooit gemotiveerd aan die schone schijn mee te doen, hoewel hij volgens eigen berekening tienduizenden verzoeken had gehad om aan praatprogramma's, tv-quizen of soortgelijke shows mee te doen. 'Ik ben voetbaltrainer. Ik wil alleen over mijn vak praten en voor de rest doe ik er niet aan mee. Tri-viant en al die toestanden. Ikben er voor gevraagd, maar ik heb er geen tijd voor. Moet ik dan geforceerd staan lachen voor de tv? Ik denk dat ik mezelf niet moet veranderen. Ik ben niet ontevreden met mezelf.

Ik lach wanneer ik lach en ik huil wanneer ik huil en ik ga niet lachen omdat ik voor de tv kom. Vijftien jaar geleden werd er overal geschreven dat ik mediatraining had gekregen, omdat het al een tijdje rustig was om me heen. Even later gebeurde er weer wat en toen moesten de journalisten erkennen: Louis van Gaal had géén mediatraining gehad.' Bij Ajax kregen de spelers die training wel. Terecht, volgens Van Gaal. Maar voor hem was het niet nodig, want naar zijn mening ging hij 'erg goed met de media om'. Hij heeft weinig vertrouwen in de pers omdat die volgens hem belangen heeft die worden beheerst door persoonlijke relaties met bepaalde figuren. In Nederland zou Johan Crujff vaak die dominerende en tegenwerkende invloed zijn. Van Gaal gelooft dat er in de media met twee maten wordt gemeten. De ruimte die aan Johan Crujff en aan bondscoach Marco van Basten werd gegeven, is nooit gegund aan Dick Advocaat, die in 2004 door de pers bijna uit zijn baan werd weggejaagd wegens zijn 'falen' tijdens de Europese kampioenschappen, en ook aan Van Gaal zelf niet. Van Gaal meent dat dit komt omdat de eerste twee als speler grote vedetten waren en Advocaat en Van Gaal niet.

Hoewel Van Gaal iemand is met duidelijke kernwaarden -respect voor de medemens, verantwoordelijkheidsgevoel, eerlijkheid, hard werken voor je brood - brengen zijn optredens in het openbaar meer dan eens ook de mensen die hem na staan in verlegenheid. Als de coach Van Gaal op de televisie weer in een verhitte discussie met iemand van de pers verzeild is geraakt, geneert zijn broer zich dood, terwijl zijn kaart-vriend die zichzelf overschreeuwende man op het scherm niet herkent. Zijn tweede vrouw Truus Opmeer was ooit pr-ma-nager. Zij zou tochin staat moeten zijnhaar man enigenuttige tips over zijn media-optredens te geven. Maar Van Gaal getroost zich de moeite niet en het zal hem ook een zorg zijn. 'Truus zegt ook: "Je kunt bepaalde dingen op een andere manier zeggen." "Ja Truus, dat kan ook, maar zo bèn ik niet." Nou ja, en ze levert commentaar als mijn haar verkeerd zit. Als ik mijn scheiding te hoog of te laag heb. En als ik grammaticale fouten maak - daar is ze ook heel scherp in. [...] Mijn broer kan het wel zeggen, of mijn kaartvriend of mijn Truusje, maar die zitten niet in dezelfde omstandigheden. Ze kunnen me met goede argumenten overtuigen, maar uiteindelijk gaat het om mezelf. Als ik vind dat er iets onrechtvaardigs gebeurt, reageer ik. Dat heeft niets met respect te maken. Je kunt het ook omdraaien: dat de ander geen respect heeft getoond voor mij. Ik ga mezelf niet veranderen om wat een kaartvriend zegt of een broer of mijn Truusje - en zeker niet om wat de media zeggen. De media willen een imago bevestigen. Er worden dingen uit de context

gehaald en achter elkaar gezet. Dat noem ik manipulatie. Ze kunnen óók tonen dat ik een arm om de schouder van een speler leg. Dat ik met Edgar Davids gebogen sta na het missen van een strafschoep in de Champions Leaguefinale van 1996 tegen Juventus. Of met mijn moeder, toen ik geridderd werd bij mijn afscheid van Ajax.’

Truus Opmeer verschaftte enige achtergrondinformatie in een interview dat ze aan het *Algemeen Dagblad* gaf. ‘Louis is een heel emotioneel mens. Heel serieus. Alles wat hij doet, doet hij goed. Goudeerlijk is hij ook. En naïef. Dat laatste vind ik jammer. Bijna een slechte eigenschap. Elke keer maken mensen weer misbruik van hem. Hij gaat ervan uit dat iedereen zo eerlijk is als hij. Maar dat is bijna niemand. Mijn taak als relatie-manager was het fêteren van mensen. Vond Louis zo knap: dat ik aardig deed tegen mensen die ik niet aardig vind. Maar dat was mijn werk. Ik kon de beste contacten van mijn baas niet onbeschoft behandelen. Louis verwacht zijn instelling ook van anderen. Vorig jaar liep er bij AZ een stel “lamzakken” dat drie keer in de week te laat kwam. Kon Louis niet vatten. Die spelers mógen voor AZ spelen en gedragen zich dan zo. Hij wilde ermee stoppen. Dat hij daarop terugkwam had ik nooit verwacht. We zouden weer naar het buitenland gaan. Louis kon mooie clubs trainen. Maar toen kwamen er spelers aan z’n bureau. Onder anderen Schaars en Mendes da Silva. “Die jongens zijn voor mij gekomen en willen doormet mij,” meldde hij mij. “Dan kan ik ze toch niet laten zitten?” Louis kan nu ook weg. Naar een heel grote club. Doet hij met, omdat hij net gezegd heeft dat hij bij AZ blijft. Maar ik zeg: “Word wakker, Louis! Doe het gewoon. Als er voor die zogenaamd trouwe spelers een club met een grote zak geld komt, vertrekken ze ook, hoor.” Louis zegt dan heel stellig dat ze dat niet doen. Maar ik ben nu al bang dat hij straks toch weer teleurgesteld wordt.’ Volgens degenen die hem goed kennen, kun je onder vier ogen bijna alles tegen Van Gaal zeggen. Maar wat in het openbaar wordt gezegd is een heel andere zaak. Door zijn trots en hang naar perfectionisme is hij uitzonderlijk gevoelig voor kritiek. Van Gaal wil niets fout doen, en als hij wel een fout maakt, wil hij er niet in de kranten over lezen. De pers karakteriseerde de ‘Ijzeren Tulp’ afwisselend als iemand die tact en sociale vaardigheden miste, als een despoot, een grootheidswaanzinnige en een volslagen idioot. Van Gaal zelf meende dat hij als persoon verkeerd werd begrepen en als coach ondergewaardeerd. In een interview met *Voetbal International* zei hij: ‘Ik heb de afgelopen twee weken geleerd niet meer zo snel iets over mezelf te vertellen. Ik denk dat de pers mij moet leren kennen. Mensen uit mijn directe omgeving die me al langer kennen, benaderen me anders. Ik heb in mijn toenadering tot de media de afgelopen twee weken fouten gemaakt. Dat is het minst ontwikkelde gebied van de persoon Van Gaal. Wat er nu aan media op me afkomt, is voor mij onbekend. Daarin zal ik me moeten verdiepen en ontwikkelen.’

Truus Opmeer: ‘Voor ik Louis kende, dacht ik, zoals zoveel mensen in Nederland, dat hij een narrige man was. Maar dat is in werkelijkheid heel anders. Natuurlijk vind ik niet alles goed wat hij op televisie laat zien. Hij komt soms erg

bozig over. Zou ik anders aanpakken. Louis heeft zoveel humor! Maar z'n werk neemt hij ontzettend serieus. Ik zou ijdel zijn en denken: als ik lach, zie ik er leuker uit. Denkt Louis totaal niet over na. Hij voelt zich snel aangevallen. Louis geeft me soms gelijk, hoor. Maar hij wil niet veranderen, blijft altijd zichzelf. Voor zijn gevoel moeten de anderen veranderen. Als hij op tv zo aangepakt wordt, kan ik me niet inhouden. Ga ik die presentatoren of zogenaamde deskundigen sms'en. Moet ik natuurlijk niet doen. Er zijn er veel die Louis niet mogen. Dit seizoen verloor Louis de eerste twee wedstrijden met AZ. Dan merkje meteen hoe achterlijk de voetbalwereld is. Het tijdperk Van Gaal is voorbij, schreeuwden de kranten. Voor de wedstrijd tegen PSV waren zelfs de grootste ijdeltuigen uit de journalistiek in Alkmaar. Klaar om Louis af te maken. Dan kan ik me niet inhouden en roep na de AZ-overwinning: "Jammer van jullie zaterdagavond, hè! Helemaal voor niets gekomen." Maar goed: dan moet Louis het natuurlijk daarna extra ontgelden...'

Van Gaal was er duidelijk over dat zijn relatie met de pers zuiver professioneel was. Als gevolg daarvan is er nauwelijks een vriendschappelijke band tussen de leden van de pers en de coach, zoals wel het geval was tussen journalisten en coaches als Willem van Hanegem en Guus Hiddink. Ook de spelers werden minder toegankelijk voor de media. Behalve op vrijdag werd het spelershome verboden terrein en het werd aanzienlijk moeilijker voor en na de wedstrijd een interview te krijgen. Guus Hiddink zei ooit: 'De evaluatie van mijn bijdrage laat ik graag over aan het oordeel van anderen. Op een bepaald moment was het bij de trainers in de mode om aan te kondigen dat ze een bezemsteel zouden vreten als ze een bepaalde wedstrijd zouden verliezen. Ik doe niet mee aan zulke flauwekul. Het ligt niet in mijn aard om schaamteloos allerlei grootse zaken te verkondigen. Iedereen heeft zijn eigen stijl, maar dat is niet de mijne. Ik wil dat mensen mij beoordelen op mijn prestaties. Het visitekaartje van een trainer ligt op het veld en zo hoort het te zijn.' Toen aan Van Gaal werd gevraagd wat hij van Hiddinks charmeoffensief tijdens persconferenties vond, antwoordde hij: 'Ik leg veel meer uit dan Guus Hiddink. Hij zegt nooit zoveel. Hiddink is er een meester in geen antwoord op vragen te geven. Ik geef altijd d antwoord op de vragen.'

In zijn tijd bij Barcelona gaf hij tijdens een persconferentie een journalist - een Nederlander nota bene - ooit een uitbrander omdat die buitensporig negatief zou zijn. In kreupel

Spaans, doorspekt met de harde medeklinkers die Nederlanders niet snel kwijt kunnen raken, beet hij hem toe: 'Tü, siem-pre negativo, nunca positivo'. Een boze veroordeling die door alle tv-zenders werd uitgezonden en tot op de dag van vandaag als een klassieker geldt. Wat zijn manier van communiceren betreft werd Van Gaal op den duur beschouwd als een Iberiaan-se uitvoering van Giovanni Trapattoni; vurig, de aanval zoekend en taalkundig wat gehandicapt. Een paar weken later vierden Barca-supporters op de Ramblas het landskampioenschap met hun nieuwe lijfspreuk *Nunca negativo, siempre positivo*.

De strijd met de pers bleef zelfs in Duitsland doorgaan. Ook wie geen Duits

verstond begreep dat Van Gaal na de competitiewedstrijd tegen Nürnberg niet al te gelukkig was met de vragen die Sky-verslaggever Dieter Nickles bleef stellen over het volgens de journalist matige optreden van Bayern. Van Gaal vond het onbegrijpelijk dat de interviewer niet had gezien hoe goed zijn team speelde en legde uit dat alleen de doelpunten waren uitgebleven. Als reactie op verdere vragen van de journalist steeg zijn irritatie razendsnel naar het bekende Van Gaal-kook-punt. In Nederland heeft vriend en vijand geleerd te leven met de uitbarstingen van de eigenzinnige voetbalmeester, maar voor het overdonderde Duitse publiek werd deze ontmoeting ook een soort mediaklassieker. *Bild Zeitung* maakte zich vrolijk over de gebeurtenis onder de kop: ‘Louis van Gallig!’

Toen Van Gaal in 2006 werd geïnterviewd door de bekende journaliste Steffie Kouters, begon hij het onderonsje met de vraag: ‘Je kent de voorwaarden voor dit interview?’ Kouters: ‘Ik neem aan dat u het voor plaatsing wilt lezen.’ Van Gaal: ‘Niet alleen lezen. Ik wil er ook in kunnen wijzigen. Ik heb weleens een stuk helemaal herschreven.’ Kouters: ‘Dat zou ik erg vervelend vinden, als u dat zou doen.’ Van Gaal: ‘Dat is het ook. Want daaraan heb ik heel veel werk.’ Kouters: ‘U bent een wantrouwende man, hè?’ Van Gaal: ‘Helemaal niet. Denk je datje zo’n gesprek met iedereen krijgt? Iemand die zoveel van zichzelf laat zien? Ikben naïef. Dat zegt Truus wel honderd keer per jaar. Ik geloof in de mens. Ik ben een positivist. Ik ga ervan uit dat jij hiervan een mooi verhaal maakt. En als dat niet zo is, heb ik weer eens mijn neus gestoten. Zo ga ik door het leven.’ Dat hij als nors en onvriendelijk overkomt is niet zijn schuld. ‘Dat heeft niets met de persoon Louis van Gaal te maken. Dat heeft te maken met het selectieve beeld dat de media van me tonen.’

Kouters wist zich met gevoel en kennis van zaken langs de muur van achterdocht te wringen en kreeg voor haar ‘opmerkelijke interview’ De Luis, een journalistieke prijs voor het beste interview van dat jaar. Ze is een ervaren interviewster, maar gaf toch toe nogal zenuwachtig te zijn geweest. ‘Hij is een lastige man voor een persoonlijk interview.’ Tegen Van Gaal: ‘Toen ik binnenkwam keek u mij nogal argwanend aan. Ik ben dan misschien wel van de media... Maar u bent niet iemand die glimlachend zegt: kom gezellig binnen en wilt u misschien een kopje koffie.’ Van Gaal: ‘Dit is een noodzakelijk kwaad voor mij. Ik doe dit interview omdat mijn perschef dat vraagt. [...] Ik ben anders dan ikword geregistreerd. Datvind ik wel jammer.’ Kouters: ‘Denkt u nou nooit: daar ben ik zelf ook een beetje schuldig aan?’ Van Gaal: ‘Tuurlijk ben ik daar ook schuldig aan. Het was gemakkelijker geweest als ik een rol had gespeeld. Als ik het nog een keer zou kunnen overdoen, denk ik dat ik het anders zou doen. Hoewel ik niet weet of ik het zou kunnen opbrengen. Ik had mijn leven wat gemakkelijker gemaakt als ik wat minder snedig zou zijn geweest, wat meer om de zaak zou hebben heen gedraaid, vaker een glimlach op mijn gezicht had getoverd.’

Nogmaals AZ

‘Een valse waag isdeHeereen gruwel en daarentegen een vol gewicht is zijn

welbehagen.’

Devies Alkmaarse kaasmakersgilde

Alkmaar staat vooral bekend om zijn kaasmarkt, een toeristische trekpleister van de eerste orde, maar in 2009 veranderde dat. Toen maakte Louis van Gaal AZ voor het eerst in bijna drie decennia landskampioen.

In 2005 nam Van Gaal het aanbod aan hoofdcoach van az te worden. Zijn voorganger Co Adriaanse had bij de club wonderen verricht, maar hij had ook het uiterste van zijn spelersgroep gevegd en ging weg voordat de boel in elkaar zou storten. Het tegeltje dat Van Gaals kantoor bij Ajax sierde, - ‘Kwaliteit is het uitsluiten van toéval’ - kwam niet mee naar zijn nieuwe domein bij A z. Niet dat dit betekende dat de visie van de coach was veranderd, het bleef zijn lijfspreuk. Van Gaal, de man die alles onder controle wil houden. De verhuizing naar az bleek Van Gaal te inspireren; hij wilde heel graag weer met de spelers in het veld staan om in de praktijk een team naar zijn eigen inzichten te kneden. Al snel na zijn aankomst ontdekte men bij az dat de club een nieuwe supporter had, niemand minder dan José Mourinho, toen trainer van Chelsea en de bestbetaalde coach uit de geschiedenis van het voetbal. In zijn wekelijkse column voor de Portugese sportkrant *O Record* legde het voetbalwonderkind uit waarom hij vanaf dat moment naar alle wedstrijden van de club uit Alkmaar zou kijken;

het team werd gecoacht door zijn vroegere leraar Louis van Gaal. Mourinho, bij Barcelona de assistent van Van Gaal: ‘Hij is een grootse trainer en een groots mens. Voortaan ben ik een supporter van AZ Alkmaar. Louis van Gaal is bezig aan zijn comeback en zijn succes is zo goed als gegarandeerd.’ En, voegde hij er met vooruitziende blik aan toe: ‘Het zal niet lang duren eer hij terugkomt bij een grote club in een van de meest prestigieuze competities.’

Tijdens Van Gaals werktijd bij AZ werd de club door sommige Engelse journalisten ‘het Nederlandse Chelsea’ genoemd, mogelijk vanwege de oppervlakkige overeenkomst tussen de met geld strooiende bankier en AZ-eigenaar Dirk Scheringa en de miljoenen verkwistende eigenaar van Chelsea, miljardair Roman Abramovitsj. Abramovitsj heeft zo’n zeshonderd miljoen Engelse ponden op tafel gelegd om zijn lievelingson-derneming in West-Londen te financieren. Net als zijn Russische tegenhanger leek Scheringa AZ als zijn persoonlijke speeltje te beschouwen, maar in werkelijkheid waren de uitgaven van de DSB-eigenaar in vergelijking uiterst bescheiden. Zoals Abramovitsj de hulp inriep van een zwaargewicht als Guus Hiddink, zo vroeg Scheringa of Louis van Gaal de club naar de top van de eredivisie wilde leiden. Uiteindelijk behaalde AZ het kampioenschap met aantrekkelijk voetbal en niet door grote namen aan te kopen, want, in de woorden van Van Gaal: ‘De individuele kwaliteit bij Ajax is groter dan die bij AZ en dat is logisch, want Ajax vist in een duurder echelon spelers. Wij zaten vóór Ajax met Huntelaar aan tafel, in huize Scheringa. Maar hij ging naar Ajax, en Makaay naar Feye-noord. En Alves kwam ook niet. Dat is het verschil. Daarom is het zo knap als je met zo’n clubje kampioen wordt.’

Onder Van Gaal veranderden de trainingen wezenlijk van in-houd: 'Bij mij moeten ze weten waarom ze iets doen. Bij elke oefenvorm leg ik uit waarom ik iets doe. Zo heb ik net de wed-strijdvoorbereiding gedaan en dan leg ik uit hoe de opbouw bij de tegenstander is, zodat ze er iets bij voelen en ook zodat ze in de wedstrijd niet voor verrassingen komen te staan. Toch zegt men dat ik niet hard genoeg train, niet zo hard als Co Adri-aanse, maar ik train wat slimmer. Ik bouw het op, zodat ze wat geconcentreerder bezig zijn, en dat probeer ik allemaal uit te leggen. Spelers hebben in het veld taken die bij hun positie horen en dat leg ik hun uit, zodat ze commitment krijgen met hun positie. En dan moeten ze snappen dat ze anders moeten reageren als ze op "10" spelen dan op "2".'

Aan het begin van Van Gaals aanstelling leefde bij velen het idee dat er bij **a z** nog maar weinig vooruitgang te boeken viel, maar de nieuwe coach slaagde erin het elftal op een constant hoger niveau te krijgen. Na twee jaar aan het roer te hebben gestaan, miste hij op een haar na de Nederlandse titel. In het seizoen 2006-2007 ging het team dankzij een beter doelgemiddelde dan Ajax en **psv** als koploper de laatste speeldag in. **az** hoefde alleen nog Excelsior te verslaan, dat in de kelder van de eredivisie verkeerde, om voor het eerst in vijftientig jaar landskampioen te worden. Van Gaal zag machteloos en vol afschuw toe hoe zijn keeper van het veld werd gestuurd en zijn ploeg wedstrijd en titel verloor. Sommige critici meenden dat deze tragedie wellicht aan hemzelf te wijten was. Gedurende het seizoen had hij benadrukt dat dit elftal nog niet tot de favorieten voor de titel mocht worden gerekend en dat ze aan een langetermijndoelstelling werkten. Deze opvatting zou een negatief effect hebben gehad op zijn spelers, die niet leken te kunnen geloven dat ze het kampioenschap voor het grijpen hadden, zelfs niet nu het voor hun neus lag.

Van Gaal: 'Het is altijd een grote teleurstelling als je op de laatste speeldag een kampioenschap verliest. De club heeft een titel nodig als bevestiging van de vooruitgang die is geboekt. Het is de volgende stap die we moeten nemen als we in Nederland erkenning willen krijgen. We hebben een begroting van niet meer dan zestien miljoen euro, tegenover vijftenzestig miljoen van Ajax en zestig miljoen van **psv**, maar we eindigden de afgelopen twee seizoenen in de top drie en we hebben de finale van de beker gehaald, die we alleen door strafschoppen verloren hebben. De voorzitter is een rijk man, maar hij wil de begroting niet opschroeven alleen maar om meer geld uit te geven. Geld is niet alles. Ajax, **psv** en Feyenoord betalen twee tot drie keer meer salaris dan wij, maar de kloof wordt kleiner. Als je spelers beter kunt maken, haal je daar je echte voldoening uit, dus nee, ik voel me niet gefrustreerd. Bij ons tellen andere zaken, zoals de kwaliteit van het voetbal dat we spelen. We vallen graag aan en dat is in ons voordeel. Toen ik voor het eerst met Ajax kampioen werd, deden we dat ook met een lage begroting en dat kunnen we hier ook. Als ik dat niet geloofde, zou hier nooit naartoe zijn gegaan.'

Voor het begin van het nieuwe seizoen vertelde Van Gaal zijn topscorer en Nederlands international Danny Koevermans dat hij een stap terug moest doen omdat de nieuwe aanwinsten de voorkeur kregen. Koevermans kon de

aanvalskracht niet op een hoger plan tillen, op het niveau van de Champions League, legde de coach uit. Op dat moment hoopte az de Braziliaanse topscorer van Heerenveen Alfonso Alves vast te kunnen leggen, en met hem enkele jongere talenten. Alves kwam niet, terwijl de wel gehaalde talenten geen indruk wisten te maken. De ontevreden Koevermans verruilde AZ voor PSV, waar hij uiteindelijk in de Champions League zou spelen. Ondertussen verkommerde AZ in de lagere regionen van de eredivisie en had het de grootste moeite het net te vinden. Er werd niet meer over de top vier gesproken.

Was het een slecht voorteken? In het najaar van 2007 brak Van Gaal tijdens een reünie van de academie voor lichamelijke opvoeding, zijn enkel en kuitbeen toen hij een demonstratie polsstokhoogspringen gaf. Volgens zijn eigen interpretatie was de uitvoering van de sprong perfect, maar had hij niet de juiste schoenen aan voor zulke gedurfde lichamelijke prestaties en kwam hij door de gladde zolen ongelukkig ten val. Daardoor belandde de zesenvijftigjarige coach onhandig op de gymnastiekvloer en liep een dubbele beenbreuk op. 'Ik ben zo gek geweest te denken dat ik nog achttien jaar was.' Hij werd dezelfde dag geopereerd in het Medisch Centrum Alkmaar. Kennelijk was zijn been behoorlijk beschadigd, want er moesten niet minder dan zes pinnen worden aangebracht om het gebroken bot vast te zetten. Van Gaal werd de volgende dag al uit het ziekenhuis ontslagen, waardoor hij de wedstrijd AZ-NEC in het DSB-Stadion kon bijwonen. Hij gaf toe dat hij het ziekenhuis ongewoon snel na de operatie had verlaten. 'Op weg naar het stadion heb ik voor de zekerheid een flinke dosis pijnstillers geslikt. Ik wilde er hoe dan ook zijn. Maar ik wilde niet dat men mij zou zien lijden.'

Met galgenhumor stelde hij dat hij met opzet zijn been had gebroken zodat assistent Edward Metgod ook eens de kans kreeg AZ te coachen. Van Gaal hield zich beschikbaar en zag vanuit een lege skybox hoe zijn elftal de bezoekers met 4-0 afdroogde. Hij zou via een walkietalkie in contact met de dug-out staan, maar voordat het de technische staf was gelukt een bevredigende verbinding te maken, had de thuisploeg al met een rake kopbal van Simon Cziommer voor het eerst gescoord. De trainer van het verliezende team - Mario Been! - gaf als commentaar op het voor zijn ploeg ontnuchterende resultaat: 'Nu staan we weer met beide benen op de grond.' AZ diende bij PSV een verzoek in om de geblesseerde coach ook in het PSV-stadion vanuit een hoger gelegen loge toezicht te laten houden op wat er in het veld gebeurde. Het antwoord was negatief: vanwege de brandveiligheidsvoorschriften moest Van Gaal op de begane grond blijven. Maar ze waren bij PSV wel zo vriendelijk twee stoelen uit de dug-out weg te halen, zodat er ruimte voor een rolstoel ontstond.

Teammanager Piet Hartland functioneerde als Van Gaals privéchauffeur en reed de coach van zijn huis in Noordwijk naar Alkmaar en weer terug, waarbij Van Gaal zijn gebroken been dwars over de achterbank legde. De veldtraining liet hij aan zijn assistenten over. 'De training vandaag is puur fysiek. Bovendien vind ik: je hebt niet voor niets een trainersstaf. Als ik in mijn situatie nog steeds alles zelf zou willen doen, zou dat geen vertrouwen uitstralen naar mijn collega's.' De

vrijdagse training die aan de wedstrijd voorafging en waarin de specifieke aanwijzingen werden gegeven over hoe de komende tegenstander te bestrijden, werd wel door Van Gaal zelf gegeven. ‘Maar belangrijker: in het voetbal zijn je benen heel belangrijk. Coachen doe je uitsluitend met je kop. Het zou pas kwalijk en problematisch zijn als ik hoofdletsel oloop, waardoor ik als trainer niet kan communiceren met spelers. Dat kan ik nu nog steeds goed. In plaats van datje het spel stillegt en op een speler afstapt, moet die speler nu mijn kant op komen. In mijn hele trainerscarrière heb ik nog nooit een wedstrijd gemist. Ik ben ook nooit ziek. En als ik ziek ben, kom ik toch.’ Bij Barcelona brak hij eens een middenvoetsbeentje. ‘Die foto’s kun je zo terugzoeken, want ook toen heb ik gewoon doorgewerkt. Spaanse interesse kan ik daarom nog wel plaatsen, maar in Engeland was het eveneens nieuws. Wat ik al zei: erg overdreven. Ik ben wereldkampioen geworden. Ik heb als trainer de Champions League gewonnen, maar ik heb nog nooit zoveel aandacht gekregen als nu ik in een rolstoel zit. De koningin die een taart bakt op de landelijke vrijwilligersdag staat op pagina 8 van de krant, ik sta met zoiets onbelangrijks op elke voorpagina.’

Ondanks deze onverwachte tegenslag bleef Van Gaal optimistisch: ‘Toen ik hier kwam, speelden we nog steeds in een stadion met achtduizend plaatsen dat bijna nooit was uitverkocht. Nu hebben we een nieuw stadion met plaats voor meer dan twintigduizend supporters en het afgelopen seizoen waren bijna alle wedstrijden uitverkocht. Dat is al een belangrijke stap voorwaarts. Het doel is dat A z een grote club in het binnenland wordt en in Europa erkenning krijgt op het niveau van de grote drie Ajax, psven Feyenoord. De voorzitter wil dat stapsgewijs bewerkstelligen, zodat alle facetten erbij worden betrokken en niet alleen de resultaten op het veld. Aan de andere kant, het feit dat we dankzij de prestaties van het afgelopen seizoen op de UEFA-ranglijst boven de grote drie staan is een belangrijk onderdeel van de vooruitgang die we boeken.’

Terwijl hij nog streed om de Russische titel, nam Dick Advocaat met Zenit St. Petersburg de hordes van de UEFA-beker. Hierbij kwam hij in het Petrovsky-stadion een oude kennis tegen: Louis van Gaal. De twee hadden vaker tegenover elkaar gestaan. Als coach van PSV was Advocaat zijn collega, toen trainer van Ajax, drie keer te slim af. Van Gaal won het gevecht maar één keer. Advocaat: ‘We hebben elkaar leren kennen toen we twee seizoenen voor Sparta speelden. Naderhand zijn we beiden trainer geworden en we kennen elkaar vrij goed.’ Van Gaal: ‘Ik ben heel blij dat ik mijn vriend Dick Advocaat weer zie. Ik was meer een individualist, terwijl Dick meer een teamspeler was. Ik speelde meestal de bal terug, waar Dick hem opving en voor me werkte. Maar trainers hadden altijd liever Dick dan mij. [...] Voor ons is Zenit een geweldige tegenstander. [De test van] morgen is een van de zwaarste gedurende mijn hele tijd bij AZ. Dick Advocaat is erin gesiaagd een goed team met creatieve spelers op te bouwen.’

Op de vraag of hij zelf een elftal in de Russische competitie zou willen coachen, antwoordde Van Gaal: ‘Voor mij is het contact met de spelers het allerbelangrijkste, dus de taalbarrière zou een groot obstakel zijn. Misschien zou ik

hebben ingestemd met de positie van Russisch bondscoach. Maar als club-trainer... nee, omdat ik niet zeker weet of ik de taalbarrière snel en goed genoeg zou kunnen doorbreken om mijn spelers te leiden.' De Nederlandse pers reageerde ironisch op de lof die Van Gaal - die bekendstaat als uiterst kritisch en scherp in zijn bewoordingen -Advocaat toezwaaide. 'Het gebeurt niet vaak, maar Louis van Gaal zei iets aardigs over een collega. Dick Advocaat was de man voor wie deze woorden bestemd waren.' In de aanloop naar het duel tussen Zenit en AZ zei Van Gaal: 'Dick is een toptrainer. In elk land waar hij heeft gewerkt, deed hij het fantastisch. Hij werd landskampioen met PSV en ook met Glasgow Rangers. Nu heeft hij de kans met Zenit Russisch kampioen te worden. En hij spreekt de taal niet eens! Dat is echt een prestatie!' De wedstrijd tussen Zenit en AZ eindigde in een 1-1 gelijkspel.

Het seizoen draaide voor AZ en Van Gaal uit op een verschrikking. Geplaagd door blessures, een slechte moraal en nieuwe aankopen die niet goed met de andere teamleden konden samenspelen, moest AZ enige tijd tegen degradatie vechten voordat het op een weinig hartverwarmende elfde plaats eindigde. Van Gaal, zoals altijd tegendraads, weigerde in eerste instantie de schuld voor de neergang van het team op zich te nemen. Hoe amusant zijn tirades ook waren, de coaches, spelers en supporters van andere clubs kregen hier zo genoeg van dat het publiek plezier kreeg in de reeks nederlagen van AZ en Van Gaal. Sommigen vroegen zich af waarom voorzitter

Dirk Scheringa de falende coach niet de laan uit stuurde. Het was voor AZ een rampseizoen, zo slecht dat Van Gaal aankondigde te willen vertrekken. Deze aankondiging was voor velen een teleurstelling en een groot aantal spelers liet weten dat ze wilden dat hij bleef. Voor de afsluitende wedstrijd tegen Sparta maakte Van Gaal bekend dat ze hun zin kregen. Van Gaal: 'Ik heb deze week met de directie en het bestuur gesproken. Daaruit is gebleken dat we allemaal graag met elkaar door willen. Veel mensen zijn hier op aandringen van mij gekomen. Ik vond niet dat ik het kon maken om te vertrekken.'

Met als troostprijs deelname via de play-offs aan de Interto-to-wedstrijden richtte Van Gaal zich alvast op het volgende seizoen. 'We hebben dit seizoen heel veel geleerd. We moeten beter doorselecteren en niet te lang gokken op spelers die misschien wel of niet komen. We moeten er zeker van zijn dat de spelers beter worden, en zo niet, op zoek gaan naar betere spelers. We moeten ook strenger zijn bij de transfers. Als het niet zeker is of we een speler kunnen krijgen, moeten we ons op iemand anders concentreren.' Hij constateerde dat een van de belangrijke problemen een gebrek aan leiderschap was geweest en zei dat hij in de komende transferperiode op zoek ging naar een oude rot in het vak. 'Het ontbrak de groep ook aan echte leiders. De laatste weken gaat het iets beter. Ik denk echt dat dit komt omdat Stijn Schaars en Maarten Martens weer meetrainen. We kunnen nog wel een leider in de kleedkamer gebruiken. Het is jammer dat we volgend seizoen waarschijnlijk geen Europees voetbal spelen, maar we weten wat we willen. We hebben dit jaar een stapje terug moeten doen, maar volgend seizoen zetten we

weer twee stappen vooruit.' Tot vermaak van zijn opponenten verloor Van Gaal met az de eerste twee ontmoetingen van het seizoen 2008-2009. N AC versloeg in Alkmaar AZ met 2-3 en ADO Den Haag bedwong het team in het Zuiderpark met 3-0. Het leek erop dat A z op dezelfde voet verderging als het seizoen ervoor. Maar in de derde wedstrijd kwam de ommekeer. Van Gaals donderspeech inspireerde az tot een totaal onverwachte 1-0 overwinning op regerend kampioen p s v. De zege onderstreepte het belang van een goede moraal. Het hooghouden van de moraal is van cruciaal belang en coaches zoeken altijd een manier hun spelers geestelijk op te peppen. Soms doen ze dat door kritiek te leveren teneinde zo een goede prestatie uit te lokken, andere keren proberen ze vertrouwen te wekken door openhartig te zeggen hoe de zaken ervoor staan. Hoe dan ook, vanaf die overwinning speelde az als een ander team. Gesmeerd lopende aanvallen, spectaculaire doelpunten en intelligent gespeelde wedstrijden, de meesterhand van Van Gaal was weer duidelijk zichtbaar. Sparta en Willem 11 kregen met respectievelijk 6-0 en 2-5 een enorm pak slaag in wedstrijden die illustreerden dat de ploeg nu radicaal de knop had omgedraaid.

Door een combinatie van rotsvast vertrouwen en eindeloos sleutelen aan de opstelling ontstond het az dat Van Gaal voor ogen had. Doelman Sergio Romero won in 2008 met het Argentijns elftal de Olympische Spelen en ontwikkelde zich in de kundige handen van Van Gaal en zijn trainers tot een klasse-keeper. Gill Swerts en Niklas Moisander waren aanvallende verdedigers in de beste Ajax-traditie die hun hele vleugel bestreken en zowel verdedigend als aanvallend grote indruk maakten. Het hart van de verdediging werd gevormd door veteraan Kew Jaliens en de talentvolle jonge Mexicaan Héctor Moreno. Voor het middenveld kon Van Gaal kiezen uit de Oran-je-spelers Demy de Zeeuw en Stijn Schaars en de Belgische nationale-elftalspelers Maarten Martens en Sébastien Pocognoli. Hij had ook nog de Australische international Brett Holman tot zijn beschikking. Een verrassing op het middenveld bleek

Nick van der Velden te zijn, die van het onbeduidende F c Dordrecht kwam. In de voorhoede deed de speelstijl van de sterke Belgische reus Moussa Dembélé aan die van Zlatan Ibrahimovic denken. Hij had indruk gemaakt met het Belgisch olympisch elftal en kwam in voortreffelijke vorm naar Alkmaar terug. Hij vormde een duo met de Marokkaans-Nederlandse technicus Mounir El Hamdaoui. Na een niet zo succesvolle periode bij Tottenham Hotspur was Mounir naar Nederland teruggekomen. Hij speelde een seizoen bij Willem II en kwam daarna bij az onder contract, waar hij zich ontwikkelde tot een productieve doelpuntenmaker die verschillende spectaculaire goals scoorde. Als reserves beschikte Van Gaal over het Braziliaanse aanspeelpunt Ari en over Graziano Pellè, ex-inter-national in het Italiaanse elftal onder de 21.

Het nieuwe Van Gaal-systeem werd het zwaarst beproefd uit tegen een ps v dat na een zwakke eerste helft in de tweede vijfenveertig minuten herboren leek. Door in de eerste helft de spelers van ps v op te jagen zodra die de bal hadden, veroverde AZ vrij simpel balbezit en maakte twee doelpunten: Gill Swerts kopte een

hoekschop van Stijn Schaars in, en na een klassieke AZ-aanval kreeg het team een penalty. De balvaste Sergio Romero redde op een inzet van ps v, Swerts speelde de bal meteen door naar Moussa Dembélé en die gaf na een korte dribbel een perfecte steekpass op Demy de Zeeuw, die vervolgens in het strafschopgebied werd gehaakt. De Zeeuw wist de strafschoep niet te verzilveren, maar Maarten Martens schoot de terugspringende bal toch in het doel. In de tweede helft dacht az achteroverleunend de wedstrijd uit te kunnen spelen, maar dat bleek een vergissing, AZ speelde steeds slordiger, ps v leefde op en maakte twee doelpunten: gelijkspel. Het was een terechte uitslag, maar AZ was voetbaltechnisch verreweg superieur geweest. De verklaring dat az in de eredivisie aan kop stond bij gebrek aan beter ging niet meer op. Misschien dat psv, Ajax en Feyenoord een slecht jaar hadden, maar AZ was nu al vijf maanden ongeslagen en had dat weekeinde voor het eerst in bijna drie maanden niet gewonnen. 'Ik ben erg teleurgesteld,' zei Van Gaal na afloop, hoewel hij voor de wedstrijd had gewaarschuwd dat hij psv individueel hoger aansloeg dan zijn eigen team. 'Ik heb met Barcelona weleens met

3-0 voor gestaan tegen Valencia en we gingen alsnog met 3-4 de bietenbrug op. Dat is mogelijk in voetbal en in Spanje nog veel meer. Het was een echte wedstrijd, met heel veel strijd en ook heel veel fouten.'

Van Gaal zei nadat zijn ploeg kampioen was geworden: 'Ik ben trots op mijn spelers. Ze deden het deze competitie heel goed en verdienen een pluim. Voor al deze jongens is het hun eerste kampioenschap, daarom zijn ze ook zo uitbundig. Alles klopte dit seizoen. De terugkeer van Stijn Schaars, Maarten Martens en Joey Didulica in de kleedkamer is belangrijk geweest. Die spelers hebben we vorig seizoen gemist. En we hebben Mounir El Hamdaoui heel belangrijk gemaakt. Hij heeft het waargemaakt.' De altijd oplettende beschermheer waarschuwde El Hamdaoui zich in de volgende fase van zijn loopbaan niet gek te laten maken. 'Het wordt moeilijker voor hem bij de basis te blijven. Tot nu toe doet hij dat goed. Hij vertoont geen ander gedrag naar mij, naar zijn medespelers of naar de club. Maar ik heb het gezien met de normaalste voetballers: op een gegeven moment gaat het gebeuren. Spelers in kwestie zullen dat altijd ontkennen, maar die zijn niet meer objectief in hun geest, gedrag en houding.'

Na zijn overgang in 2010 naar Ajax belandde El Hamdaoui onder trainer Frank de Boer al gauw op een zijspoor.

Nadat de spelers van AZ hem hadden gesmeekt aan te blijven toen hij in 2008 zijn ontslag aanbood, herstelde Van Gaal zich in grootse stijl door het kampioenschap te winnen, voor de club uit Alkmaar voor het eerst sinds 1981. Toen het team eenmaal op gang was gekomen, veroverde het uiteindelijk de titel met een in dit millennium tot nu toe ongekennde voorsprong van elf punten. Voor het eerst in achtentwintig jaar behaalde een andere club dan ps v, Ajax of Feyenoord het kampioenschap. Nadat de coach van AZ in 2008 de Alkmaarse kaasmarkt officieel voor geopend had verklaard, kwam er een waarzegster op hem

af, die zei: 'AZ zal op 19 april kampioen worden.' Omdat AZ die dag niet voor de competitie moest spelen, besteedde Van Gaal weinig aandacht aan de voorspelling. Op 18 april had AZ alle kans zich tot kampioen te laten kronen, maar verloor op een verbazingwekkende manier van Vitesse. Gelukkig was er geen man overboord, want de dag erop - jawel, 19 april - verloor naaste concurrent Ajax in Eindhoven met 6-2 van PSV en was de titel voor AZ.

In zijn column in *De Telegraaf* was Hiddink niet zuinig met zijn complimenten voor het AZ van Van Gaal: 'Ik ben het eens met Louis van Gaal, die zegt dat AZ het niveau van de Champions League aankan. Als ik zie hoe fantastisch de ploeg zich dit seizoen in Nederland heeft gemanifesteerd, dan denk ik dat ze het op dat hogere niveau ook gaan waarmaken. Ik vind dat AZ respect verdient voor de manier waarop de club zich dit seizoen heeft doorontwikkeld met de aanstaande landstitel als terechte beloning. Voor het Nederlands voetbal is het denk ik goed dat er een keer een andere club kampioen wordt.' En uit onverwachte hoek volgden nog meer lofuitingen. Van Gaals eeuwige rivaal Johan Cruyff heeft net als Hiddink een column in *De Telegraaf*: 'Allereerst natuurlijk de felicitaties aan het adres van AZ. Op basis van een sterke reeks zijn de Alkmaarders toch de verrassende, maar wel terechte kampioen van Nederland geworden. Met een speciaal compliment voor trainer

Louis van Gaal, die een uitstekende persoonlijke revanche op het vorige seizoen heeft genomen. Kijk ik realistisch tegen de titel van AZ aan, dan beoordeel ik de ploeg natuurlijk minder kritisch dan Ajax, PSV en Feyenoord. Met de middelen die ze in Alkmaar hebben, is het echt heel goed wat er is gepresteerd. De basis hiervoor werd vooral in verdedigend opzicht gelegd. Met zeventien tennegoals in eenendertig wedstrijden kan je internationaal aankomen.'

In tegenstelling tot veel andere gilden als die van de schoenlappers, kuipers, koperslagers en leerlooiers, heeft het gilde van de kaasdragers geen patroonheilige of een eigen altaar in de kerk. Maar sinds 1662 hebben ze wel als devies deze Bijbelse tekst: 'Een valse waag is de Heer een gruwel en daarentegen een vol gewicht is zijn welbehagen'. Het zou het motto van Louis van Gaal kunnen zijn: een oprechte vakman die gelooft dat eerlijkheid en hard werken beloond worden. Bij AZ was dat zeker het geval.

Het Louis van Gaal-menu

'Louis is gewoon een heel warm mens. Het is zo jammer dat maar zo weinig mensen hem zo kennen.'

Truus van Gaal-Opmeer

Na zijn mislukte avontuur als bondscoach van Oranje begreep Van Gaal dat er in het moderne voetbal zo scherp werd verdedigd dat het niet meer mogelijk was met eindeloos rondspelen van de bal een verdediging uit de tent te lokken. Hij begon zich te concentreren op het moment dat een tegenstander balverlies lijdt. Tijdens zo'n omschakeling is de verdediging van de tegenpartij wél even uit

positie. In het seizoen dat Van Gaal met het nietige AZ landskampioen werd, sloegen zijn mannen vooral toe tijdens zo'n omschakeling. Sommigen vonden deze gedurende zijn tijd bij AZ uitgedachte methode vanwege de afwachtende stijl de doodsvijand van de Hollandse school. Maar bij nader inzien waren er meer overeenkomsten dan verschillen. Het spel van A Z was gebouwd op de fundamenteën van het totaalvoetbal, maar dit team liet zich zo ver terugzakken dat de tegenstander het hele veld ging gebruiken en daardoor te veel ruimte openliet. Dat was het moment om uit te breken. De handige en bliksemsnelle aanvallers waren zoveel beter dan hun bewakers dat ze maar een handvol kansen nodig hadden om tot scoren te komen. In dit systeem van Van Gaal mochten ze meer op hun intuïtie spelen en kregen de individualisten de ruimte hun eigen gang te gaan. Daarnaast hield de coach minder star vast aan één speelwijze: in het winnende seizoen speel-

de zijn elftal in minstens vier verschillende opstellingen. Ook nu zette AZ zoals in het totaalvoetbal de tegenstander onder een verstikkende druk, maar deed dit grotendeels op de eigen helft in plaats van over het hele veld. Zodra het team in balbezit kwam, probeerden de spelers met hooguit drie passes het veld over te steken, met als laatste pass een steekbal op een al doorlopende aanvaller. Ze vielen anders gezegd met korte en snelle demarrages aan en lieten de tegenstander het werk doen.

‘Het is eerder een voetbalfilosofie dan een systeem. Een systeem is afhankelijk van de spelers waarover je beschikt. Bij Ajax speelde ik 4-3-3, met Barcelona 2-3-2-3 en met AZ kan ik 4-

4-2 spelen. Ik ben flexibel. Maar de filosofie erachter blijft hetzelfde. De coach is het centrale punt van het team, dus is het voorbereiden van een tactisch concept van groot belang. Alle spelers moeten hun positie weten en hun teamgenoten bijstaan. Er moet een onvoorwaardelijke discipline zijn en de spelers moeten elkaar begrijpen. Discipline is de basis voor creativiteit en flexibiliteit. [...] Ik denk niet dat je het aan iedere mogelijke situatie kunt aanpassen. Je moet de juiste mentaliteit hebben en het is afhankelijk van hoe de spelers de coach zien en omgekeerd. [...] je moet een open geest hebben, en de spelers ook. Dit is een sport van tweeëntwintig spelers en je hebt elf tegenstanders die samen een team vormen. Iedere speler moet weten van wie hij moet winnen en ervoor zorgen dat hij zijn medespelers kan helpen.’

Van Gaal breidde bij AZ het managementteam drastisch uit; onder zijn bewind kwamen er bijna twee keer zoveel stafleden in dienst. Niet alleen werd de medische staf veel groter, men besteedde ook veel aandacht aan de nieuwste technische snufjes. ‘Ik ben altijd bezig met kennismanagement en zoek mensen in mijn staf die complementair zijn aan mij. Ik hecht veel belang aan meten, maar ik kan niet altijd zelf alles doen. Daarom heb ik een inspanningsfysioloog. Wat ik aan die jongens zie, bevestigt hij. Dat geldt ook voor mijn PowerPointpresentaties en wedstrijdanalyses. Die laat ik maken door een computergoeroe en mijn

assistenten.'

In de trainingen van Van Gaal ligt het accent vooral op scholing, op het leerproces dat spelers beter maakt. Voor az heel belangrijk, omdat de club niet in staat was dure spelers op hun hoogtepunt te kopen. Daarom richtte de club zich op de categorie daaronder, op goede spelers waar nog wat aan te verbeteren viel. Vanaf 2008 werd dit leerproces technisch ondersteund door videoanalist en computerspecialist Max Reekers en cameraman Kees Verver. Verver filmde een wedstrijd met een speciale camera, waarmee beelden werden vastgelegd die een duidelijk overzicht gaven van hoe iedere speler afzonderlijk zijn plek binnen het team invulde. Terwijl Verver filmde, codificeerde Reekers op zijn laptop honderden wedstrijdssituaties in tientallen rubrieken. Na de wedstrijd werden de beelden in zo'n tweeduizend 'gebeurtenissen' onderverdeeld. De spelers ontvingen een samenvatting op video met de voor hen relevante beelden; acties waarbij zij persoonlijk betrokken waren. Gebaseerd op zijn analyse van de beelden gaf Van Gaal vervolgens zijn commentaar door aan de speler.

De videoanalyse speelde ook een belangrijke rol in de wedstrijdvoorbereiding. De beelden van recente wedstrijden van aanstaande tegenstanders werden op eenzelfde manier ontleed, geanalyseerd en gerubriceerd als de wedstrijden van AZ. Van Gaal gebruikte de enorme hoeveelheid informatie die zo werd verkregen voor de training van de komende wedstrijd. Deze informatie vormde de basis voor een wedstrijdssimulatie waarbij elf az-reserves op de manier van de tegenstander tegen het eerste elftal moesten spelen. Ook deze training werd op eenzelfde wijze gefilmd, geanalyseerd en gerubriceerd, en de informatie die dat opleverde vormde het fundament voor een tweede trainingwedstrijd van elf tegen elf. Zo was de komende wedstrijd al twee keer gespeeld voordat hij in werkelijkheid plaatsvond. Het videoteam gebruikte geavanceerde systemen voor het in kaart brengen van de wedstrijden: SportsCode om voor iedere speler het aantal keren balcontact vast te leggen, en SportVu om te bepalen hoe snel iedere speler in zijn positie reageerde; hoe ze gedurende de wedstrijd hun plaats over het algemeen bezet hielden. Dit laatste systeem was door het Israëlische leger ontwikkeld om op het slagveld de bewegingen van vijandelijke tanks te volgen. Van Gaal instrueerde voor de wedstrijd zijn ploeg en het resultaat werd in de eerste plaats beoordeeld aan de hand van de vraag of de spelers die instructies goed hadden gevolgd. Gehoorzaamheid werd soms hoger gewaardeerd dan een goede uitslag. Daarom vond Van Gaal het optreden van zijn team in een van de eerste wedstrijden van het seizoen 2008-2009, tegen ADO Den Haag, een wedstrijd die AZ verloor, 'erg goed'.

'Ik kijk naar de totale mens. Het gaat er niet alleen om de bal van a naar b te verplaatsen. Dat is het gemakkelijke deel. Om een goed elftal te vormen, moet je een groep individuen tot een eenheid smeden. Vorig jaar misten we een leider in het veld. Je moet een teamsport benaderen als een verzameling stukjes die je tot een voetbalmachine moet samensmelten. Nee, geen machine... dat is niet het juiste woord. Je hebt ook hart en ziel nodig. Maar je moet weten wat mensen drijft, wie kan er in dienst van het elftal spelen, hoe benader ik die jongen en

motiveer ik hem. Ik heb van al mijn spelers profielschetsen gemaakt, om ze beter te leren benaderen. Daardoor spreken mijn collega's en ik één taal en is het voor hen makkelijker mijn beslissingen te begrijpen. Ik heb ook weleens tegen een speler gezegd: nu is het over, je hebt te vaak slecht gespeeld.

Dan kon ik daarna niet slapen en wist ik dat ik de verkeerde beslissing had genomen. De volgende dag zei ik dan tegen de speler: ik heb niet geslapen, dus jij blijft gewoon spelen. De wereld is zo complex geworden, de keuzes zijn zo moeilijk. We leven in een zapcultuur. Eén druk op de knop en de wereld gaat voor je open. En jij moet steeds die keuze maken, en dat op dertien-, veertienjarige leeftijd. Om je te blijven focussen heb je hulp nodig, die een trainer alleen niet kan bieden. Je bent als coach manager van specialisten.'

Hoewel Van Gaal een overtuigd voorstander van het gebruik van hypermoderne technieken is, vindt hij het van groter belang eensgezindheid binnen een team te kweken. Daartoe gebruikt hij soms simpele huis-tuin-en-keukenmiddeltjes. Net als in zijn beginjaren bij Ajax organiseerde hij bij AZ spelletjesavonden voor zijn team. 'En ze vinden het nog steeds fantastisch! Het zijn allemaal spelletjes met een interactief karakter. Zodat je elkaar ook onder andere omstandigheden beter leert kennen, met de vrouwen erbij, het bestuur. Kaarten en zo, we doen ook een quiz. En samen zingen, iedereen doet mee. Die spelletjes, als je dat op een goede manier weet te brengen, zullen de mensen dat altijd leuk vinden. Omdat het weer teruggaat naar het interactieve karakter. Elkaar met open ogen aankijken, met een lach op het gezicht. Ik ben de showmaster!

Ik heb het dagelijkse contact met de jongens nodig. Dat houdt me jong. Ik wil ook altijd mensen om me heen hebben, omdat ik hou van communiceren. Alleen is maar alleen. Ik wil weleens alleen thuis zijn, maar de tweede dag heb ik er al moeite mee, en de derde dag helemaal... Ik krijg gemiddeld per maand twee of drie aanbiedingen, van redelijke clubs, van mensen die drie, vier keer terugbellen. Bayern München is altijd op het verkeerde moment gekomen. Dat is ergens jammer, want ik had daar trainer kunnen zijn...' Maar het werken bij az in het opwindende seizoen 2008-2009 schonk hem ook heel veel voldoening. 'Het niveau tijdens de trainingen doet me soms denken aan Ajax en Barcelona. Dit seizoen overstijgt de andere seizoenen, omdat de wisselwerking tussen spelers en trainers beter is. En het vertrouwen in de groep is groot. Dat is het belangrijkste. Vorig seizoen waren we bijna altijd de betere ploeg, maar die bal ging er niet in. Dan krijg je druk en maak je fouten. Omdat we nu scoren, is de druk achterin minder en hebben we maar elf tegendoelpunten. Dat heeft met elkaar te maken.'

Van Gaal is flexibeler dan zijn critici willen inzien, maar dat heeft hij in de loop der jaren wel moeten leren. 'Toen ik net trainer was, wilde ik jongens die intuïtief speelden bepaalde aspecten van het voetbalspel opleggen die niet bij hun spel pasten. Die jongens gingen door een dal en kwamen er niet meer uit. Ik heb geleerd dat dit soort spelers minder gebaat is bij structuren en systemen en meer moet worden vrijgelaten. Moussa Dembélé, aanvaller bij az, was een intuïtieve

speler die ik voor mijn doen heel erg met rust liet. Moussa had een vrije rol. Dit had twee voordelen. Het was een kwalificatie van hem en hij zag ook dat ik anders met hem omging. Daarnaast wilde hij erbij horen en vroeg dingen aan mij. Door die aanpak is hij een veel breder georiënteerde speler geworden.

Ik ben twee in één: een harmonie- en een procescoach. Ik bouw een relatie op met de spelers. In die relatie is het duidelijk wat mijn visie is en hoe we die voor het team verder kunnen ontwikkelen. Dat doe ik altijd in de relationele sfeer. Ik geloof niet in oorlog of straf. En dit is een heel langdurig proces dat eigenlijk nooit eindigt. Er is een bepaalde afstand tussen de spelers en mij en dat is goed. Maar het zijn spelers van zestien tot vijfendertig jaar die een groep vormen. Sommigen zijn nog op weg naar volwassenheid, dus soms vertolk ik een vaderrol. Of ben ik een beul. Hoe ik me gedraag ligt aan de omstandigheden. Maar voorwaarde is dat er sprake moet zijn van een relatie. Daarom zal ik ook zelden spelers bestraffend toespreken, ik ben meer emotioneel en direct. Als je bestraffend bezig bent, dan corrigeer je iemand op zijn gedrag, maar dat gedrag behoort juist tot zijn identiteit. Daar zie ik weinig in. Ik zoek liever oplossingen in overleg, wat soms ook bestraffend kan zijn, maar uiteindelijk moet het zo zijn dat de speler er zelf voor voelt. Anders is er geen werkbare situatie.'

Hoewel hij naar buiten toe als neerbuigend en autoritair kan overkomen, staan aspirant-coaches te trappelen om onder zijn vleugels het vak te leren. Patrick Kluivert liep tijdens zijn met succes afgesloten cursus coach betaald voetbal bij AZ stage onder Van Gaal. Adam Sadler, de voormalige assistent-coach van Norwich City en op dat moment de tweede man bij Gateshead, draaide bij AZ mee als onderdeel van zijn Pro License-cursus. 'Ik had torenhoge verwachtingen,' erkende hij, 'maar Louis van Gaal overtrof ze. Hij ontving me met open armen en vertelde me alles. Het is een integere man met sterke morele normen die een maximale concentratie eist. Hij geeft zijn spelers niet de kans ook maar een moment te verslappen.' Bij het Sportgala in Amsterdam werd Louis van Gaal verkozen tot de Nederlandse Coach van het Jaar 2009. Eenenvijftig collega's brachten hun stem op hem uit omdat het hem was gelukt AZ kampioen van Nederland te maken. 'Dit is fantastisch, omdat ook de media hieraan meegedaan hebben,' zei Van Gaal in de rai met een korte verwijzing naar zijn vaak gespannen verhouding met de pers. Van Gaal bedankte de spelers, het bestuur en voormalig AZ-voorzitter Dirk Scheringa. 'De lijnen waren kort bij AZ. En het is met Dirk Scheringa niet zo goed gegaan dit jaar.' Hij refereerde daarmee aan het debacle rond de failliete Dirk Scheringa Bank.

Het gerucht ging dat Van Gaal bondscoach van Engeland wilde worden. Van Gaal relativeerde deze berichten. 'De Nederlandse media hebben van een molshoop een berg gemaakt. Ik heb momenteel bij AZ een contract tot 2010. Daarin staat een clausule dat ik eerder weg mag, maar alleen als coach van een nationaal elftal. Ik heb een lijst van vijf mogelijkheden opgesteld, want de club wilde niet dat een hele reeks van landen aan de deur kwam kloppen. Engeland stond op die lijst omdat die betrekking beschikbaar was, de media hebben daar

een boel ophef over gemaakt. Ik ben gelukkig hier, er is een echte chemie tussen de voorzitter, de spelers en de staf en ik hou van de totale sfeer bij de club. Momenteel is het mijn ambitie om met een land aan een groot internationaal toernooi mee te doen en dat te winnen. Ik heb bijna alles gewonnen wat er op clubniveau te winnen is. Wat naar mijn gevoel ontbreekt is de beleving van een Europa- of wereldbeker als hoofd van een nationaal elftal. Maar AZ wil zeker met me doorgaan en ik heb altijd uit een gevoel van loyaliteit mijn contracten uitgediend.' Van Gaal vertelde ook dat AZ-baas Scheringa van hem een Nederlandse Alex Ferguson wilde maken, de Schot die beroemd is vanwege zijn lange diensttijd bij Manchester United. 'De voorzitter hoopt met mij iets voor op de lange termijn op te bouwen en wil me vasthouden tot ik vijftenzestig ben, maar op die leeftijd wil ik geen nationaal elftal meer coachen en zeker niet als ik nog ouder ben.'

Van Gaal had een goed gesprek met de leiding van AZ in de personen van voorzitter Dirk Scheringa, technisch directeur Marcel Brands, directeur algemene zaken Toon Gerbrands en penningmeester René Neelissen. Onderwerp van gesprek was of de succescoach toestemming kreeg vervroegd naar Bayern München te vertrekken of zijn volledige termijn bij AZ moest uitdienen. Brands vond: 'We willen Louis uiteraard niet kwijt, maar we beseffen dat we hem niet ten koste van alles kunnen behouden.' Van Gaal maakte duidelijk dat Bayern voor hem zijn droomclub was. In het programmabladd voor het slotduel tegen se Heerenveen, dat in een gelukkige 3-1 overwinning eindigde, smeekte Van Gaal de voorzitter bijna om clementie. Hij vroeg hem weg te mogen voordat het contract afliep. Volgens Van Gaal was er een mondelinge afspraak dat hij eerder weg mocht als AZ het landskampioenschap zou behalen. 'Europese topclubs als Bayern München, Chelsea of Real Madrid staan niet in verhouding met AZ. Daarom hoop ik dat er met Dirk over te praten valt dat hij mij dat contractjaar wil schenken.' Mocht dat niet gebeuren, dan was het volgens Van Gaal 'moeilijk onze geloofwaardigheid te behouden. Zowel voor mij als het bestuur van AZ.' De coach nam afscheid van zijn spelers en de technische staf met de woorden: 'Ik wens iedereen een fijne vakantie. Misschien zien we elkaar in juni terug voor de eerste training. Misschien ook niet.'

Op 8 augustus 2008 - 08-08-08 -, de dag waarop hij zevenenvijftig jaar werd, gaf Louis van Gaal zijn ja woord aan Truus Opmeer. Het stel trouwde in het plaatsje Albufeira in de pittoreske Algarve, de zuidelijkste provincie van Portugal. De ceremonie vond plaats op een rots, met een prachtig uitzicht over zee en onder een staalblauwe hemel. Truus van Gaal-Opmeer: 'Het was een supermooi moment. Voor mij heel belangrijk. Voor hem wat minder. Louis zag mij al als zijn vrouw. Mij zat het soms toch dwars als de bladen schreven over "de vriendin van Van Gaal". We zijn laat getrouwd [na een relatie van veertien jaar]. Dat we niet eerder trouwden lag aan een verschil van inzicht h oe. Ik wilde een reis naar een romantisch oord. Stiekem trouwen en een foto opsturen: we zijn getrouwd! Maar Louis vindt: alles wat je kunt vieren, moet je vieren. Dat gebeurde vorig jaar, vlak

voor kerst. Hij ging niet door de knieën. Kon niet. Na die val in die gymzaal zat zijn been helemaal in het gips. Ik had zo'n heimelijk huwelijk ook vreemd gevonden voor Louis' dochters. Hun moeder is overleden. Dan is het niet leuk als vader jaren later ineens stilletjes en ver weg opnieuw trouwt. Ik zou bedenken waar we "ja" tegen elkaar zouden zeggen. Op een dag wist ik het: op de middenstip van de Kuip in Rotterdam. Prachtig, leek me, als Feyenoord-fan. Louis viel even stil toen hij het hoorde. "Ik? Trouwen in de Kuip? Dat kan toch niet?" Ik vond van wel. "Een huwelijk is toch altijd in de geboortestad van de bruid?" Maar ik kreeg het plan er niet doorheen. Het werd Portugal, waar we een tweede huisje hebben. Tachtig gasten hebben we meegenomen. Ik was nogal nerveus, lette op elk detail in de organisatie. Alles moest goed gaan. Zelfs de bloemstukken controleerde ik bij wijze van spreken stuk voor stuk.

Louis is ook onverbeterlijk. Hij gelooft in zichzelf en in zijn werk. Ik zei laatst nog: We hebben een leuk huis en een stulpje in een warm land. Wat moet je nog in die vreselijke wereld? Kap er toch mee. Ga lezingen geven of met je hoofd op tv zitten als analist. Veel verdienen en geen enkele verantwoordelijkheid. Twee jaar geleden kreeg hij vanuit Engeland zo'n mooi aanbod. Twee keer in de maand een weekeinde naar Londen om voor de tv zijn mening te geven. Ik zag ons al zitten. Maar hij weigerde, ik zou de Heer op mijn blote knieën danken als hij als trainer stopt. Wat we dan zouden doen met onze vrije tijd? Louis is gek op psychologie. Hij wil het ooit nog gaan studeren, zegt hij. Verder golft hij graag. We tennissen ook, maar dat is geen succes. Ik speel beter, Louis is fanatieker. We spelen dubbel. Dan neemt hij weer de leiding en geeft hij aanwijzingen: "Lopen!" "Man, gewoon die bal lekker aanspelen," roep ik dan terug. Louis is een huismus. Naar de bioscoop gaan we niet. Komt het nooit van. Wel kijken we af en toe een dvd'tje. Maar dan kun je erop wachten dat Louis zegt: "Wat een raar verhaal. Zoiets kan toch in werkelijkheid niet!" Zeg ik: "Nee man, daarom is het een film." Hij kan zo serieus zijn. Louis houdt van eenvoudige Hollandse pot. Doen we lekker kaarsjes aan, wijntje erbij. Wat Louis doet in het huishouden? Niets. Hij weet niet eens hoe het koffiezetapparaat aan moet. Hij wil heel graag verwend worden en ik vind het leuk om hem te verwennen.'

Sinds 2000 zijn Louis en Truus van Gaal ambassadeurs voor de Stichting Spieren voor Spieren. Op de website van de organisatie staat te lezen dat het paar 'in die rol zeer betrokken [is]. Zij zijn veelvuldig aanwezig tijdens uiteenlopende activiteiten en vervullen een belangrijke rol voor de gehele organisatie.' Onder het motto 'Gezonde spieren zetten zich in voor zieke spieren' is het doel van de stichting fondsen te verzamelen voor de medische behandeling van kinderen met uiteenlopende spierziekten. In 2009 zei Van Gaal tijdens het vijfde gala van de stichting, een liefdadigheidsavond om geld voor onderzoek en behandeling in te zamelen: 'Ik weet hoe belangrijk het is dat er steeds weer geld wordt gegenereerd voor de financiering van wetenschappelijk onderzoek. Bovendien geeft het heel veel voldoening om met deze inzet het toekomstperspectief van kinderen met een spierziekte weer een beetje rooskleuriger te maken.' Mede dankzij de

indrukwekkende aanwezigheid van de beroemde trainer werd er die avond vierhonderdduizend euro opgehaald; volgens de organisatie een record. Voorzitter Gerard Hoetmer zei dat de charitatieve stichting zich geen betere ambassadeur kon wensen. ‘Louis is niet alleen een wereldcoach, hij heeft ook voldoende relativiseringsvermogen. Daarnaast is het nog eens een gigantisch warm mens. Binnen de stichting zien wij van nabij hoezeer Louis betrokken is en hoe dicht hij bij de kinderen staat. Hij is niet alleen een topsporter, hij is ook een topmens.’

Van Gaal geeft weinig ruchtbaarheid aan zijn liefdadige activiteiten. ‘Als ik zoiets doe, doe ik het voor het goede doel. Alleen daarvoor. Niet voor mijn imago.’ Hij speelde mee in de reclames van de Nederlandse tak van de Duitse winkelketen Media Markt. Men nam aan dat hij de inkomsten voor deze inspanningen aan goede doelen heeft geschonken. Maar pogingen van de pers hier achter te komen leidden tot niets. ‘Het gaat niemand wat aan wat ik doe met dat geld. Daar zal ik nooit antwoord op geven. Maar dat spotje voor Media Markt zegt wel iets over de waardering die er in Nederland bestaat voor de uitspraken die ik deed tijdens mijn botsingen met journalisten. Al die spreuken worden nu gebruikt in de reclame. Dat vind ik geweldig. Een compliment.’

Toen het hem zo voor de wind ging werd hem gevraagd of hij gelukkig was. Voor iemand met zijn hoge maatstaven is het leven vaak niet makkelijk; voor zijn naaste omgeving niet en ook niet voor hemzelf. Halverwege het seizoen 2008-2009 oordeelde Van Gaal: ‘We staan bovenaan met AZ, ik ben net getrouwd met Truus, mijn kinderen en kleinkinderen zijn gezond... Mijn vrouw wil meer tijd spenderen in ons tweede huis in Portugal, maar ik heb tegen Truus gezegd: voorlopig is dat nog niet aan de orde. Ik zie me nog niet elke dag uitslapen en een rondje golfen.’

In de brasserie van AZ serveren ze iets dat het Louis van Gaal-menu heet: een hutspotje van andijvie en katenspek met zacht gegaarde kalfssukade en een jus van gepofte knoflook. ‘Alleen hadden ze eerst foutjes gemaakt. Ik had een andijviestamppot-je gevraagd en het was een koolraapstamppotje geworden. Maar ik hou niet van koolraap. Als het een Louis van Gaal-menu is, moet het ook een Louis van Gaal-menu zijn.’ Hartige

Hollandse kost, met iets extra's erbij. Het driegangenmenu kost 28,50 euro.

‘Mijn inborst is bourgondisch. We waren vroeger een gegoede familie, we hadden het niet slecht. Maar doordat ik op een bepaald niveau ben gekomen, heb ik dat bourgondische ontwikkeld. Ik drink geen slechte wijn meer.’

Eindelijk bij Bayern München

‘Der Tod oder die Gladiolen.’

Louis van Gaal

In 2001 behaalde Bayern *die Meisterschaft* en vier dagen later won het team in Milaan de finale van de Champions League. Titels die eindelijk de ramp van 1999

uitwisten, toen Manchester United het ongelooflijke presteerde door in de finale van de Champions League met twee doelpunten in blessuretijd de zege voor de neus van de club uit Beieren weg te kapen. In eigen land won Bayern in de eerste tien jaar van het nieuwe millennium weer alles wat er te winnen viel. Niet alleen de club zelf, maar ook de binnenlandse concurrenten leken de hegemonie van Bayern als een onwrikbare natuurwet te beschouwen. 'Mir san mir', 'We zijn wie we zijn', is de mantra van de club. Het is een viering van het Bayernschap, een ander woord voor succes. Dit superioriteitsbesef, dit enorme en terechte zelfbewustzijn binnen een prestatiegerichte omgeving had er beslist toe bijgedragen dat de club zo'n unieke positie in het Duitse voetbal wist te veroveren. Maar de echte kracht zat er misschien wel in dat de tegenstanders een zo grote eerbied en ingebakken angst voor die van 'so sind sie' hadden, dat ze zich bij voorbaat neerlegden voor de tweede plaats in de eindrangschikking te moeten strijden.

Maar de laatste jaren was Bayern enigszins de weg kwijtgeraakt. De club had maar liefst vier coaches in drie jaar versleten. Voor het eerst was een buitenlander - middenvelder Mark van Bommel - tot aanvoerder benoemd en in het telkens van samenstelling wisselende team zaten twee keer zoveel buitenlandse internationals als Duitse. In het seizoen 2008-2009 heb het zelfvertrouwen van Bayern zo'n enorme deuk op dat werd gevreesd dat de club in een langdurige identiteitscrisis was beland. 'We zijn wie we zijn', was onder Jürgen Klinsmann vervangen door een zenuwachtig 'wie zijn we eigenlijk?' en nadat de Californische 'Sunny Boy' driehonderd dagen aan het roer had gestaan, werd hem gevraagd zijn biezen te pakken. Bayern wilde na dit mislukte experiment niets anders dan naar de basis terug en clubvoorzitter Uli Hoeness zag het liefst een 'voetballeraar' komen, iemand die het beste uit het zo talentrijke team zou weten te halen.

Louis van Gaal beschreef zichzelf ooit op een manier die ook heel goed op het Bayern van weleer had kunnen slaan. In 2007 zei de toen zesenvijftigjarige coach in een interview met *FIFA*: 'Ik ben wie ik ben en ik heb mijn eigen manieren. Ik ga niet veranderen en heb daar ook geen behoefte aan.' Hij herhaalde dit toen hij op 1 juli 2009 in München aankwam: 'Deze club is zoals ikzelf ben: zelfbewust, arrogant, innovatief, maar ook warm en familiair. Die cultuur van München past me als een warme mantel.' Eerst poseerde hij met zijn dertienkoppige managementteam voor de fotografen. Daarna begon het seizoen officieel met een heel lichte training 'om elkaar te leren kennen', zoals Van Gaal zei. Hij wilde met Bayern geschiedenis schrijven. 'We moeten hard strijden om de landstitel en om de Duitse beker. Misschien kan Bayern aan het einde van de periode-Van Gaal de Champions League winnen. Ik zeg misschien...' Maar, waarschuwde hij meteen: 'Dat kan niet in één maand worden bereikt; misschien lukt het binnen twee jaar.'

De Duitsers hoefden geen afkoopsom aan a z te betalen voor Van Gaal, die officieel nog een jaar onder contract stond. In

plaats daarvan bood Bayern aan als dank Voor niets' een wedstrijd in Alkmaar

te komen spelen. Nadat Van Gaal een contract had ondertekend dat tot 30 juni 2011 liep, verklaarde bestuursvoorzitter Karl-Heinz Rummenigge: 'We zijn blij dat we met Louis van Gaal een ervaren en succesvolle voetbaltrainer hebben binnengehaald.' Van Gaal stak niet onder stoelen of banken dat hij zijn hele carrière al een bewonderaar van Bayern was. De club had herhaaldelijk bij Van Gaal op de stoep gestaan, maar hij had hun toenaderingspogingen telkens afgewezen omdat ze 'op het verkeerde moment' kwamen. Tot in 2009. Nu kon hij wel. Hij meende dat zijn systematische manier van coachen goed paste bij het soort organisatie dat Bayern was. In tegenstelling tot andere Europese topclubs is Bayern niet in handen van zakenmensen, maar zitten er echte voetbalmensen in het bestuur, mannen met wie Van Gaal door één deur dacht te kunnen. 'Ik denk dat ik daar goed zou passen. Toen ik naar Barcelona ging, kon ik ook naar AC Milan. Ondanks het forse salaris in Milaan heb ik voor Barca gekozen. Bij Bayern München kun je kampioen worden én iets presteren in de Champions League.'

Van Gaal deed oprecht zijn best zich aan te passen aan zijn nieuwe omgeving. Hij maakte zich geliefd in zijn nieuwe vaderland met zijn stellige mening dat iedereen die in Duitsland in het voetbalvak werkte - coaches én spelers - de taal van het land moest leren spreken. Hoewel hij op de middelbare school Duits had gehad en hij voor zijn komst naar München een intensieve opfriscursus had gevolgd, was zijn Duits bepaald niet vlekkeloos. Hij bleef zijn toehoorders afwisselend vermaken en in de war brengen en verrijkte de taal met nieuwe uitdrukkingen en een zinsbouw waar menig Duits verstand niet bij kon. Toch werden zijn inspanningen onderkend door het Duitse tijdschrift *Die Deutsche Sprachwelt* en eindigde hij als derde in hun verkiezing van de 'Sprachwahrer des Jahres 2009' vanwege zijn voorbeeldige inzet voor het behoud van de Duitse taal. Op de website van het blad lichtte men de uitverkiezing toe: 'Een week lang ploeterde hij met behulp van een privélera-res van negen tot achttien uur op de uitspraak van de Duitse taal. Om ongestoord te kunnen oefenen, wilde hij zich oorspronkelijk zelfs in een klooster terugtrekken. Maar daar stak zijn vrouw een stokje voor. Een van de eerste maatregelen die Van Gaal bij Bayern München invoerde, was dat Duits de enige "voertaal" werd. Alle besprekingen vinden tegenwoordig in het Duits plaats. Ondertussen is dat zelfs in een gedragscode schriftelijk vastgelegd. Want de rasvoetballers van FC Bayern München komen uit de hele wereld, waardoor het af en toe moeilijk is met de spelers te communiceren. Van Gaals voorganger Jürgen Klinsmann heeft alle spelers nog verplicht een vreemde taal te leren; ook de Duitse voetballers! Klinsmann ging zelfs zover het Engels als tweede "voertaal" in te voeren. Louis van Gaal staat daar heel anders tegenover. Hij was daar duidelijk in: "Wie in Duitsland speelt, moet zich aan de cultuur van dat land aanpassen. Daar hoort ook de taal bij.'"

In zijn boek *Lass mal sitzen* analyseert de Duitse psycholoog Reinhard Wolff het unieke verschijnsel van Nederlanders die Duits spreken (of daar een poging toe wagen). Ons onbekommerde misbruik van de Duitse taal heeft in het verleden tal van komische uitdrukkingen opgeleverd en ook Louis van Gaal heeft de taal

met heel wat hilarische gezegdes verrijkt. Volgens Wolff is Van Gaals spreuk 'Der Tod oder die Gladiolen' in Duitsland zo populair geworden dat het zich een permanente plaats in de spreektaal zal veroveren. Onbevreesd voor taalkundige problemen of culturele hindernissen en bewapend met niet meer dan een woordenboek Nederlands-Duits streek Van Gaal in München neer.

Tijdens een persconferentie waarschuwde hij dat de wederopbouw van Bayern zoals hij die voor ogen had misschien wel een jaar of twee in beslag kon nemen. Daarna ging hij verder met het in grote trekken weergeven van zijn 'heel-de-mens-principe' en gaf hij een lesje voor beginners in de Van Gaal-filosofie. 'Ik zie geen spelers die simpelweg de bal van a naar b trappen, ik zie mensen die door hun omgeving worden beïnvloed. Trainen heeft meer met de hersenen dan met de voeten te maken.' Hij wees er ook op dat de eerste maanden met zoveel veranderingen problematisch konden zijn. En dat klopte. Bayern slaagde er niet in de eerste drie competitiewedstrijden te winnen, het duurde nu eenmaal enige tijd voordat Van Gaals filosofie over kort op elkaar spelen en een strenge positionele discipline bij de spelers aansloeg. Hoewel hij meteen na zijn aanstelling aan de slag was gegaan, duurde het zeker tien wedstrijden voordat hij de in zijn ogen juiste opstelling had gevonden; tien wedstrijden waarin het elftal stuurloos oogde en er steeds vaker aan Van Gaals kwaliteiten werd getwijfeld. De eerste vier maanden leek het erop dat Van Gaal en Bayern München niet voor elkaar in de wieg waren gelegd. De coach werd ervan beschuldigd dat de spelers door zijn autoritaire benadering zichzelf niet meer durfden te zijn en het elftal daardoor moeite had in vorm te komen. Van Gaals experimentele begin - zijn ge-jongleer met tactieken en elftalsamenstellingen leidde zelfs tot een bizarre 3-3-3-1 opstelling in de uitwedstrijd tegen Hamburg - deed velen vrezen dat de bestaande crisis alleen maar zou verergeren. Uiteindelijk gaven de resultaten Van Gaal gelijk, maar voor het zover was waren er de nodige ergernissen, misverstanden en een gulle portie kritiek van alles en iedereen. Maar toen hij in november eenmaal de juiste samenstelling had gevonden, zette het elftal een indrukwekkende reeks overwinningen in en vergaten Van Gaal en zijn team wat er daarvoor was gebeurd.

In die eerste moeilijke maanden bij Bayern bekritiseerden de Duitse media Van Gaal omdat hij de creatieve instincten van zijn spelers te zeer inperkte door ze een overdaad aan tactische beperkingen op te leggen. Willy Sagnol, de befaamde ex-ver-dediger van Bayern, was verontwaardigd: 'De spelers van Bayern zijn geen kleine kinderen!' Er werd verwezen naar zijn vroegere leraarschap, met als achterliggende gedachte dat zijn werkwijze niet geschikt was voor topvoetballers. Die beschuldiging had Van Gaal vaker gehoord en was door hem al eerder van tafel geveegd: 'De media weten dat je schoolmeester bent geweest en gaan daarnaar vragen en schrijven. Dan plakken ze er een etiketje op en daar loop je dan mee rond,' zei hij, 'maar ik ben echt niet het type van een schoolmeester.' De flexibiliteit die Van Gaal in deze periode liet zien, benadrukte wat hij bedoelde. Hij beseftte dat zijn elftal er moeite mee had zijn vele opdrachten te accepteren en daarom nam hij een iets toegeeflijker houding aan en spoorde zijn spelers aan

meer zelf hun verantwoordelijkheid te nemen. ‘Ik moest mijn manier van communiceren veranderen,’ zei hij later. ‘In het begin dachten de spelers dat ze mijn opdrachten tot in detail uit moesten voeren. Maar ze moeten zich aan verschillende omstandigheden weten aan te passen. Het was een ongelukkig begin, maar ik heb mijn teambesprekingen veranderd en nu gaat het beter. [...] Maar mijn manier van werken was wel erg wennen voor de meesten. Ik doe erg veel beroep op het verstand. Voetbal speel je met het hoofd. Ik ben zeer direct, emotioneel en corrigeer meteen als dat nodig is. Je probeert scholieren iets te leren op een bepaalde manier, waarbij je facetten van je karakter gebruikt. Met voetballers is het net zo. Tactisch samenspel weegt voor mij het zwaarst. Clubs als Barcelona en Chelsea kunnen bijna iedere speler halen die ze willen. Let wèl: Bayern is een enorm grote club. Maar qua spelersaankopen ligt het toch iets anders. Onze hoop is meer gevestigd op een heel goed team.’

Ongeveer vijftien jaar eerder had Bayern München onder het regime van coach Giovanni Trapattoni de bijnaam FC Hollywood verworven. Toentertijd werd de club zo gedoopt als reactie op het feit dat diverse Bayern-spelers herhaaldelijk in de sensatiebladen figureerden en de naam werd nog toepasselijker door de capriolen van Trapattoni zelf. In de loop der jaren werden de gastrolletjes in de roddelpers zeldzamer en de bijnaam verdween uiteindelijk. Tot de komst van Van Gaal. De dwingende coach was gehaald om Bayerns imago op te poetsen, zowel in Duitsland als in Europa. Bayern maakte er geen geheim van dat het voor de vijfde keer sinds 1974 de koning van Europa wilde worden. Het clubbestuur wilde ook een onmiskenbare eigen identiteit krijgen, een duidelijke sportieve cultuur en welomlijnde voetbalfilosofie zoals bij Arsenal of Barcelona of bij Ajax toen Louis van Gaal daar de baas was.

Het vooruitzicht van weer een jaar zonder prijzen werd verdediger Philipp Lahm even te veel en in een interview met de *Süddeutsche Zeitung* spuide hij in het jaar voordat Van Gaal werd gehaald overal kritiek op, van het transferbeleid van Bayern tot de wedstrijd tactiek. Hij bekritiseerde de clubleiding vanwege een nijpend gebrek aan visie en het ontbreken van een voetbalfilosofie. Toen Louis van Gaal dat gebrek wegwerkte - hij bracht een consequente en samenhangende voetbalfilosofie terug - kreeg die op zijn beurt weer de kritiek dat hij te star was en niet begreep waar Bayern voor stond. Maar nu koos Lahm partij voor zijn coach en stelde: ‘Je moet spelers niet alleen kopen omdat ze goed zijn.’

Het komt zelden voor dat spelers van Bayern in het openbaar het team ter discussie stellen. En het was bijna niet te vatten dat juist de aardige Lahm er geen doekjes om wond. Nochtans

was hij een van de weinigen die het lef hadden zich uit te spreken en tegelijkertijd liet hij blijken vertrouwen in zijn coach te hebben. Toen hem werd gevraagd of hij het niet jammer vond niet naar Barcelona te zijn verhuisd toen hij de kans had, antwoordde hij: ‘Ik heb daar beslist geen spijt van, want ik ben nog steeds van mening dat zich bij Bayern iets moois kan ontwikkelen. Waarom zou ik

weggaan als ik geloof dat ik dat hier kan krijgen, thuis, bij de club waar ik ben opgegroeid? Maar je moet de situatie wel kritisch analyseren. Die is zo geworden omdat we de laatste jaren verschillende coaches met verschillende opvattingen hebben gehad. Clubs als Manchester United en Barcelona volgen hun eigen spelsysteem. Daar trekken ze spelers aan die passen in het systeem. Je richt je op specifieke spelers, zo ontwikkel je het team.' Het bestuur van Bayern was niet blij met zijn uitspraken en legde Lahm een boete op, waarschijnlijk omdat het vond dat hij buiten zijn boekje was gegaan. Daarna volgde het in feite zijn advies en was zo verstandig met Van Gaal door te gaan.

Vanaf het begin van het seizoen deed Van Gaal al het mogelijk -ke zijn voetbalfilosofie aan de selectie van München duidelijk te maken. Hoe goed de groep ook kon voetballen, er waren er maar weinig die echt begrepen waar hij het over had. En er kwamen een paar mitters, met als belangrijkste Luca Toni. Van Gaal: 'Bij Bayern München spelen wij op topniveau en elke speler die hier komt belooft alles te geven wanneer hij een contract tekent. Voetbal gaat niet om individuen, het is een team-' sport. Het is ook geen hobby, maar een professioneel vak. Dat is het verschil. Wij hebben hier regels die voor iedereen gelden en die door iedereen nageleefd dienen te worden. Luca Toni heeft zich niet aan deze regels gehouden. Hij moest samen met Ivica Olić en Mario Gómez voor zijn plaats vechten. Elke speler, of hij nu een wereldkampioen is of wat dan ook, moet

het accepteren wanneer hij niet speelt.' Weliswaar waren de meeste spelers van goede wil, maar ook in de war, verbijsterd en overdonderd. Terwijl Philipp Lahm stelde dat de club 'een filosofie' nodig had, zei Franck Ribéry dat 'zijn [Van Gaals] filosofie moeilijk te begrijpen was'. Hij klaagde er ook over dat 'tijdens de training niemand lacht. Alles gaat zo serieus.'

De zaken liepen niet naar wens en in oktober ging het gerucht dat Van Gaal zou worden ontslagen als Bayern niet van Eintracht Frankfurt wist te winnen. Bij een 1-1 stand en met nog vier minuten op de klok maakte Van Gaal een onwaarschijnlijke keuze: hij verving Luca Toni door verdediger Martin Demichelis. De negenenzestigduizend toeschouwers gaven als één man van hun afkeuring blijk, maar de coach deed of zijn neus bloedde en stuurde centrale verdediger Daniel Van Buyten naar voren om als een tweede aanvaller Mario Gómez te ondersteunen. Een maatregel met lef die resultaat opleverde: twee minuten voor tijd kopte de Belgische verdediger raak uit een voorzet van Thomas Müller en stapte Bayern op het nippertje met drie punten van het veld. De overwinning op Frankfurt was slechts een van de vele beslissende momenten die dit seizoen van Van Gaal en Bayern zouden kenmerken.

De spanningen in het gefrustreerde team dreigden regelmatig in de publiciteit te komen en verschenen soms daadwerkelijk in het volle licht, bijvoorbeeld toen Luca Toni in november in de rust van de wedstrijd tegen Schalke plaats moest maken voor Arjen Robben. De wispelturige Italiaan verliet woedend het stadion. Van Gaal reageerde verbaasd en ontstemd toen hij na het laatste fluitsignaal van

zijn vlucht op de hoogte werd gesteld. ‘Het is niet goed voor het team en niet goed voor Toni zelf. Ik zal dat met hem bespreken.’ Na het gelijkspel tegen Schalke was *der Rekordmeister* naar een achtste plaats op de ranglijst van de Bundesliga gezakt. In november begonnen de supporters te klagen en de media becijferden dat dit de slechtste start in de Duitse competitie sinds vijftien jaar was. Voorzitter Uli Hoeness repte over ‘nervositeit’ in de gelederen van het team, maar erevoorzitter Franz Beckenbauer hield zich sterk en vond dat coach Van Gaal ten minste tot de winterstop de gelegenheid moest krijgen zichzelf te bewijzen. Er waren nog maar weinig mensen die fiducia in de coach hadden. Phi-lipp Lahm zag wel licht aan het einde van de tunnel: ‘Veel spelers hebben momenteel ook nog een mix van respect en angst voor [Van Gaal]. Maar hij is zeker geen onmens en verlangt geen rare dingen van ons. Hij heeft tijd nodig, maar ik weet zeker dat hij een goede coach is.’ Anders dan toen Bayern onder Klinsmann stuurloos rondzwabberde, was Lahm nu positief: ‘Ik zie bij hem in elk geval structuur. We zijn met deze coach op de goede weg.’

Maar de rusteloosheid in het hoofdkwartier van de club werd belangrijker dan een strakke discipline, de resultaten in de competitie bleven matig en daarom begon het bestuur steeds vaker kritiek op Van Gaal uit te oefenen. Uli Hoeness zei: ‘Een groot concern als Bayern kan niet langer door slechts één persoon worden geleid. Louis van Gaal denkt dat hij alles zelf moet regelen. Maar niemand kan het in zijn eentje doen. Als Bayern niet hoger dan achtste staat, kun je moeilijk zeggen dat alles in orde is.’ Beckenbauer riep de individualistische Nederlander op te leren ‘verantwoordelijkheid te delegeren’. Naar zijn idee was Van Gaal onvoldoende bereid de openbare discussie aan te gaan, omdat de coach ‘zich graag op zijn autoriteit laat voorstaan’. Ook trok het management, zij het impliciet, de professionele deskundigheid van de trainer in twijfel, en suggereerde dat er beter van het door Van Gaal gepropageerde 4-3-3 systeem op 4-4-2 kon worden overgestapt.

Uli Hoeness wilde progressie zien. ‘Ik vraag niet om een tijdschema. Waarom het gaat is dat hij en het team in staat zijn vooruitgang te boeken. Wanneer we het gevoel hebben dat de relatie tussen het team en de coach is verstoord of dat hij de ontwikkeling van individuele spelers blokkeert, moeten we goed nadenken. De trainer moet iedereen tevreden kunnen houden, ook de spelers die niet in het veld staan.’ Sportief directeur Christian Nerlinger verhoogde de druk nog meer door te eisen dat tegen kerst de resultaten drastisch moesten zijn verbeterd. ‘We moeten gewoon de resterende vier wedstrijden voor de winterstop winnen. De lijn moet nu scherp omhooggaan. We kunnen niet billijken dat op de lange termijn teams als Mainz boven Bayern blijven staan. Van Gaal is een vakman, maar hij moet nu de zaken rechtzetten.’

Van Gaal was boos en zei dat ook. ‘De druk die door de pers op de club, spelers en coaches wordt uitgeoefend is bijna ondraaglijk. We zijn allemaal, de club en de media, veel te ongeduldig ten opzichte van het team. Uiteraard maakt iedereen fouten in zijn beroep en niet alle transfers hebben goed uitpakkt. Aan de andere

kant verbaas ik me over de snelheid waarmee over mensen een oordeel wordt geveld. Ik heb in het begin van het seizoen voorspeld dat we een paar maanden geduld moesten hebben voordat alles op zijn plaats zou vallen. De prijzen worden pas in mei verdeeld. [...] Het gaat altijd zo. Toen ik in 1991 bij Ajax begon, wilden de mensen de eerste helft van het seizoen alleen maar Johan Crujff. Dat was niet leuk voor me. De spelers hadden tijd nodig om aan me te wennen, om te ontdekken wie ik was als mens en als coach. Met Barcelona in 1997 hetzelfde liedje. Er gingen vier of vijf maanden voorbij voordat het veel beter werd. Bij az net zo en bij Bayern gaat het precies hetzelfde. Ik heb er alle vertrouwen in dat we de situatie bij Bayern nu hebben veranderd. En ik heb altijd het vertrouwen in mijn spelers en in mijn filosofie gehouden.'

Af en toe waren er plotse openbaringen van hoe het Beloofde Land eruit zou kunnen zien, zoals toen Dortmund met 1-5 werd verpletterd, Wolfsburg met 3-0 in de pan werd gehakt en Frankfurt in de strijd voor de beker met 0-4 werd vernederd. In zulke wedstrijden zag je een speelstijl waarin de spelers als de radertjes van een goed geolied uurwerk in het team pasten, en de bal werd net zo lang perfect onder controle rondgespeeld tot de onvermijdelijke opening zich als vanzelf aandiende. Voor dit project was wellicht meer vertrouwen nodig dan sommige eigenzinnige spelers konden opbrengen. Franck Ribéry zag het licht in Dortmund. Hij maakte zijn eerdere kritische houding ten opzichte van zijn coach goed door hem na het maken van een prachtig doelpunt van pure vreugde in de armen te springen. 'Het was moeilijk op de been te blijven. Franck heeft gezegd dat hij van zijn trainer houdt,' bekende de glimlachende Van Gaal na de wedstrijd.

Daarna begonnen de zaken te lopen. Halverwege december was Bayern naar de derde plaats op de ranglijst geklommen. Het elftal behaalde een gemakkelijke 1-5 overwinning op Bo-chum en Van Gaal was uitermate tevreden over het optreden van zijn team. 'Mijn spelers hebben zich geconcentreerd voorbereid en zijn de wedstrijd ook geconcentreerd begonnen. Dat was niet makkelijk, na de 1-4 overwinning [Champions League] in Turijn, maar de 1-5 hier in Bochum is ook niet slecht. We bereiden elk duel zeer goed voor, met videobeelden, voorbesprekingen en individuele gesprekken met spelers. Ik denk dat we dat ook wel een beetje hebben kunnen zien. We staan nu weer op twee punten van [koploper] Leverkusen. Ik ben zeer tevreden. [...] Ik heb altijd geloofd dat we het konden. In balbezit spelen is de Bayern-manier van voetbal spelen. Hoe meer balbezit wij hebben, hoe meer kansen wij normaal gesproken kunnen creëren. Ik ben het soort coach dat een filoso-fle heeft. De filosofie moet verwerkt worden en dat heeft tijd nodig. Het is een proces.'

Ondertussen begon de Nederlander zich persoonlijk ook thuis te voelen. 'Ik hou van de lokale cultuur hier. Zeker als vleeseter. Ik heb nog nooit zoveel vlees gegeten als hier. Het is inderdaad zeer lekker.'

Tulpengeneral, Katastrofhgaal, Glücksfall Gaal

'Van Gaal heeft een filosofie en handelt daarnaar. Er zijn niet veel trainers in

de wereld die die kwaliteit bezitten.’ *Christian Nerlinger, sportief directeur van Bayern München*

Elke dag zon, een temperatuur van dertig graden, een adembenemende horizon waarin het pas geopende hoogste gebouw ter wereld prominent staat te pronken, en als spectaculaire tegenstelling een muezzin die vanuit de nabije moskee regelmatig de gelovigen tot het gebed oproept; Dubai zou een prachtige vakantiebestemming zijn, ware het niet dat de spelers van de succesvolste Duitse club voor een pittig trainingskamp naar het emiraat aan de Golf waren gekomen. Tijdens hun zesdaagse verblijf werkten de vedetten tien intensieve trainingen af plus een zware conditietest. ‘Ik denk dat Dubai een goede keuze is geweest. Het klimaat was uitstekend, het was een zeer goed trainingsonderkomen en we hadden een aangenaam hotel. Elke speler gaf zich voor honderd procent, alle spelers waren gretig en de sfeer in de kleedkamer was uitstekend,’ zei Van Gaal over deze week. Het team was opmerkelijk eensgezind. ‘De spelers hebben hard gewerkt en ik ben zeer tevreden.’ Kennelijk zo tevreden dat hij besloot de teugels wat te laten vieren en de spelers zelf te laten bepalen hoe laat ze ’s avonds in het hotel terugkwamen. ‘Ik vertel ze niet dat ze om één uur weer terug moeten zijn. Het is belangrijk dat ze zich vrij voelen. Dat is ook belangrijk voor het team.’ Verdediger Daniel Van Buyten was blij met dit besluit en prees de aanpak van zijn coach. ‘Van

Gaal werkt heel doelgericht. Achter iedere oefening zit een gedachte. We hebben goed en met veel plezier gewerkt.’ Aanvoerder Mark van Bommel bleek een onderhoudende prater. Na vier seizoenen Bayern München, waarvan twee als aanvoerder, sprak hij vrijwel vloeiend Duits. Als hij iets uitlegde, waagde hij zich regelmatig aan vergelijkingen of spreekwoordelijke uitdrukkingen. Soms vertaalde hij al te letterlijk vanuit het Nederlands naar het Duits, iets waar zijn Duitse toehoorders wel schik in hadden. De stemming in het team was erg goed, zei Van Bommel na het trainingskamp. ‘Er zit geen rotte appel tussen,’ waarmee hij wellicht doelde op Luca Toni, die inmiddels naar Italië was vertrokken. De spelers leken ook blij te zijn dat de coach de selectie tot een kleinere kern had teruggebracht. Het eerste elftal vormde een min of meer gesloten gezelschap, waar buitenstaanders in de nabije toekomst alleen bij konden komen als een van de uitverkorenen een blessure had opgelopen of een schorsing aan zijn broek had. Gómez sprak over een sterke onderlinge concurrentie, maar zei ook dat hij een groot saamhorigheidsgevoel had geconstateerd. ‘Dit collectieve denken,’ zei Bastian Schweinsteiger, ‘kan de doorslaggevende factor voor succes betekenen.’ Na de vruchtbare week in Dubai had Van Gaal alle vertrouwen in een behoorlijk begin van de tweede competitiehelft: ‘Het was een goed trainingskamp. Ik denk dat we verder kunnen gaan vanuit de positie waar we voor kerst zijn gestopt. Ik heb over de hele linie een goed gevoel.’

Opvallend dit seizoen was dat het basiselftal waar Van Gaal nu de wedstrijden mee begon, aanzienlijk verschilde van het team dat men bij de start van de competitie had verwacht. Van Gaal had zich nog maar nauwelijks ingewerkt toen hij tot verbazing van velen aangaf dat Lúcio, de aanvoerder van het Braziliaanse

elftal en al vijf jaar bij Bayern een vaste waarde, niet in zijn plannen paste. Binnen enkele weken werd Lúcio aan het Italiaanse Inter Milan verkocht en ontstond er een enorm gat in het centrum van de verdediging. Van Gaal was ervan overtuigd dat de Belg Daniel Van Buyten de eerste man voor die positie was. Van Buyten had het seizoen ervoor in niet meer dan achttien wedstrijden - waarvan vier op de bank - meegedaan, terwijl Lúcio de verdediging in alle wedstrijden, internationale of Duitse, vanaf het eerste fluitsignaal had geleid. Halverwege februari twijfelde niemand meer aan de juistheid van Van Gaals beslissing en had de net tweeëndertigjarige Van Buyten in alle eenentwintig tot dan gespeelde Bundesliga-wedstrijden in de basis gestaan. Hij begon in vijf van de zes Champions League-ontmoetingen - één keer zat hij een schorsing uit - en maakte in totaal zeven doelpunten, evenveel als Lúcio in vijf seizoenen had laten noteren. De Belg bekende: 'Onder Van Gaal ben ik nog beter geworden. Hij slaagt erin me dingen te laten doen waartoe ik mezelf niet in staat achtte.' Van Gaal wist zeker dat hij in Van Buyten een geschikte vervanger had, anders zou hij Lúcio nooit zo gemakkelijk hebben laten vertrekken. 'Hij is echt opgebloeid,' zei aanvaller Mario Gómez. 'Achterin veegt hij alles schoon en aan de andere kant van het veld maakt hij belangrijke doelpunten. Ik denk dat hij een enorme progressie heeft doorgemaakt, zelfs op zijn leeftijd.' Bayern beloofde Van Buyten met een contractverlenging van twee jaar. Van Buyten, met zijn één meter zesennegentig een imponerende verschijning, had het verdiend. En hij betaalde Van Gaal en Bayern terug door het hele seizoen goed te spelen.

Het was geen geheim dat de verhouding tussen Van Gaal en Luca Toni nogal gespannen was. Misschien dat Van Gaals voorkeur voor een systeem met één spits de reden was dat de voormalige Bayern-vedette in de winterstop aan Roma werd verhuurd, maar het was zeker ook zo dat de Italiaanse aanvaller zich moeilijk kon schikken in het stramien dat Van Gaal met meesterhand aan het creëren was. In september verving Van Gaal vaste keeper Michael Rensing door de oude rot Hans-Jörg Butt, terwijl de door de coach zelf gehaalde Edson Braafheid niet aan zijn verwachtingen voldeed en aan Chelsea werd verhuurd.

En dan was er nog vleugelspits Franck Ribéry, in 2008 in Duitsland verkozen tot speler van het jaar en aan het begin van het seizoen alom gezien als de ster van Bayern. Maar Ribéry werd geplaagd door blessures en door onzekerheden buiten het veld, zoals de vraag hoe het verder moest als in 2011 zijn contract afliep, en daarom werd het voor hem een seizoen om snel te vergeten. Ribéry was in de twee seizoenen daarvoor heel belangrijk voor Bayern geweest, maar nu stond hij door zijn misère in de Bundesliga-wedstrijden vaak niet eens in de basis. En toch deed Van Gaals team het na een zwak begin, waarin een enorme duikeling op de ranglijst werd gemaakt, in de tweede helft van het seizoen heel goed. Dit kwam deels doordat Van Gaal vertrouwde op ervaren krachten als vleugel-verdediger Philipp Lahm, middenvelder Bastian Schweinsteiger en vooral vleugelspits Arjen Robben.

Robben was in de zomer voor zo'n vijftientig miljoen euro van Real Madrid

overgekomen, maar menigeen vroeg zich af of dat geen weggegooid geld was. Niemand twijfelde aan zijn voetbalkwaliteiten of sprintvermogen, maar men zette vraagtekens bij zijn blessuregevoeligheid. Niet voor niets had hij de bijnaam 'De man van glas' gekregen. De zesentwintigjarige speler was in zijn carrière pas dertig keer in de basis begonnen. Maar tot veler verbazing bleef Robben blessurevrij en speelde hij een hoofdrol bij het behalen van de nieuwe successen van zijn ploeg. Voor de finale van het Duitse bekertoernooi bedankte hij de medische staf van Bayern, die er naar zijn idee enorm aan had bijgedragen dat hij bij zijn nieuwe club zo'n schitterend niveau had weten te bereiken. Robben zei: 'Gezondheid is voor mij het hoogste goed. In de tweede helft van het seizoen ben ik erg constant geweest. Ik had heel veel problemen met de spanning van mijn spieren. Dat had duidelijk een oorzaak, maar dat probleem hebben we onlangs aan kunnen pakken, voornamelijk dankzij dr. Müller-Wohlfahrt en het voortreffelijke medische team van de club. Ze betekenen allemaal heel veel voor me.'

Van Gaal: 'Dat Robben naar München kwam had alles te maken met Franck Ribéry. Ik was oorspronkelijk van plan Ribéry als een nummer tien in de diamant op het middenveld te laten spelen. Maar op die positie wilde hij niet, hij wilde op de linkervleugel. Daarom heb ik het systeem naar 4-4-1-1 veranderd en toen had ik een rechterspits nodig. Robben was op de markt. Voetballers bellen elkaar altijd. Voordat ik Robben opbelde, vertelde Mark van Bommel me dat hij naar ons wilde. Hij had hem al talloze keren aan de telefoon gehad en veel sms'jes gestuurd. Dus ik hoefde er niet veel voor te doen. Het probleem was dat Robben in Oranje op de linkervleugel speelde. Ik had alleen op rechts een plek voor hem. Dus vroeg ik hem of hij voor Bayern op rechts kon spelen. Hij zei onmiddellijk van wel. Feit is dat als Ribéry wel op de nummertienpositie had willen spelen, ik Robben waarschijnlijk niet naar München had gehaald.'

Toen er ook met de ervaren spelers niet voldoende resulta-ten werden geboekt, bewees Van Gaal het nut van wat hij 'doorselecteren' noemt. Hij slaagde erin de juiste spelers uit de eigen jeugd naar de selectie door te laten stromen. De slungelige eenentwintigjarige verdediger Holger Badstuber en de twintigjarige aanvallende middenvelder Thomas Müller - beiden uit Bayerns jeugdopleiding - waren een jaar eerder bij het grote publiek nog vrijwel onbekend, maar groeiden al gauw uit tot steunpilaren van de ploeg. Vooral Müller ontpopte zich tot een van de meest opwindende nieuwe talenten in het Europese voetbal. Hij is groot en dwingend, pendelt vaak tussen het middenveld en de voorhoede en heeft er een neus voor precies op tijd het strafschopgebied binnen te stormen. Tegen Bochum scoorde hij een hattrick, waarmee hij in dat seizoen zijn doelpuntentotaal op negentien bracht, een geweldig resultaat voor een speler van zijn leeftijd.

Nu de aanval van Bayern zo gesmeerd liep, zou men bijna vergeten dat Louis van Gaal een paar maanden eerder op het punt stond zijn baan te verliezen nadat zijn team voor een tweede keer op rij de fout in was gegaan. Maar Bayern hervond zijn evenwicht, en dat kwam vooral doordat Van Gaal het aandurfde aan zijn systeem vast te houden en door een ongebruikelijke mix van vedetten en nog

onbekende jonge talenten in het veld te brengen. Typerend voor de roemruchte elftallen uit het rijke verleden van Bayern was dat ze waren samengesteld uit spelers die bij andere clubs op hun top stonden en toen door de club uit München werden gekocht. Van Gaal daarentegen richtte zich op de eigen kweek, wat soms ten koste ging van ervaren topspelers. Thomas Müller, die liet zien dat hij voor zijn leeftijd verbazingwekkend goed het spel kon lezen, diende als schakel tussen de verdediging en voorhoede en vulde het gat achter de aanval op. Wie met de achternaam Müller in een elftal van Bayern speelt zal het niet gauw net zo goed doen als zijn illustere naamgenoot, maar in dat seizoen vervulde Thomas zelfs Gerd met trots. In de achterhoede gaf Van Gaal zijn vertrouwen aan Holger Badstuber en de negentienjarige Diego Contento, ook al afkomstig uit de amateurs van Bayern en een speler die pas begin 2010 zijn eerste profcon-tract kreeg aangeboden.

De samenstelling van een elftal ingrijpend veranderen was voor de eigenzinnige Van Gaal niets bijzonders. Maar bij de veranderingen die hij nu aanbracht moest hij wel heel zeker van zijn zaak zijn, gezien de gevolgen voor de ploeg. De voor een slordige vijftienvijftig miljoen euro van Stuttgart gekochte Mario Gómez was niet, zoals op grond van zijn transferbedrag zou mogen worden verwacht, de vaste spits, maar maakte deel uit van een onderling uitwisselbaar groepje aanvallers, onder wie Miroslav Klose en Ivica Olić. Steraanvaller Klose werd als de plaatsvervanger van Mario Gómez ingezet. In de tweede competitiehelft mocht Klose alleen het laatste half uur tegen HSV meedoen. De voormalige topscorer van de Bundesliga had tot dan nog maar één competitiedoelpunt op zijn conto en stond in 2010 in geen enkele competitiewedstrijd in de basis. De andere grote aankoop van die zomer - naast Arjen Robben -, de Russische middenvelder Anatolij Tymoshchuk, bleef door de opkomst van Müller buiten de basis. Om het lef van de ondoorgrondelijke Van Gaal enigszins in te kunnen schatten: de coach zette de productiefste doelpuntenmaker van het Duitse nationale elftal en een speler die naar verluidt tien miljoen euro aan transfergeld had gekost, reserve en ging verder met spelers waarvan er drie eigenlijk nog tiener waren.

Van Gaal begreep niet waar om het zo bij zonder was dat hij in plaats van de grote namen Müller en Badstuber een kans bood en wees erop dat hij Clarence Seedorf al op zijn zestiende in het eerste van Ajax liet debuten. Van Gaal is er een fervent voorstander van dat er alleen naar de prestaties wordt geoordeeld en heeft er een bijzonder fijne neus voor spelers te ontdekken die het in zich hebben later grootse wapenfeiten te leveren. De vroegere gymleraar heeft van veel meer jonge, soms totaal verschillende talenten goede voetballers weten te maken dan welke coach dan ook. Iemand als Arsenal-coach Arsène Wenger kan heel goed bekende jonge sterren tot ontwikkeling brengen nadat ze voor soms forse transferbedragen zijn gekocht, maar Van Gaal ontdekt zijn talenten liever in een veel vroeger stadium. De jonge supersterren van de legendarische Ajax-lichting *995 waren bijna een decennium lang uiterst geliefde handelswaar op de

transfermarkt. Karl-Heinz Rummenigge zou maar al te graag deze traditie bij Bayern München kopiëren. In augustus 2009 werd je bij Bayern waarschijnlijk voor gek verklaard als je voorspelde dat het team in het volgende voorjaar nog in de strijd om de drie belangrijkste prijzen was zonder dragende spelers als Toni, Gómez, Braafheid, Timoshchuk, Ribéry en Rensing. En toch was het zo.

In zijn tijd bij **az** had Van Gaal over zijn manier van werken gezegd: ‘Het is eerder een voetbalfilosofie dan een systeem. Een systeem is afhankelijk van de spelers waarover je beschikt.’ Discipline, structuur en organisatie zijn de drie pijlers waarop zijn aanpak van iedere nieuwe wedstrijd rusten. Bayern werd zo dominant omdat het team de hele wedstrijd zo goed op balbezit kon spelen. Half april stonden Bastian Schweinsteiger, Philipp Lahm en Holger Badstuber alle drie bovenaan in de categorie ‘meeste balcontacten per wedstrijd’. Maar belangrijker nog, er werd heel goed gepast. Drieëntachtig procent van de passes bereikte een medespeler en ook op de helft van de tegenstander kwam maar liefst zesenzeventig procent van de passes van de Bayern-spelers goed aan. Bastian Schweinsteiger was in Duitsland de voetballer die op de helft van de tegenstander de beste pass in de voeten had: niet minder dan tachtig procent van zijn passes kwam op de juiste plek. Een andere sleutel tot het succes van Bayern was het gedisciplineerde spel van de verdediging. De club kreeg de minste gele kaarten en stond de minste doelpunten uit spelhervattingen toe. Sportief directeur Nerlinger kwam tot de vaststelling: ‘Er werd door de buitenwereld een enorme druk uitgeoefend, maar Louis van Gaal gaf geen krimp. Hij hield in een moeilijke situatie vast aan zijn principes en dat leverde resultaat op. Nu kun je zien dat alles functioneert.’

Toen Bayern München in augustus 2009 met 2-1 bij Mainz verloor, kwam dat bij de spelers hard aan. Maar eind januari namen ze thuis revanche voor deze nederlaag met een indrukwekkend optreden en een uiteindelijk simpele 3-0 overwinning. Louis van Gaal stak zijn blijdschap niet onder stoelen of banken. ‘Dit was onze beste thuiswedstrijd van dit seizoen. Ik denk dat Mainz een ploeg heeft die lastig te verslaan is. Ze hebben een keeper die er veel ballen uit houdt. We hielden hem onder druk en uiteindelijk ging hij in de tweede helft toch een keer in de fout. Daarna bleven we veel kansen creëren. Ik vond ons zeer goed in balbezit tegen een elftal dat alleen maar verdedigde. Ik ben heel tevreden, want ik heb mooie doelpunten gezien en een erg sterk Bayern München.’

Nadat de aanval van Bayern was gaan lopen, kwamen de resultaten als vanzelf. Sinds de nederlaag tegen **hsv** uit Hamburg op de zevende speeldag behaalde de ploeg in de Bundesliga maar liefst dertig van de zesendertig mogelijke punten. Het elftal won zeven wedstrijden op rij en scoorde in totaal drieëntwintig keer, een gemiddelde van ruim drie doelpunten per wedstrijd. In twee ontmoetingen stopte de doelpuntenmachine pas bij vijf goals. De combinatie Philipp Lahm en Arjen Robben vormde de motor achter de aanval. Het samenspel van dit duo imponeerde zowel hun tegenstanders als hun ploeggenoten. Geen enkele coach van de tegenpartij wist een manier te bedenken hoe deze twee af te stoppen.

Een publiek van negenenzestigduizend toeschouwers was er getuige van hoe Bayern voor het eerst sinds mei 2008 de eerste plaats in de competitie opeiste en werd ook nog voor, tijdens en na de wedstrijd op een spektakel getrakteerd, want de club vierde in de Allianz Arena zijn honderdentienjarige bestaan. Het onverzettelijke HSV was door zijn uitgekookte collectieve spel de laatste jaren voor de Zuid-Duitsers een angstgegner geworden; de ploeg had nog nooit in de Allianz Arena verloren. Het zou een wedstrijd met een stevig Nederlands tintje worden en Mark van Bommel verheugde zich al op de ontmoeting: 'Het is een Oranje-wedstrijd. Er staan veel Nederlandse jongens op het veld en langs de kant. Het gaat lachen worden,' zei hij, waarbij hij ervan uitging dat er vijf man uit het Oranje van bondscoach Bert van Marwijk zouden meedoen. 'Oranje is een fantastische kleur, vooral in het voetbal.' Arjen Robben zei over de ook bij Real Madrid vertrokken Ruud van Nistelrooy: 'Ik ken hem goed. Hij is mijn vriend. Als hij fit is en in zijn ritme komt, is hij nog altijd een van de beste spitsen ter wereld.' Van Gaal grapte: 'Voetbal is altijd een strijd tussen twee teams, maar zondag is het ook een strijd tussen de Nederlanders.'

Maar uiteindelijk was de Franse inbreng doorslaggevend. Er stonden nog twee grote nullen op het scorebord toen Franck Ribéry met dertien minuten te gaan de bal oppikte en aan een lange rush begon. Hij liet Guy Demel zijn hielen zien, draaide naar binnen en vuurde een schot af dat volgens metingen met een snelheid van honderdtwaalf kilometer per uur op het doel afvloog. De bal knalde langs Wolfgang Hesl in de dichtstbijzijnde hoek van het doel. 1-0, de wedstrijd was gespeeld. Dit was genoeg voor drie punten en de eerste plaats op de ranglijst; voor het eerst sinds 22 maanden, 652 dagen en 57 speelrondes. Bayerns verovering van de toppositie viel samen met het verjaardagsfeestje; vuurwerk en feestmuziek op het Bayern-terrein. Van Gaal gaf zijn spelers toestemming mee te feesten en beweerde dat hij het langer zou volhouden dan zij: 'Ik ben altijd degene die het licht uitdoet.'

In scherpe tegenstelling tot Manchester United, de tegenstander in de kwartfinale van de Champions League, won Bayern het gevecht om de eerste plaats tegen de concurrent. Vooral de manier waarop in Gelsenkirchen van Schalke werd gewonnen, maakte veel indruk. Het team moest met tien man verder nadat Hamit Altintop een rode kaart had gekregen. De overgebleven spelers rechtten de rug, hielden het hoofd koel en speelden verdedigend een voortreffelijke tweede helft waarmee ze de Schalke-aanhang tot zwijgen wisten te brengen. De tien van Bayern moesten negenenvertig minuten hun voorsprong zien te verdedigen. Het was de belangrijkste wedstrijd in de Duitse competitie van dat seizoen en de mannen van Van Gaal slaagden erin alle drie de punten binnen te halen. Willem van Hanegem zag dat er onder de leiding van Van Gaal veel goeds was bereikt: 'Halverwege de wedstrijd kwam hij uit tegen Schalke met tien man te staan. Toch houdt hij dan zijn visie overeind; voetballend je wil opleggen. Ze kregen nog kansen ook, maar het bleef 1-2, toch een knappe overwinning bij de koploper. Ik zie dat Bayern een beetje op het Ajax uit 1995 gaat lijken. Louis mist

alleen nog een type Blind of Frank de Boer, gasten die kunnen verdedigen maar ook heel intelligent vooruit kunnen spelen. Een betere keeper zou ook niet verkeerd zijn. Maar over het algemeen is het wel genieten als je naar Bayern kijkt.'

De ploeg toonde eenzelfde onverzettelijkheid in de Duitse bekerfinale tegen Werder Bremen en nog meer tegen Lyon in de eerste wedstrijd voor de halve finale van de Champions League. Bayern wist vaak op moeilijke momenten de kalmte te bewaren en het team werd het voetballende bewijs van de aloude waarheid van Nietzsche: dat wat je niet doodt, maakt je sterker. Van Gaal zei later hierover: 'Ik heb nog nooit meegemaakt dat in mijn selectie zo'n groot percentage van de spelers in mijn voetbalfilosofie gelooft. Dit team kan echter alleen nog maar beter worden. We hebben onze top nog zeker niet bereikt.' Hij zei verder dat Bayern tegen Werder Bremen zeventig minuten gedisciplineerd had gespeeld. 'En discipline zit tussen je oren. Het belangrijkste is negentig minuten lang in de teamdiscipline te blijven. Alle voorwaarden zijn hier [bij Bayern] aanwezig en het is nog slechts een kwestie van tijd voordat we op die manier spelen.'

Van Gaal was met zijn elftal na een saai 1-1 gelijkspel in de BayArena van Bayer Leverkusen dicht bij het tweeëntwintigste kampioenschap. Men had op een rituele vernedering gehoopt, een pak slaag met 0-4 of zoiets, uitgedeeld door de Rode Ruiters van de Apocalyps. Maar de afgelopen reeks moeilijke wedstrijden had zijn tol geëist. De spelers leken doodop. 'Niet alleen het lichaam, maar ook de geest was vandaag niet optimaal,' gaf Philipp Lahm toe. Thomas Müller werd vlak voor het eindsignaal in het strafschoopgebied duidelijk zichtbaar onreglementair door Hans Sarpei afgestopt. 'Een strafschoop,' meende Louis van Gaal, 'maar we hadden het toch niet verdiend te winnen.'

De ploeg overleefde deze zware dagen zonder verdere kleerscheuren. 'Ze speelden geen enkele keer perfect voetbal en zelden eersteklas,' schreef de *Kölner Stadt-Anzeiger* in een loflied op de aankomende kampioen. 'Van Robben en Ribéry tot Butt en Badstuber, is de ploeg nogal ongelijk van kwaliteit. Maar hun kern is van titanium. Zelfs als alles en iedereen faalt, blijven ze geloven dat een leven zonder succes geen zin heeft.' Bayern kon de bovenste plaats in de Bundesliga blijven bezetten dankzij het laaggeplaatste Hannover 96, dat Schalke een beschamende 4-2 nederlaag toebracht. Toen Bayern een week later tegen datzelfde Hannover 96 moest, legde het team een indrukwekkende prestatie op de mat en tekende voor een 7-0 overwinning op de degradatiekandidaat. Het optreden van Bayern leek sterk op het adembenemende voetbal van Barcelona tegen Arsenal in de halve finale van de Champions League: oppermachtig aan de bal, voortdurend in beweging, onvermoeibaar; dit team was eenvoudigweg niet te bedwingen. Robben maakte zijn eerste hattrick in de Bundesliga, terwijl de Kroatische aanvaller Ivica Olić en middenvelder Thomas Müller ieder twee keer scoorden. Van Gaal was in zijn nopjes: 'Het belangrijkste was dat we de bal lieten lopen. En we hebben natuurlijk spelers die het verschil kunnen maken. Maar dat was niet alleen Arjen Robben. Ook Franck Ribéry kan dat, ook Thomas Müller. Dat hebben ze bewezen. Het is uiteraard heel goed voor Arjen dat hij drie

doelpunten heeft gemaakt, maar ik moet naar de wedstrijd in zijn totaliteit kijken. Dat was genieten, voor het publiek en natuurlijk voor de trainer.'

Het seizoen ervoor had VfL Wolfsburg onder leiding van Felix Magath Bayern een vernederende 5-1 nederlaag toegebracht, waarna het Beierse elftal in een vrije val belandde en Wolfsburg naar de titel doorstoomde. Magath was nu coach van Schalke, Bayerns tegenstander in de halve finale van de Duitse beker. Tijdens persconferenties dronk hij thee en leek zich vooral bezig te houden met het onderdompelen van het zakje in een kop heet water. Hij had graag het scenario van het jaar ervoor op de een of andere manier herhaald gezien. Zijnbij-naam was 'Qualix', een samensmelting van zijn voornaam Felix en qualen, het Duitse werkwoord voor kwellen. Op televisie kwam hij over als een bedachtzaam man, maar hij was berucht om de strenge aanpak van zijn spelers. De coach van Schalke had nog een oude rekening te vereffenen. Magath werd in 2007 door Bayern als coach ontslagen omdat hij met het team geen plek in de Champions League wist te behalen. Maar Robben schoot zijn illusies aan diggelen met het wonderdoelpunt dat

Bayern naar de finale bracht en Schalke uitschakelde. Van Gaal was in het openbaar zelden zo lovend: 'Zo'n treffer op zo'n moment; dat getuigt van superklasse. Ongelooflijk.'

Ondertussen ontsnapte ook de 'dertiende' speler niet aan het strenge oordeel van Van Gaal. Het team mocht dan baden in het licht van de overwinning en een duizelingwekkende reeks zeges achter de rug hebben, dat wilde niet zeggen dat de coach geen kritiek op het merendeel van de Bayern-fans had. Hij klaagde erover dat het publiek van de op de treble jagende club vooral uit mooiweersupporters bestond en alleen in goede tijden achter het team ging staan. Volgens hem wilde het publiek in de Allianz Arena niet meer dan vermaakt worden. 'Het publiek is niet altijd super,' vertelde hij de verslaggevers in de aanloop naar de kampioenswedstrijd thuis tegen Bochum: 'Theaterpubliek, zoals ik dat ook bij Ajax en FC Barcelona heb meegemaakt. In de laatste wedstrijd heb ik een goed publiek gezien, maar dat is gemakkelijk als je alles wint. Ik hoop dat het publiek ook achter ons blijft staan als het weer eens wat minder gaat.' Hij maakte een uitzondering voor de fanatieke supporters van de Südkurve: 'Zij staan ook in slechte tijden achter de ploeg, dat is fantastisch.' Ook Bastian Schweinsteiger meende dat het met het publiek wel wat beter kon. 'Toen het niet zo goed ging [in het begin van het seizoen], werden we in de Allianz Arena meteen uitgefloten en zoiets gebeurt niet in Engeland. Ik zou willen dat ook in moeilijke tijden het hele stadion achter ons stond.'

Christian Nerlinger: 'Louis van Gaal is iedere dag weer een uitmuntende leider van deze spelersgroep. Je kunt heel goed zien hoe het team zich heeft ontwikkeld, zijn hand is duidelijk zichtbaar. Zelfs in de uitwedstrijden hielden we balbezit, lieten we de tegenstander lopen en domineerden we de wedstrijd. Het team is een eenheid geworden en heeft zich voetbaltechnisch ontwikkeld op een manier die

we niet per definitie hadden verwacht. De eerste twintig minuten tegen Bochum waren van wereldklasse, net als de uitwedstrijd in de halve finale tegen Lyon. Zij speelden zoals wij een jaar geleden uit tegen Barcelona; de bedoelingen waren goed, maar ze konden die niet uitvoeren. We hebben ze eenvoudig weggespeeld. Louis heeft fantastisch werk afgeleverd, dat hopelijk met drie prijzen zal worden bekroond. We snakken naar prijzen en de spelers stralen als team ook uit dat ze alle drie de titels willen winnen.' Van Gaal: 'De eerste vijftientig minuten waren we briljant. Het beste voetbal dat we dit seizoen hebben laten zien in de Allianz Arena. Het waren ongelooflijk mooie goals. Ik had niet verwacht dat Schalke vandaag zou winnen. Het is een prachtige dag. We gaan dit vanavond in stijl vieren.' Na het eindsignaal werd hij door aanvoerder Mark van Bommel met champagne natgespoten.

Bayern München versloeg het al gedegradeerde Hertha BSC met 1-3 en behaalde het recordaantal van tweeëntwintig kampioenschappen. De productieve doelpuntenmaker Arjen Robben sloeg twee keer toe nadat Ivica Olić in de twintigste minuut zijn ploeg de leiding had bezorgd. In Duitsland hebben veel voetballiefhebbers een haat-liefdeverhouding met Bayern München. Toch konden na het laatste fluitsignaal in het hele land een glimlach niet onderdrukken. Bayern behaalde zeventig punten, vijf meer dan het als tweede geëindigde Schalke. Mark van Bommel werd de eerste buitenlandse aanvoerder van de club die in het olympisch stadion ten overstaan van vijftienzeventigduizend toeschouwers de kampioensschaal omhoog mocht tillen, waarna hij en zijn ploeggenoten coach Louis van Gaal op het veld achterna zaten om hem met bier te bestoken. Eerder had Van Gaal al laten weten niet gek te zijn op deze traditionele 'bierdouche' en aan zijn spelers gevraagd hem zo'n schuimbad te besparen. 'Ik heb mijn spelers verteld dat ik er niet van hou. Maar het zijn mijn minste zorgen. Ik moet me natuurlijk ook aanpassen aan de Duitse cultuur.' Voor alle zekerheid verwisselde hij in de pauze zijn maatkostuum voor een trainingspak. Dat bleek een verstandige zet. Het halve team van Bayern ging de zenuwachtige Van Gaal over het veld achterna. Toen hij vanuit zijn schuilplaats achter een van de doelen vandaan kwam, greep Hamit Altıntop hem bij een mouw terwijl Bastian Schweinsteiger en Daniel Van Buyten probeerden het bier uit hun enorme pullen over hem uit te schenken. De achtenvijftigjarige coach plaatste een voor zijn leeftijd verbazingwekkend snelle demarrage, rook zijn vrijheid en rende met zijn armen omhoog van de bierregen weg. 'Met vijf, zes spelers joegen ze op me. Ik was nog niet zo nat en dacht ermee weg te komen, maar uiteindelijk kregen ze me op een onbewaakt moment toch te pakken.' Van alle spelers was het uitgerekend Van Bommel die het lukte de volle drie liter bier over het hoofd van zijn landgenoot uit te gieten.

De Hertha-spelers hadden heel andere gevoelens. Zij vluchtten na een rampzalig seizoen zo snel mogelijk van het veld. Terwijl de Berlijnse supporters op de tribune bleven zitten, zei Van Gaal: 'Ik denk dat de mensen zich dit Bayern nog lang zullen herinneren. Het is prachtig en geweldig dat het publiek bij het

feestvieren op hun plaats bleef zitten. We hebben de beste verdediging en de beste aanval. We hebben het meest attractieve voetbal laten zien dit seizoen en dat is voor mij heel belangrijk. We zijn bovendien in de *winning mood* gebleven. Ik ga tot laat in de nacht feestvieren.’ Een van de toeschouwers was José Mourinho, de coach van Inter Milan. Na de wedstrijd gaf hij toe dat het tijdverspilling was geweest Bayern in deze wedstrijd te komen bespioneren. De ploeg pakte eenvoudig de landstitel en bij het eindsignaal had de Portugees zijn kladblok nog niet half volgeschreven. ‘Het was in feite een vriendschappelijke wedstrijd, want Bayern was al kampioen en Her-tha was al gedegradeerd. Ik zag de spelers en hoe ze zich groeperen, maar ik kan beter hun Champions Leaguewedstrijden op video bestuderen dan me bezighouden met wat ik vandaag van ze heb gezien.’

Van Gaal kwam tot de slotsom: ‘Elk kampioenschap is natuurlijk ongelooflijk, vooral in het eerste jaar. Het lukte me hier en ook in Barcelona. Dat ik de eerste Nederlandse trainer ben die in Duitsland kampioen is geworden, maakt me erg trots. Maar het is niet een prestatie van mij alleen, ik heb een fantastisch team gehad dat in mij bleef geloven. Ik ben met vier verschillende ploegen in drie landen kampioen geweest en iedere titel was op zijn eigen manier speciaal. We zijn kampioen geworden zoals maar weinigen voor ons hebben gedaan. We spelen zeer attractief voetbal, we zoeken altijd de aanval en zetten altijd de tegenstander onder veel druk. Mijn team is geweldig. We hebben er samen in geloofd, en het is uitgekomen.’ Mark van Bommel vertelde dat de slechte competitie start uiteindelijk niet zo beroerd was als het leek. ‘We wisten vanaf de eerste dag wat de trainer wilde, maar de resultaten waren slecht. Maar de manier waarop we nu spelen en de gedachte erachter zijn dezelfde als aan het begin van het seizoen. We wonnen toen de wedstrijden alleen niet.’

Bayern had besloten dat de toekomst Oranje gekleurd moest zijn en dat leverde meteen succes op. De club won met een Nederlandse coach de Bundesliga, de Nederlander Van Bommel was zowel in het veld als in de kleedkamer de drijvende kracht en de zestien doelpunten in vierentwintig wedstrijden van Arjen Robben maakten uiteindelijk het verschil op de ranglijst. **hsv** daarentegen had spijt de Nederlandse inbreng terug te hebben gebracht. Nadat de coaches Huub Stevens en Martin

Jol en de uitblinkende spelmaker Rafael van der Vaart weg waren, kon de club niet hoger komen dan een zevende plaats. De doelpunten van Ruud van Nistelrooy waren niet voldoende. Bayern steeg in niet geringe mate dankzij de Nederlandse coach bij veel mensen in hun achting.

De voorzitter van Bayern Karl-Heinz Rummenigge onthulde tijdens een tv-uitzending op Sport 1 dat Van Gaal geen grapjes maakte toen hij zei dat hij een ‘feestbeest’ is. Hij danste tot in de kleinste uurtjes aan de zijde van zijn spelers. ‘Ik verliet [het feestje] om vier uur ’s ochtends en toen wilde Louis zijn spelers nog naar een nachtclub meenemen.’ De spelers van Bayern hoefden de zondag erop niet te trainen, maar gingen naar het stadscentrum, waar ze vanaf het balkon van

het stadhuis de kampioensschaal toonden. Ruim honderdduizend supporters waren gekomen om ze toe te juichen. Als bijdrage aan de feestelijkheden trakteerde bierbrouwer Paulaner de fans op tienduizend liter gratis bier. Van Gaal en zijn spelers, uitgemonsterd in Beierse klederdracht, inclusief de traditionele *Lederhosen*, verschenen samen met de burgemeester van München Christian Ude op het balkon nadat ze met een konvooi auto's van het trainingsveld waren gekomen. 'We zijn niet alleen kampioen van München. We zijn ook de besten van Gelsenkirchen, van Bremen en van Hamburg,' zei Van Gaal. 'We zijn de besten van Duitsland en misschien ook van Europa.' En terloops deelde hij zichzelf ook een schouderklopje uit: 'Voor mij is deze titel van zeer grote waarde. Het is niet voor veel trainers weggelegd in drie landen kampioen te worden. Ik ben daar zeer trots op.'

Ook als er geen tweede titel werd gewonnen, mocht de club zich dat jaar in een financiële meevaller verheugen. 'We zullen de grootste omzet uit de geschiedenis van de club behalen,' zei Karl-Heinz Rummenigge. 'Onze winst zal net zo riant stijgen en we zullen voor het zestiende seizoen op rij rendabel zijn.' De omzet van Bayern was het jaar ervoor tweehonderdnegentig miljoen euro en daarmee was de club na Real Madrid, Barcelona en Manchester United financieel de vierde betaaldvoetbal-organisatie van Europa. Maar in tegenstelling tot veel andere grote Europese clubs had Bayern geen torenhoge schulden. 'Als we net als Real Madrid ook idiote transferbedragen gaan betalen, kunnen we misschien wat hoger op de ranglijsten komen. Maar dat is niet onze doelstelling. Het is niet ons doel het in omzet van zulke clubs te winnen. Ons hoofddoel blijft winstgevend te werken. Daarin verschillen wij van veel topclubs in Europa, waarvan de meeste enorm veel geld verliezen. Ik zie geen noodzaak voor grote veranderingen. We zullen onze beste spelers behouden. En een andere steunpilaar voor ons beleid zal de opleiding van jonge spelers zijn.' Een spaarzaam financieel beleid voeren en toch winnen, dat was in niet geringe mate aan Louis van Gaal te danken. 'Van Gaal betoonde veel moed. Ik kan me geen andere coach van Bayern herinneren die op zo'n grote schaal jonge spelers introduceerde,' zei Rummenigge.

In een van de meest eenzijdige finales uit de geschiedenis van het Duitse bekervoetbal veegde de landskampioen de vloer aan met Werder Bremen, de club die dat jaar als derde eindigde, en liet weer eens zien dat seizoen uiteindelijk oppermachtig te zijn. Bayern won voor de vijftiende keer de beker. Een week ervoor hadden ze in hetzelfde olympisch stadion in Berlijn de kampioensschaal omhoog mogen houden. Het team veroverde voor de achtste keer de Duitse dubbel door Werder in de bekerfinale met 4-0 te verpletteren. Hoewel coach Thomas Schaaf zijn spelers had geïnstrueerd Arjen Robben een dubbele dekking te geven, stond in de in bloedvorm verkerende vleugelspeler in de eerste helft aan de basis van de beste prestatie van zijn elftal. Bayern liet Bremen van begin tot eind alle hoeken van het veld zien en de grootste verrassing was dat het zo lang duurde voordat de ploeg een voorsprong nam. Robben scoorde in de vierendertigste minuut uit een strafschoep, Ivica Olić verdubbelde de voorsprong in

de eenen-vijftigste minuut, Franck Ribéry deed er in de drieënzestigste minuut nog eentje bij en Bastian Schweinsteiger voltooide het kwartet in de drieëntachtigste minuut. ‘We hebben een indrukwekkende prestatie tegen een heel goed team laten zien; het was misschien wel onze beste wedstrijd van het seizoen. Ik heb tegen mijn spelers gezegd dat winnen heel belangrijk is, maar de manier waarop is dat ook. Onze overwinning was dik verdiend. José Mourinho zal hebben gezien dat we goed kunnen voetballen,’ zei Van Gaal. Blijkbaar hoefden de spelers het ondanks de finale een week later niet rustig aan te doen, want ze gingen na het laatste fluitsignaal volledig uit hun dak. ‘Mijn spelers zijn nog lang niet moe. Als je iets wint, moet je dat vieren. Of we zondag nog gaan trainen? Dat ligt eraan hoe laat ik vannacht in mijn bed lig. Woensdag begin ik met de voorbereidingen voor [de Champions Leaguefinale tegen] Inter Milan.’ Terwijl Bayern Werder vermorzelde, wurmde Inter zich met 1-0 langs Sienna en behaalde voor de vijfde keer de *scudetto*.

‘De nationale titel en de bekerwinst dit seizoen met Bayern zijn misschien wel de mooiste successen uit mijn loopbaan. Het belangrijkste is de chemie tussen de technische staf en de spelers. Die is zeer goed bij ons.’ Zijn aartsrivaal Johan Crujff zwaaide hem in zijn column in *De Telegraaf* alle lof toe. Het winnen van een landskampioenschap en de beker ‘[...] is en blijft een bijzondere prestatie. Je hebt namelijk met twee totaal verschillende competities te maken. De een is van de lange adem, waarin je vooral heel constant moet zijn. Bij de ander mag je in een kort tijdsbestek geen fouten maken, omdat eentje al fataal kan zijn. Dat vereist een totaal andere instelling. Dit houdt dus in dat [Bayern en Louis van Gaal] op twee fronten, met steeds een andere wedstrijdbenadering, maximaal hebben gepresteerd en dat is echt heel knap. Met Bayern München en Louis van Gaal is duidelijk dat die twee blijkbaar goed bij elkaar passen. De omgeving waarin de trainer werkt is bereid zijn manier van denken en doen te accepteren en dat levert een heel sterke samenwerking op.’

De spelers van Bayern zouden waarschijnlijk wel elke dag in het olympisch stadion willen spelen. Twee zaterdagen achter elkaar mocht aanvoerder Van Bommel in de Duitse hoofdstad de belangrijkste trofeeën van de Duitse competitie omhooghouden. Franz Beckenbauer, de nestor van Bayern, zei in het stadion: ‘Ik vond het niet van deze wereld, vooral onze schitterende prestatie in de tweede helft. Wat we in de eerste helft lieten zien wees er al op, maar het is geweldig dat we geen gas terugnamen, maar doorgingen en nog meer doelpunten maakten. Als iemand me zes maanden geleden had gezegd dat dit zou gebeuren, had ik hem naar een gekkenhuis laten brengen. Het was een genot dit team te zien spelen.’ Beckenbauers oordeel, dat niet altijd zo vleidend was voor de club waar hij eenenvijftig jaar geleden voor ging spelen, weegt voor heel veel mensen zwaar. ‘Wat de wedstrijd weerspiegelde was onze vorm van de tweede helft van dit seizoen. Nu spelen we voetbal van het hoogste niveau, zoals onze tegenstanders moeten toegeven,’ zei voorzitter Uli Hoeness. ‘Dit elftal voetbalt beter dan het team van 2001. Momenteel beheersen we de tegenstand in eigen land, dat was

toen niet zo. Onze klasse is onze mentale kracht en onze voetbalvaardigheden. Ik ben ongelooflijk trots op dit team, maar ook op iedereen in de club. We hebben nu de dubbel gewonnen en hebben in [de Champions Leaguefinale in] Madrid niets te verliezen. Maar we zullen er alles aan doen het onmogelijke voor elkaar te krijgen.'

Champions League

'Het was een meesterlijk lesje in tactiek van Van Gaal.' *Franz Beckenbauer, na de halvefinalewedstrijd Lyon-Bayem*

In 2001 won Bayern München voor het laatst de beker met de grote oren toen het in het Giuseppe Meazza-stadion in Milaan Valencia na strafschoppen met 5-4 versloeg. Negen jaar later dreigde de club al snel in de Champions League 2010 uitgeschakeld te worden en de media waren er als de kippen bij om scherp te analyseren waar de zwakke plekken in het team zaten en wat de tekortkomingen van de coach waren. Na een teleurstellend resultaat tegen Bordeaux publiceerde *Der Spiegel* een uitgebreid verhaal over 'FC Durchschnitt München': 'Individuele fouten, een chaotische spelopbouw: na de thuisnederlaag tegen Bordeaux kan Bayern München de laatste zestien van de Champions League niet meer op eigen kracht bereiken. De ploeg van Van Gaal toonde opnieuw een aantal schrikjagend zwakke plekken en behoort nu onherroepelijk tot de Europese middenmoot. De regel luidt dat de kapitein als laatste het zinkende schip verlaat en daarom was Mark van Bommel de enige speler van Bayern die afscheid nam van de paar overgebleven supporters. Pas daarna verdween de tweeëndertigjarige in de catacomben van het stadion. Zijn ploeggenoten hielden zich allang verscholen en waren voor van alles en nog wat gevluht op deze pijnlijke avond. Voor de 0-2 nederlaag tegen Bordeaux, voor de regen die als een zondvloed op de spelers van Bayern neer daalde, voor het fluitconcert, dat aan het einde van de wedstrijd minder hard klonk omdat de eerste toeschouwers al in de vijfenzeventigste minuut naar huis waren gegaan. En sommigen ook voor het besef dat ze onder de huidige omstandigheden alleen maar in de marge van de Champions League kunnen meedoen.' De essayist van *Der Spiegel* besloot zijn artikel met talloze vragen. 'Maar wat voor Bayern het moeilijkst te begrijpen is: de afgelopen weken is hun sterrengezelschap afgetakeld tot een verzameling middelmatige schoppers. Hoe dat kan, weten zowel de spelers als de coaches niet. Wisselt Louis van Gaal te vaak? Wil het de spelers maar niet lukken zijn ingewikkelde systeem te begrijpen? Voldoen de nieuwe aankopen niet? Is er een overdaad aan aanvallers die maar geen doel weten te treffen, terwijl op andere plekken in de ploeg de gaten juist niet zijn opgevuld? Heeft de onrustige voorbereiding toch haar tol geëist? Of is het team van Bayern gewoon geen goed geheel? Op alle manieren kun je zien dat bij de anders zo zelfbewuste Mir san mir-club onzekerheid momenteel troef is.' Bayern zat in de problemen en dreigde al vroeg het toernooi te moeten verlaten nadat een 0-3 overwinning op Maccabi Haifa uit Israël werd gevolgd door een 0-0 gelijkspel tegen Juventus. Na de twee verliespartijen (2-1 en 0-2) tegen Girondins de Bordeaux was de viervoudige Europese bekerwinnaar zo goed als uitgeteld en leek het erop dat het team de

groepsfase niet zou overleven. Eind november stond Bayern in groep A met slechts vier punten uit vier wedstrijden op een magere derde plaats. Als Bayern in de tweede wedstrijd tegen Maccabi werd uitgeschakeld, betekende dit waarschijnlijk een vroegtijdig einde van het tijdperk-Van Gaal. Maar zijn team behaalde een krappe overwinning en tegelijkertijd won Bordeaux van Juventus, waardoor de ploeg uit München nog steeds een kansje had. Om toch nog de knock-outfase te halen moesten ze in Turijn winnen van Juventus.

Subhankar Mondal vatte het fraai samen op goal.com: ‘Hij was al naar de begraafplaats vervoerd en de plechtigheden stonden op het punt van beginnen. Het graf was gedolven en de huilende wind op het kerkhof klonk als een welkomstgroet van “gene zijde”. De gasten droegen te ruime zwarte pakken, velen van hen deden alsof ze in *Death at a Funeral* meespeelden, anderen stonden klaar om op zijn graf te dansen. Toen kwam de schok, de Wederopstanding. De man die zijn eigen graf had gegraven stond met een krampachtig lachje op uit de dood. Na jaren in de woestijn te hebben doorgebracht, door de meesten vergeten en belasterd door de enkeling die toegaf hem te hebben gekend, was Louis van Gaal eindelijk uit het dodenrijk teruggekeerd.’ Met de 1-4 winst in Turijn op Juventus heroverde Bayern zijn status en bevestigde Van Gaal zijn statuur. De *Bianconeri* werden zoek gespeeld door een in alle opzichten voortreffelijk opererend, aanvallend Bayern. Het zelfvertrouwen van de ploeg en hun vertrouwen in de coach kregen een enorme oppepper van deze prestatie. Het meest verbazingwekkende aan Van Gaal is dat hij zich ondanks de zwaarste tegenslagen altijd uitdagend opstelt. Zelfs aan de vooravond van de wedstrijd tegen Juventus, toen heel Duitsland discussieerde over de vraag wie de volgende trainer van Bayern moest worden, hield hij vol dat hij niet onder druk stond. Van Gaal heeft zijn imago van onverzettelikheden altijd zorgvuldig in stand weten te houden. Uiteindelijk bleken de eerdere nederlagen in de Bundesliga en de Champions League niet meer dan inktspatjes op Van Gaals eeuwige kladblok te zijn.

Ook de manier waarop dit succes werd behaald is opmerkelijk; alles verliep geheel volgens het plan dat Van Gaal van tevoren had uitgestippeld. De grote elftallen van het oude Bayern speelden vanuit een stugge verdediging, met op het middenveld een getalenteerde spelmaker en voorin een sterke centrumspits. In de Duitse media werden volop gemakzuchtige vergelijkingen getrokken tussen de door Oliver Kahn geleide minimalisten van 2001 en deze zwerige versie van 2010. Vaak werd daarbij vergeten dat Bayern negen jaar eerder de Champions League met een libero achter de verdediging veroverde. De ploeg van 2000-2001 draaide om Stefan Effenberg op het middenveld en Giovane Eiber in de spits. Ottmar Hitzfeld, tegenwoordig trainer van Zwitserland, meende dat het elftal van Van Gaal beter speelde dan zijn ploeg van 2001: ‘Volgens mij zijn ze technisch beter. We hadden een paar heel goede spelers - Eiber, Scholl en Effenberg waren buitengewoon - maar Robben en Ribéry kunnen wonderen verrichten.’

Het nieuwe Bayern was strak georganiseerd en toch speels en aanvalsgericht, veel beweging, snelle passes en met combinatiespel net zo lang wrikken en

drukken tot er een opening in de verdediging ontstond. Van Gaal verlegde het zwaartepunt, veranderde de opstelling van een klassieke 4-4-2 naar het uiterst flexibele 4-3-3. Wat hij wilde was een moderne uitvoering van het Nederlandse totaalvoetbal uit de jaren zeventig, en om dat te bereiken moest hij een aantal ingrijpende en riskante spelerswijzigingen doorvoeren. De statistieken over de wedstrijd in Turijn logen er niet om. Aantal schoten op doel: tweeëntwintig tegen zeven; aantal hoekschoppen: elf tegen twee; balbezit: Bayern zestig procent, Juventus veertig. En dat in een uitwedstrijd!

Bayern begon als de grote favoriet aan de wedstrijd voor de Champions League tegen Fiorentina. Maar de *Viola* boden goed tegenstand en Bayern had uiteindelijk een doelpunt van Miroslav Klose in de laatste minuut nodig om met 2-1 te winnen. Van Gaal: 'We hebben gewonnen, dat doet ertoe. Fiorentina was tactisch extreem slim. Ze hadden hun systeem veranderd en daar konden wij geen antwoord op vinden. Dat is beschamend. In de eerste helft liepen we te veel met de bal en vergaten we de breedte van het veld te benutten. Fiorentina creëerde geen enkele kans, maar scoorde wel. We kregen een tegengoal uit een hoekschop, voor het eerst in een lange tijd, dat is vervelend. Uiteindelijk kregen we hem er aan het einde van de wedstrijd wel in, maar het was duidelijk buitenspel, dus we waren wat gelukkig. We staan één doelpunt voor. Het zal lastig worden in Florence, maar we hebben vijftig procent kans, of misschien zelfs een beetje meer.'

Bayern verloor de tweede wedstrijd tegen Fiorentina in het Artemio Franchi-stadion met 3-2, maar ging met de 4-4 totaalstand door naar de volgende ronde vanwege het aantal in een uitwedstrijd gescorde doelpunten. De Italianen hadden een mooie voorsprong tot Arj en Robben van dertig meter verwoestend uithaalde en het thuispubliek in rouw dompelde. Cesare Prandelli mocht gaan nadenken over de vraag hoe het kon dat het elftal van ACF Fiorentina zes van de acht Champions Leaguedwedstrijden wist te winnen en toch was uitgeschakeld op het doelsaldo. Van Gaal gaf toe dat hij 'vertrouwen in de goede afloop' had gehad. 'Ik heb tijdens de rust tegen mijn spelers gezegd dat ze rustig moesten blijven. Ik begrijp dat het voor de Viola moeilijk is te aanvaarden dat ze er op deze manier uit liggen omdat het beslissende doelpunt in de eerste wedstrijd buitenspel was. Door de omstandigheden [de harde wind] zag ik een wedstrijd met veel persoonlijke fouten en werd het een lastige wedstrijd. Het was iiiet makkelijk voor ons, maar we maakten twee prachtige doelpunten en zijn heel blij dat we een ronde verder zijn. In de laatste tien minuten hadden we moeten profiteren van de extra ruimte die we kregen en gelijk kunnen maken. We zijn blijven voetballen en dat maakte alles goed. We hebben vandaag ook kunnen zien waar het nog aan schort, welke aspecten we nog moeten verbeteren. Ik heb gezien dat we dominant voetbal kunnen spelen, alleen moeten we nog proberen dat negentig minuten vol te houden. Dat we ons hebben geplaatst voor de kwartfinale is het belangrijkste van vanavond.'

Weinig supporters van Bayern München of Manchester United zullen de Champions Leaguefinale van 1999 in Nou Camp in Barcelona zijn vergeten, toen Manchester in de slotfase van de wedstrijd een achterstand in een 2-1 overwinning omzette. Teddy Sheringham en Ole Gunnar Solksjaer vonden in blessuretijd twee keer het net, waardoor Mario Baslers vroege openingstreffer ongedaan werd gemaakt. Nadien eisten beide clubs nog één keer de Champions Leaguetitel op; Bayern in 2001 en United in 2008. In het seizoen dat Bayern de beker won, ontmoette de ploeg Manchester ook al in de kwartfinale. Paulo Sergio scoorde op Old Trafford het enige doelpunt van de wedstrijd, waardoor *die Roten* met een voorsprong begonnen aan de thuiswedstrijd in het olympisch stadion. Doelpunten

van Giovane Eiber en Mehmet Scholl werden met goals van Ryan Giggs beantwoord, maar dat was niet voldoende om te voorkomen dat de winnaar van 1999 uit het toernooi lag. FC Bayern dacht het liefst terug aan deze wedstrijd en niet aan het trauma en de wanhoop van Nou Camp. 'Dat was toen een enorme klap,' zei Bayern-bestuursvoorzitter Karl-Heinz Rummenigge, in 1999 vicevoorzitter. 'Na de finale van 1999 is een wedstrijd tegen Manchester altijd een opwindende gebeurtenis. Dit is een duel met een geschiedenis, dus ik kijk ernaar uit.'

Sir Alex Ferguson en Louis van Gaal zijn twee van de meest ervaren en gelauwerde coaches van Europa. Ze hebben beiden een koninklijke onderscheiding in ontvangst mogen nemen en delen een voorliefde in de aanloop naar de wedstrijd psychologisch de boel wat op te stoken. Allebei nemen ze zelden een blad voor de mond. Bij elkaar opgeteld hadden ze samen al in 376 wedstrijden in de Europese competities als coach langs de zijlijn gestaan, maar merkwaardig genoeg waren ze slechts twee keer in staat geweest hun tactische vondsten tegen elkaar uit te spelen. Beide gelegenheden deden zich twaalf jaar eerder voor. In het jaar dat United Engels kampioen werd, de Engelse cup won en ook nog de Champions Leaguebeker veroverde, was het Barcelona van Van Gaal in de groepsfase de evenknie van het team van Ferguson. Hun teams vochten twee spannende wedstrijden uit, die allebei in 3-3 eindigden.

Van Gaal gaf nu de favorietenrol maar al te graag aan United en beweerde dat het huidige Bayern niet het niveau van de Engelse tegenstander had. Van Gaal: 'We spelen tegen een team van topniveau en Bayern heeft dat niveau nog niet. Het verschil is dat United constant op het hoogste niveau kan spelen. We hebben laten zien dat we dat niveau bij sommige wedstrijden kunnen halen, zoals tegen Juventus en Fiorentina, toen niemand in Europa ons een schijn van kans gaf. Dit is voor zowel de spelers als voor mij een enorme uitdaging. Ik weet zeker dat de organisatie van United heel goed is, daar ben ik wel jaloers op. Als wij die organisatie bij Bayern hadden, zouden we een stap verder zijn. Deze twee wedstrijden zullen niet zo open zijn als de wedstrijden van 1998. Barca had toen een heel ander team. Met München speel ik een ander soort voetbal. Hij [Ferguson] speelt nog steeds een vergelijkbaar soort voetbal, dus veel verschil is er niet. Maar hij coacht United al vierentwintig jaar, ik ben hier pas acht maanden.' Ferguson moest grijnzen toen hij hoorde wat zijn rivaal over hem had gezegd. 'Hij is heel slim; ik trek me er niets van aan.'

Manchester United had in de voorgaande ronde AC Milan vernederd met een 7-2 score over twee ontmoetingen. De eerste wedstrijd hadden ze in eigen huis met maar liefst 4-0 gewonnen. De Engelsen gingen dan ook blakend van het zelfvertrouwen naar de Allianz Arena voor de eerste wedstrijd van de kwartfinale. Alex Ferguson had gezegd dat zijn elftal na de te-rugkeer van Rio Ferdinand, Edwin van der Sar en Nemanja Vidihun het beste voetbal van dat seizoen speelde: 'Er bestaat een heel juist gezegde: "Sterk in de verdediging, sterk als een team." In het begin van het seizoen waren we kwetsbaar, maar nu zijn we weer heel sterk.'

Bayern toonde in München een over-mijn-lijk-mentaliteit waardoor de ploeg een achterstand in een verdiende overwinning wist om te zetten. Franck Ribéry scoorde in de zevenenzestigste minuut met een van richting veranderde vrije trap de gelijkmaker. Tegen die tijd legde United allang geen sprankje creativiteit meer aan de dag, terwijl Bayern ondanks de afwezigheid van vleugelspits Arjen Robben en middenvelder Bastian Schweinsteiger gaandeweg steeds meer zelfvertrouwen had gekregen. In hun jacht op het kampioenschap had Bayern een tegenvaller te verduren gehad door met 1-2 van Stuttgart te verliezen, de eerste thuisnederlaag sinds november, maar een nog grotere tegenvaller was de blessure die Arjen Robben had opgelopen. Voor de eerste wedstrijd tegen Manchester zei Van Gaal: 'Het is nog te vroeg om te zeggen of Robben zal spelen. De artsen moeten zijn kuitbeen nog goed onderzoeken om te zien wat er aan de hand is. Als hij niet kan spelen, zal dat een groot gemis zijn. We hebben een type als Arjen nodig tegen Manchester United, maar als hij niet honderd procent is speelt hij niet.' Hij hield zich aan zijn woord: Robben speelde niet. Toch won Bayern.

'De overwinning was volkomen terecht,' meende Van Gaal. 'Ik was niet gelukkig met de eerste minuut en die snelle tegen-goal. We moesten terugkomen in de wedstrijd en dat is moeilijk. Dat is moeilijk omdat in het gunstigste geval we Manchester United niet wilden laten scoren, maar dat deden ze al meteen. Dus ikben trots op mijn spelers, die zich op mentaliteit in de wedstrijd terugvochten en in de eerste helft waren we al de betere ploeg. We speelden in de tweede helft heel goed, creëerden volop kansen en gingen door tot het einde.' Olic's treffer in de tweeënnegentigste minuut bezorgde Bayern één doelpunt voorsprong. Van Gaal prees Olie, hoewel hij niet vergat ook zijn eigen aandeel in de winnende goal op te eisen. 'Ik denk dat Ivica Olie altijd scherp is en hij heeft ook de mentaliteit alles te geven en dat is voor een coach heel goed. Ik weet dat ik al-t i j d op hem kan rekenen en ik denk dat het ook slim was van de coach hem op rechts te laten spelen, zodat hij naar binnen kon komen om met zijn linkervoet te scoren.'

Tijdens de persconferentie voor de tweede wedstrijd in Manchester raakte Van Gaal met een Argentijnse journalist in discussie over medische zaken. De man stelde dat bondscoach Diego Maradona niet blij was dat verdediger Martin Demeche-lis een hele wedstrijd had moeten spelen. Nadat hem werd gevraagd of het waar was dat Manchester United wilde dat hij de plaats van sir Alex Ferguson in zou nemen toen het er naar uitzag dat de Schot aan het einde van het seizoen 2001-2002 met pensioen wilde gaan, zei Van Gaal: 'Het is altijd een eer hem te vervangen.' Ian Herbert in *The Independent*: 'Voor wie het een eer was - voor Van Gaal of voor Manchester - liet de coach van Bayern in het midden. Wie denkt dat Ferguson, sinds 1999 een ridder van het Britse Rijk, het toppunt van een arrogante coach is, moet hem eens met Aloysius Paulus Maria van Gaal vergelijken. De dag nadat zijn Nederlands elftal in 2001 Andorra met 0-5 had verslagen, gaf hij een eerste hint dat hij zichzelf zag als iemand waar United nog eens voor terug zou komen. "Ik wist dat ik bovenaan de lijst stond vorig jaar [Ferguson] op te volgen," zei hij. "Ik heb nu geen contact meer met ze omdat ik

bondscoach ben, maar ik kan me voorstellen dat een club als

Manchester United nog steeds in Louis van Gaal is geïnteresseerd.” Het gebruik van de derde persoon is bij een sportman altijd verdacht, maar Van Gaal kan het zich permitteren.’

Ook andere Britse media waren niet al te vriendelijk voor de coach van Bayern München. Duncan White van de *Daily Telegraph* zette Van Gaal voor de Manchester-supporters neer als iemand die ‘geen sympathieke man is. Hij is een arrogante betweter en zijn spelers klagen over zijn gebrek aan emotioneel inlevingsvermogen. Hij is irritant, meedogenloos en pietepouterig. En hij heeft altijd succes.’ Met dat laatste had hij gelijk en uiteindelijk had Manchester niets aan dit journalisten-gemopper. Ondertussen verdeelde het lot zijn gunsten nogal grillig over de twee teams. Het in rode shirts geklede Manchester United verloor de thuiswedstrijd tegen Chelsea met 1-2 en raakte daardoor de eerste plaats in de Premier League aan ‘The Blues’ kwijt. Het geheel rode Bayern won zijn uitwedstrijd tegen het in blauw geklede Schalke met 1-2, waardoor het elftal uit München de eerste plaats in de Bundesliga heroverde. Manchester-aanvaller en topscorer Wayne Rooney verliet tijdens de wedstrijd in München trekkebenend het veld, terwijl Bayern-aanvaller en topscorer Arjen Robben in de tweede wedstrijd van een blessure zou terugkeren. Zorgen voor Manchester, hoop voor Bayern.

Een stelregel van Helenio Herrera, de legendarische coach van Inter, luidde: ‘De bal raken is goed voor de geest.’ In de Allianz Arena verraste Van Gaals elftal Manchester United met het snelle tikkie-takkie-voetbal a la Barca, waardoor United net zo machteloos leek als het jaar ervoor, toen ze in de finale een voetballetje van de Spanjaarden kregen. Na Barcelona was Bayern volgens de statistieken dat jaar in de Champions League de ploeg met de meeste geslaagde passes, terwijl Barca op de lijst met beste scoringskansen Bayern volgde. Bij United konden ze niet geloven dat Bayern op vijandelijke grond ook zo gevarieerd zou spelen. ‘Ik weet zeker dat ze zullen begrijpen dat het op Old Trafford een heel andere wedstrijd zal worden,’ zei Rio Ferdinand. Edwin van der Sar voegde hieraan toe: ‘We hebben de ervaring en de kwaliteit om verder te komen.’

Van Gaal was de trainer van Van der Sar toen de lange en magere doelman halverwege de jaren negentig bij Ajax doorbrak en de Nederlandse en Europese triomfen van zijn elftal mocht smaken. De onlangs gestopte keeper van Manchester was niet altijd de koele en beheerste sluitpost die hij uiteindelijk werd. In 1993 leerde hij nog de fijne kneepjes van het vak van meevoetballende keeper die vereist waren voor het totaalvoetbal. Later werd hij een uitstekende keeper die over zijn doelgebied heerste, spectaculaire redden verrichtte en met zijn nauwkeurige uittrappen het spel wist te verplaatsen. Van der Sar vindt dat hij veel te danken heeft aan Van Gaal, die hem bij Ajax onder contract nam en bij wie hij eerste keus Stanley Menzo uit het elftal verdrong. ‘Van Gaal is de grootste invloed op mijn carrière geweest. Hij verkoos me bij Ajax boven iemand die in het

Nederlands elftal speelde. Hij gaf me een kans en bleef me trouw. Bij Ajax en bij het Nederlands elftal was hij mijn coach. Dus ja, hij is uiteraard iemand waar ik heel veel respect voor heb, en ik weet zeker dat hij Bayern in de juiste opstelling zal laten spelen om op Old Trafford een ronde verder te komen. Bayern had het een tijdje zwaar aan het begin van het seizoen, maar nu doen ze het goed en Van Gaal weet hoe hij de tweede wedstrijd moet aanpakken. Dit is het soort uitdaging waar hij plezier aan beleeft. Eén ding weten we zeker van Bayern: mentaal zullen ze heel sterk zijn, zoals in de eerste wedstrijd nadat we het eerste doelpunt hadden gemaakt. Dat is nu eenmaal de kracht van Duitsers. Ze zijn conditioneel sterk en hebben veel zelfvertrouwen, waardoor ze tot aan het laatste fluitsignaal doorgaan. En met Van Gaal als coach erbij zullen die goede eigenschappen en dat zelfvertrouwen alleen maar sterker zijn, want ik weet uit eigen ervaring dat hij iemand is die niets aan het toeval overlaat.'

Zelfs na de succesvolle ommekeer in Turijn had *derRekord-meister* menig benauwd moment door gemaakt waarin het zelfvertrouwen en de onverschrokkenheid van het team danig op de proef werden gesteld. Op Old Trafford stond Bayern drie doelpunten achter tegen een Manchester dat uit een heel ander vaatje tapte dan het elftal dat de week ervoor zo ver was weggezaakt. Van Gaal was er niet blij mee. 'Voor de wedstrijd zag ik de opstelling van sir Alex Ferguson en wist ik dat hij voor een agressieve aanpak had gekozen. Daarom vertelde ik mijn spelers dat ook wij agressiviteit nodig hadden, maar dat we tegelijkertijd gecontroleerd moesten spelen. De eerste twintig minuten zijn we op agressiviteit weggespeeld door Manchester United.' Bayern had heel makkelijk in paniek kunnen raken en het tempo kunnen gaan verhogen nadat het in de eerste veertig minuten nauwelijks een scoringskans had gehad en van het kastje naar de muur was gestuurd. In plaats daarvan bleef Bayern afwachtend spelen tot het na het zo belangrijke en bevrijdende doelpunt van Olie aan het einde van de eerste helft weer voet aan de grond kreeg. Zoals een wolf zijn prooi besluip, zo wachtte het team het juiste moment af en toonde een onwankelbaar geloof in eigen kunnen, eigen manier van spelen en uiteindelijk in Van Gaals filosofie.

Wayne Rooney keerde acht dagen nadat hij in de eerste, verloren wedstrijd zijn enkelbanden had beschadigd al terug op het slagveld, maar zijn inbreng was gering bij de drie doelpunten die United in de eerste eenenveertig minuten in het tumult van een uitverkocht Old Trafford scoorde. Bayern dreigde in het op zijn grondvesten daverende stadion te bezwijken. Toch kreeg United twee doelpunten tegen en lag eruit omdat bij een gelijk doelsaldo de in uitwedstrijden gescoorde goals dubbel tellen. Het tweede doelpunt, een enorme pegel van Arjen Robben, viel nadat Rooney na vijfenvijftig minuten met een nog zwaarder beschadigde enkel van het veld was gesjokt en de Braziliaanse vleugelverdediger Rafael een rode kaart had gekregen. De wedstrijd leerde twee belangrijke dingen over een verschil in coachen. Terwijl de toeschouwers vanuit Old Trafford teleurgesteld in de nacht verdwenen, beseften ze voor de zoveelste keer dat hun team te veel van Rooney afhankelijk was. Bij Bayern maakte Robben weliswaar een geweldige

indruk, maar Van Gaal zou nooit de fout van Ferguson maken door al zijn kaarten op één speler te zetten. Het team van Bayern vormde een eenheid. De tweede les volgde uit de eerste: Ferguson was bereid de gezondheid van zijn aanvaller op het spel te zetten, Van Gaal deed juist het tegenovergestelde toen Robben voor de eerste wedstrijd tegen Manchester niet helemaal speelklaar was. Ferguson klaagde: 'Er werden een paar aanslagen op hem [Rooney] gepleegd en ik vind dat de scheidsrechter hem op geen enkele manier in bescherming nam.' Rooney of geen Rooney, Bayern won toch. Van Gaal over het doelpunt van Robben: 'Een wereldgoal. Ongelooflijk dat die bal er nog in ging.'

Van Gaal weigerde in te gaan op het getier van Ferguson, die de spelers van Bayern ervan beschuldigde dat ze Rafael na vijftig minuten een rode kaart hadden aangesmeerd nadat hij Franck Ribéry aan zijn shirt had getrokken. Volgens hem hadden ze er bij scheidsrechter Nicola Rizzoli op aangedrongen Rafael zijn tweede gele kaart te geven. 'Ze waren nooit een ronde verder gekomen. Met elf spelers hadden we geen enkel probleem gehad. Maar deze jonge speler mist nog de nodige ervaring, en zij zijn erin geslaagd hem uit het veld te laten sturen;

typisch Duits. Daar valt niet over te discussiëren, zo zijn ze nu eenmaal.'

De werkelijkheid was anders. Ondanks het sterke spel over de vleugels van de Manchester-spelers Nani en Valencia kwam na de dertigste minuut het middenveld in handen van het steeds zelfverzekerder voetballende duo Schweinsteiger en Van Bommel. Daardoor werd de verdediging van Manchester vaker beproefd, en hoewel Nani vijf minuten voor het einde van de eerste helft nog een derde doelpunt maakte, was er inmiddels nauwelijks nog sprake van eenrichtingsverkeer. Voordat de rode kaart aan Rafael werd uitgedeeld was Bayern al veel beter dan Manchester. De ploeg controleerde de wedstrijd - zestig procent balbezit tegen veertig voor Manchester, 457 (zevenenzeventig procent) goede passes tegen 230 (zesenzestig procent) van Manchester - en bewees voor de tweede keer dat de mannen uit München wisten hoe voetbal gespeeld moet worden. Alleen Barcelona had in de Champions League vaker balbezit dan Bayern. Sir Ferguson was vergeten dat een wedstrijd negentig minuten duurt. Ook zonder die rode kaart was de tweede goal ongetwijfeld gevallen. Manchester United werd in de tweede helft moe en indien nodig had Bayern nog wel meer doelpunten gemaakt.

De beschuldiging van Ferguson werd meteen door Van Gaal tegengesproken. Hij was niet erg onder de indruk van de bewering van zijn collega dat de Duitsers nooit de volgende ronde zouden hebben gehaald als de thuisclub niet met tien man verder had gemoeten of dat het bezoekende elftal het op Wayne Rooneys kwetsbare enkel had voorzien. 'Ik dacht dat Engeland een land was waar sportiviteit heerste. Maar ik vind dit geen sportieve reactie. Ik deel de mening van sir Alex niet. Zelfbeheersing is een belangrijk onderdeel van het vak profvoetballer. Elke speler moet de regels kennen en weten wat hij op het veld mag en kan doen. Als je al een gele kaart hebt gekregen, betekent een tweede

waarschuwing dat je van het veld wordt gestuurd. Dat weet iedere speler en de overtreding was beslist een gele kaart waard. De speler maakte de overtreding, dat moet niet vergeten worden. En wat betreft dat United met elf zou winnen, dat zullen we nooit weten, sir Alex niet en ik niet, want de wedstrijd wordt niet nog een keer gespeeld. Het is nogal makkelijk dat soort dingen te zeggen nadat je verloren hebt. Ik heb mijn spelers voor de wedstrijd tegen Schalke gezegd dat ze agressief maar beheerst moesten spelen, maar Ha-mit Altmtop deed dat niet en daarom werd hij uit het veld gestuurd; en daarom werd hun jonge speler vandaag het veld uitgestuurd.'

Van Gaal had ook een andere waardering dan Ferguson voor het 'Duits zijn'. 'Het is moeilijk Duitse teams te verslaan. Ze spelen niet zo aantrekkelijk als bijvoorbeeld de teams van de Engelse of de Spaanse competitie. Maar het is niet zo eenvoudig om een Duitse ploeg kapot te spelen. Dat weten we, want we spelen elke week tegen ze [in de Bundesliga]. [...] Toen ik het Nederlands elftal coachte, zei ik altijd dat je een Duits team nooit hebt verslagen, ook niet als je in de negentigste minuut een voorsprong hebt. Bij ons zitten veel Duitse spelers en veel buitenlanders die al heel lang in Duitsland spelen. Deze spelers hebben veel van het Duitse voetbal geleerd en van de buitengewone mentaliteit van Duitse voetballers. Dat is een van de redenen waarom ik hier bij Bayern München ben.' Zouden Franck Ribéry, Mark van Bommel en Ivica Olić 'typisch Duits' zijn geworden? Je zou toch verwachten dat sir Alex Ferguson na vierentwintig jaar als coach van United meer klasse bij het accepteren van een nederlaag kon opbrengen.

De ploeg uit Beieren maakte twee doelpunten, en omdat Manchester daar geen antwoord op had kwam Bayern in de halve finale van de Champions League. Van Gaal prees zijn spelers voor hun zelfverzekerde spel en mentale veerkracht. 'Natuurlijk ben ik trots. We stonden met 3-0 achter en dan is het ongelooflijk wat we in de tweede helft hebben gepresteerd. We hadden de juiste mentaliteit om agressief en tactisch goed te spelen. We hebben een geweldig team.' Wel had hij kritiek op het feit dat zijn elftal niet vanaf het begin van de wedstrijd met de druk om kon gaan. 'We moeten vanaf de eerste minuut klaarstaan. Ik heb dit al voor de wedstrijd gezegd.' Bayern begon de tweede helft veel oplettender en had volledige controle over het vervolg van de wedstrijd. De toeschouwers voelden dat er een doelpunt in de lucht hing en dat kwam er dan ook, in de vierenzeventigste minuut, toen Robben een hoekschop van Ribéry ineens op de sloop nam en in het doel knalde op een manier die deed denken aan de beroemde treffer van Zinedine Zidane in de finale van de Champions League van 2002. Een hartverscheurend moment voor de Engelsen, die voor het eerst sinds 2003 geen vertegenwoordiger in de halve finales zouden hebben. De spelers van Manchester United bleven ontredder in de kleedkamers achter nu de belangrijkste week van hun seizoen in een volslagen fiasco was geëindigd.

Het leek wel of Bayern zich dit seizoen eerst in een in hachelijke, uitzichtloze situatie moest manoeuvreren voordat het tot grootse prestaties kon komen. Dit

sprak een groot publiek wel aan, ook dat deel van de voetballiefhebbers dat normaal gesproken tegen Bayern was. 'In heel Duitsland sympathie voor Bayern', kopte de *Kölner Express*. Bayern had het lef en de brutaliteit zelfs bij een 3-0 achterstand voor de overwinning te gaan. Een slechte start wilde bij dit Bayern nog niet zeggen dat ze al hadden verloren, het team deed of er niets was gebeurd en had daarmee zeldzaam veel succes. Vergeet de stand, wat dan nog als ze in het begin werden weggespeeld, FC Hollywood zette door, creëerde kansen en vond altijd wel een manier om de wedstrijd te winnen; hoe spectaculairder, hoe mooier.

Bayern had in de Europese competities in totaal twintig keer in een halve finale gestaan, waarvan er negen werden gewonnen en elf verloren. In deze halve finale moest de club zich zien te ontdoen van Olympique Lyon, al jarenlang kampioen van Frankrijk. In 2001 kwam Bayern in de tweede groepsfase van de Champions League tegen de Fransen uit. Thuis won de ploeg met 1-0, maar in de uitwedstrijd in het Stade de Gerland zakte Bayern door het ijs en verloor overtuigend met 3-0. Deze keer waren de cijfers hetzelfde, maar nu in beide gevallen in het voordeel van de Duitsers. Voor de wedstrijd gaf Van Gaal toe: 'Ik hoopte op Bordeaux als tegenstander; na twee nederlagen in de groepsfase wilde ik revanche. Ik zag Lyon tegen Real Madrid spelen en het was een goed georganiseerd en moeilijk te kloppen elftal.'

Lyon moest de reis naar Duitsland noodgedwongen over land afleggen omdat het Europese luchtruim vanwege de as-wolk van de IJslandse vulkaan Eyjafjallajökull grotendeels gesloten was. De Fransen deden tien uur over de achthonderd kilometer lange reis, met een onderbreking van één nacht in Stuttgart, waarna de mannen van Claude Puel om halfeen 's middags in München aankwamen. Ondertussen moest assistent-coach Andries Jonker zijn baas bij de persconferenties en de trainingen vervangen, omdat Van Gaal in Nederland voor de begrafenis van zijn schoonmoeder moest zijn. De zevenen-veertigjarige coach, die ook bij Barcelona de assistent van Van Gaal was, besepte heel goed welke hindernis zijn elftal de volgende dag in de Allianz Arena moest nemen. 'Een team dat Real Madrid en Liverpool verslaat en in eigen land telkens het kampioenschap wint moet wel sterk zijn. Defensief speelt Lyon compact en het heeft de beschikking over sterke dribbelaars.' Hoewel Franck Ribéry in de eerste helft van het veld werd gestuurd, nam Bayern dankzij een afstandsschot van Arjen Robben in de negenenzestigste minuut een 1-0 voorsprong. Ribéry kreeg in de zevenendertigste minuut rood nadat hij op de enkel van de Argentijnse aanvaller Lisandro López was gaan staan. Hij werd later door de strafcommissie van de UEFA voor drie wedstrijden geschorst. Ondanks de numerieke meerderheid slaagde Lyon er niet in een overwicht te krijgen, en nadat Jérémy Toulalan in de tweede helft kort achter elkaar twee gele kaarten kreeg, moesten ook de Fransen met tien man verder. Van Gaal: 'Ik ben zeer tevreden. Ik denk dat we vanavond door met tien tegen elf te domineren aan Europa hebben laten zien hoe sterk we zijn. Ik had na die rode kaart van Ribéry niet verwacht dat we met 1-0 zouden winnen. We speelden dominant voetbal. Ik denk dat we met tien tegen elf meer

kansen creëerden. Toen het tien tegen tien werd, bracht ik als extra aanvaller Mario Gómez in het veld om sneller een doelpunt te maken. We creëerden heel veel kansen en maakten één doelpunt. Dat is geweldig.'

Arjen Robben had met een van zijn bekende afstandsschoten de Duitsers op voorsprong gezet en leek op weg naar een tweede doelpunt. In de vijftachtigste minuut dwong hij de keeper van Lyon, Hugo Lloris, in de volle lengte gestrekt te gaan om met een prachtige save een doelpunt te voorkomen. Een paar seconden later werd hij gewisseld. Zesenzestigduizend toeschouwers keken verbijsterd toe hoe hij geïrriteerd van het veld liep. Van Gaal wilde hem feliciteren, maar Robben negeerde de uitgestoken hand en kreeg toen voor iedereen duidelijk zichtbaar een enorme uitbrander van zijn baas. Vijf minuten later was de wedstrijd voorbij en had Bayern zich van een 1-0 overwinning weten te verzekeren. Net op het moment dat roddeljournalisten met schuim op hun lippen over het laatste voetbalschandaal wilden berichten, verontschuldigde Robben zich voor zijn actie. 'Ik had het niet moeten doen, dat was niet professioneel. Ik wil mijn excuses aanbieden aan het publiek, de coach en mijn medespelers,' zei de doelpuntenmaker. 'Ik zat lekker in de wedstrijd en had het gevoel dat ik nog een goal kon maken. Ik wilde die finale halen, die jongens van Lyon waren gesloopt. Maar ik moet niet zo reageren, iedereen ziet dit.' Nu de orde in het kamp van Bayern was hersteld, stonden de journalisten met lege handen. Er was geen schandaal waarover ze konden berichten, hooguit was hier sprake van een onbetekenend incident.

Na de wedstrijd lichtte Van Gaal de wissel toe: 'Over drie dagen spelen we tegen Borussia Mönchengladbach en het is mijn taak ervoor te zorgen dat we daar met fitte spelers naartoe gaan. We hebben hier gewonnen, we hebben geen doelpunt tegen gekregen en we gaan naar Gladbach met een fitte Robben, een fitte Olie, met alleen maar fitte spelers.' Hoewel zijn uitleg geloofwaardig over kwam, gaf Van Gaal maar een deel van zijn motieven aan de buitenwereld prijs. Met zijn beslissing gaf hij een helder signaal aan zijn ploeg af: onder zijn bewind kreeg geen enkele speler een voorkeursbehandeling en stond respect voor het team, de coach en de supporters boven alles. Zijn spelers beseften dit. Het feit dat Robben meteen na de wedstrijd zijn gemeente verontschuldiging aanbood, sprak boekdelen over het respect dat de coach bij zijn spelers afdwong.

Robben vertelde dat hij 'nog nooit van zijn leven zo goed had gevoetbald'. Het in Lyon verschijnende dagblad *Le Progrès* doopte hem 'de Messi van Bayern'. De rapportcijfers van Robben in het seizoen 2009-2010 kunnen zich overigens met die van wie dan ook meten. Tegen de tijd dat hij aan de zijlijn van Bayern-Lyon zo opvallend met zijn trainer botste, had hij in de

Bundesliga veertien doelpunten gemaakt in de vijftien wedstrijden die hij in de basis begon, twee uit twee in de Duitse beker en vier uit zes in de Champions League. In zijn laatste negentien wedstrijden maakte hij zestien doelpunten. Voor een vleugelspeler is dat ongehoord veel. Ter vergelijking: in honderddrie wedstrijden

den voor Chelsea scoorde hij slechts achttien doelpunten en in twee seizoenen Real Madrid twaalf keer. En het waren niet zomaar doelpunten. De goal die hij in de halve finale van de Duitse beker tegen Schalke maakte - hij pikte voor de middellijn de bal op, sprintte aan de rechterzijlijn langs twee tackelende spelers, sneed naar binnen, ontweek bij de achterlijn nog een tackle en knalde daarna de bal in de bovenhoek - werd breeduit over twee pagina's in de Duitse krant *Bild* uitgemeten. *Wundertor*, *Traumtor*, hij maakte de ene na de andere. Het schitterende vliegende schot tegen Fiorentina en de technisch verbazingwekkende volley tegen Manchester United: hier leek iemand te spotten met de wetten van de natuur. José Mourinho en Arjen Robben waren zes jaar daarvoor in dezelfde zomer bij Chelsea gekomen. Dat was een slimme zet van Chelsea, maar Robben voldeed nooit helemaal aan de verwachtingen. Mourinho raakte gefrustreerd door Robbens wispelturigheid; hij weigerde met pijn te spelen. Hij werd verkocht aan Real Madrid, maar daar slaagde hij er niet voldoende in het Bernabéu ervan te overtuigen dat hij een echte *galdcti-co* was. Na twee seizoenen mocht hij weg. Toen hij in de zomer van 2009 op vijftientwintigjarige leeftijd bij Bayern kwam, had hij in totaal al honderd miljoen euro aan transfergeld gekost zonder dat hij zijn talent in volle glorie had kunnen tonen. En toen werd Robben herenigd met Van Gaal.

Van Gaal was heel blij dat Robben juist vanwege zijn coaching naar Bayern wilde komen. Het bestuur van Bayern was niet meteen overtuigd van de noodzaak Robben te kopen toen Van Gaal die zomer vertelde dat hij te horen had gekregen dat de speler bij Real Madrid weg mocht. Robben had uit de signalen bij zijn club opgemaakt dat hij een gevecht voor een plekje in het eerste elftal van Real Madrid zou verliezen. Van Gaal drong er bij zijn bazen op aan dat ze naar het Bernabéu zouden gaan en sprak uitvoerig met ze over hun twijfels over de blessuregevoeligheid van de speler. Door het slepende transferverhaal miste Robben het begin van de competitie en debuteerde hij al na één training op vrijdagochtend eind augustus in de thuiswedstrijd tegen de Duitse kampioen Wolfsburg. Van Gaal, die met zijn elftal pas twee punten uit de eerste drie wedstrijden had gehaald, zag hoe Robben twee doelpunten maakte en Franck Ribéry het andere: 3-0 overwinning. 'Robbery' kopte de volgende dag een van de kranten. Robben scoorde in de maanden daarna zo makkelijk dat 'Tulpen uit Amsterdam', het deuntje waarmee elke goal van hem werd onthaald, een bekend refreintje werd. Het heeft allemaal tot een ongekend harmonieuze verstandhouding tussen de speler en de coach geleid. Van Robben is bekend dat ook hij nogal eigenwijs is, maar Van Gaals overtuiging dat linkspotenbeter op rechts uit de voeten kunnen - hij was in feite een van de eerste coaches die dit idee uitprobeerde - bleek voor hem een gouden greep te zijn. De soms kregelige Van Gaal wist het beste uit zijn bokkige beschermeling te halen. Robben profiteerde enorm van de hereniging met Van Gaal, die de toen achttienjarige speler als coach van het Nederlands elftal onder de 21 onder zijn hoede had gehad. 'Hij is sindsdien niet veel veranderd, maar ik wèl,' zei Robben. Zijn vorige coaches bij Chelsea en Madrid werden zo in beslag genomen door de komende wedstrijd dat

ze weinig tijd hadden hun spelers individueel te begeleiden, maar zo werkt Van Gaal niet. Bij het Nederlands jeugdelftal overtuigde hij Robben ervan dat hij beter op de vleugel kon gaan spelen dan centraal in de spits. Bij hem voelde Robben zich veilig, had het naar zijn zin, wist zich gewenst.

Terwijl Van Gaal Robben psychologisch aanpakte, ging de speler ook fysiek aanzienlijk vooruit. Robben veranderde zijn eetgewoonten en zocht de hulp van Dick van Toorn, een eerbiedwaardige Nederlandse fysiotherapeut die nog met Johan Crujff had gewerkt. Samen met Bayern-clubarts Hans-Wilhelm Müller-Wohlfahrt ontdekte hij een manier om Robbens ongewoon lage pijngrens aan te pakken en de regelmatig terugkerende blessures onder controle te krijgen. De relatie tussen de Nederlandse en Duitse medisch specialisten liep later volledig spaak, ten koste van Robben en in het verlengde daarvan van Bayern München. Volgens sommige commentatoren was hun ruzie er de oorzaak van dat het team het seizoen daarna zo diep weg zou zakken. Maar in deze mooie tijd bleek de samenwerking vruchtbaar, en de Arjen Robben die Mourinho in de finale tegen zou komen was een andere Robben dan hij bij Chelsea had meegemaakt. Robbens virtuoze acties en beslissende doelpunten spraken uiteraard in Beieren en ver daarbuiten tot de verbeelding. In de uitwedstrijd tegen Lyon en bij een 0-3 voorsprong haalde Van Gaal hem weer naar de kant, toen Robben geforceerd op zoek ging naar een doelpunt nadat Hugo Lloris twee schoten van hem uit het doel had geranseld. Deze keer schudde Robben glimlachend de hand van Van Gaal. De boodschap was overgekomen.

Franck Ribéry - of Ferra Ribéry' zoals hij tijdens zijn uiterst succesvolle periode bij Galatasaray werd genoemd - is klein, taai, snel en wars van uiterlijk vertoon. Hij had een moeilijke jeugd. Er loopt een enorm litteken over zijn gezicht dat nog stamt uit die woelige kinderjaren, het gevolg van een verkeersongeluk in de auto van zijn ouders toen hij twee was, waarbij zijn wangen en voorhoofd open werden gescheurd. In Istan-bul kreeg hij daarom ook wel de bijnaam 'Scarface'. Menigeen was verrast toen hij voor het royale transferbedrag van vijftientig miljoen euro in 2007 zijn carrière in de Duitse stad voortzette. Hij werd er zelfs van verdacht - Ribéry heeft weinig opleiding genoten - niet zeker te weten naar welke plaats op de kaart van Europa hij ging, behalve dan naar een plaats die hij met Karl-Heinz Rummenigge en Franz Beckenbauer in verband bracht. Tegen april duizelde het Ribéry na een seizoen dat naar de knoppen was door blessures, transfergeruchten en de beschuldiging dat hij met een minderjarige prostituee naar bed was geweest. Bayern gaf zijn spelers de opdracht tegenover journalisten niet in te gaan op vragen over deze laatste affaire. Uiteindelijk bleek Bayern de enige die profijt uit de zaak wist te trekken. De club wilde zijn vedette heel graag behouden. De directie gaf hem eerder in april een dure pen als verjaardagscadeau met de mededeling dat ze hoopten dat hij hiermee zijn handtekening onder een nieuw contract zou zetten. Door zijn nogal tegenstrijdige uitspraken de zomer ervoor over zijn toekomst werd 'Kaiser Franck' in de pers als een 'diva' afgeschilderd, terwijl *Bild* hem in een kop zelfs tot 'Mr. Bullshit' bestempelde. Zijn seizoen kwam

moeizaam op gang vanwege een reeks zeurende blessures als blaren, opgezwollen tenen en een peesontsteking in zijn linker knie, wat hem in de Duitse media nieuwe bijnamen als ‘Krank Ribéry’ en ‘The French Patiënt’ opleverde. Ribéry gaf toe dat hij weinig warmte voor Van Gaal voelde en het duo ging de eerste paar weken wat afstandelijk met elkaar om tot er een doorbraak kwam; zijn coach koos tegenover de pers partij voor Ribéry in de affaire met de prostituee: ‘Hij is alleen als getuige gehoord.’

Ribéry en Robben trokken bijna alle aandacht. Maar wie verder keek dan de koppen in de kranten zag dat er nog een speler nadrukkelijk aanwezig was: Bastian Schweinsteiger. Als

Schweinsteiger geen op de millimeter nauwkeurige passes over de lengte van het veld verstuurde, veroverde hij de bal wel met vakkundig getimed tackles. ‘Je hoeft maar naar Schweinsteiger te kijken om te begrijpen waarom Bayern opeens zo dicht tegen de finale van de Champions League aan zit,’ schreef de *Süddeutsche Zeitung*. ‘Wanneer was de laatste keer dat Bayern zo volwassen en tactisch goed georganiseerd speelde?’ Louis van Gaal had een belangrijke rol in de ontwikkeling van de Duitse international. In de zeven jaar dat Schweinsteiger al bij Bayern voetbalde was hij gewend in een vrije rol op rechts of als aanvallende middenvelder te spelen. Maar na een paar weken in de competitie zag Van Gaal een andere rol voor hem, die van verdedigende middenvelder.

Schweinsteiger genoot van de verantwoordelijkheid die hij kreeg, die samenviel met een serieuze groeispromg in zijn persoonlijke ontwikkeling. Hij nam bewust afstand van zijn status als tieneridool en wilde verlost worden van bijnamen als ‘Schweini’ en ‘Basti’. ‘Ik begon meer aandacht te besteden aan details als eetgewoonten en regelmatige ontspanning,’ vertelde hij aan *RAN MAGAZINE*. ‘Ik let beter op mijn lichaam en heb daar nu voordeel van.’ Voorbij was ook de tijd dat hij iedere week een ander kapsel had of kwam opdagen met zilverkleurig gelakte nagels (hij had een weddenschap verloren): Schweinsteiger was serieus geworden. ‘Ik denk dat het concept van de coach gewoonweg heel goed is,’ zei hij met kenmerkende bescheidenheid. Het was een eerlijk oordeel. Van Gaal leek tegen Lyon voor ieder tactisch raadsel van de Fransen een oplossing te weten. Hij stuurde zelfs Schweinsteiger een paar minuten naar voren om de centrumspits bij te staan. ‘Ik wist dat hij heel goed de bal kan vasthouden,’ was zijn verklaring voor deze onverwachte zet. In eerste instantie twijfelde Joachim Low nog en zag hij Schweinsteiger in het Duitse elftal liever als rechtermiddenvelder spelen, maar ook hij werd voor Van Gaals idee gewonnen. ‘Bij Bayern is hij een uitstekende en constante centrale man op het middenveld gebleken en daarom zal hij tijdens de wereldkampioenschappen bij ons ook op die plaats spelen,’ zei de Duitse bondscoach.

Bayern moest teneinde de klus af te maken een week later naar het Stade de Gerland afreizen, een stadion waarin Lyon dat seizoen nog maar één wedstrijd in de Champions League had verloren en in zes wedstrijden vijftien doelpunten had

gemaakt. Het liep uit op een 0-3 nederlaag voor de Fransen. Verdediger Daniel Van Buyten zei nadat de ploeg uit München met deze daverende overwinning de finale van de Champions League had gehaald, dat hun harde inspanningen van dat seizoen zich ten slotte hadden uitbetaald. 'De uitslag is belangrijk, zij het dat die wat al te hoog is uitgevallen, maar we plukken nu gewoon de vruchten van maanden en maanden hard werken. We worden beloond. Vanavond konden we profiteren van de gaten die in hun verdediging vielen, en nadat we de score hadden geopend liep het allemaal veel makkelijker. We begonnen heel slecht aan de competitie. Dat kwam niet door de blessures, maar het kostte tijd om aan de nieuwe spelers en een nieuwe trainer te wennen. Dat heeft tijd nodig en die hebben we samen met Louis van Gaal genomen. Het team ontdekte steeds meer. We begrepen zijn aanwijzingen, zijn systemen, en dat heeft resultaat opgeleverd. We hebben verschillende wedstrijden op belangrijke momenten en met zelfvertrouwen gewonnen, alles viel steeds meer op zijn plaats. Ik had al eens de Bundesliga gewonnen, maar we zijn nu zeker op een punt dat er iets groots in het verschiet ligt. We zitten in de finale van de Champions League, de finale van de Duitse beker, en we staan ook nog bovenaan in de Duitse competitie.'

In de Europese competitie was Bayern onder Van Gaal een aanvallende en zelfbewuste ploeg geworden. Een deel van het succes kwam voort uit zijn vermogen het beste te halen uit spelers die ergens anders wellicht tussen wal en schip waren gevallen of eenvoudigweg niet tot de echte top werden gerekend. Robben op topniveau krijgen was een waar kunststuk. Hij was razendsnel, had techniek en was voor het doel een koele kikker, maar na zijn vertrek bij Real Madrid was de kans niet denkbeeldig dat hij de weg zou kwijtraken. Pas onder Van Gaal kwam hij volledig tot zijn recht. Ook voor spelers op andere posities wist Van Gaal het uiterste uit een talent te persen. De soms onzekere Martin Demechelis vormde voor de Champions Leaguefinale samen met Daniel Van Buyten een uitstekend blok in de centrale verdediging. Bastian Schweinsteiger speelde tegen Lyon majestueus, zijn geweldige traptechniek rendeerde beter als hij centraal op het middenveld speelde. En voor Ivica Olić was de halve finale in Lyon uiteraard het hoogtepunt in zijn loopbaan met een perfecte hattrick (rechtervoet, linkervoet, hoofd). Onder Van Gaal leek Olić op de top van zijn kunnen als aanvaller.

Toevallig was het verschil van vier doelpunten over twee wedstrijden het grootste in de halve finale van de Champions League nadat Juventus in het seizoen 1996-1997 het Ajax van Van Gaal met in totaal 6-2 versloeg. Het verschil weerspiegelde Bayerns overmacht over beide wedstrijden en Van Gaal was tevreden over hoe zijn elftal de wedstrijd was ingegaan. Uiteraard werd het optreden van Olić in de pers bejubeld, maar Van Gaal benadrukte dat dit een overwinning van het hele team was. 'We hebben een geweldige wedstrijd gespeeld, we kozen goed positie, en als we altijd zo spelen, zijn we moeilijk te verslaan. Ivica Olić scoorde er drie, maar zijn discipline was eveneens fantastisch, wat in onze organisatie heel belangrijk is. We weten dat we altijd op hem kunnen rekenen. Hij maakte alweer drie doelpunten, maar dat komt omdat hij de speler is die het

dichtst bij het doel staat. Het spijt me, maar zo denk ik erover. De spelers weten nu hoe het is om tien maanden met Van Gaal door te brengen, ze weten nu dat dat niet gemakkelijk is, maar zij zijn nu gelukkig en ik ben dat ook.'

Van Gaal versmaadde de Franse wijnen en bracht met een glas van zijn favoriete rioja uit buurland Spanje een toast uit. Hij had zijn grootste succes met Bayern München tot dan behaald, een plaats in de finale van de Champions League.

Coach Claude Puel gaf toe dat Lyon van een veel sterkere ploeg had verloren. Hoewel de Franse bond hun competitiewedstrijd had uitgesteld met het doel zijn mannen rust te gunnen voor de tweede match - tot ergernis van Van Gaal - bleken ze geen partij te zijn. 'We waren fris, maar het was niet genoeg. Bayern heeft veel indruk op me gemaakt. We hebben sinds de start van de competitie nog niet tegen zo'n fysiek sterke ploeg gespeeld. Ze behielden balbezit en lieten ons te veel lopen. Ik kan Bayern München feliciteren. Ze waren op vrijwel alle vlakken beter. Hun fysieke kracht, de kwaliteit van hun voetbal, hun beheersing van het spelen op balbezit. Ze bleven tot aan de laatste minuut geconcentreerd en sterk. Het is een compleet team.'

Nadat zijn elftal de eerste wedstrijd met 1-0 had verloren, stuurde Puel zijn team het veld in met een aanvallende 4-2-3-1 opstelling. Volgens Van Gaal had hij hier rekening mee gehouden. 'Ik verwachtte wel dat Lyon op een andere manier zou spelen. Ik lees de kranten. Ze speelden in München niet erg goed en dan is het logisch dat de coach zijn team wijzigt. Ik verwachtte dat ze met een nummer tien [César Delgado] zouden spelen. Ik had mijn spelers daarover geïnformeerd. We zagen in München dat ons pressievoetbal te veel voor ze was en hier was het niet anders. Na onze wedstrijd tegen Juventus hebben we in de Champions League telkens echt goed gespeeld. We verdedigden heel sterk en niet alleen de verdedigers. Ik heb altijd gevonden dat het team de finale kon halen. Ze hebben geweldig werk verricht.' Voorzitter Hoeness was het met hem eens. Hij is gewoonlijk degene die de coaches en spelers met zijn felle kritiek bestookt als ze niet aan de hoge eisen van de club voldoen. Maar zelfs hij had alleen maar loftuitingen voor het spel van het team tegen Lyon: 'Het is heel lang geleden dat ik Bayern in een belangrijke wedstrijd zo volmaakt heb zien spelen. We hebben de juiste weg gevonden en die leidt snel omhoog.' En Beckenbauer, Bayerns beste speler aller tijden, vond dat Van Gaal 'een meesterlijk lesje in tactiek' had gegeven.

Aloysius Paulus Maria van Gaal contra José Mario dos Santos Felix Mourinho

'Dit team kan echter alleen nog maar beter worden. We hebben onze top nog zeker niet bereikt.'

Louis van Gaal

Op 22 mei 2010 raakte vaderlandsliefde weer in de mode bij de Italiaanse en

Duitse voetbalfans. Clubtrouw verloor het van een ouderwets 'wij tegen zij'-nationalisme - in ieder geval voor één avond als opwarmertje voor de wereldkampioenschappen van drie weken later. Normaal gesproken was het niet raar dat de Duitse supporters van andere clubs dan Bayern en de Italiaanse supporters van andere clubs dan Inter Milan tegen de tijd dat de finale van de Champions League werd gespeeld hun landgenoten graag zagen verliezen. Vaderlandsliefde mag belangrijk zijn, maar clubtrouw en plaatselijke rivaliteit zitten veel dieper. Beroemd is het voorval met de Inter-supporters die in 2005 feestend de straat op gingen nadat AC Milan in de Champions Leaguefinale tegen Liverpool een 3-0 voorsprong bij rust uit handen had gegeven en na strafschoppen verloor.

Maar de supporters van de elftallen uit de Serie A en de Bundesliga hadden het credo 'de vijand van mijn vijand is mijn vriend' even buiten werking gesteld, want in deze finale ging het er niet alleen om wie er clubkampioen van Europa werd. De UEFA bepaalt hoeveel teams uit iedere competitie aan de Champions League - en zijn minder aantrekkelijke broertje de

Europa League - mogen deelnemen via een formule die de UEFA-coëfficiënt heet, aan de hand waarvan punten aan iedere nationale competitie worden toegekend op basis van de clubsuccessen in de Europese toernooien van de afgelopen vijf jaar. Aan het begin van dit seizoen werd de top drie gevormd door Engeland, Spanje en Italië; deze landen mochten met vier clubs deelnemen. De drie landen hieronder, Duitsland, Frankrijk en Rusland, konden drie vertegenwoordigers afvaardigen. De Champions League is tegenwoordig een gigantische geld-machine en overschaduwde alle andere internationale competities; daarom is het van enorm belang mee te mogen doen. Het verschil tussen Italië en Duitsland in de UEFA-berekening was flinterdun. Iedere andere uitslag dan een overwinning voor Inter zou de slinger naar Duitsland doen uitslaan. De Serie A mocht dan in het komende seizoen 2011-2012 nog maar drie clubs leveren, de Bundesliga vier.

Ironisch hierbij was wel dat Inter ondanks dit nationalistische supportersspektakel de wedstrijd zonder één Italiaan in de basis begon en dat bondscoach Marcello Lippi in zijn voorlopige selectie voor de wereldkampioenschappen geen enkele Inter-speler had opgenomen. Het team van Inter bestond grotendeels uit Zuid-Amerikanen, aangevuld met een paar Afrikanen. Bayern had juist volop Duitse spelers in de ploeg. Het ging goed met het Duitse voetbal. Er kwam veel publiek op de wedstrijden af en de door Bayern gewonnen strijd om het kampioenschap was tot op de een na laatste dag spannend geweest. De spelers van Bayern München en Louis van Gaal speelden in op het opbloeiende nationalisme door de Duitse supporters hun steun in de finale te vragen. Het elftal uit Beieren vroeg de fans in een door de spelers en coach ondertekende open brief hun clubtrouw te vergeten op het moment dat zij hun best deden voor de vijfde keer de Europese kroon te veroveren. 'De

fans van Bayern, maar ook de vele voetballiefhebbers die ons vroeger misschien met een neutrale blik bekeken, moeten zaterdagavond allemaal “Bayern” zijn. Dat willen we graag. We zullen in het Bernabéu-stadion alles geven wat we hebben, voor onszelf, voor Bayern en uiteindelijk voor heel Duitsland. Met een zege op Inter Milan halen we voor de Bundesliga de vierde plek in de Champions League terug. We hebben een droom. Droom met ons mee,’ stond er in de brief. Van Gaal was opgetogen over de in het algemeen positieve reacties uit het hele land en zei dat de populariteit van Bayern, die in Duitsland meestal beperkt bleef tot Beieren, was gegroeid door het soort voetbal dat hij van zijn team verlangde. ‘Mijn filosofie is de fans te vermaken door middel van aanvallend voetbal. Daar stond Bayern nooit om bekend en ik geloof dat het imago van de club dit jaar een beetje is veranderd omdat we in een aantrekkelijke stijl spelen. Het lijkt wel of heel Duitsland achter ons staat. In onze eigen Allianz Arena komen zeventigduizend fans op het grote scherm naar de wedstrijd kijken. Dat is toch ongelooflijk. Ik hoop dat ze de overwinning met ons mee kunnen vieren.’

Pruisen en Beieren mogen dan van oudsher rivalen zijn, Bernd Schröder, de coach van *Frauen-Fussball-Club* Turbine Potsdam, wilde maar al te graag de strijdbijl begraven en verheugde zich erop er samen met Bayern een succesvolle week voor het Duitse voetbal van te maken. Potsdam moest vlak voor Bayern-Inter voor de u e fa Women’s Champions League in de finale tegen Lyon spelen. Schröder schertste dat hij bereid was de historisch bepaalde regionale twistpunten opzij te zetten om samen voor Duitsland op te trekken. ‘Als je naar de Duitse geschiedenis kijkt, zie je dat er al ruim honderd jaar strijd is tussen Pruisen en Beieren. Ik heb Hoeness een e-mail gestuurd en hem gezegd dat het hoog tijd werd die meningsverschillen opzij te zetten. We willen samen op het podium staan. We zullen in het stadion zijn en Bayern aanmoedigen.’ Uiteindelijk bleken de vrouwen meer succes te hebben, ze versloegen hun Franse tegenpartij na strafschoppen.

Op voetbalgebied zien wij Nederlanders Duitsland vanouds als onze aartsvijand. Gevoelens die bij internationale wedstrijden zo nu en dan naar boven komen. Toen ik met de familie van Guus Hiddink in zijn geboorteplaats Varsseveld tijdens de wk 2002 naar de halve finale tussen Duitsland en Zuid-Korea keek, werd die ‘negatieve vaderlandsliefde’ voluit tentoongespreid. De Nederlandse supporters, die met hart en ziel achter het door Hiddink getrainde Zuid-Korea stonden, droegen oranje T-shirts die versierd waren met de Koreaanse vlag, het logo van de wereldbeker en de tekst *Dies’ mal brauchte man nur ein Hollander*. Door het gebruik van de verleden tijd werd gesuggereerd dat Guus Hiddink in zijn eentje elf Duitse spelers zou verslaan. Een vroegtijdige claim die door de uitslag van de wedstrijd werd gelogenstraft.

Nu Nederlandse clubs niet meer in de top van het Europese voetbal meedraaien, richten de voetballiefhebbers hier hun hoop maar op Nederlandse voetballers en coaches die elders in de wereld naam maken. Anno 2010 was Louis van Gaal opeens na de bij onze oosterburen zo geliefde presentator Rudi Carrell de

populairste Nederlander in Duitsland. Volgens *Bild* scoorde hij goed op het gebied van charme, humor, eerlijkheid en succes. Dit beviel Van Gaal wel: 'Ik vind het mooi dat ik met Rudi Carrell vergeleken word. Het is voor het eerst in mijn leven dat de media mij zo positief benaderen. Dat was in Nederland en Spanje wel anders.' En nu Bayern onder Van Gaal op een historische overwinningsreeks leek af te stevenen, schaarden ook veel Nederlanders zich vastbesloten aan de Duitse kant. Van Gaal zei over de hoeveelheid steunbetuigingen die hij uit ons land ontving: 'Zelfs uit Nederland. Ik heb heel veel e-mails gekregen van mensen die me vertellen dat ze niet hadden gedacht ooit een Duits team aan te zullen moedigen.'

Het grote doel, het winnen van de finale, werd uiteindelijk niet behaald, maar volgens UEFA-voorzitter Michel Platini hadden de Duitse supporters zich voortreffelijk gedragen. Hij bedankte de aanhangers van zowel Inter als Bayern München voor het feit dat ze van de Champions Leaguefinale een gedenkwaardige gebeurtenis hadden helpen maken. 'Ik wil de supporters van beide clubs feliciteren omdat ze voor, tijdens en na de finale een geweldige stemming hebben gecreëerd. De manier waarop de fans van Inter en Bayern zich hebben gedragen was een sieraad voor de wedstrijd en het voetbal, en ze verdienen alle lof voor hun sportieve optreden en het respect dat ze toonden.'

Sir Alex Ferguson kon zich niet aan zijn afspraak met José Mourinho houden - 'We zien elkaar in mei in Spanje' - luidde het p s dat de manager van Manchester United aan een sms toevoegde die hij zeven maanden eerder over een heel andere kwestie had gestuurd. Maar nadat Manchester er niet in was geslaagd een ronde verder te komen, sprong Van Gaal maar al te graag in het gat dat door de Schot was achtergelaten. Van Gaal zei: 'We sms'en elkaar.' Hij probeerde Mourinho een beetje op stang te jagen nadat Bayern in de halve finale Olympique Lyon had uitgeschakeld. 'Na de wedstrijd stuurde ik José een sms: "Je hebt nog één hindernis te gaan. Ik ben al zover. Ik wacht op je in Madrid." Ik vind het fantastisch een man tegen te komen die mijn vriend is en die ik bewonder voor zijn werk als coach in Europa. Het is leuk voor mij dat ik José in de finale tegenkom, maar het is ook geweldig voor de media. Met ons tweeën krijg je de beste persconferenties die je je maar kunt wensen.'

De twee coaches kenden elkaar heel goed. In 1997, toen Van Gaal naar Barcelona vertrok in de verwachting daar hetzelfde te kunnen doen als bij Ajax, ging Mourinho, die zichzelf 'the Special One' noemt, ervan uit dat hij na de komst van Van Gaal op een zijspoor zou worden gezet. Maar de Nederlander zag zijn mogelijkheden en hield hem de komende driejaar als zijn assistent in dienst, waarin ze twee keer kampioen van La Liga werden en één keer de Copa del Rey wonnen. Sterker nog, Van Gaal liet hem in zijn plaats trainingen leiden en praten met de Catalaanse pers. In 2005 was Mourinho vol lof over zijn ex-baas: 'Van Gaal is erg belangrijk voor me geweest. Hij gaf me het vertrouwen te coachen. Van Gaal liet me destijds in vriendschappelijke wedstrijden de leiding nemen. Hij was heel belangrijk voor mijn ontwikkeling als trainer.' Van Gaal: 'José deed de analyses

van de spelers en dat deed hij heel goed.’

De voormalige tolk Mourinho begon in 1996 als assistent-coach bij Barca, eerst onder Robson en daarna onder Van Gaal. ‘Ik ben dank verschuldigd aan Bobby Robson, want hij gaf me de kans bij Barcelona te werken. Ik ben dank verschuldigd aan Van Gaal, want hij wilde dat ik nog drie jaar bleef.’ Van Gaal deed veel voor Mourinho in een tijd dat deze nog een tamelijk ondergeschikt lid van de Barcelona-staf was, stimuleerde hem te blijven ondanks zijn woede over hoe de club Bobby Robson had behandeld. Nadat Robson bij de Catalaanse club was vertrokken, nam Van Gaal de ambitieuze Portugees onder zijn hoede. Mourinho kon ook ergens anders naartoe, maar in een gesprek maande Van Gaal hem tot kalmte en wist hem ervan te overtuigen dat zijn toekomst in Nou Camp lag. Mourinho: ‘Toen ik met hem [Van Gaal] sprak over een terugkeer naar Portugal om bij Benfica assistent te worden, zei hij: “Nee, niet gaan.” Hij zei me dat als de voorzitter van Benfica me als assistent wilde, ik nee moest zeggen. “Maar als hij je als coach wil hebben, zet ik je persoonlijk op het vliegtuig en ben je weg.” Van Gaal is iemand die je zijn vertrouwen geeft en toen ik nog een jonge coach was, was dat erg belangrijk. Hij gaf me het vertrouwen het team te coachen op het veld. In vriendschappelijke wedstrijden en in de wedstrijden voor de Catalaanse beker gaf hij me de verantwoordelijkheden die horen bij een coach. Hij zei tegen me: “Ik ga op de tribune zitten en jij neemt de leiding over het team.” Dus ja, hij is erg belangrijk voor mijn ontwikkeling geweest.’

Simon Kuper stelt in *Voetbal als oorlog*: ‘[FC Barcelona] is een soort psychologisch surrogaat voor het land dat ze niet hebben.’ Mourinho begrijpt precies wat de Catalanen bedoelen als ze zeggen dat Barcelona ‘meer dan een club’ is. Hij weet waarom de aanhangers van Barca zo fanatiek de pest hebben aan hun politieke tegenhanger Real Madrid, de club van de Castili-aanse elite en van Franco en zijn aanhangers. Voor de halve finale tussen Inter Milan en Barcelona treiterde hij de Catalanen met hun vurige wens in de finale van de Champions League te komen, juist omdat deze in het Bernabéu-stadion in Madrid werd gespeeld. ‘Het is hun obsessie de Catalaanse vlag in het Bernabéu te zien. Maar er is een verschil. Een droom is zuiverder dan een obsessie. Een droom draait om trots. De spelers van Inter zouden heel trots zijn als ze de finale halen. Dan hebben ze een droom waargemaakt. Voor Barcelona is het geen droom; het is anti-Madridisme. Dat is geen kritiek van mijn kant. Ik spreek gewoon de waarheid.’

Volgens Van Gaal zou Barcelona Mourinho graag hebben gelooft toen Robson werd weggepromoveerd en plaatsmaakte voor de Amsterdammer. ‘Soms dacht ik dat ik de enige bij de club was die in José geloofde,’ vertelde Van Gaal. Hij nam Mourinho uit de inboedel van Robson over en zag meer in hem dan de Engelse coach, die zich ondanks al zijn kwaliteiten niet kon voorstellen dat de Portugees de capaciteiten had zich met de voetballers te bemoeien. Robson maakte hem verantwoordelijk voor de planning en de voorbereidingen van zijn ploeg, iets waar de Portugees heel goed in was, en liet hem rapporten over de tegenstanders maken en de trainingen organiseren. Maar Mourinho kreeg van hem niet de kans met de

spelers op het veld te werken. Dat veranderde onder Van Gaal. Van Gaal had een andere achtergrond dan Robson, en hoewel hij als voetballer wel carrière had gemaakt en Mourinho feitelijk niet, deelden ze elkaars non-conformisme.

Zodra hij bij de club kwam nam Van Gaal zoals altijd de totale organisatie onder zijn hoede. Maar deze keer delegeerde hij ook naar zijn capabele assistent. Opeens kwam Mourinho een half uur voor een training de instructies van Van Gaal ophalen en kreeg hij de kans nauw samen te werken met Rivaldo, Xavi, Pep Guardiola, Patrick Kluivert en Luis Figo. In zijn laatste jaar onder Van Gaal werd hij rusteloos. Hij herinnert zichzelf als een 'gekwelde assistent-coach', die naar zijn huis in Sitges reed en daar piekerde over de beslissingen die Van Gaal had genomen; hij werd 'hard en overdreven kritisch' ten opzichte van zijn leermeester. Zijn omgeving zag wel dat het tijd werd dat hij op eigen benen kwam te staan en het besluit bij Barcelona weg te gaan viel hem makkelijk toen Van Gaal de laan uitgestuurd werd en voorzitter Josep Lluiz Núñez vertrok.

'Meer dan één speciaal moment herinner ik me vooral alle ja-ren dat we hebben samengewerkt,' zei Mourinho. 'We woonden heel dicht bij elkaar - mijn huis stond vijftien meter van het zijne - en we werkten dag en nacht samen, zeven dagen in de week. We hadden een goede verstandhouding en hij heeft een stempel op me gedrukt. Ik werkte gewoonlijk als een beest, maar dat deed ik met alle plezier. Ik heb veel van hem geleerd. Het belangrijkste wat ik van hem geleerd heb, is dat je hard moet werken wanneer je iets wil bereiken. Dat is me altijd bijgebleven.' Over de Champions Leaguefinale zei hij: 'Ik heb hem een paar minuten geleden gesproken, maar daar wil ik niets over zeggen. We zullen elkaar voor de wedstrijd omhelzen en na de wedstrijd weer.' José Mario dos Santos Felix Mourinho, op dat moment zevenenveertig jaar oud, is de zoon van een voormalige keeper en leraar. Misschien verklaart dat waarom hij als coach zijn teams verdedigend laat voetballen en ook waarom hij zijn pupillen weleens de les leest. Hij nam in 2008 bij Inter het heft in handen en was op dat moment naar verluidt met negen en een half miljoen euro de bestbetaalde coach ter wereld. De Italianen haalden hem binnen met het doel om Inter voor het eerst sinds 1972 weer in de finale van de Champions League te krijgen.

In een artikel onder de veelzeggende kop 'Louis van Gaal kan eindelijk tolk José Mourinho het zwijgen opleggen', schreef Jason Cowley in de *London Evening Standard*: 'Mourinho is een belachelijke, pompeuze egoïst, maar ook een verbazingwekkend goede coach: strateeg, tacticus, motivator. Als hij al een gelijke heeft in de voetbalwereld, is dat zijn vroegere leermeester Van Gaal. Ik heb zo'n vermoeden dat Van Gaal de enige is die hem kan tegenhouden, de als een bezetene aantekeningen makende Nederlander voor wie Mourinho ooit nederig in een ondergeschikte rol werkte, uitgebreide spelersrapporten en trainersverslagen schreef, terwijl hij ondertussen aan zijn eigen meesterplan schaaft.' Mourinho schakelde met Chelsea in het seizoen 2004-2005 Bayern in de kwartfinale van de Champions League uit. Nu mocht de leerling bewijzen dat hij genoeg in zijn mars had om de leermeester te verslaan. Dit was hun eerste krachtmeting als coaches

en gezien zijn staat van dienst in het belangrijkste Europese clubtoernooi had Van Gaal de beste papieren. De Nederlander won maar liefst zestig procent van zijn wedstrijden, terwijl Mourinho meer dan de helft van zijn wedstrijden niet had weten te winnen.

Beide mannen hingen erg aan systemen, deelden een bijna heilig geloof dat een tactisch vindingrijke coach de koning is. Van Gaal dacht aanzienlijk aanvullender dan zijn Portugese rivaal en stond binnen de beperkingen van de tactische kaders veel meer improvisatieruimte toe, maar Mourinho zou in zijn persoonlijke benadering van spelers meer 'emotionele intelligentie' tonen. Vanwege hun voorkeur heel sterk van bovenaf leiding te geven, werd in sommige Duitse media hun krachtmeting in de finale omschreven als 'God contra de Zoon van God'. 'Bayern is een topteam en Van Gaal is een topcoach,' zei Mourinho. 'Veel clubs zouden een voorbeeld aan Bayern kunnen nemen. De club bleef Van Gaal steunen toen ze aan het begin van het seizoen een moeilijke periode doormaakten en nu staan ze in de finale.'

Er zaten wel meer interessante kantjes aan deze wedstrijd, waaronder het feit dat er nog enkele oude rekeningen openstonden. De Braziliaanse verdediger Lúcio verwisselde een zomer eerder de Allianz Arena voor het San Siro, toen Van Gaal hem niet vond passen in het soort teamspel dat de coach voor ogen stond en hem verdreef naar Mourinho, die de speler met open armen ontving. Ze gaven allebei een sleutelrol op het middenveld aan een Nederlander die door Real Madrid was afgedankt. Het jaar ervoor kregen omstreeks dezelfde tijd Wesley Sneijder en Arjen Robben te horen dat ze niet goed genoeg voor Real Madrid waren. Grappig genoeg zou zonder hun prestaties en doelpunten Inter noch Bayern in het stadion van Real in de finale staan. Robben stond te popelen om zijn ex-coach Mourinho te laten zien dat hij nog lang niet over zijn hoogtepunt heen was en zelfs beter was geworden nadat de Portugees hem als hoofdcoach van Chelsea aan Real Madrid had verkocht, waar de vleugelspeler niet al te succesvol bleek. Robben beweerde dat hij en zijn vriend Wesley Sneijder door Real Madrid waren weggepest. 'We hadden allebei het gevoel dat we weg moesten. We zijn niet met de warmste gevoelens voor de club weggegaan. Wesley werd door José bij Inter gevraagd en ik ging naar Bayern. We kunnen het haast niet geloven dat we nu op de mooiste avond van onze voetbalcarrière weer in de kleedkamers van Madrid terugkomen. Het is een indrukwekkend gevoel. Ik zal ervoor zorgen dat ik op mijn oude plek in de kleedkamer van Real kom te zitten. Het is een droom. Wat mij bij Chelsea niet lukte, heb ik nu in mijn eerste seizoen bij Bayern wel bereikt.'

Van Gaal en leerling Mourinho lijken in bepaalde opzichten veel op elkaar. Allebei houden ze van een nomadisch bestaan, allebei hebben ze buiten eigen land naam gemaakt, allebei hadden ze voorafgaand aan de finale van 2010 één keer de Champions League gewonnen, allebei hebben ze het rotsvaste geloof dat ze heel goed zijn in hun vak. Overeenkomsten genoeg dus wat betreft hun onverzettelijke mentaliteit en talent op het tactische vlak. Maar er zijn ook enorme verschillen. Het is te eenvoudig te stellen dat Van Gaal altijd een overtuigd aanhanger van

aanvallend voetbal is geweest, terwijl Mourinho vooral opvalt door zijn verdedigende tactieken, maar toch is daar wel iets vanwaar. In zijn tijd bij Ajax maakte het team van Van Gaal in vijf van de zes seizoenen de meeste doelpunten, terwijl de ploeg maar zelden het minste aantal tegendoelpunten om de oren kreeg. Tijdens zijn driejarige bewind bij Barcelona was het eenzelfde verhaal. Zijn Bayern scoorde in de Champions League van 2009-2010 eenentwintig doelpunten en kreeg er dertien tegen. Inter maakte er vijftien en stond er acht toe. Zie hier in de praktijk hun verschil in voetbalfilosofie.

Alle teams van Mourinho - of het nu Porto, Chelsea of Inter was - hebben kampioenschappen gewonnen door minder doelpunten tegen te krijgen dan de andere ploegen, soms zelfs aanzienlijk minder. Mourinho heeft nooit beloofd er een aantrekkelijk schouwspel van te zullen maken. De *Nerazzurri* wilden in de tweede wedstrijd tegen Barcelona in Nou Camp alleen maar de finale halen en speelden daarom extreem verdedigend. Na het laatste fluitsignaal ging Mourinho volledig uit zijn dak, wat bij Van Gaal als commentaar ontlokte: 'Ik zou zo niet in Nou Camp hebben gereageerd. Het was een provocerende manier om het succes te vieren. Ik kon aan zijn aantekeningen al zien dat hij verstand had van het spel. Hij was toen [bij Barcelona] nog erg bescheiden. Het was mooi om hem te zien uitgroeien tot de persoonlijkheid die hij nu is. Hij traint louter om te winnen. En ik train om mooi voetbal te spelen én te winnen. De weg die ik volg is dus wel wat moeilijker.'

Al voor de aftrap van de finale van het Europese clubkampioenschap was duidelijk dat deze Champions Leaguefinale in Madrid een historische zou worden. Een van de teams zou de treble winnen, een wapenfeit dat tot dan toe nog maar vijf keer in de geschiedenis van het Europese voetbal was voorgekomen. Twee Britse teams - Celtic en Manchester United - twee Nederlandse - **psv** en Ajax - en een Spaanse ploeg - Barcelona - hadden dit kunststukje uit weten te halen. Helaas voor Bayern en Van Gaal voegde niet een Duits, maar een Italiaans elftal zich in dit illustere rijtje.

Net als het nieuwe Chelsea onder Carlo Ancelotti werd Bayern met soms uitslagen van maar liefst 7-0 met gemak de meest scorende ploeg in de eigen competitie. Maar in de Champions League is de tegenstand van een ander niveau en dan brengt een open benadering meer risico met zich mee. De wedstrijd werd van tevoren gezien als een technisch en tactisch gevecht, maar uiteindelijk bepaalden individuen de uitslag. De jonge Thomas Müller, die in de spits Mario Gómez verving, liet in de tweede helft twee mooie kansen op de gelijkmaker aan zich voorbij gaan; bij de eerste redde Julio César kort na de rust met zijn voeten en de tweede keer werkte Esteban Cambiasso zijn inzet koppend weg. De Engelse scheidsrechter Howard Webb ontging op de een of andere manier Maicon's handsbal in het strafschopgebied. De Braziliaan kreeg in de zestiende minuut een voorzet van Arjen Robben tegen zijn arm. Webb zag er geen strafschop in op een moment dat er nog geen doelpunten waren gevallen en Inter won uiteindelijk met 2-0. Van Gaal geloofde dat het voor Bayern heel anders had kunnen uitpakken als

‘de scheids de handsbal wel had bestraft’.

Voor de wedstrijd twitterde de Amerikaanse basketbalvedette Steve Nash, die een groot voetballiefhebber is en de Champions League nauwgezet had gevolgd, een interessant commentaar dat Mourinho tot diep in zijn ziel krenkte. ‘Inter elftal voor de finale: Butt, Yashin, Banks, Zoff, Maier, Tomaszewski, Zubizarreta, Schmeichel, Clemens, Higuaita, Chilavert.’ De namen van elf legendarische keepers, waarmee Nash duidelijk maakte dat Inter tegen Barca zo extreem verdedigend had gespeeld dat het niet leuk meer was om naar te kijken en dat hij verwachtte dat tegen Bayern hetzelfde zou gebeuren. Van Gaal zei het na de verloren wedstrijd minder bot, maar was het in feite met Nash eens. ‘Vergeet niet dat wij voor een heel moeilijke speelstijl hebben gekozen. We willen aantrekkelijk voetbal laten zien aan onze fans. Maar we waren vanavond niet goed genoeg om ons spel door te trekken. Het was een wedstrijd zoals ik die had verwacht. Wij hebben aangevallen, Inter heeft verdedigd. We moesten in een goede vorm zijn om deze sterke tegenstander te verslaan. We creëerden kansen, maar als je ze niet benut verlies je de wedstrijd. In een moeilijke wedstrijd moet je op de juiste momenten scoren en de momenten waarop Inter de doelpunten maakte waren gewoon beslissend. We waren vandaag niet goed in vorm. Verdedigen is natuurlijk makkelijker dan aanvallen. Maar Inter heeft verdiend gewonnen, laat dat duidelijk zijn. Ze hebben een geweldige prestatie geleverd en ik feliciteer ze van harte. Ik wil ook José Mourinho feliciteren. Ik ben heel trots op wat mijn spelers hebben gepresteerd. De jongens hebben vandaag geleerd dat het op kleine dingen aankomt, die hebben vandaag de wedstrijd beslist. En we hebben de creatieve inbreng van Franck Ribéry hard gemist.’ Ribéry verzachtte de pijn van Bayern een beetje door een nieuw vijfjarig contract te ondertekenen.

Bayern was deze keer niet zo aanvalslustig als het kon zijn, had moeten zijn. Philipp Lahm gaf toe dat zijn ploeg het gebrek aan lef met een nederlaag had moeten bekopen. ‘Ik denk dat we in de eerste helft te angstig gespeeld hebben. We waren niet moedig genoeg zoals we in de afgelopen weken wel waren. Deze nederlaag is heel bitter. We waren zo vastbesloten, maar konden dat niet op het veld laten zien. We creëerden een paar kansen, maar maakten ze niet af. De teleurstelling is enorm. Je speelt niet ieder jaar in zo’n finale.’ Aanvoerder Mark van Bommel reageerde wat meer gelaten op de nederlaag. ‘Niet de beste, maar de meest effectieve ploeg heeft gewonnen. Het gaat er om dat je de kansen pakt die je krijgt. Dat is geen kritiek op Thomas [Müller]; die heeft al heel veel doelpunten gemaakt in dit seizoen. Maar zulke situaties beslissen dit soort grote wedstrijden. Wij maakten ze niet, zij wel; dat is het verschil.’

Bayern had over het hele Champions Leaguetoernooi genomen samen met Barcelona het meest aanvallende voetbal laten zien. Achtenvijftig procent balbezit was in de statistieken goed voor een tweede plaats na Barcelona. De onttroonde kampioen had zesenzestig procent balbezit, Inter deed het met vijfenveertig procent. Wat schoten op doel betrof stond Bayern ook tweede achter Barcelona; de Catalanen schoten negenentachtig keer op goal, de ploeg uit Beieren

negenenzeventig. Inter zestig keer. Bayern voerde met tweeënnegentig hoekschoppen onbetwist de ranglijst van de meeste corners aan. Real volgde op ruime afstand met negenezestig corners en Inter kwam tot eenenveertig hoekschoppen. In de finale had volgens de statistici van de UEFA Inter slechts vierendertig procent balbezit. Het duurde zo lang voordat Mourinho bij de persconferentie na de wedstrijd belandde, dat hij geen tijd had op de uitslag van de wedstrijd te reageren. Wel kon hij nog zeggen: ‘Van Gaal is een vriend van me, dus ik zal hem niet provoceren. Maar hij heeft geen gelijk als hij zegt dat Inter alleen verdedigt en Bayern aanvalt. Van Gaal wist dat ook wel, maar hij wilde de media zand in de ogen strooien. Hij wilde winnen en ik wilde winnen. Wij speelden een goede finale en hebben verdiend gewonnen, niet alleen gezien de wedstrijd van vandaag, maar gezien het hele seizoen.’

De Portugees zag Inter wellicht op een andere manier presteren dan het merendeel van de kijkers overal ter wereld. Mourinho kwam dichterbij de waarheid toen hij uitlegde waarom er geen Italianen in zijn team stonden - Marco Materazzi viel als enige Italiaan pas in de laatste minuut in - en opmerkte dat Inter ‘een club met een Italiaanse cultuur’, was, ‘trots het Italiaanse voetbal te mogen vertegenwoordigen’. Bayern was in wezen verslagen door de Italiaanse manier van voetballen, welke nationaliteit de spelers op het veld ook hadden.

De belangrijkste prijs van het Europese voetbal belandde in 2010 dus niet in de prijzenkast van Bayern. Toch vond Uli Hoeness dat zijn team feest mocht vieren. ‘Inter had meer ervaring en we waren niet genadeloos genoeg om deze ploeg te verslaan. Bovendien heeft Inter een geweldig team, dat ook Barcelona heeft verslagen. Zij hadden drie kansen en schieten er twee in en wij verzuimen de gelijkmaker te maken. Dat is het verschil. Natuurlijk ben ik teleurgesteld en verdrietig over de nederlaag, maar we hebben een magnifiek seizoen achter de rug. Voor de wedstrijd zeiden we al dat het seizoen niet door een eventuele nederlaag verpest kon worden. Dus dat moeten we nu ook niet gaan zeggen. Ons team heeft met al die jonge spelers een mooie toekomst voor zich. In 2011 zal de finale op Wembley worden gespeeld en dan, in 2012, is München aan de beurt, dus we hebben heel wat waarover we kunnen dromen en waarnaar we willen streven. Maar het is een lange weg naar de finale. Er zijn twaalf wedstrijden en je kunt stom geluk hebben of een pechdag. Ik zou een profeet zijn als ik kon voorspellen of we volgend jaar deze prestatie weer evenaren.’

De Van Gaal-revolutie en de wereldkampioenschappen van 2010

‘Duitsland heeft een mooie toekomst.’

Bastian Schweinsteiger

Volgens ex-speler Paul Breitner zou Bayern München zonder Louis van Gaal nooit voor het eerst in negen jaar de finale van de Champions League hebben gehaald. Breitner speelde in 1974 één seizoen in het team van Bayern dat drie Europacups op rij won. ‘Sinds een aantal maanden ben ik weer echt supporter van Bayern. Ik ga opeens weer met veel plezier naar het stadion. Niet om Bayern te

zien winnen, want dat gebeurt toch wel vaak, maar om te genieten van het mooie voetbal. Zo goed als dit Bayern speelt, heb ik de ploeg in de laatste vijf of tien jaar niet gezien. (...) We zijn zo succesvol omdat de ploeg na acht, tien, twaalf weken begon te begrijpen wat [Van Gaal] bedoelde, wat zijn systeem inhoudt, wat hij wilde met het veroveren van de bal, met balcontrole, met zestig tot zeventig procent balbezit. Ons team speelt nu een heel ander voetbal dan daarvoor. En het speelt compleet anders dan de andere zeventien ploegen in de Bundesliga. We spelen niet zoals mijn elftal van Bayern in de jaren zeventig. We spelen het op een andere manier, meer zoals het huidige Barcelona.'

Na de gouden jaren negentig viel Van Gaal van zijn voetstuk en moest hij door een diep dal, en wellicht dat hij zich toen zoals alle wijze mensen realiseerde dat in het voetbal hoogte- en dieptepunten nauw met elkaar verbonden zijn. Met AZ kwam hij terug en in 2010 deed hij met Bayern weer volop in de top mee. Maar hij is niet iemand die op zijn lauweren zal rusten, hij blijft actief: verbaal, tactisch en ideologisch. Een voorproefje hiervan gaf hij in maart 2010, voor er finales waren bereikt of prijzen gewonnen. 'Jongetjes over de hele wereld zagen dat een van de grootste vedetten uit het huidige voetbal de zaak bedroog. Het is niet eerlijk dat Ierland niet naar het WK gaat omdat de handsbal van [Thierry] Henry niet is waargenomen. De interesse voor voetbal is de afgelopen tien jaar wereldwijd enorm gegroeid. Je kunt wel zeggen op alle niveaus: de geldstromen, het aantal kijkers, de ontwikkeling van landen als Australië en de Verenigde Staten, waar ze heel veel andere sporten hebben die ze kunnen beoefenen. Die interesse moeten we koesteren. Het WK is het platform voor alles waar voetbal voor staat. Er staan in het voetbal zoveel belangen op het spel dat we niet meer zonder technologische hulp kunnen.' Aan de vooravond van het gevecht tegen Fiorentina in de achtste finales van de Champions League stelde Van Gaal ingrijpende veranderingen van de spelregels voor. In een artikel in het Duitse tijdschrift *Kicker* met als kop 'Van Gaals Revolutie' ontvouwde hij zijn visie op het voetbal van de toekomst. Hij stelde dat het nemen van strafschoppen om een wedstrijd te beslissen te willekeurig was. 'Penalty's zijn een loterij. Ik zie liever een "gladiatorenwedstrijd". Tijdens een verlenging moet elke ploeg om de vijf minuten een speler naar de kant halen. Na vijftien negentig minuten wordt het dus tien tegen tien en na honderd minuten negen versus negen. Vanaf de honderdvijftiende minuut moet er een zes-tegen-zes situatie ontstaan. Is er na honderd twintig minuten nog geen winnaar, dan valt de beslissing via de zogeheten golden goal. Zo neemt de kans toe dat de beste club aan het langste eind trekt.'

In twijfelgevallen zou de computertechnologie beslissend

moeten zijn. 'In de laatste tien jaar is het voetbal enorm veel sneller geworden. Tegelijkertijd is de belangstelling toegenomen. Daarom moeten we het voetbal beschermen. Het is belangrijk dat niet langer de mens beslist. Ik wil dat de techniek beslist. De techniek is onafhankelijk en objectief.' Volgens Van Gaal moest er een elektronische chip in de bal worden gezet zodat er kan worden bijgehouden of die de lijn is gepasseerd. Dat de FIFA deze elektronische vernieuwing

al eerder had afgewezen vond Van Gaal onbegrijpelijk. ‘Onzin dat we die niet toepassen.’ Hij stelde ook voor de inworp af te schaffen. ‘Een inworp moet in het voordeel van een team zijn, maar meer dan de helft van de inworpen komt bij de tegenpartij terecht. Een inworp is heel makkelijk te verdedigen. En het is ook wat vreemd. Het is vóétbal, dus waarom zouden we ineens onze handen gebruiken om een bal in te werpen? Het moet een “intrap” worden. Dat is beter, omdat de verdedigende ploeg de bal dan niet zo snel over de zijlijn zal schieten. Een intrap verplaatst het spel sneller, dat is ook attractiever.’

En ook moet volgens Van Gaal een wedstrijd door twee scheidsrechters en een official achter een beeldscherm worden geleid en moeten de grensrechters worden afgeschaft. ‘Een grensrechter moet bepalen voor wie een inworp is en of een speler buitenspel staat. Ze mogen ook vlaggen als ze een overtreding constateren, maar in negen van de tien gevallen wachten ze op het fluitje van de scheidsrechter voordat ze hun vlag opsteken. In het huidige voetbal is het buitengewoon moeilijk te constateren of een speler buitenspel staat. Het spel is tegenwoordig sneller en het is praktisch onmogelijk met het blote oog waar te nemen op welk moment de bal wordt gespeeld en waar dan de aanvallers staan. Niemand kan die momenten in één oogopslag zien. We hebben een tweede scheidsrechter nodig, net als bij basketbal en ijshockey. Op elke helft een arbiter. Als ze diagonaal opgesteld staan, zien ze veel meer. En een derde scheidsrechter, die de wedstrijd volgt op een computer, heeft een directe verbinding met ze. Het maakt niet uit waar die zit, langs de lijn of op de tribunes. Bij twijfelgevallen dient de techniek in plaats van de mens een oordeel te vellen.’

Zulke vernieuwingen zijn geen luchtkastelen, want Bayern München heeft al zo’n systeem, aangelegd door Max Reekers, die Van Gaal van AZ meenam naar Bayern. Ook de UEFA gebruikt het, om vast te leggen welke afstanden spelers in de Champions League afleggen. En het systeem is hetzelfde als het ProZone-systeem van Sony dat in Engeland wordt gebruikt om de prestaties en conditie van een team te analyseren door de snelheid en de acties van de individuele spelers tijdens een hele wedstrijd in kaart te brengen. Reekers heeft ook al geëxperimenteerd met een camerasysteem dat de scheidsrechter waarschuwt als de bal - met een chip erin - over de doellijn is geweest. Dit systeem moet ook werken bij uitballen en overtredingen die wel of niet in het strafschoopgebied worden begaan.

Hoewel ook Van Gaal vindt dat er niets gaat boven de geur van een net gemaaide grasmatt in de vroege ochtendzon, is hij een warm voorstander van kunstgras. ‘Dan zijn alle terreinen op de wereld gelijk, en dat heb ik liever dan die uitzonderlijke kwaliteitsverschillen bij de grasmatten.’ Door het huidige speelschema krijgt een mat in feite maar weinig tijd te herstellen, wat heel nadelig voor de kwaliteit van het spel kan zijn. Het kunstgras verkeert nu in zijn ‘derde generatie’ en bestaat uit een mengeling van synthetische materialen en gras. De meeste profclubs hebben minstens één trainingsveld met kunstgras.

Van Gaal beseft heel goed dat de kans groot was dat zijn ideeën op de burelen

van de UEFA rechtstreeks naar de prullenbak werden verwezen. ‘Dat weet ik. Er zit daar een stelletje oude mannen. Die maken zich niet druk over het spel; die maken zich druk over hun baantje en hun kantoor en over hoeveel geld ze mogen uitgeven. Dit is de grootste sport ter wereld en die wordt geregeerd door de meest conservatieve mensen, die bereid zijn vanwege persoonlijke redenen de toekomst van onze sport op het spel te zetten. Maar ze kunnen me niet verhinderen te blijven denken.’ En ze kunnen ook niet verhinderen dat Van Gaal zijn mening geeft.

De eer werd aan Joachim Low, Bert van Marwijk en Vicente del Bosque gegund. Maar als je terugkijkt welke man er aan de basis van de winnende teams van het WK 2010 stond, kwam je in alle drie de gevallen bij Louis van Gaal terecht. De coach van Bayern was het verborgen meesterbrein achter drie van de vier halvefinalisten: Duitsland, Nederland en Spanje. Uiteraard bouwde Van Gaal verder op de fundamenten die Johan Cruyff ooit had gelegd: speel de bal nooit in de voeten van je medespeler maar altijd een meter voor hem, zodat de bal blijft rollen; op het moment dat de eerste man op de tweede speelt, moet de derde al de vrije ruimte in lopen om de pass van de tweede man te ontvangen. In Catalonië zette Van Gaal spelers met een geweldige pass als Xavi en Andrés Iniesta in het eerste, spelers die nu het middenveld van Spanje leiden. Van de Spaanse spelers die in de finale stonden, kwamen er zeven uit de gelederen van Barcelona: Puyol, Piqué, Busquets, Xavi, Iniesta, Pedro en Fabregas. De jeugdopleiding van Nou Camp kon wedijveren met de beroemde opleiding die Cruyff en Van Gaal bij Ajax hadden ontwikkeld en waaruit acht spelers van Oranje voortkwamen: Stekelenburg, Van der Wiel, Heitinga, De Jong, Van der Vaart, Sneijder, Elia en Babel. Deze spelers kregen in hun jeugd de Hollandse school met de paplepel ingegoten: bij voetbal gaat het om het vormen van driehoekjes waarvan de spelers elkaar de bal toespelen. De jongetjes bij Barca spelen altijd partijtjes van vier tegen vier, waarbij ze maar twee keer de bal mogen raken. Wedstrijdjes die je moet winnen met het geven van passes en door op de goede plek te gaan staan. Voetbal als een spelletje schaak, en niet als een potje vrij worstelen.

Bij de EK van 2008 kwam Duitsland in de finale en werd vervolgens door Spanje weggetikt. De bondscoach van Duitsland Joachim Low dacht: zo'n elftal wil ik ook. Een jaar later dook Van Gaal op als de nieuwe coach van Bayern en leerde zijn spelers de schoonheid van het passen kennen. De club die zich nooit zo druk had gemaakt over hoe het won, als het maar won, begon het Nederlands-Spaanse voetbal te spelen. Van Gaal maakte van Bastian Schweinsteiger een verdedigende middenvelder en zette Thomas Müller in het eerste elftal. In Zuid-Afrika waren Schweinsteiger en Müller de sterren van het Duitse elftal. Hun ploeggenoten Arjen Robben en Mark van Bommel blonken uit bij Oranje. Het Duitse, Nederlandse en Spaanse voetbal had een kruisbestuiving ondergaan en was nauwelijks meer van elkaar te onderscheiden. De Duitsers gaven passes alsof het vermomde Nederlanders waren. De Nederlanders verdedigden en speelden op de tegenaanval zoals vroeger de Duitsers. Spanje speelde zoals Nederland

omstreeks 2000. De Engelse pers riep om meer karakter. Diego Maradona, trainer van het Argentijns elftal, had het de hele tijd over passie. Het enige wat de leerlingen van Van Gaal van hun spelers wilden weten was: 'Kun je op volle snelheid een pass geven?' Had je dat talent, dan was je geselecteerd. Daarom kon Duitsland het jongste elftal sinds 1934 in het veld brengen. Ervaring en fysieke kracht waren van ondergeschikt belang. Sneijder, Xavi, Iniesta en Lahm zijn allemaal niet groter dan één meter drieënzeventig. Maar ze kunnen wel een pass geven. Bij de meeste vooruitblikken op de wereldkampioenschappen ging alle aandacht naar de vedetten. De belangstelling had zich beter kunnen richten op de voetbalculturen waar de pass een grote rol speelt. Aan het einde van het toernooi moesten Ronaldo, Rooney en Messi in het stof bijten, terwijl de afwezige Van Gaal fier rechtovereind bleef.

De laatste keer dat Argentinië met 4-0 in de kwartfinale van een wereldkampioenschap werd vernederd, hingen er donkere wolken boven het stadion en kwam het water met bakken uit de hemelvallen. Die wedstrijd vond zesendertig jaar eerder plaats in Gelsenkirchen, West-Duitsland en de toeschouwers genoten toen ademloos van de door Johan Crujff geleide Nederlandse totaalvoetballers. Op de wereldkampioenschappen van 2010 werden de *Albiceleste* nogmaals vernederd en ook dit keer door een elftal dat razendsnel van posities wisselde en het voetbal van de toekomst speelde. Maar nu waren de Duitsers de magnifiek spelende en niet te temmen winnaars. Het was een eeuwigheid geleden dat Duitsland zo genadeloos op de aanval had gespeeld. Volgens veel toeschouwers zelfs voor het eerst; de ploeg had de gedaanteverandering tot een van de aantrekkelijkst spelende elftallen in het internationale voetbal voltooid. De drievoudige wereldkampioenen stormden in hoog tempo uit de startblokken met verfrissend en technisch verzorgd spel, waarbij de flanken volop werden benut om hun verwoestende werk te doen.

Geheel andere herinneringen kregen de Nederlandse supporters een dag eerder toen Oranje na een achterstand bij rust Brazilië met 2-1 versloeg. De ineenstorting van Brazilië in de tweede helft deed denken aan wat het Nederlands elftal vroeger vaak overkwam. Het herstel van Oranje daarentegen toonde grote gelijkenis met de winstpartijen op karakter van de saaie maar onverzettelijke Duitsers uit vroeger jaren. De Nederlandse voetballiefhebbers waren blij met het verloop van het toernooi om de wereldbeker 2010, maar toch ook weer niet echt. Men was euforisch over het feit dat Oranje bleef winnen, maar de manier waarop deze opzienbarende reeks zeges werd behaald, gaf een ongemakkelijk gevoel. De Nederlandse supporters zagen het prachtige, creatieve, nieuwe multiculturele Duitse elftal en beseften met spijt dat het spel van de oosterburen heel erg aan hun eigen totaalvoetbal deed denken.

Alles duidde erop dat de wereldkampioenschappen 2010 op een finale tussen Nederland en Duitsland zouden uitdraaien. Maar Spanje stak daar een stokje voor. Had Joachim Low uiteindelijk toch te weinig lef? Die vraag rees onmiddellijk na de 0-1 overwinning van Spanje op Duitsland. Duitsland was door

het toernooi geraasd - het team ging alleen onderuit tegen Servië - en was voor velen niet alleen favoriet voor een finaleplaats, maar ook voor de toernooiwinst. Het team had klasse, goede spelers, tempo en talent. Het had aanvallers die doelpunten konden maken, middenvelders die doelkansen wisten te creëren en verdedigers die in staat waren ze te voorkomen. Heel Duitsland stond achter het team, iedere seconde van deze verbazingwekkende wedren werd meebeleefd, rechtstreeks op de tribune of thuis voor de televisie. De supporters waren dol op Löws blauwe sweater. Ze waren gek op de voorspellingen van de octopus Paul (totdat hij een overwinning voor Spanje aankondigde), en ze waren idolaat van een elftal dat niet alleen won maar ook heel goed voetbalde.

Maar Low liet ze in de kou staan. Om nauwelijks te bevatten redenen stuurde hij zijn team het veld van het Moses Mabhida-stadion in Durban op met als enige opdracht dat ze Spanje het scoren moesten beletten. Maar waarom? Duitsland had in de eerste vijf wedstrijden al dertien keer het net weten te vinden en pas twee goals tegen gekregen. In de knock-outfase maakte Duitsland in beide gewonnen wedstrijden vier doelpunten. Er was geen enkele reden niet in dezelfde stijl verder te spelen. Goed, dit Spanje was veel beter dan het technisch zwakke Engeland of het talentloze Australië, maar op de aanval spelen was beslist een beter strijdplan geweest. Argentinië werd in de kwartfinale volledig aan flarden gespeeld door een Duits elftal dat het liefst op de helft van de tegenstander voetbalde. Als Duitsland die weg tegen Spanje had gevolgd, was de uitslag misschien heel anders geweest. Helaas, in de strijd tussen de coach en de octopus trok de laatste aan het langste eind.

In maart, minder dan drie maanden voor het begin van de wereldkampioenschappen, verkondigde Van Gaal dat hij heel graag Joachim Low na Zuid-Afrika als de bondscoach van Duitsland zou opvolgen. 'Een grote droom van mij is wereldkampioen te worden met een ploeg die daartoe in staat is. Ook Duitsland behoort daarbij.' Een Nederlander aan het hoofd van het Duitse nationale elftal? Die kans is wel heel klein. Maar de voorlopige selectie voor de wereldbeker van 2010 die in mei in Stuttgart werd gepresenteerd droeg al een duidelijk Van Gaal-stempel. Vleugelverdediger Lahm, de enige Duitse verdediger van wereldklasse, was uiteraard altijd al een vaste waarde, ongeacht de successen van zijn club. Klose en Gómez hadden een slecht seizoen achter de rug, maar werden toch verkozen omdat hun kwaliteiten buiten kijf stonden. Maar hun vier andere ploeggenoten zouden er zonder Van Gaal eenvoudigweg niet bij zijn geweest, of zoals in het geval van Schweinsteiger niet op de plaats die hij nu mocht bekleden. Butt was in het begin van het seizoen bij Bayern niet meer dan de tweede keeper achter vaste keus Michael Rensing. Maar Van Gaal besloot na enkele wedstrijden de vijfendertigjarige doelman in het eerste op doel te zetten en Butt beloofde deze keuze door zich een betrouwbare sluitpost te tonen. Schweinsteigers selectie stond nooit ter discussie, maar ook hij profiteerde enorm van de inbreng van zijn clubcoach. Badstuber en Müller werden in eerste instantie beschouwd als nieuwelingen die in München niet veel speeltijd zouden krijgen.

Van Gaals moedige beslissing beide spelers naar het hoofdteam te promoveren en ze een basisplaats te geven werd niet door iedereen gesteund. Low zocht lang naar een betrouwbare centrale verdediger naast Per Mertesacker en naar een aanvaller als Müller die goed kon schakelen met het middenveld of zo nodig als vervanger op het middenveld kon spelen.

Bert van Marwijk gaf toe dat hij de speelstijl had gekopieerd die Van Gaal bij Barcelona invoerde. ‘Van Gaal was de man die tegen de spelers van Barca zei dat als ze niet de hele wedstrijd werkten, ze niet zouden spelen. Die stijl is door Pep Guardiola overgenomen en zie hoe ze tegenwoordig spelen. Ik heb goed naar ze gekeken en probeer mijn team op dezelfde manier te laten verdedigen als Barcelona.’ Van Bommel wist toen Bert van Marwijk in 2008 bondscoach werd dat hij in de selectie terug zou keren, en niet alleen omdat de nieuwe trainer van Oranje zijn schoonvader is. Van Bommel werd Van Marwijks spreekbuis in het veld. Hij vervulde diezelfde taak voor Louis van Gaal bij Bayern München, vuurde zijn jongere medespelers aan en stuurde ze, zorgde ervoor dat ze in de discipline bleven spelen en vorm behielden terwijl hijzelf zijn bedrieglijk eenvoudige werk verrichtte: opvangen, tackelen, een pass geven. Giovanni van Bronckhorst droeg de aanvoerdersband, maar Van Bommel was de echte aanvoerder.

De overvloed aan Bayern-spelers in het Duitse nationale elftal vormde een probleem bij het klaarstomen van het team uit München. Van Gaal was hier in het geheel niet blij mee. Bayern moest op 20 augustus op de vroege openingsdag van het seizoen 2010-2011 de strijd aangaan met Wolfsburg, de kampioen van 2009. ‘Wolfsburg is een van de kandidaten voor de titel, maar ze hadden niet zoveel spelers op de wereldkampioenschappen als wij. Dat is een nadeel voor ons,’ zei Van Gaal. Dat de twee Nederlandse vedetten van Bayern, Arjen Robben en Mark van Bommel, deel uitmaakten van het uiterst effectief spelende Nederlands elftal dat de WK-finale haalde, maakte het er voor Van Gaal niet makkelijker op. De Duitser Toni Kroos en de Nederlander Edson Braafheid voltooiden het elftal wereldbeker-afwezig. Bij Wolfsburg was alleen Arne Friedrich absent. Het leek erop dat de coach van Bayern min of meer het slachtoffer van zijn eigen succes was geworden.

Auf Wiedersehen...

‘Ik ben teleurgesteld dat Van Gaals tijdperk bij Bayern zo heeft moeten eindigen. Hij heeft veel voor de club betekend.’ *Franz Beckenbauer*

Heel wat coaches hebben met Bayern titels behaald. Maar geen van hen deed dat met zoveel koppigheid en lef als Van Gaal na zijn komst in de zomer van 2008. Grote overwinningen waren voor Bayern uiteraard vrij gewoon, maar nieuw was wel de uiterst moderne speelstijl waarmee werd gezegevierd. De keerzijde van het succes was dat de bondscoaches met het oog op de komende wereldkampioenschappen van 2010 extra veel aandacht voor het team kregen. Jonge spelers als Thomas Müller en Holger Badstuber maakten binnen een jaar de sprong van de amateurs naar het Duitse nationale elftal. Begrijpelijk dat zij hun

goede vorm geen maanden achter elkaar vast wisten te houden. Er was in Duitsland geen andere ploeg met zoveel internationals in de gelederen en de club uit Beieren kreeg dan ook vaak in de jaren die meteen op de grote toernooien volgden een inzinking te verduren.

Het tweede seizoen van Bayern onder Van Gaal werd een enorme tegenvaller. Het team hing het grootste deel van de competitie ergens halverwege de ranglijst. Na de zevende speeldag was het naar een hachelijke twaalfde plaats gezakt en er ging vrijwel geen dag voorbij of een van de bestuursleden riep dat er nu iets moest gebeuren. Maar de coach liet zich niet van de wijs brengen. 'Er is geen crisis bij Bayern,' bleef hij hard-

nekkig volhouden in de Aktuelle Sportstudio van de ZDF, en hij voegde eraan toe dat hij had gewaarschuwd dat Bayern aan het begin van het seizoen problemen zou krijgen en dat die problemen psychologisch van aard waren. De als altijd zelfbewuste Van Gaal sloot niet uit dat hij na afloop van zijn contract, dat nog maar pas geleden tot juni 2012 was verlengd, bij Bayern bleef. Hij wilde graag nog eens een poging als bondscoach wagen, maar succes was nog altijd zijn belangrijkste motivatie. 'Ik wil prijzen winnen. Als ik geen aanbod van een mooi nationaal elftal krijg, doe ik het niet. En als de club het wil blijf ik misschien wel bij Bayern München.'

Veel spelers waren nog moe van de wereldkampioenschappen en voor hen was de voorbereidingstijd op het nieuwe seizoen te kort geweest: zo luidde aanvankelijk de verklaring voor de slechte competitie-start van Bayern. Op een bepaald moment had Van Gaal slechts vijftien spelers tot zijn beschikking. Eind oktober nog moest hij tegen Freiburg een noodteam in het veld brengen. 'Dat doe ik nu al enige tijd en op een zeker ogenblik moet dat toch resultaat gaan opleveren. Oefening baart kunst, zoals het gezegde luidt.' Vleugelspelers Arjen Robben en Franck Ribéry waren voor langere tijd door blessures uitgeschakeld. Ook aanvoerder Mark van Bommel, verdedigers Diego Contento en Breno Borges en middenvelder David Alaba waren niet fit genoeg. Spits Miroslav Klose kon al een dag na zijn herstel opnieuw aan de lijst van geblesseerden worden toegevoegd. Van Gaal zei dat hij nooit naar diens stellige bewering had moeten luisteren dat hij fit genoeg was om te spelen. Klose moest nu nog langer buiten de lijnen blijven nadat hij op de training weer last van een dijbeenblessure had gekregen. 'Miroslav wilde dolgraag vrij dag weer in de selectie zitten tegen Freiburg. Daarvoor moetje eerst trainen. Ik heb een fout gemaakt door dat toe te staan, want nu ben ik hem nog minstens twee weken kwijt. Waarschijnlijk hebben we hem te snel laten terugkeren. Dit is voor het eerst dat ik naar een speler heb geluisterd. Hij is tweeëndertig, dan moetje een en ander toch goed kunnen inschatten. Anderzijds: een speler wil altijd spelen.'

Het opmerkelijke lijdensverhaal van de blessure van Arjen Robben zat vol tegenstrijdigheden. De vedette was de hele eerste helft van het seizoen uitgeschakeld en tegen de tijd dat hij weer kon spelen had Bayern de titel in feite

aan Dortmund afgestaan. Een week voor het begin van de wereldkampioenschappen speelde Oranje vriendschappelijk tegen Hongarije. Robben greep na een kunstig hakje naar zijn bovenbeen. De enorme overwinning op het Hongarije van Erwin Koeman was op slag van nul en generlei waarde. Dick van Toorn was de wonderdokter die vlak voor het toernooi zijn diensten aan Robben en de KNVB aanbood. Begin juni ging Robben aan de genezing van het scheurtje in zijn hamstring werken. Normale herstelperiode: vier tot zes weken. Van Toorn lukte het Robben in vijf dagen speelklaar te krijgen. De achtenzeventigjarige fysiotherapeut was korte tijd de grote held van Nederland. Tot Robben zich weer bij Bayern meldde en de medische staf van de club beweerde dat de Nederlandse artsen Robbens hamstring kapot hadden gemaakt. Robben kon niet geloven dat hij aan het begin van het seizoen met een zware blessure kampte, zoals clubarts Müller-Wohlfahrt hem liet weten. 'Het is een grap, dat kan niet. Ik voel me goed. Ik wilde gewoon met de training beginnen en stond met mijn voetbalschoenen in de hand. Ik schrok en was verbaasd, kon het niet geloven.' Het kostte Robben vijf maanden om van de blessure te genezen.

Terwijl Bayern zich met een geïmproviseerd team, ook wel 'Louis' restanten' genoemd, op de volgende Champions League-ontmoeting voorbereidde, nam de clubleiding de KNVB verbaal onder vuur. De bazen in de Sabener Strasse dreigden met juridische stappen als ze geen aanzienlijke compensatie voor Robbens salaris kregen. 'We willen voor het einde van de maand weten of er een overeenkomst mogelijk is,' zei bestuursvoorzitter Karl-Heinz Rummenigge. 'Zo niet, dan gaan we naar de rechter. Als het tot een rechtszaak komt, krijgt dit Bosman-achtige proporties. In sportief opzicht hebben we al verlies geleden. We moesten onze beste speler van het vorige seizoen vijf maanden missen.' **Na maanden van felle schermutselingen maakte Rummenigge bekend: 'De voorzitter van de Nederlandse bond heeft ten eerste zijn excuses aangeboden voor de woorden van [oud- KNVB voorzitter] Henk Kesler over onze arts dr. Müller-Wohlfahrt. Dat vond ook hij totaal ongepast.'** Bayern en de KNVB kwamen tot een akkoord: op 12 mei 2012 zouden Oranje en Bayern een vriendschappelijke wedstrijd tegen elkaar spelen, waarvan de opbrengst naar Bayern zou gaan als financiële compensatie voor de langdurige afwezigheid van hun spelbepalende speler. 'We zijn blij dat de zaak is opgelost. Het is goed voor de voetbalfamilie dat we een eerlijke oplossing hebben gevonden.' Directeur betaald voetbal van de **KNVB** Bert van Oostveen zei: 'We blijven het principieel oneens over deze kwestie en dan is het zaak dat we een oplossing vinden die gunstig is voor beide partijen. We zijn daar blij mee en kijken uit naar een unieke wedstrijd in München.'

Van Gaal trok van leer tegen zijn spelers nadat ze tegen AS Roma een zekere overwinning uit handen hadden gegeven. Na een 0-2 voorsprong bij rust verloren ze de Champions Leaguedwedstrijd met 3-2. 'De eerste helft speelden we goed, we domineerden zelfs. Maar daarna was het ongelooflijk hoe we Roma terug in de wedstrijd brachten. [Roma-coach Claudio] Ranieri schakelde over van 4-4-2 naar

4-3-3, maar dat was het probleem niet. Het probleem was dat we te vaak balverlies leden en te veel kansen aan Roma weggaven. We hebben de wedstrijd weer eens weggegeven, zoals we dat ook in de competitie tegen Mönchengladbach en Leverkusen deden. Daar moeten we echt eens mee ophouden.'

Het Bayern van dit pechseizoen viel inderdaad op doordat het team regelmatig in de tweede helft op spectaculaire wijze instortte. De wedstrijden liepen goed tot de tegenpartij op zoek ging naar doelpunten en de defensie de aanvalsgolven moest opvangen. Doorgaans was de zwakke verdediging niet tegen die druk bestand.

Toch bleef een enthousiaste Van Gaal optimistisch over de toekomst van Bayern. 'Het is geweldig wat dit geteisterde team ondanks alle blessureproblemen tot nu heeft weten te bereiken. We hebben de Duitse Supercup gewonnen, we hebben ons gekwalificeerd voor de achtste finales van de Champions League, we doen nog steeds mee in de Duitse beker en we staan op de derde plaats met maar vijf punten achterstand. Het enige probleem voor ons is dat Dortmund goed blijft presteren. Ik ben van mening dat we nu beter spelen dan vorig jaar om deze tijd. Het kan voor ons alleen maar beter worden. We hebben achttien spelers die volledig inzetbaar zijn voor de ontmoeting met Eintracht Frankfurt dit weekeinde. Zelfs Arjen Robben is na zijn blessure op de weg terug.'

Franz Beckenbauer zag de werkelijkheid door een minder roze bril. 'Ze maakten fouten die normaal gemaakt worden op de kleuterschool. Ze zijn op deze manier simpelweg niet goed genoeg om kampioen te worden.' Hij trad hiermee in de voetsporen van sportief directeur Christian Nerlinger, die de Bayern-aanhang voorhield 'dat ze niet aan het kampioenschap hoefden te denken'. De vroegere keeper van Bayern Oliver Kahn waarschuwde Van Gaal dit soort opmerkingen niet te lichtvaardig op te vatten. 'Ik hoor dat Van Gaal geen makkelijk karakter heeft. Veel zaken worden geaccepteerd als je succes hebt, maar als het niet goed gaat wordt het gedrag van een persoon niet altijd getolereerd. Van Gaal moet oppassen, hij speelt hoog spel. We moeten niet vergeten dat Bayern altijd grote coaches heeft gehad die succesvol zijn geweest. Hij is niet de enige. Als de technische staf en het bestuur van een club niet dezelfde kant op willen, werkt dat contraproductief.' Even zorgelijk voor Van Gaal was zijn moeizame verstandhouding met enkele van zijn spelers. Eindelijk weer terug na blessureleed bleef Franck Ribéry over van alles en nog wat met zijn coach ruzie maken. Opmerkingen van Van Gaal na de wedstrijd tegen Roma gaven aan dat de toch al broze relatie met de Fransman nog verder was verslechterd. Toen hem werd gevraagd hoe ze tegenwoordig met elkaar omgingen antwoordde Van Gaal cynisch: 'We hebben in het hotel een gesprek met elkaar gehad en het was liefde op het eerste gezicht.' Van Gaal werd door Nerlinger op de vingers getikt: 'Van Gaal provoceert soms. Je moet niet alles wat hij zegt serieus nemen. Maar hij laat op dit moment niet de juiste indruk achter. Daar zullen we aan moeten werken.'

Ribéry kwam voor het eerst weer in het veld voor een vriendschappelijke

wedstrijd tegen Unterhaching. Van Gaal vond dat hij te weinig inzet had getoond. ‘Wat hij liet zien was een schande, want hij liet helemaal niets zien! Ik organiseer zulke wedstrijden niet voor mezelf, maar dat besef heeft hij dus niet.’ Ribéry moest de mening van zijn coach uit de krant vernemen en was niet onder de indruk. ‘Ik heb liever dat hij zoiets in mijn gezicht zegt. Ik heb geen speciale band met hem. Hij doet zijn werk en ik doe mijn werk. Ik probeer altijd mijn best te doen. Maar als de trainer altijd maar slecht over je praat, wordt het lastig goed te presteren. Ik heb zijn vertrouwen en hulp nodig. Ik wil meer contact met hem, dan komt er meer ruimte voor wederzijds respect. Alleen dan kan ik goed presteren op het veld.’

Vier maanden later liet Ribéry tijdens het pak rammel dat Bayern met 6-0 aan **H s v** uitdeelde zien waarom hij als een van de effectiefste vleugelspelers ter wereld wordt beschouwd. In een openhartig interview met *France Football* zei de ondoorgrondelijke speler dat hij onder Van Gaal niet veel plezier in het voetballen beleefde. ‘Ik vind het veel leuker op het veld [als Van Gaal er niet bij is],’ zei Ribéry. Op de vraag of de bevestiging dat Van Gaal de volgende zomer het veld zou ruimen het elftal een stimulans had gegeven, antwoordde de Franse vedette: ‘Ik denk van wel.’

Van Gaal negeerde de aanbevelingen van de supporters, ex-spelers, mediadeskundigen en zelfs het bestuur van Bayern en haalde in de zomer geen versterkingen voor de ploeg. Hij wilde liever de spelers die hij had beter maken, ze verder kneden in zijn speelstijl. Hij gaf de voorkeur aan de jonge doelman Thomas Kraft en aan het begin van het seizoen zag hij in Diego Contento de oplossing voor het linksbackprobleem. Maar het opvallendst was het vertrouwen dat hij stelde in een jonge Oostenrijker die door een blessure nog maar nauwelijks aan de bak was geweest. Van Gaal zei over hem: ‘Wij hebben Sami Khedira niet nodig, wij hebben David Alaba.’ Dit was niet de enige voorspelling van Van Gaal die geen vrucht bleek te dragen. Gezien zijn slechte ervaringen bij Barcelona met rouleren had Van Gaal het liefst een vast elftal, maar door gebrek aan geschikte verdedigers werd het achterin toch een tombola.

Van Gaal voorspelde ook dat spelers als Toni Kroos, Breno en Holger Badstuber dit jaar een enorme sprong vooruit zouden maken. Badstuber, ‘die geen linksback is maar een centrale middenvelder’, ontpopte zich tot de meest constante centrale verdediger en nam de plaats in van Anatolij Tymoshchuk, over wie Van Gaal bij grote uitzondering volledig van mening was veranderd, dit tot voordeel van het team. Net als veel andere ploeggenoten werd Breno geteisterd door blessures en in de verloren wedstrijd tegen Schalke zette Raul hem volledig voor schut. En het lukte Kroos niet de vorm terug te vinden die hij toonde bij Bayer Leverkusen en bij welke club hij de Bundesliga met verschillende adembenemende langeafstandsschoten opfleurfde. Om de zaken nog verwarrender te maken moest hij op verschillende posities spelen, onder andere op die van controlerende middenvelder.

Bayern maakte een moeilijke week door toen Mark van Bommel op dramatische wijze bij de club wegging en onthulde dat hij geen gedag tegen zijn coach had gezegd. 'We hebben elkaars hand geschud, meer niet,' zei Van Bommel over zijn afscheid van Van Gaal. Zijn vertrek bleek te veel voor het team. Hij mocht ondanks zijn bepalende rol in het elftal tijdens de winterstop naar Milan verhuizen. Naar verluidt was Van Gaal van plan de aanvoerder in de pikorde achter Toni Kroos en de in januari aangetrokken Luiz Gustavo te zetten. Rummenigge gaf toe dat de hoogste leiding van Bayern niet blij was met het vertrek van Van Bommel. Van Bommel maakte er geen geheim van dat hij bij Bayern wegging vanwege Van Gaal. 'Iedereen weet wat er aan de hand is en ik heb niet de neiging de coach een trap na te geven. Eigenlijk wilde ik niet weg, maar het was een beslissing op sportief vlak; met de mensen van Bayern heb ik geen enkel probleem.' Toen hij vertrok bedankte hij iedereen bij Bayern - van de terreinknecht tot de voorzitter - maar Van Gaal had hij niets te zeggen.

De defensieve zwakte van Bayern werd weer eens duidelijk in de gewonnen wedstrijd tegen Stuttgart: 3-5. 'We hebben uit enkele fraaie aanvallen mooie doelpunten gemaakt. Alleen de manier waarop we de tegengoals hebben weggegeven, kan niet door de beugel,' gaf Van Gaal toe. 'Dat weet ik en dat weten mijn spelers net zo goed. We moeten ons op dat punt verbeteren.' Het gebeurde niet vaak, maar deze keer was Ribéry het met zijn trainer eens. Ook hij was teleurgesteld over het slordige verdedigen van Bayern. 'Drie tegendoelpunten, dat is niet goed. We hadden na de 5-1 voorsprong de touwtjes strakker in handen moeten nemen; we hadden balbezit moeten houden en met uitvallen moeten toeslaan. Hier moeten we met zijn allen over praten, dit is belangrijk, want we lopen in de tweede helft vaak tegen dit soort problemen op.'

Van Gaal zwaaide zijn ploeg na de 1-3 zege op Werder Bremen alle lof toe. 'Alle eer voor het team. We staan nu op een plaats die recht geeft op de Champions League en dat is wat we wilden. We maakten ook weer drie doelpunten, niet te geloven.' Bayern scoorde vierentwintig keer in zes achtereenvolgende competitiewedstrijden en bracht zijn totaal daarmee - inclusief de wedstrijden voor de Champions League - op vierenzeventig doelpunten; meer dan alle andere clubs in de Bundes-liga. Met deze drie punten sprong Bayern naar de derde plaats op de ranglijst. Voor het eerst stond het elftal op een plaats waarmee het aan de Champions League mocht meedoen. In het licht hiervan verdedigde Rummenigge zijn controversiële coach weer eens. 'Hij is alles wat we willen. We verwijten hem niets. Hij heeft ons vertrouwen. Zijn extreme openheid en eerlijkheid leiden soms tot fricties. En hij is niet altijd even vrolijk of makkelijk in de omgang. Maar het is wel een excellente trainer en coach.'

Zoals meestal was niet iedereen het hiermee eens. Luca Toni, de vroegere aanvaller van Bayern, sprak tegen het tijdschrift *Sport Bild* over de tijd dat Van Gaal tegenover zijn vedetten, onder wie Arjen Robben, Philipp Lahm en Bastian Schweinsteiger, wilde bewijzen dat hij mans genoeg was een van zijn spe-

Iers te laten zakken. ‘Louis van Gaal had een aanpak die ik nog nooit had meegemaakt. Hij liet eens voor de voltallige selectie zijn broek zakken. Om aan te tonen dat hij de ballen had elke speler te wisselen, ongeacht naam en faam. Ik zag toen overigens niet zoveel. Ik zat niet op de eerste rij. Hij was een gekke trainer die zijn spelers niet goed behandelde. Van Gaal en Magath behoren tot een andere generatie coaches. Zij kunnen niet met de huidige spelers samenwerken. Spelers willen graag in gesprek met hun coach, maar daar hoeft je bij Van Gaal niet op te rekenen. Alles moet gaan zoals hij het wil.’ Het voorval bleek tijdens de wedstrijd van Bayern tegen Köln nog niet vergeten. Op verschillende momenten in de wedstrijd riepen de supporters van FC Köln Van Gaal op zijn broek te laten zakken. Bayern verloor met 3-2 na met 0-2 te hebben voorgestaan. In de koppen van de Duitse kranten stond: ‘Van Gaals broek zakt alweer af’.

Bayern leed een pijnlijke 1-3 nederlaag tegen koploper Borussia Dortmund. Het elftal van Van Gaal zat geen moment in de wedstrijd. Dortmund had een perfecte organisatie en het middenveld van Bayern werd volledig onder de voet gelopen. De uitstekende Nuri Sahin overklaste zijn tegenspeler Bastian Schweinsteiger. En het trio Marcel Schmelzer, Sven Bender en Kevin Grosskreutz degradeerde Bayerns zwervende vleugelspits Arjen Robben tot een figurant. Er waren duidelijke overeenkomsten met de nederlaag tegen Inter in de finale van de Champions League. Bayern had volgens de statistieken weer een hoog percentage aan balbezit (vierenzestig procent), maar dit leek van geen belang ten opzichte van de nauwgezette positiewisselingen achterin bij Dortmund. Klaus Hölzenbein, sportredacteur van de *Süddeutsche Zeitung*, vatte het mooi samen: ‘Bayern leek wrakhout in een zee van zwart en geel.’ Van Gaal schreef de nederlaag toe aan individuele fouten, maar daar was de journalist niet zo zeker van: ‘In een systeem dat uitgaat van het hele elftal, zoals bij [Dortmund-coach Jürgen] Klopp, wordt met fouten rekening gehouden en zijn veiligheidsmaatregelen ingebouwd. Het puur aanvallende voetbal dat Van Gaal voorstaat, is moedig en aantrekkelijk, maar ook riskant en soms naïef, omdat er onvoldoende met de mogelijkheden van de tegenpartij rekening wordt gehouden.’ De overwinning was zo duidelijk, zo ondubbelzinnig, dat de officials en spelers van Bayern in de rij stonden om de bezoekers tien weken te vroeg met het kampioenschap te feliciteren.

Tegenslag volgde op tegenslag. Bayern verloor voor het eerst in twintig jaar thuis een wedstrijd voor de Duitse beker. ‘Een enorme teleurstelling, want we hebben vandaag de kans op de finale gemist. Als Bayern geen kampioen of bekerwinnaar wordt, dan is het geen goed seizoen voor ons,’ citeerde de website van Bayern-aanvoerder Philipp Lahm. Het team werd in de halve finale na een 0-1 nederlaag door Schalke uit het bekertoernooi gestoten. Vorig seizoen won Bayern nog de dubbel, maar nu lag het team uit het bekertoernooi en had het met nog tien wedstrijden te gaan zestien punten achterstand op Dortmund. Nerlinger beweerde dat de positie van Van Gaal niet ter discussie stond, maar Van Gaal zelf begreep maar al te goed hoe de zaken er werkelijk voor stonden toen er spandoeken met ‘Weg met Van Gaal’ in de Allianz Arena opdoken. ‘Als je twee belangrijke

wedstrijden op rij verliest, worden er altijd vraagtekens bij je functioneren gezet. Ik doe gewoon mijn werk en ik denk dat ik het naar behoren doe. Het nemen van besluiten laat ik over aan het bestuur.'

Een nederlaag of zelfs een gelijkspel tegen Hannover 96 zou de kleine kans op een plaats in de Champions League pas echt in gevaar brengen. Er sloop een ongekend kalme en afstandelijke toon in de woorden van de anders zo felle en zelfverzekerde coach. 'Ik weet hoe het werkt bij een topclub. Ontslag is altijd mogelijk. Het is niet gebruikelijk voor mij, ik ben niet vaak ontslagen. Ik ben altijd lang bij mijn clubs gebleven en ik ben er trots op dat ik het geluk heb bij Bayern te mogen werken. Als we winnen staan we derde en kunnen we altijd nog onze doelstellingen halen en ziet de wereld er weer heel anders uit. Ik ben zo langzamerhand aan het einde van mijn loopbaan. Voor de overige leden van onze technische staf vind ik het erger. Die hebben nog langer te gaan in het vak.' Van Gaal leek er niet mee te zitten dat hij zijn baan kon verliezen en hij beweerde dat hij 'voortdurend telefoontjes van andere clubs kreeg'. En hij kon de verleiding niet weerstaan zijn toevlucht te zoeken tot zijn favoriete retorische truc; hij sprak over zichzelf in de derde persoon: 'Het is niet zo simpel om Van Gaal eruit te gooien. Dan volgt namelijk ook de lastige de vraag wie zijn opvolger moet worden.'

Het onvoorstelbare gebeurde: Hannover 96 won met 3-1. Voor het eerst in tien jaar verloor de club drie wedstrijden op rij. Van Gaal: 'We zijn allemaal zeer teleurgesteld.' Dat was nog zwak uitgedrukt. 'Dit was het absolute dieptepunt van het seizoen,' zei Rummenigge. 'Ik ben erg aangeslagen, daar maak ik geen geheim van. We zitten met Bayern momenteel in een situatie die ons grote zorgen baart. We gaan er een nachtje over slapen voordat we besluiten hoe het verder moet.' Door de nederlaag zakte het team naar de vijfde plaats. Geen enkele Bayern-coach zou zo'n slechte reeks vergeven worden, zeker Van Gaal niet. 'Als de kwalificatie voor de Champions League in gevaar is, word ik heel zenuwachtig. We moeten niet praten maar iets doen,' was het enige wat voorzitter Hoeness kwijt wilde toen hij het stadion verliet. De kwalificatie voor het grootste Europese toernooi voor clubs was van levensbelang, en niet alleen vanwege de financiën. De finale zal in mei 2012 in de Allianz

Arena in München worden gespeeld, en het was voor het bestuur van Bayern niet te verteren als Bayern geen plaats in het toernooi zou weten te veroveren. Op de vraag of dit de moeilijkste tijd in zijn carrière was, zei Van Gaal: 'Nee, dat was mijn tweede periode bij Barcelona.'

Van Gaal had aan het begin van het seizoen een aanzienlijk krediet opgebouwd, maar tegen maart was daar bitter weinig meer van over. 'Vorig seizoen leek het alsof het huwelijk tussen Bayern München en Louis van Gaal in de hemel was gesloten, maar nu voel je aankomen dat de scheiding niet lang zal uitblijven,' vertelde Bundesliga-commentator Paul Chapman tegen *Deutsche Welle*: 'Vorig seizoen sleutelde hij veel aan het team en kreeg uiteindelijk alles op de goede plaats. Dit seizoen is hij een en al koppigheid, gaat hij zijn eigen weg en

zijn er heel veel dingen fout gegaan.’ De *Frankfurter Allgemeine Zeitung* had een aanklacht opgesteld: ‘Van Gaal is dogmatisch en heeft geen plan B. Nu de verklaringen voor het zwakke seizoen van Bayern (vermoedheid na de wereldkampioenschappen, de blessure van Arjen Robben) niet meer opgaan, staat hij in het middelpunt van de kritiek. Waarom weigerde hij deze zomer in verdedigers te investeren? Waarom altijd maar die positiewisselingen? Waarom weigert hij te trainen op dode spelmomenten?’ De laatste weken had Van Gaal zijn spelers als pionnen op een schaakbord over het veld geschoven. Verschillende spelers waren hun vertrouwde plaats kwijt. Gustavo was niet de enige die in één wedstrijd drie keer van positie moest veranderen.

Critici betoogden dat Van Gaal door zijn onwil met zijn verdediging op dode momenten te trainen, zijn afhankelijkheid van de vleugelspitsen Arjen Robben en Franck Ribéry en zijn hardnekkig laten spelen op balbezit het voor de tegenstander makkelijk maakte het spel van Bayern te doorzien. Zonder ‘Robbery’ was de aanval van Bayern ‘krachteloos, onmachtig en voorspelbaar’, zoals een van hen het stelde. Met hun overwinningen legden Dortmund, Schalke en Hannover 96 de zwakte bloot van Bayerns wankele verdediging, die onder Van Gaal regelmatig van samenstelling veranderde en daardoor kwetsbaar was bij vrije trappen en hoekschoppen. Van Buyten en Martin Demechelis mochten dan lichamelijk sterke en meedogenloos ingrijpende spelers zijn, het ontbrak hen aan voet-balintelligentie. Tegen zwakkere tegenstanders konden ze de aanvallers nog met hun fysieke kracht onder de duim houden, maar zodra ze tegen een ploeg met een tactisch geslepen coach en intelligente aanvallers moesten spelen, kwamen hun tekortkomingen genadeloos aan het licht.

Op zondag 6 maart was de toekomst van Louis van Gaal het onderwerp van een crisisberaad van het bestuur van Bayern. Clubvoorzitter Uli Hoeness, bestuursvoorzitter Karl-Heinz Rummenigge, penningmeester Karl Hopfner en sportief directeur Christian Nerlinger beraadslaagden vijf en een half uur om een oplossing voor de problemen van de club te vinden. Alle mogelijke maatregelen voor de korte of lange termijn werden besproken en als onpraktisch of onwenselijk terzijde geschoven. Het beste dat ze wisten te bedenken was ‘de rust bewaren en doorgaan’. Op maandag werd bekendgemaakt dat Van Gaal het seizoen mocht afmaken. ‘Hij heeft zeker fouten gemaakt,’ zei Franz Beckenbauer, ‘maar hij heeft ook bewezen dat hij een uitstekende trainer is. Dit heb ik liever dan een tijdelijke oplossing.’ De club wilde de coach vanwege de komende wedstrijd tegen Inter niet op staande voet ontslaan en de meeste Duitse commentatoren waren het erover eens dat hij voor de rest van het seizoen mocht aanblijven omdat Bayern zo snel geen nieuwe coach kon vinden. De officiële verklaring van Bayern luidde dat Van Gaals contract werd ontbonden wegens ‘een verschil van opvatting over de strategische richting van de club’, maar wat die ‘strategische richting’ precies voorstelde bleef in nevelen gehuld. Jarenlang had het bij Bayern gerommeld en waren ze bij de club hun identiteitsgevoel kwijt geweest; nog niet zo lang geleden zette men Boeddhabeeldjes rond het trainingsveld, die binnen een paar weken

weer werden weggehaald.

Bastian Schweinsteiger: 'We willen in de resterende weken succesvol zijn en [Van Gaal] een passend afscheid geven. Dat heeft hij verdiend na ons spel van vorig jaar en alle prijzen die we hebben gewonnen. Het is jammer dat we de laatste tijd niet hebben gepresteerd en nu zullen we extra ons best doen, want we hebben de punten hard nodig. Daarom vind ik het jammer [dat hij weggaat], want ik vind dat hij goed bij Bayern past. We zullen alles geven om zaterdag te winnen. Niemand wil in de Europa League spelen.' Holger Badstuber doelde op Van Gaals beslissing hem van het tweede elftal naar het eerste te promoveren toen hij zei: 'Ik sta bij Van Gaal in het krijt. Zonder hem zat ik nu niet bij de nationale ploeg.' Niettemin beweerde Badstuber dat de coach er niet in was geslaagd een goede verstandhouding met de spelers op te bouwen en schreef hij het vertrek van Van Gaal ook toe zijn aan voortdurend veranderen van het basisteam. 'Hij moedigde ons niet echt aan en gaf ons ook weinig vertrouwen. Het geeft geen vertrouwen als er veel wordt gewisseld, vooral niet in de verdediging. Je schiet er weinig mee op.'

Tijdens de 6-0 overwinning van hun elftal op HSV **KWAM EEN GROEP VAN HONDERD BOZE** Bayern-supporters in aanvaring met driehonderd politieagenten. De overwinning beëindigde een reeks van drie nederlagen. Nadat de coach te horen had gekregen dat zijn contract aan het einde van het seizoen werd ontbonden, namen de supporters van Bayern de zaken tijdens het competitiegevecht in de Allianz Arena in eigen hand. De politie voorkwam dat de supporters, die 'Bestuur rot op!' en 'We willen met het bestuur spreken!' scandeerden, tot gewelddadigheden overgingen. De problemen begonnen toen een groepje Bayern-aanhangers probeerde het vak van de HSV-fans binnen te dringen. Bij het opstootje liep een agente verwondingen op. Het bestuur van de club kwam onder leiding van bestuursvoorzitter Rummenigge bijeen met een aantal supporters om naar hun grieven te luisteren. Van Gaal was opgetogen over de overwinning op Hamburg, net voor de komende thuiswedstrijd in de achtste finale van de Champions League tegen Inter.

Van Gaal vond dat aanvaller Mario Gómez na het late doelpunt tegen Inter zijn waarde had bewezen. Gómez scoorde zijn achtentwintigste doelpunt in tweeëndertig wedstrijden en met die goal in de negentigste minuut van de eerste ontmoeting in Milaan bezorgde hij Bayern een 1-0 voorsprong. Met achttien goals in eenentwintig competitiewedstrijden, waaronder drie hattricks, liet Gómez eindelijk zien dat Bayern in

2009 terecht dertig miljoen euro voor hem had neergeteld. Van Gaal had hem vaak bekritiseerd omdat hij geen goede afmaker zou zijn, maar nu betaalde de vriendelijke zoon van Spaanse immigranten Bayern terug voor het vertrouwen dat de club in hem had gehouden. De coach hield vol dat de Duitse media zijn kritiek op Gómez verkeerd hadden begrepen. 'Er heerst een misverstand over dit onderwerp. Ik selecteer altijd het beste team en geloof me nou maar, Mario speelt dit seizoen veel beter dan vorig jaar.' Nadat Liverpool aan het begin van het

seizoen had laten weten Gómez te willen huren, besloot Rummenigge dat de spits in München moest blijven. ‘Ik heb altijd in hem geloofd,’ beweerde ook voorzitter Hoeness. ‘We hebben lang moeten wachten voordat we hem zo goed voor

Bayern zagen spelen. Er was geen denken aan dat hij weg mocht.’

Spijtig genoeg voor Bayern bezegelde in de tweede wedstrijd een ander laat doelpunt de 2-3 overwinning van Inter en gingen de bekerhouders door naar de kwartfinales. Over twee wedstrijden genomen eindigde het treffen in 3-3, waarna de Italianen door mochten. Het was een hard gelag voor Bayern, dat op een bepaald moment in totaal met 3-1 voorstond, en daarna minstens twee zekere kansen onbenut liet. Van Gaal was ook deze keer boos op zijn ploeg. ‘We hebben dit seizoen al vier of vijf keer de overwinning weggegeven en dat hebben we vandaag weer gedaan.’ Drie weken later strooide het Duitse Schalke, op dat moment op een bescheiden tiende plaats in de ranglijst bivakkerend, nog meer zout in Bayerns wonden door Inter Milan met 5-2 plat te walsen, waarmee werd bewezen dat de Italiaanse Champions Leaguewinnaar allesbehalve onverslaanbaar was.

Clark Witney veroordeelde op goal.com scherp Van Gaals coaching bij deze ontmoeting onder de kop: ‘Tijd om te vertrekken, Louis van Gaal; je hebt Bayern München genoeg schade toegebracht’. ‘Je moet een geweldige conditie hebben als je een achterstand van 3-1 om kan zetten in een overwinning. Zeker als dat in de laatste dertig minuten en buitenshuis gebeurt. Vanuit het gezichtspunt van Bayern was dit een volslagen onnodige afgang die nog lang herinnerd zal worden. Iedere ploeg van internationaal niveau moet een 1-0 voorsprong op eigen veld kunnen verdedigen; dat leert de geschiedenis. Maar op dinsdag werd Louis van Gaal de tweede coach in de geschiedenis van de Champions League die er niet in slaagde na de uitwedstrijd te hebben gewonnen een ronde verder te komen. Hij zou het moeten weten: in 1996 stond zijn Ajax op het randje van uitschakeling, maar kwam terug door de achterstand tegen Panathinaikos in een overwinning om te zetten. Het tot zwijgen gebrachte publiek en het verbluffende onvermogen van de ploeg een voorsprong van twee doelpunten vast te houden zijn duidelijke aanwijzingen dat er bij Bayern iets met de moraal niet goed zit.

Van Gaal heeft sinds zijn komst in 2009 heel wat gedaan voor Bayern, maar om dit team verder te laten groeien zijn er fundamentele veranderingen in de voetbalfilosofie nodig. “Verdedigen is veel makkelijker dan aanvallen,” zei Van Gaal nadat zijn ploeg in 2010 de Champions Leaguefinale van Inter verloor. De ironie van die uitspraak is dat in die wedstrijd de ondergang van zijn team te wijten was aan een rampzalig slechte verdediging. Tien maanden en twee transferrondes later is Bayern achterin nog net zo onbeholpen als die avond in het Bernabéu-stadion. Dit roept de klemmende vraag op: als verdedigen zo makkelijk is, hoe kon Bayern dan zo catastrofaal ineenstorten als dinsdag? De spelers van Bayern en de clubleiding droegen allen schuld aan de nederlaag van dinsdag, maar de hoofdschuldige was het ego van Van Gaal dat hem twee keer dwong weg te gaan

bij Barcelona en dat zijn terugkeer bij Ajax verpestte. De tekortkomingen waren in de finale van vorig jaar overduidelijk en toch weigerde hij in de zomer en in januari om nieuwe centrale verdedigers te vragen, en zijn enige tactische wijzigingen betroffen het spelen op balbezit. Hij verwaarloost nog steeds het trainen op verdedigen en bijgevolg verdedigt zijn ploeg nauwelijks beter dan een middelmatig elftal uit een mindere competitie. Van Gaal wilde het grootste tekort van zijn team niet zien. En dat werd zijn Bayern dinsdag betaald gezet.'

Diverse spelers schreven het seizoen af en sommige gaven toe dat het moeite zou kosten van dit onvoorstelbare verlies te herstellen. 'Ons seizoen is niet meer te redden,' beweerde Robben. 'Het was een steek in het hart van Beieren,' klaagde Rummenigge. 'We zullen achterin iets moeten doen. Het is duidelijk dat we pas weer titels kunnen gaan winnen als we een stabiele verdediging hebben,' erkende Nerlinger.

Er kwam een abrupt en roemloos einde aan Louis van Gaals bewind bij Bayern. Hij zou na het seizoen weggaan, maar een teleurstellend 1-1 gelijkspel tegen Nürnberg werd hem noodlottig. Het bestuur van Bayern hield na de wedstrijd weer crisisberaad en besloot hem op staande voet te ontslaan. Op de officiële website van de club stond dat de beslissing was genomen 'in het belang van de club in zijn geheel'. Ook werd er vermeld dat het gelijkspel van Bayern betekende dat de club nu naar de vierde plaats in de Bundesliga was teruggezakt, 'waardoor het gevaar groter was geworden dat de club de minimale doelstelling van het seizoen, de mogelijkheid zich voor de Champions League te plaatsen, niet haalt'. Van Gaal kreeg in de spelersbus op de terugweg uit Nürnberg te horen dat hij was ontslagen. Zijn assistenten Frans Hoek, Jos van Dijk en Max Reekers werden ook uit hun functie ontheven. Andries Jonker zou als tijdelijke hoofdcoach het seizoen afmaken. Bayern moest van de vierde naar de tweede plaats klimmen om volgend jaar automatisch toegang tot de Champions League te krijgen en naar de derde plaats om mee te mogen doen met de voorrondes. Rummenigge vertelde dat Bayern al weken overwoog Van Gaal te ontslaan. 'Het is waar dat we een kortetermijnbesluit hebben genomen, maar - laat dit duidelijk zijn - er was al weken onvrede. Uiteindelijk is het de verantwoordelijkheid van de club alles te doen om de derde plaats te bemachtigen. Toen we moesten beslissen hadden we geen andere keuze.'

Een van Van Gaals omstreden zetten die hem van zijn werkgevers vervreemde, was dat hij veteraan Hans-Jörg Butt in het doel verving door Thomas Kraft, het tweeëntwintigjarige talent uit de eigen opleiding. Kraft stond tegen Nürnberg op doel. Zijn blunder - niet de eerste sinds zijn promotie - leidde tot de gelijkmaker. Toen de jonge belofte na een uur op zijn gemak dacht te kunnen uitverdedigen, besepte hij waarschijnlijk niet dat zijn baan en die van zijn baas op het spel stonden. Het lukte hem niet de bal goed weg te werken en voor de bazen bij Bayern was dit de druppel die de emmer deed overlopen. Hoeness beweerde dat Van Gaals besluit over wie er op doel moest staan tot zijn vertrek leidde. 'Met de keuze Hans-Jörg in het doel door Thomas Kraft te vervangen

begon de ellende, dat heeft de hele defensie gedestabiliseerd. Het bestuur heeft Louis van Gaal herhaaldelijk geadviseerd dit niet te doen, maar hij zette door zonder zich ook maar iets van ons aan te trekken. Hij heeft er niets van geleerd. Succes is één ding, plezier is een ander punt, maar het plezier is hier lang weg geweest, bij ons [het bestuur] en bij de spelers. En het was een sprookje dat de spelers nog achter hem stonden. Er werden totaal onnodige problemen gemaakt die de club volledig van slag hebben gebracht. Van Gaal moet zich eens gaan afvragen wat hij heeft gedaan.'

Franz Beckenbauers oordeel was milder: 'Het vertrek van Van Gaal was onvermijdelijk. Helaas, we zijn er niet in geslaagd onze coach tot het einde van het seizoen bij de club te houden, nadat bekend werd dat hij in de zomer zou vertrekken. Dit had goed uit kunnen pakken als we dat allemaal hadden gewild. Maar in de meeste gevallen werkt het niet zo. Als je besluit afscheid van je coach te nemen, moet je dat eigenlijk meteen doen. Ik ben teleurgesteld dat Van Gaals tijdperk bij Bayern zo heeft moeten eindigen. Hij heeft veel voor de club betekend. Hij heeft de dubbel gewonnen en de finale van de Champions League gehaald en stond aan de basis van de succesvolle ontwikkeling van spelers als Thomas Müller en Holger Badstuber.'

Oppervlakkig gezien leek het weinig zinvol Van Gaal voor de resterende vijf wedstrijden van het seizoen door zijn vroegere assistent Andries Jonker te vervangen. Maar de stap werd genomen om de weg vrij te maken voor de terugkeer van Butt als keeper en met het doel te voorkomen dat wat Robben als een 'horrorscenario' omschreef werkelijkheid zou worden: het volgende seizoen moeten spelen in de Europa League. Jammer genoeg voor München kon Robben de eerste tijd niet meehelpen bij het terugveroveren van de derde plaats. Na afloop van de wedstrijd tegen Nürnberg kreeg hij de rode kaart wegens het beledigen van de scheidsrechter. 'Ik baalde enorm en was zeer teleurgesteld in het team en onze prestatie. Maar ik had mij in de kleedkamer bij mijn ploeggenoten moeten afreageren en niet op het veld op de scheidsrechter. Dat was geen goed voorbeeld voor de supporters of voor de jeugd. De gevolgen zijn volledig voor mijn rekening.' De fout van Kraft en de onbezonnen actie van Robben waren typerend voor de geestelijke verwarring van dit Bayern. Voor de supporters en de club werd het een seizoen om zo gauw mogelijk te vergeten.

Waar is het voor het meest succesvolle team uit de Duitse voetbalgeschiedenis toch zo verschrikkelijk verkeerd gegaan? In hoeverre was de neerwaartse spiraal waarin het team dat seizoen was beland te wijten aan factoren die buiten Van Gaals macht lagen, en in welke mate had hij ze kunnen voorkomen? Het begin van de competitie was voor Bayern rampzalig en het was duidelijk dat de ploeg wat flair en overtuiging op de vleugels kon gebruiken. Arjen Robben en Franck Ribéry scoorden het seizoen ervoor vanuit de flanken met hun tweeën het fenomenale aantal van dertig goals, waarvan er drieëntwintig van de voet van Robben afkomstig waren. De ex-Real Madridspeler werd volkomen terecht in Duitsland tot voetballer van het jaar uitgeroepen, waarmee hij pas de vierde buitenlander

was die deze prestigieuze prijs ten deel viel. De twee spelers gaven ook nog achttien voorzetten waaruit doelpunten vielen en stonden zo borg voor het uitermate succesvolle seizoen van *die Roten*. Het nieuwe seizoen verliep ontmoedigend anders nu Robben en Ribéry de eerste helft van de competitie vanwege blessures moesten missen. Na de negende speeldag had Bayern nog maar acht competitiedoelpunten gemaakt, het laagste aantal van de hele Bundesliga.

Het viel daarom te verwachten dat de prestaties van het team aanzienlijk beter werden nadat deze spelers terug waren. Half februari vond Robben twee keer het net, waarmee hij Bayern in de Allianz Arena in samenwerking met Ribéry tot een 4-0 overwinning op Hoffenheim aanzette, die het team naar de derde plaats bracht. ‘Robbery’ speelde Hoffenheim zoek en Van Gaal was er vast van overtuigd dat dit duo Bayerns antwoord op de Argentijn Messi en de Spanjaard Xavi was. ‘Met Robben en Ribéry hebben we meer creativiteit in het team,’ zei hij opgetogen. ‘Ze zijn voor Bayern München net zo belangrijk als Messi en Xavi voor Barcelona en Ronaldo en Özil voor Real Madrid. We hebben zes maanden op hen moeten wachten voordat ze weer in ons team konden samenspelen.’ Dat ‘wachten’ was zeker een deel van het probleem. Maar ook deze schitterende talenten waren niet in staat Bayern hoog op de ranglijst te houden. Het team begon op andere plekken scheurtjes te vertonen. Men begon te betwijfelen of Van Gaal zijn spelers nog kon motiveren. Philipp Lahm en Bastian Schweinsteiger speelden het hele seizoen al ver onder hun kunnen.

Anderen beweerden dat de ruzie tussen clubvoorzitter Hoeness en Van Gaal een vroeg teken aan de wand was. ‘Mr. Bayern’ barstte kort na het teleurstellende begin van de competitie uit in een tirade tegen Van Gaal en zei dat de coach geen raad van anderen kon aannemen. De slagerszoon zag er geen been in gehakt van zijn zondebok te maken en beweerde dat er moeilijk met de coach viel te praten en dat hij uit was op een ‘oneman-show’, wellicht een wat ongelukkige woordkeuze om een tacticus te beschrijven die de club in zo’n korte tijd zo’n enorm succes had bezorgd en nu druk bezig was zijn onderbemande ploeg in de competitie weer op het juiste spoor te krijgen. Van Gaal reageerde met: ‘Ik ben ontzettend teleurgesteld over het feit dat Hoeness zoiets over mij heeft gezegd. En dat terwijl communicatie juist een van mijn sterkste punten is.’ Hoewel de ruzie officieel werd bijgelegd, zou de verstandhouding tussen de twee mannen ijsig blijven.

Er werd heel wat gesproken over de zwakke plekken in de defensie. Het leek wel alsof alle verdedigers uit vorm waren. Door het vertrek in januari van Mark van Bommel naar ac Milan maakte de verdediging een nog kwetsbaardere indruk. Nadat de verdedigende middenvelder bij de club was weggegaan kreeg Bayern in zes wedstrijden elf doelpunten om de oren. Wat betreft tegentreffers stond het team in de statistieken zo’n beetje in de middenmoot. De vaak verguisde drieëndertigjarige speler viel niet bij iedereen in de smaak, maar niemand kon ontkennen dat hij iedere verdediging goed afschermde. Supporters van de club wezen erop dat er geen geschikte vervanger was gevonden. Andreas Ottl miste de capaciteiten van Van Bommel, terwijl de grote winteraankoop Luiz Gustavo vaak

als linksachter werd ingezet, en niet als de verdedigende middenvelder die hij van nature was.

Het viel moeilijk te begrijpen waarom Van Gaal de sleutelposities niet wilde versterken. De speelstijl van Bayern was sterk afhankelijk van zijn vleugelspelers en München had geen goede vervangers toen die voor een groot deel van het seizoen niet inzetbaar waren. Van Gaal had heel goed een verdediger van topkwaliteit kunnen gebruiken. De achterhoede kende wel erg veel verschillende opstellingen. Er was geld genoeg in de Sabener Strasse. Waarom vroeg Van Gaal niet aan zijn bazen of ze de portemonnee wilden trekken? Dat deed hij deels niet omdat hij trouw bleef aan de twee spelers die hij bij de club had gehaald: Edson Braafheid en Danijel Pranjić. Geen van beiden beloofde Van Gaal voor zijn vertrouwen. Braafheid maakte in het najaar ruzie met de trainer en werd weggestuurd naar Hoffenheim en Pranjić bleek niet meer dan een middelmatig talent te zijn.

Een andere reden dat Van Gaal besloot niets te veranderen was precies dezelfde die hem het seizoen daarvoor bepaald geen windeieren had gelegd: hij wilde jonge spelers een kans geven. Toen in januari de hoop op een kampioenschap was vervlogen besloot Van Gaal zich alvast op de middellange termijn te richten en vond het daarom goed dat oudere spelers als Mark van Bommel en Martin Demichelis naar een andere club vertrokken. Dat hij doelman Hans-Jörg Butt ten gunste van Thomas Kraft op de bank zette maakte ook deel uit van dat beleid. Dit leek een redelijke strategie om jonge spelers met het oog op de Champions League van 2011-2012 ervaring te laten opdoen. Maar het beleid keerde zich op een verschrikkelijke manier tegen hem. De noodlottige derde verliespartij tegen Hannover 96 ontstond uit twee blunders van jonge spelers -een rode kaart voor de eenentwintigjarige Breno en een mislukte save van de tweeëntwintigjarige doelman Kraft - waardoor een goed competitieresultaat vrijwel onmogelijk werd. Negatieve voorvallen die de keerzijde vormden van dezelfde medaille waarop ook Müller en Badstuber stonden, die het seizoen ervoor zo uitstekend hadden gepresteerd.

Volgens de Duitse krantenverslagen kwamen de sleutelspelers, onder wie Ribéry en Robben, in opstand tegen de manier waarop Van Gaal de oudere spelers behandelde. Niemand in München dacht nog aan de middellange termijn. In plaats van plannen te maken voor een Champions League-toernooi dat naar het bestuur hoopte met een geweldige overwinning in het eigen stadion kon worden afgesloten, moest het team het onderste uit de kan halen voor een plaats die misschien recht gaf op deelname.

Eerder al had Van Gaal de pers laten weten dat hij na zijn vertrek bij Bayern een jaar vakantie van het voetbal wilde nemen. 'Het is mijn bedoeling deze zomer een sabbatical van een jaar te nemen. Ik vind het betreuenswaardig dat ik mijn werk bij Bayern niet voort kan zetten, maar misschien is het voor de club beter dat ik vertrek. Ik kwam bij Bayern omdat het een topclub is. Ik hou van de cultuur, ik

hou van de fans en zij houden van mij. Daarom betreur ik het dat ik hier niet door kan gaan.' De 1-0 voorsprong op Inter na de eerste wedstrijd in Italië was voor Van Gaal zijn laatste kans zijn waardigheid terug te krijgen. 'Ik wil in ieder geval trots afscheid nemen. Ik hoop dat ik deze club nog door de voordeur kan verlaten. Het gaat ook om mijn eer.'

Ook dat was hem niet gegeven. Hopelijk kan Louis van Gaal nu zijn verloren trots en eer ergens anders heroveren, zoals hij in het verleden wel vaker heeft gedaan.

Louis van Gaal - curriculum vitae

Geboren: 8 augustus 1951, Amsterdam

Opleiding: ALO, de academie voor lichamelijke opvoeding, Amsterdam, 1968-1973

Carrière naast het voetbal: leraar lichamelijke opvoeding aan de Don Bosco lts, lagere technische school, Amsterdam, 1977-1988

CARRIÈRE ALS SPELER

rks v De Meer, eerste elftal, 1969-1971 Ajax, tweede elftal, 1971-1973 FC Antwerp, 1973-1977 Telstar, 1977-1978 Sparta, 1978-1986 AZ'67, 1986-1987

CARRIÈRE ALS COACH

az, 1986-1987, assistent-coach Ajax, 1987-1991, assistent-coach Ajax, 1991-1997, hoofdcoach Barcelona, 1997-2000, hoofdcoach Nederlands elftal, 2000-2002, bondscoach Barcelona, 2002-2003, hoofdcoach Ajax, 2003-2004, technisch directeur AZ, 2005-2009, hoofdcoach Bayern München, 2009-2011, hoofdcoach

SUCCESSEN ALS COACH

Ajax - winnaar UEFA-cup 1991-1992; winnaar KNVB-beker, 1992-1993; drie keer landskampioen, 1993-1994, 1994-1995, 1995-1996; twee keer winnaar Nederlandse Supercup 1993-1994, 1994-1995; winnaar Champions League 1994-1995; Champions Leaguefinalist 1995-1996; winnaar Wereldbeker voor clubs 1995-1996; winnaar Europese Supercup 1995-1996 Barcelona - twee keer landskampioen 1997-1998, 1998-1999; winnaar Europese Supercup 1997-1998; winnaar Spaanse beker 1997-1998

AZ - LANDSKAMPIOEN 2008-2009

Bayern München - landskampioen 2009-2010; DFB Pokal (Duitse beker) 2009-2010; Champions Leaguefinalist 2009-

2010

ONDERSCHEIDINGEN Ridder in de orde van Oranje-Nassau 1997 Rinus Michels Award, 2006-2007, 2008-2009 Nederlandse Coach van het Jaar, 2009

Bibliografie

De auteur bedankt Meindert van der Kaaij voor zijn vriendelijke toestemming te citeren uit diens boek over Louis van Gaal. De citaten uit interviews zijn opgenomen in de eerste zes hoofdstukken.

BOEKEN

Copier, Ton e.a., *De Meer - een polder, een club*, drukkerij Atlantic, Amsterdam, 1993

Gaal, Louis van, *Louis van Gaal - Biografie en Visie*, Publish Unlimited, Zegveld, 2009

Gaal, Louis van, *Mijn jaren bij Ajax*, Bzztöh, Den Haag, 1997
Kaaij, Meindert van der, *Louis van Gaal - een voetbalbiografie*, Kwadraat, Utrecht, 1997

Kormelink, Henny, Tjeu Seeverens, *The Coaching Philosophies of Louis van Gaal and the Ajax Coaches*, Reedswain Books, Spring City, PA, 1997

Kuper, Simon, *Football against the Ennema-How the World's Most Popular Sport Starts and Fuels Revolutions and Keeps Dictators in Power*, Nation Books, New York, 2010

Lourenço, Luis, *José Mourinho - Made in Portugal*, Dewi Lewis Media, Stockport, Engeland, 2008

Meijer, Maarten, *Guus Hiddink - portret van een supercoach*, Lemniscaat, Rotterdam, 2010

Michels, Rinus, *Teambuilding als route naar succes*, Eisma Business Media, Leeuwarden, 2000

Winner, David, *Briljant Oranje - het genie van het Nederlandse voetbal*, L. J. Veen, Amsterdam, 2006

PERIODIEKEN

Nederlands Algemeen Dagblad Havana - weekblad voor de HvA

Het Laatste Nieuws (België) De Morgen (België)

NRC Handelsblad De Telegraaf Trouw

de Volkskrant

Engelstalig Daily Express Daily Mail Daily Mirror Financial Times The Guardian The Independent Irish Independent London Evening Standard Los Angeles Times The National (Verenigde Arabische Emiraten)

The New York Times The Observer The Scotsman Sports Illustrated South Wales Echo The Star (Maleisië)

The Sun

The Telegraph The Times Times of India USA Today VanityFair Wall Street Journal

Duitstalig

Abendzeitung

Bild

Kicker

Mitteldeutsche Zeitung Der Spiegel Süddeutsche Zeitung Stern

Tageszeitung Die Welt

WEBSITES

Nederlandstalig

voetbalcolumnist.blogspot.

com

www.depers.nl

www.elfvoetbal.nl

www.elsevier.nl

www.hrsport.nl

www.nusport.nl

www.pzc.nl

www.rnw.nl (Radio Nederland Wereldomroep) www.spierenvoorspielen.nl
www.vkblog.nl

Engelstalig betting.betfair.com bleacherreport.com soccer.net.espn.go.com
www.bbc.co.uk www.cbc.ca www.cnn.com www.earthtimes.org
www.espnstar.com www.fifa.com www.football.co.uk www.goal.com
www.gfdb.com (Global Foot-ball Database) www.latestfootballnews.net
www.manchesterunited-info.com www.skysports.com www.soccernews.com
www.sports.yahoo.com www.thelocal.de

www.trifootball.com

www.uefa.com

www.uk.reuters.com

www.worldcupblog.com

Duitstalig sport.t-online.de www.bild.de www.bundesliga.de
www.deutschesprachwelt.de www.dw-world.de (Deutsche Welle)

www.fcbayern.t-home.de

Over de auteur

Maarten Meijer groeide op in Zeist. Na zijn schooltijd heeft hij veel gereisd, van Ierland tot Turkije, van Finland tot Spanje. Daarna zeilde hij in een jacht de

Atlantische Oceaan over naar Amerika. Na een tocht langs de Caribische eilanden belandde hij in de Verenigde Staten. Aan de State University van New York behaalde hij een bachelorsgraad in de biologie en een mastersgraad in de filosofie. In 1982 ontmoette hij zijn vrouw Myra, een geboren New Yorkse. Samen hebben zij een dochter en drie zoons.

In 1991 dreef de drang naar nieuwe avonturen het gezin naar Rusland. Maarten doceerde filosofie in Moskou en ging weer veel op reis, van Riga en de Krim in het westen naar het Baikal-meer en Wladiwostok in het oosten. Hij behaalde een graad in de Russische literatuur aan de Staatsuniversiteit van Moskou, waarvoor hij een dissertatie schreef over zijn favoriete schrijver Leo Tolstoj. In Rusland sloot het gezin vriendschap met verschillende Koreanen en kreeg de smaak te pakken van *kimchi* en Koreaanse gastvrijheid. Uiteindelijk leidde dit in 2000 tot een verhuizing naar Korea. Maarten onderwees een aantal jaren Engels aan de Universiteit van Seoul. Sinds 2006 doceert hij filosofie en ethiek op een internationale particuliere school in de Koreaanse bergen, terwijl hij daarnaast doorging met zijn bezigheden als schrijver, voetbalcommentator en maatschappij criticus.

Hij is tevens auteur van *What's So Good about Korea, Maarten?* (Korea, 2005), *Guus Hiddink - Going Dutch* (Australië, 2006),

Dick Advocaat - de grote droom van de Kleine Generaal (2009), *Edu-cation War* (Korea, 2009), en *Guus Hiddink-portret van een super-coach* (2010).

Indice



Created with [Writer2ePub](#)

by Luca Calcinai